

LUCASVA'EA OMOMBE'U JESUS CRISTO'GA O Evangelho de Lucas

Lucasva'ea okwatija Teófilova'ea pe

¹ Kiro ji ikwatijari nde ve, Teófilo, terekwaha hete ti huvihavamo javo. Ojikwe he'yive'ga okwatija imombe'gwovo orerembikwahava nahanaã Cristo'ga oko ojiheve'ga pyteri pe ga mbojikoguka ojihe javo.

² Okwatija ga Jesus'garupive'ga nemi-mombe'ua - kiroki a'ea ga omombe'u ore ve Jesus'gareheva'ea pe. Ga omombe'u Jesus Cristo'ga rura avo yvya koty garuva ahe pyri no. Ga omombe'u Jesus'ga remimbo'ea ojive no. Ganemimombe'ua he'yive'ga okwatija a'ero.

³ Jihi no, ji ikwahapavi, Teófilo. A'ereki ymyahũ ji anhimbo'e Jesus'ga rura rehe gareaporogita rehe no garemimbo'ea rehe no. Ajapyaka ji hendukatuavo Jesus'garupive'ga ga mombe'urame. Pyry ji ve no ji ikwatijari Jesus'ga rehe terekwaha ti javo. Kiro po ti ji ikwatijapavi Jesus'ga mombe'ukatuavo nehẽ.

⁴ Nahã po ti ji nde mbo'epavi Jesus'ga rehe nehẽ. Ymya nde henduvi Jesus'ga mombe'ua. Kiro po ti ji ikwahaheteukari nde ve ikwatijarame imombe'upava nde ve nehẽ.

*Tupana'gapyrive'ga omombe'u João
Batistava'ea aragwama*

5 Ymyahũ Herodesva'ea rekoï israelitas'ğa nduvihavuhuro ğagwyri pe Judéïa pe. A'ea rupi Zacariasva'ea rekoï ikwava'ēharamo Tupana'ga pe. A'ereki aheremboypya Abiasva'ea. A'ero ahe poravykyi Abiasva'ea rakykwepohara'ğa pavēi gwe'yja'ğa jatykahavuhua pype templo pype. Zacariasva'ea rembirekova'ea ko ikwava'ēharava'ea rakykwepoharamo oko no. Aherera Isabel.

6 Ahe memei Tupana'ga reroviahetei ga nhi'ïpo'rupava Zacariasva'ea Isabelva'ea pavēi. Ahe oko katu jipi.

—Pepyry pe, ei Tupana'ga ahe ve a'ero.

7 Ahe ndata'yri. Ahe jogwerekopyrame Isabelva'ea ndata'yri. Aerē ahe memei ixava'e, a'ero kaitu ahe ndata'yri.

8 Kiro Zacariasva'ea poravykyi gwe'yja'ğa jatykahavuhua pype templo pype Abiasva'ea rakykwepohara'ğa pavēi jara'ğa py'ruavo ikwava'ēharamo.

9 Ojopy'rupy'ru ğa imbokaita incenso perfume apopyra Tupana'ga pe jipi ojatykahavuhua pype. A'ero kiro Zacariasva'ea herohoi perfume apopyra imbokaita Tupana'ga pe.

10 Ahe imbokairame he'yjuhuve'ğa nduvi onhi-mongyavo okari pe ojatykahavuhua pyri templo pyri onhi'iğa Tupana'ga pe.

11 Kotihĩ Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga jip-iukari ua o'ama Zacariasva'ea pyri. Perfume apopyra kaihava pyri ojohukoty rũi ga ruri Zacariasva'ea imbokairame perfume apopyra hehe.

¹² Zacariasva'ea py'a oko tehe ga repiagame. Okyhyji hete ahe ga hugwi. Oyvyteri pe ahe ei: “Marã po ti ji rekoi nehẽ naerũ?” ei ahe.

¹³ A'ero Tupana'gapyrive'ga ei:

—Terekyhyji, ei ga Zacariasva'ea pe. A'ereki Tupana'ga ġwendu katu nde nhi'igame ga pe. Nurã po ti nde ra'yramo enhimbirekohẽa pe Isabelhẽa pe nehẽ, ei ga Zacariasva'ea pe. João ti pemondo inoġa gareraramo peja'yra'ga reraramo, ei ga.

¹⁴ Ga arame po ti nde vy'ari ejoryjoryvamo nehẽ. He'yjuhuve'ġa po ti ovy'a gworygworyvamo nehẽ no.

¹⁵ —Aerẽ po ti Tupana'ga ei ga pe nehẽ: “Huvihava ko ga.” Nahã po ti Tupana'ga ei ndera'yra'ga pe nehẽ, ei Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga. Nurã po ti pe ndoryndoryvamo nehẽ. Ndo'ui po ti ga vinho nehẽ. Ojipe'ia no ahemboheagwryryva'ea po ti ga ndo'ui nehẽ. Tupana'ga ra'uva po ti ndojipe'ai ga hugwi ga pojkavo nehẽ ga arypyrame nehẽ ga nhimomboakaramo nehẽ no.

¹⁶ —Gaha po ti e'i israelitas'ġa pe nehẽ: “Penhi'ĩpo'rua'ja ti Tupana'ga,” e po ti ga nehẽ. A'ero po ti he'yive'ġa Tupana'ga nhi'ĩpo'rui ojikoga ga rehe nehẽ ndehe ko orepojykaharetea javo ga pe, ei Tupana'gapyrive'ga.

¹⁷ —Ndera'yra'ga po ti oho nhandepojykaharete'ga renonde nehẽ, ei ga Zacariasva'ea pe. Ymyahũ Tupana'ga ra'uva opojyka Eliasva'ea ahe moiruamo ga mbopopoaka, ei Tupana'gapyrive'ga. Na jitehe po ti Tupana'ga ra'uva ndera'yra'ga pojkai ga moiruamo ga mbopopoaka nehẽ. A'ero po ti ndera'yra'ga

akwaimbae'ğa mbo'embo'ei nehë. “Pearõ ti peja'yra'ğa.” A'ea po ti ga ei ға arõukara'java ға pe nehë, ei ga. Kiroki ға ndokoi Tupana'ga nhi'iğa rupi – ғahã po ti ga ombojapyaka katu nehë. Pyryve'ğa ja po ti ға oko a'ero gweaporoğitakaturu nehë. Nahã po ti ndera'yra'ğa ға mboavujikweri Tupana'ga pe nehë toko ti ға Tupana'gareheva'ero javo. O'arame nahã po ti ga rekoi nehë, ei Tupana'gapyrive'ga Zacariasva'ea pe.

¹⁸ —Marã po ti ji heroviari tayri'ga rehe nehë? ei Zacariasva'ea. A'ereki ji jixava'e nhirembirekohëa pavëi, ei ahe.

¹⁹ A'ero Tupana'gapyrive'ga ei ahe ve:

—Jirera ko Gabriel. Jihi Tupana'gapyriva'ea jitekovo ga pyri jipi, ei ga Zacariasva'ea pe. Gaha Tupana'ga ji mbuhurukari nde pyri emombe'u ti Zacarias'ga pe javo. A'ero ji ruri imombe'ukatuavo nde ve pyryva'ea.

²⁰ Nahã po ti ndera'yra'ga, a'e ko ji nde ve ko, ei ga Zacariasva'ea pe. Aerë Tupana'ga erame po ti ji'eagwera apiavo ihoi nehë, ei Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga. Nde ndereroviari reki ji'ea, ei ga. Nurã po ti nde nerenhi'iğa'javi nehë, ei ga. Ji rendu ti! Ndera'yra'ga arirë jate po ti nde nhi'iğa'javi nehë, ei ga Zacariasva'ea pe.

²¹ Ojatykahavuhua pyri templo pyri Zacariasva'ea re'yja'ğa nduvi okari pe Zacarias'ga ti tohë jugwi kiro javo. Oyvyteri pe ға ei: “Maraname ga nohemuhüi naerü ore ve?” ei ға onhimomby'avo.

²² Aerë ahe hemame ғajatykahavuhua hugwi ua ға pyri tegwete ganhi'ihava ға pe. A'ero ға ei:

—Marağatu ga nonhi'iğa'javi? ei ға. Po Tupana'ga gwepiuka mbatera ga pe, ei ға.

A'ereki opoa pyvõ ahe nhi'inhi'ĩpotari ģa pe. No-hema'javi ve reki ahenhi'iġa ahe hugwi. A'ero ģa hoi ogwovo.

²³ Aerē Zacariasva'ea poravykya'javi ojatykahavuhua pype templo pype. Mbohapyra te ahe kiri oporavykyavo. Oporavykypavirē ahe jivyri ogwovo ġwonga pe.

²⁴ Aerē Zacariasva'ea rembirekova'ea Isabelva'ea puru'aro. Isabelva'ea ndohoi ġwonga hugwi. Cinco ahe jahya mondoi ohoe'ymame ġwonga hugwi. Ahe e'i:

²⁵ —Ji poko Tupana'ga. A'ereki ga ombuhu jira'yra'ga ji ve nhirembireko'ga pe no, ei ahe. Ymya ģa ji jai nandera'yri javo. Kiro po ti ģa nde'ia'javi ji ve nehē, ei ahe.

Tupana'gapyrive'ga omombe'u Jesus'ga aragwama

²⁶ Oporu'arame seis Isabelva'ea jahya mondoi. A'ea rupi Tupana'ga ojipyrive'ga mondoukari Gabriel'ga cidade de Nazaré pe – perope Galiléiapeve'ģa gwyrri pe.

²⁷ Pevo Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga hoi ogyva imombe'gwovo Tupana'ga nhi'iġa Mariava'ea pe. Akwaimbae'ga ndogwerekoi ve ahe.

—Hehã ti tahembireko tuhē Daviva'ea rymymino'ga pavēi nehē José'ga pavēi nehē, ei ahapo'ria.

Mariava'ea nahembirekoi ve Joséva'ea pavēi Tupana'gapyrive'ga rurame Mariava'ea pyri.

²⁸ Kiro Tupana'gapyrive'ga ruri Mariava'ea pyri javo ahe ve:

—Ejoryjory ti, ei ga. A'ereki Tupana'ga omombyry nde ve okovo nde pyri. Koji'i Tupana'ga

imombyryvi nde ve kunhangwera'ġa pe hohe, ei ga Mariava'ea pe.

²⁹ Omyi Mariava'ea py'a Tupana'gapyrive'ga imombe'urame ahe ve. Oyvyteri pe ahe ei: “Maraġatu ga ei ji ve ra'e?” A'ea ahe ei ojapyakavo hehe ikwahave'yma.

³⁰ A'ero Tupana'gapyrive'ga ei:

—Maria, ei ga ahe ve. Terekyhyji! A'ereki Tupana'ga imombyryvi nde ve.

³¹ Ji rendu ti! Ndepuru'a po ti nde nehē, ei ga. A'ero po ti nde eja'yra'ga mbo'ari nehē, ei ga Mariava'ea pe. Jesus emondo ti inoġa gareraramo.

³² Huvihavuhu hete po ti ga nehē, ei ga. Nhan-depojkaharete'ga Tupana'ga koji'i ipopoaka hete ġa hohe pa. Jesus'ga pe po ti ga ei nehē jira'yra'ga. Tupana'ga tuhē po ti ga mongoi nehē eko ti huvihavuhuhetero javo. Nahā po ti ga huvihavuhuhetero ġwamonhava'ea py'rovo Daviva'ea py'rovo nehē, ei Tupana'gapyrive'ga.

³³ Nane'yimi jipi po ti ga rekoi Jacóva'ea rakykwe-pohara'ġa nduvihavuhuhetero gwe'yja'ġa nduvihavuhuhetero nehē. Avuirama po ti ga rekoi huvihavamo nehē, ei Tupana'gapyrive'ga Mariava'ea pe.

³⁴ Kiro Mariava'ea ei:

—Akwaimbae'ġa ndajirerekoi ve, ei ahe Tupana'gapyrive'ga pe. Ma po ti ji puru'aro nehē naerū? ei ahe ga pe.

³⁵ A'ero Tupana'gapyrive'ga ei ahe ve:

—Pyrý hete Tupana'ga ra'uva. Tupana'ga ipopoaka hete ojipe'ġa hohe pa. Aerē po ti gara'uva jyvi ua nde pyri nehē. Opopoakara pyvō po ti Tupana'ga tayri'ga mondoi nde pype

a'ero nehẽ. Nahã po ti ga ndera'yra'ga apoi nde ve nehẽ, ei ga Mariava'ea pe. Nurã ombo'arame po ti ndera'yra'ga pyryhetero nehẽ. “Tupana'ga ra'yra'ga,” e po ti ġa ga pe nehẽ, ei ga ahe ve.

³⁶ —Ji rendu ti! ei ga ahe ve. Erekwaha nde eje'yjahẽa Isabelhẽa. Hẽa ipuru'a no. Iġwaivĩ hẽa kiro a. Ymya ġa ei: “Ndata'yri tuhẽ hẽa.” Nahã ġa ei. Emo seis hẽa omondo jahya opuru'arame. Kiro po ti hẽa gwa'yra'ga mbo'ari nehẽ.

³⁷ A'ereki Tupana'ga pe ahã onhimiva'ea, ei ga imombe'gwovo.

³⁸ A'ero Mariava'ea ei Tupana'gapyrive'ga pe:

—Ji ko Tupana'gareheva'ea. Na ti ji puru'aro a'ero nehẽ ganhi'ġa rupi nehẽ - kiroki a'ea nde eremombe'u ji ve, ei ahe ga pe.

A'ero Tupana'gapyrive'ga hoi ahe hugwi.

Mariava'ea oho Isabelva'ea repiaga

³⁹ Aerẽ Mariava'ea herekokatui ombate'ria. Kotihĩ ahe herohoi vvytyruhua rupi Judéiapeve'ġa gwyri pe vvytyruhupeve'ġa gwyri pe ogwovo pevove'ġa cidade pe.

⁴⁰ Pevo Zacariasva'ea ronga pe ahe hoi ogwovo Isabelva'ea pyri.

—Kiroġwe ji ruri, ei ahe Isabelva'ea pe.

⁴¹ A'ero Isabelva'ea ra'yrava'ea Isabelva'ea avykyi aheyvyteri pe ahe Mariava'ea nhi'ġa renduvame. Kiro Tupana'ga ra'uvapyryva ruri Isabelva'ea pyri ahe pojykavo.

⁴² Nurã Isabelva'ea nhi'ġa hahyahi hẽa erame:

—Koji'i Tupana'ga imombyryvi nde ve kunhangwera'ġa pe hohe, ei Isabelva'ea Mariava'ea pe.

Aerẽ po ti Tupana'ga imombyryvi ndera'yra'ga pe nehẽ no.

⁴³ Nde ko jipojykaharete'ga yhẽa reki. Kiro po ti nde ga mbo'a nehẽ. A'ero nde huvihava. Jihi okoteheva'ea ko ji. Emo nde erejo jitehe ji repiaga! ei ahe Mariava'ea pe onhimomby'avo.

⁴⁴ Nenhi'ĩga ji henduvame kotihĩ jira'yra'ga rororyvamo ji avykyavo jiyvyteri pe ko, ei ahe Mariava'ea pe.

⁴⁵ Pyry hete nde ve. A'ereki nde Tupana'ga nhi'ĩga rerovia na tuhẽ po ti a'ero nehẽ javo, ei Isabelva'ea Mariava'ea pe. Tupana'ga po ti nopirani tuhẽ onhi'ĩga nde ve nehẽ, ei Isabelva'ea.

Mariava'ea ombohete Tupana'ga

⁴⁶ A'ero Mariava'ea ei:
—Ambohete tuhẽ ji Tupana'ga jipojykaharete'ga jipy'a pe.

Huvihavuhu ko nde epyryvamo, a'e ji ga pe.

⁴⁷ Tupana'ga ji mbohoryory ojihe, ei ahe.

Jiyvyteri pe ji jiroryrory.

A'ereki ga nhimbopiro'yharamo oko.

⁴⁸ Ji ko gareheva'ero, ei ahe. Ji rendu ti! Kiro ji ndakoteheha'javi reki.

A'ereki ga ji repia katu ji moka'nhyme'yma.

Nurã kiro po ti vvyakotyve'ga epavi nehẽ pyry hete hẽa pe javo ji ve, ei Mariava'ea.

⁴⁹ A'ereki Tupana'ga ipopoakaheteve'ga ji poko hete.

Anhimomby'a ji ga rehe.

Pyry hete tuhẽ ga.

⁵⁰ Nane'ymi ga ġa arõhetei ġa pokoga

– kiroki ġa ganhi'ĩga rupi oko ga mboheteputa.

Oporogwety ga ġanda'yra'ga ġanymymino'ga no

– kiroki ġa ganhi'iġa rupi oko ga mbohetepota.
 Oporogwety ga ġanamonha'ġa no
 – kiroki ġa ganhi'iġa rupi oko ga mbohetepota,
 ei Mariava'ea.

51 Ga okwahavuka opopoakara.

Ombokwaki'o ga onhimboheteve'ġa.

52 Ga omombo huvihava'ġa

tapekoa'javi ti huvihava kiro javo ġa pe.

Okoteheve'ġa ga omongouka reki

eko ti huvihavamo kiro javo ġa pe, ei Mariava'ea.

53 Ga omondo pyryva'ea imbatere'ỹve'ġa pe.

Imbateve'ġa ga omondouka reki ojihugwi.

Gapojate oho a'ero.

54 Tupana'ga nomoka'nhyimi onhi'iġagwera oji-
 heva'ea pe israelitasva'ea pe.

Oko ga ġwembi'ea rupi ahe pokoga, ei Mariava'ea.

55 Ymyahũ ga nhi'iġatui nhaneramonhava'ea pe
 Abraãova'ea pe.

Aerẽ ga nhi'iġatui aherakykwepoharava'ea pe is-
 raelitasva'ea pe.

“Nane'ymi ji pe pokogi jipi,” ei Tupana'ga ahe ve.

“Penymymino'ġa po ti ji ġa pokogi nehẽ no,” ei ga.

Na tuhẽ reki.

Nomoka'nhyimi ga ahe pokoga.

Ga po ti nhande pokogi nehẽ no, ei Mariava'ea.

Nhanenymymino'ġa po ti ga ġa pokogi nehẽ no.

Ganymymino'ġa po ti ga ġa pokogi nehẽ no, ei
 Mariava'ea.

56 Kirẽ Mariava'ea trẽs jahya mondoi gwerevi
 opytavo Isabelva'ea pyri. Aerẽ ahe jivyri ogwovo
 ġwonga pe.

João Batista'ea o'a

57 Kiro Isabelva'ea ra'yrava'ea ahava. A'ero ahe gwa'yrava'ea mbo'ari.

58 Aherongapypeve'ga okwaha ahere'yja'ga pavēi Tupana'ga pyryhetea ahe ve ga ahera'yrava'ea mbo'arukaro gwaramo ahe ve. A'ero ga ndoryndoryvamo Isabelva'ea pavēi.

59 Sete tay'riva'ea kiri o'arirē. Ko'emame aher-akwanhapi'ria kyti'hava. A'ero gande'yja'ga nduri hepiaga. Tay'riva'ea rehe ga inombotari ahereraramo ahepo'ria rera Zacarias po ti garera nehē javo.

60 A'ero ahe'yembora ei:

—Ahã te! Poi rūi po ti garera nehē. Garera po ti João nehē, ei Isabelva'ea.

61 A'ero ga ei ahe ve:

—Maraname nde ei nahã? Ndogwerekoi ndere'yja'ga a'ea gwera, ei ga.

62 Opoa pyvõ ga ei tay'riva'ea po'ria pe marãva'ea nde erepota garera naerũ javo.

63 A'ero Zacariasva'ea poeruri peru ti ji ve ikwatijahava javo. A'ereki ahe nonhi'igi. Ga imondorame ikwatijahava ahe ve, ahe ikwatijari inoga: “Garera ko João.” Ga nhimomby'apavi aherera repiaga.

64 Kiro kotihĩ Zacariasva'ea nhi'igajavi a'ero.

—Pyry hete Tupana'ga, ei ahe ga mboheteavo.

65 Zacariasva'ea nhi'igame ahekotyve'ga kyhyjipavi. Hehe ga nhomonhi'inhi'igi imombe'gwombe'gwovo pa vytyvytyruhupeve'ga pe nhaporemō Judéiapeve'ga pe.

⁶⁶ Kiroki ġa ġwendu Zacariasva'ea mombe'ua tay'riva'ea mombe'ua no - ġa nhaporemo ojapyaka hehe. A'ero ġa ei:

—Tayri'ga po ti oko huvihavuhuro a'ero nehē! ei ġa.

A'ereki Tupana'ga popoakahetea oko tay'riva'ea rupi.

Zacariasva'ea omombe'u gwa'yrava'ea

⁶⁷ Tay'riva'ea po'ria Zacariasva'ea, ahe kiro Tupana'ga ra'uva ahe pojykai. A'ero ahe imombe'ui Tupana'ga rembikwahavukara javo:

⁶⁸ —Timbohete ti nhandepojykaharete'ga israelitas'ġa pojykaharete'ga Tupana'ga!

A'ereki ga uhu nhande pokoguka ojiheva'ea pokoguka nhande mbopiro'yavouka, ei Zacariasva'ea.

⁶⁹ Ga ombuhuruka ipopoakaheteve'ga toko ti ga ġambopiro'yharamo javo.

Garamonhava'ea ko Daviva'ea Tupana'gareheva'ea, ei Zacariasva'ea.

⁷⁰ Ymyahũ hete Tupana'ga omombe'u jipe ipopoakaheteve'ga rura

pyryva'ea pe onhi'iġa mombe'uharava'ea pe.

A'ero Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea garura mombe'ui nhaneramonhava'ea pe.

⁷¹ Ahe e'i: “Tianembopiro'y ti ipopoakaheteve'ga nhanearōe'ŷve'ġa hugwi nehē.”

A'ea Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea ei nhaneramonhava'ea pe Tupana'ga remimbotarimova'ea mombe'gwovo, ei Zacariasva'ea.

72 A'ereki ymyahũ Tupana'ga e'i hete nhaneramonhava'ea pe:

“Amombyry po ti ji pe me imoka'nhyme'yma nhinhi'iġa Abraãova'ea pe nehẽ,” ei Tupana'ga, ei Zacariasva'ea.

73 Ymyahũ Tupana'ga onhi'ĩ nhaneramonhava'ea pe Abraãova'ea pe, ei Zacariasva'ea.

74 Abraãova'ea pe ga ei:

“Ambopiro'y po ti ji nderakykwepohara'ġa ġa'arõe'ÿve'ġa hugwi nehẽ.

A'ero ti ġa toko nhinhi'iġa rupi ji mboheteavo okyhyjie'yma nehẽ,” ei Tupana'ga.

75 “Nane'yimi ti nderakykwepohara'ġa toko pyry okovo jireheva'ero

ji mboheteavo okokatuavo jipi nehẽ,” ei Tupana'ga nhaneramonhava'ea pe, ei Zacariasva'ea imombe'gwovo ġa pe.

76 –Tapihã, ei Zacariasva'ea gwa'yrava'ea pe.

Nde ypy ti ereho Tupana'ga renonde nehẽ imboavujikwea ga pe garura renonde nehẽ.

Nurã po ti ga ei nde ve nehẽ ereko ti nde nhinhi'iġa mombe'uharamo nehẽ javo.

Gaha oko ojipe'ġa hohe pa Tupana'ga, ei Zacariasva'ea gwa'yrava'ea pe.

77 Nde po ti eremombe'u pyryva'ea Tupana'ga nhi'iġa gareheve'ġa pe ġa moġitavo nehẽ.

A'ero po ti nde ei ġa pe nehẽ:

“Uhu po ti ipopoakaheteve'ga nhande mbopiro'yavo nhanderekote'varuhua hugwi nehẽ.

A'ereki ga a'ea omombo nhande hugwi ikwahava'jave'yma.”

A'ea po ti nde ei ġa pe nehē, ei Zacariasva'ea gwa'yrava'ea pe.

⁷⁸ Nahā po ti nehē. A'ereki Tupana'ga omombyry nhande ve nhande repiakatuavo.

Opyryvamo ġwaramo po ti ga ipopoakaheteve'ga mbuhurukari nhande pyri yvaga hugwi nehē.

⁷⁹ Urame po ti ipopoakaheteve'ga ei ikwahavuka nhande ve nehē.

“Pejiko ti ji rehe imomboruka pejikote'varuhua ji ve.

A'ero po ti ji pe nderohoukari yvagi pe pe mombytavo avuirama Tupana'ga pyri nehē.

A'ero po ti pe ndapehoi hahyva'ea ruvihava pype nehē.”

A'ea po ti ga ei ikwahavuka nhande ve nehē.

A'ereki nhande ndikwahavi nhandekote'varuhuavo nhandekyhyjiavo hahyva'ea ruvihava hugwi okovo ġa ja

– kiroki ġa oho ypytuna rupi.

“Mome po pehea?” ei ġa ikwahave'yma.

Ipopoakaheteve'ga po ti ikwahavukari nhande ve imbokojahuavo nhaneakaġi pe inoġatuavo nhandepy'a

ji rupi po ti pe hoi yvagi pe nehē javo, ei Zacariasva'ea gwa'yrava'ea pe.

⁸⁰ Aerē tay'riva'ea nhimomboakari oky'rahu'iro Zacariasva'ea ra'yrava'ea. Piry hete tuhē tay'riva'ea reaporoġita okovo. Aerē oyvuakarame ahe ruvi ongae'yi me upa. Aerē ahe oje'yja'ġa

moğitai israelitas'ğa moğitai Tupana'ga nhi'ğa rehe.

2

Jesus'ga aragwera (Mateus 1.18-25)

¹ João Batistava'ea arirẽ César Augustova'ea oko huvihavuhuro tuhẽ romanova'ea. A'ero ahe ei ogwyripeve'ğa pe nhaporemõ ğa mondovouka ikwatijaruka ğandera.

² A'ea rupi ğa hoypyı ikwatija. A'ea rupi Cirênio'ga oko governador'ga Síriapeve'ğa gwyri pe.

³ Ga nhaporemõ ğa hoğahoi ğwamõnhava'ea cidade pe ğwamõnhava'ea aragweri pe imondovõ gwera.

⁴ Nurã Joséva'ea hoi cidade de Nazaré hugwi. Ogwyrã hugwi ahe hoi Galiléia hugwi ogwovo. Judéiapeve'ğa gwyri pe ahe hoi cidade de Belém me – perope ymyahũ Daviva'ea o'a Joséva'ea ramõnhava'ea.

⁵ Nurã pevo Belém me Joséva'ea hoi imondovõ gwera Mariava'ea pavẽi.

Mariava'ea aherembirekoruama, ymya ahe ipuru'a okovo.

⁶ Kiro ahera'yra'ga ahava reki ahe vahemame pevo.

⁷ A'ero ahe gwa'yra'ga mbo'ari upa. Gaha ahera'yrypya. Ahe ga mamağatui tapy'ynhapira pyvõ ipukuhuva'ea pyvõ ga mondovõ ga noğa yuranuhũa poıtava pype – perope ğa omõndo mbat- era yuranuhũa pe. A'ereki ahã ahe ve ahekihava pevo ğanõnga pype. Nurã yuranuhũa rokaja pype Mariava'ea ombo'a gwa'yra'ga.

Ovelhas repiakatuharava'ea Tupana'gapyrive'ga pavēi

⁸ Belém kotyi ve ġa nduvi nhuhũ me ovelhas repiakatuhara'ġa. Gwepia katu ġa ovelhas he'yjuhuva'ea ypytunimo okovo.

⁹ Kotihĩ hete nhandepojykaharete'gapyrive'ga Tupana'gapyrive'ga jipiukari ġa pe yvaga hugwi. Nhandepojykaharete'ga rendy'jandy'java imbokojahupavi ġa pe. Ohyhyi ġa okyhyjiavo.

¹⁰ A'ero Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga ei ġa pe:

—Tapekyhyji te, ei ga ġa pe. Ji rendu ti! Ajo ji tamombe'u Tupana'ga nhi'ġa pe me pyryva'ea pe me, ei ga. Henduvame horyory pa hete po ti ġa nehē pegwyripeve'ġa israelitas'ġa.

¹¹ Kiro ji imombe'ui pe me pyryva'ea. Ga o'a ko nhandepojykaharete'ga Cristo'ga. Ga ko pembopiro'yharamo oko, ei ga. Daviva'ea cidade pe ga ari ko.

¹² Kiro ji ga mombe'ukatui pe me. Nurã po ti pe mbaragwahavi ga rehe nehē ga rekaramenehē. Yuranuhũa poitava pype po ti pe ga repiagi nehē. Tapy'ynhapira pyvõ hẽa ga mamani ga noġa ipype, ei Tupana'gapyrive'ga ġa pe.

¹³ Kotihĩ he'yjuhuve'ġa yvagipeve'ġa jipiukari yvaga hugwi Tupana'gapyrive'ga pyri. Ga ko Tupana'gapyrive'ġa soldados'ġa'jave'ġa. Tupana'ga mboheteavo ġa ei:

¹⁴ —Kiro yvagi pe hete yvagipeve'ġa ombohete Tupana'ga tayri'ga rehe, ei ġa.

Yvaga gwyra yvya koty kiro u katu pa yvyakotyve'ġa py'a no tayri'ga rehe.

A'ereki Tupana'ga hory ġa ndehe, ei
Tupana'gapyrive'ġa.

15 Onhi'imbavirē Tupana'gapyrive'ġa jivypavi
ogwovo ojiupia yvagi pe. Ga horame ovelhas
repiakatuhara'ġa ei ojohupe:

—Tupana'ga ombuhuruka ġa nhande pyri ikwa-
havuka nhande ve ipita'ngive'ga ara. He xaho
pevo cidade de Belém me ga repiaga a'ero nehē, ei
ġa.

16 A'ero ġa ovelhas rejari nhuhū me onhana
pea rupi ua Belém me. Pevo ġa ga rekari ga
repiaga a'ero Mariava'ea reheve Joséva'ea reheve.
Ipita'ngive'ga ġa ga repiagi yuranuhūa poitava
pype.

17 Ga repiagame ovelhas repiakatuhara'ġa
imombe'umbe'upavi Tupana'gapyrive'ga nhi'ġa.

—“Belém me pepojykaharete'ga Cristo'ga
ari pembopiro'yharamo,” ei ga tayri'ga
mombe'gwovo, ei ovelhas repiakatuhara'ġa.

18 Onhimomby'a pa ġa – kiroki ġa ġwendu
ġanhi'ġa.

19 Mariava'ea reki ahe japyakapavi hehe oyvy-
teri pe. Nomoka'nhymbavi ahe.

20 Aerē ovelhas repiakatuhara'ġa jivyri ogwovo
ġwenymbava pyri Tupana'ga mboheteavo.

—Pryr hete Tupana'ga, ei ġa. Gaha ahe mbo-
jiko ojihe. A'ereki ga okwahavuka tayri'ga ara
nhande ve. A'ero nhande tayri'ga repiagi reki.
Tupana'gapyrive'ga omombe'u katu nhande ve, ei
ġa Tupana'ga mboheteavo.

Jesus ko garera

21 Aerē sete tayri'ga kiri o'arirē. Kiro Mariava'ea garakwanhapi'ria kytiukari Joséva'ea pavēi. Jesus ahe inoḡi gareraramo ga rehe. A'ereki Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga e'i jipe: “Eno ti gareraramo ga rehe Jesus.” A'ea ga e'i Mariava'ea pe ahe ra'yre'ymame.

Gweroho ahe Jesus'ga gwe'yjava'ea jatykahavuhu pe

22-24 He'yiva'ea quarenta okirirē Mariava'ea gwa'yra'ga rerohoi cidade de Jerusalém me Joséva'ea pavēi tihepiuka ti ga Tupana'ga pe javo. A'ereki ymyahū Tupana'ga e'i Moisésva'ea pe ikwatijaruka ahe ve nahā kunhangwera'ḡa ti toko gwa'yrypyve'ḡa arirē nehē javo.

“He'yiva'ea quarenta okira rupi ti hēa tojikwaku gwa'yra'ga arirē,” ei Tupana'ga ikwatijaruka.

“Quarenta okirirē mokōi ti hēa togweru ji pyri pykahu'ia ikwava'eḡa ji ve.

Herekoe'ymame pykahu'ia mokōi ti hēa togweru pykaha'java'ea ra'yra ji ve nehē.

A'ea rupi po ti ji ḡa mombyryvi a'ero nehē,” ei Tupana'ga Moisésva'ea pe ikwatijaruka.

E'i ga no:

“Akwaimba'eva'ea ojihuvypyva'ea jiapoa tuhē ḡanenybava.

Akwaimbae'ḡa ojihuvypyve'ḡa jiapoa tuhē no ḡanda'yrypyve'ḡa.

Nurā ti ḡa tombuhu ojihuvypyve'ḡa ojihuvypyva'ea reheve ji ve nehē,” ei Tupana'ga Moisésva'ea pe ikwatijaruka.

Nurã Moisésva'ea rembikwatijara rendukat-uavo ġwaramo Mariava'ea gwa'yra'ga rerohoi cidade de Jerusalém me ojikwakupavame. Ogwyriveve'ġa jatykahavuhua pype templo pype ahe gwa'yra'ga rerohoi pykahu'ia reheve. Ovahemame ahe mokōi imondoi pykahu'ia ikwava'ēhara'ga pe.

—Ekwava'ē ti Tupana'ga pe, ei Mariava'ea Joséva'ea pavēi ga pe. Xako ti Tupana'ga rembikwatijarukara rupi, ei ahe.

—Kwa, ei ga ahe ve ikwava'eġa.

²⁵ Nanime Tupana'ga ra'uva Simeãova'ea reruri ahewyriveve'ġa jatykahavuhua pype templo pype. Oko katu Simeãova'ea Tupana'ga rendukatuavo. Jerusalém me ahe ruvi. Ymya Simeãova'ea e'i: “Ymya ji ei garura pota: Aerē po ti ga ruri nehē – kiroki ga onoġatu nhandepy'a nehē israelitas'ġa py'a nehē, a'e ji,” ei ahe. A'ereki ymya Tupana'ga ra'uva opojoyka Simeãova'ea.

²⁶ A'ero i'ei ahe ve: “Nde manoe'ymame po ti Tupana'ga Cristo'ga repiukari nde ve nehē. Gaha Tupana'ga ombuhu toko ti ga nderuvihavuhuhetero javo,” e'i Tupana'ga ra'uva ymya ahe ve.

²⁷ Kiro Tupana'ga ra'uva Simeãova'ea reruri ahe rerovahema ahewyriveve'ġa jatykahavuhua pype templo pype a'ero. A'ea rupi Mariava'ea tayri'ga reruri ga rerovahema pevo Joséva'ea pavēi tihepiuka ti ga Tupana'ga pe nhandekovo Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi javo.

²⁸ Kiro Simeãova'ea Jesus'ga pyhynhyrōi opoti'a rehe ga mondovo ga noġa. Tupana'ga pe ahe ei ga mboheteavo:

²⁹ —Jipojykaharetero ndepyry hete nde.

Eremombe'u katu ko nde ji ve, ei ahe.

Na ti ji manoi kiro a'ero.

A'ereki jipy'a u katu kiro, ei ahe.

A'ereki nde ere'e ji ve ejiheva'ea pe:

“Nde manoe'ymame po ti ji ga repiuka nde ve nehẽ.” Nahã nde ei.

³⁰ Kiro ji ga repiagi tuhẽ.

Ga po ti ore mbopiro'yi okovo nenhi'ĩga rupi.

³¹ Gaha nde eremongo

eko ti ġambopiro'yharamo javo ga pe, ei Simeãova'ea.

Yvyakotyve'ġa po ti gwepia pa ga nehẽ

ga ko nhanembopiro'yharamo oko javo.

³² Ji rupi ahe oho Tupana'ga pyri javo,

gaha po ti oko hyapehava ja hepiuka ndeviara judeus'ġarũive'ġa pe gentios'ġa pe nehẽ, ei ahe.

Ore ko ndereheva'ero israelitasva'ero.

Ore mboheteuka po ti ga nehẽ, ei Simeãova'ea Tupana'ga pe.

³³ Onhimomby'a Jesus'ga yembora Joséva'ea pavẽi Jesus'ga mombe'ua renduvame.

³⁴ —Tupana, ei Simeãova'ea Tupana'ga pe. Emombyry ti José'ga pe Mariahẽa pe no tayri'ga pe no, ei ahe.

Mariava'ea pe Simeãova'ea ei:

—Ji rendu ti! ei ahe Jesus'ga yembora pe. Agwa'ga ko ji amombe'u kiro nde ve ndera'yra'ga. Ymyahũ Tupana'ga ei ga mombe'gwovo: “Nahã po ti ga pe nehẽ. Ga rehe po ti jara'ga nduri ji pyri he'yive'ġa israelitas'ġa nehẽ xako ti gareheva'ero javo. Nduri po ti jara'ga ji pyri ga rehe jave'yma he'yive'ġa israelitas'ġa nehẽ. Ga po ti ndokopotari

gareheva'ero nehē,” ei Tupana'ga. “Tohepiuka ti ga jireaporogita ġa pe nhaporemonehē. A'ero po ti he'yive'ġa nhi'ite'varuhui ga pe okote'varuhuro ga pe nehē.

³⁵ Nahā po ti ndera'yra'ga pe nehē tomboukwaha ti ga he'yive'ġa ndeaporogita nehē,” ei Tupana'ga, ei Simeãova'ea Mariava'ea pe. Ndehe, ei ahe Mariava'ea pe, hahy hete po ti nde ve nehē no, ei Simeãova'ea ahe ve.

³⁶⁻³⁸ Simeãova'ea nhi'imbavame nanime Anava'ea ruri ahe pyri. Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea Anava'ea. Fanuelva'ea ahepo'ria. Nurā ahe Aserva'ea rakykwepoharamo. Sete ahe ombokwara'a ġwembirekova'ea rerekorame. Aerē ahe omano Anava'ea hugwi. Nahembirekoa'javi Anava'ea a'ero. Aerē kiro he'yi ahe imbokwara'ara'ari oitenta e quatro anos ahe imbokwara'ari. Iġwaivĩ hete ahe. Nane'ymi ahe hoi oje'yja'ġa jaty kahavuhua pype templo pype. I pype ahe ndo'ui onhi'ġa Tupana'ga pe ypytunimo arimo no tambohete ji ga javo.

Kiro ahe ruri Mariava'ea pyri Joséva'ea pyri no ahe Jesus'ga rerekorame ipype.

—Ndepyry hete nde, ei Anava'ea Tupana'ga pe. A'ereki nde erembuhu tayri'ga Cristo'ga, ei ahe Tupana'ga pe.

A'ero ahe hoi tayri'ga mombe'gwombe'gwovo Jerusalémmeve'ġa pe – kiroki ġa ombopiro'yhara'ga rura pota tuhu ti ga javo.

—Uhu nhanembopiro'yhara'ga, ei Anava'ea ġa pe nhaporemonehē imombe'gwovo.

Ojivy Mariava'ea cidade de Nazaré pe

³⁹ Mariava'ea onhi'ĩpo'ru pa Tupana'ga nhande-pojoykaharete'ga Joséva'ea pavēi – kiroki Tupana'ga nhi'ĩga Moisésva'ea okwatija. Aerē ahe jivyri ogwovo ogwuri pe Galilēia pe. Ocidade pe ahe hoi Nazaré pe.

⁴⁰ Pevo tayri'ga nhimomboakari Jesus'ga. Oata'iga. Pyry hete tuhē gareaporoģita. Okwaha pa ga. Tupana'ga imombyryvi ga pe.

Jesus'ga oko gwe'yjava'ea jaty kahavuhu pe

⁴¹ Ano nanani Jesus'ga yembora oho Jerusalém me gapo'ria pavēi. “Ti'u toryvi pe Páscoa pe pevo ojipe'ģa pavēi,” ei ahe. “Timoka'nhymyme ti Tupana'ga pyryvagwera nhande ve. A'ereki ymyahũ Tupana'ga ombogwavuka nhaneramonhava'ea pyvõ ahera'yrypyva'ea jukaukare'yma,” ei ahe.

⁴² Nurã ahe hoi ano nanani Jerusalém me i'gwovo toryvi pe.

Kiro ahe hoa'javi Páscoa repiaga Jesus'ga vojaramē. Doze anos Jesus'ga imbokwara'ari kiro. Jesus'ga rerogwovo ojupi ahe hoi ovahema i'gwovo toryvi pe.

⁴³ Aerē Páscoa mominirē ahe jivyri pehea rupi ua ģwonga pe. Opyta Jesus'ga Jerusalém me. Ahe ndokwahavi reki ga pytarame.

⁴⁴ “Po ga ruri nhandere'yja'ģa ndupi,” ei ahe ua. “Po nhanerembikwahave'ģa ndupi ga ruri,” ei ahe. A'ereki he'yive'ģa ojivy Jerusalém hugwi pea rupi ua ģwonga pe. Ndokiri ve ahe mbytera rupi ve. Ka'arugame ahe ei: “Mome po ga rekoi naerũ?”

Oje'yja'ģa ma'õ me ahe ga rekarekari novĩa onhimbikwahave'ģa ma'õ me no.

⁴⁵ Ga repiage'ymame ahe jivyri Jerusalém me a'ero ga reka.

⁴⁶ Dois okirirē ahe ga repiagi ogwyripeve'ğa jatykahavuhua pype. Ahegwyripeve'ğa mbo'ehara'ğa ma'õ me ga apygi ğa nendukatuavo. Tupana'ga nhi'iğa rehe ğa ombo'e.

—Marã po? Emombe'u katu ti ore ve, ei ğaambo'ehara'ğa Jesus'ga pe.

A'ero Jesus'ga imombe'ukatui ğa pe. Kirē ga ei ğa pe:

—Marã po? Pemombe'u katu ti ji ve kiro, ei Jesus'ga ğa pe.

⁴⁷ Onhimomby'a pa reki garenduve'ğa ga okwaha hete Tupana'ga nhi'iğa javo.

⁴⁸ Ga repiagame ga'yembora nhimomby'ahetei Joséva'ea pavēi.

—Pi'a, ei Jesus'ga yembora Jesus'ga pe. Maranameuhū nde orepy'a momynhuhūi? Ndavy'ari ji nderuva'ga pavēi nde rekaramel! Momeuhū ga? oro'e ore nde ve.

⁴⁹ A'ero Jesus'ga ei ahe ve:

—Maraname pe ji rekari? Po ji rekoi avo jiruva'ga ronga pe hamo nhandejatykahavuhu pe. Avo Tupana'ga nhi'iğa rupi ji rekoi. Ndapekwa-havi naerū? ei ga ahe ve.

⁵⁰ Ndokwahavi tuhē reki ahe gwa'yra'ga ea Mariava'ea Joséva'ea pavēi. A'ero ahe ei oyvyteri pe: “Marãi ganhi'iğa ga erame po ji rekoi jiruva'ga ronga pe hamo? Maraname ga ei a'ea?” ei ahe oyvyteri pe.

⁵¹ Kiro ga jivyri o'yembora rupi Joséva'ea rupi ua cidade de Nazaré pe. Opyta ga upa aheronga pe

okovo ahenhi'iġa rupi jipi. Ga'yembora ojapyaka oyvyteri pe ga'ea rehe. Nomoka'nhyimi ahe.

⁵² Aerē Jesus'ga imbokwara'ara'ari. Igwaig-wavete Jesus'ga reaporoġitakaturu. Okwaha pa ga okovo. Jyvuaka ga kiro onhimomboakaruhuavo. Tupana'ga oarō hete ga. Yvyakotyve'ġa ga arō hete no.

3

João Batistava'ea remimombe'ua

(Mateus 3.1-12; Marcos 1.1-8; João 1.19-28)

¹⁻² Aerē João Batistava'ea pe Zacariasva'ea ra'yrava'ea pe Tupana'ga imbuhurukari onhi'iġa imombe'gwovouka ahe ve.

—Emombe'u ti nhinhi'iġa ġa pe, ei Tupana'ga João Batistava'ea pe.

Tupana'ga nhi'iġa renduvame João Batistava'ea rui ongae'yi me upa.

Tupana'ga imbuhurukarame onhi'iġa João Batistava'ea pe Tibério César'ga he'yjuhuve'ġa nduvihavuhuro tuhē oko. Kiro César'ga he'yi quinze anos ġwerī imbokwara'ari ġanduvihavuhuro. Pôncio Pilatos'ga ko governador'ga Judéiapeve'ġa gwyri pe. Herodes'ga omondomondo Galiléiapeve'ġa ġwemimbotarimova'ea rupi ġagwyri pe. Herodes'ga irũ'ga Filipe'ga. Filipe'ga omondomondo Ituréiapeve'ġa ġwemimbotarimova'ea rupi ġagwyri pe. Omondomondo ga Traconitespeve'ġa ġagwyri pe no. Lisânias'ga ko omondomondo Abilenepeve'ġa ġwemimbotarimova'ea rupi ġagwyri pe. Tibério César'ga gwereko pa ġa ġanduvihavuhuro okovo.

A'ea rupi ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhu'ğa ko Anás'ga Caifás'ga pavẽi.

A'ea rupi kiro João Batistava'ea pe Tupana'ga imbuhurukari onhi'iga imombe'gwovouka emombe'u ti nhinhi'iga ға pe javo.

³ Nurã João Batistava'ea hoi ғagwryri pe nhaporemõ rio Jordão rembeyvyra rupi imombe'gwovo hete Tupana'ga nhi'iga ға mbo'eavo.

—Pepõhi tuhẽ ti pejikote'varuhua hugwi, ei ahe. Perojijyjijyi ti pejeaporõgita pejikokatuavo Tupana'ga nhi'iga rendukatuavo. A'ero po ti ji pe mobatizai yhya pype rio pype nehẽ, ei ahe. A'ero po ti Tupana'ga imombohetei pendekote'varuhua pe hugwi nehẽ imoka'nhyma nehẽ, ei João Batistava'ea ға pe ға moğitavo.

⁴ Ymyahũ Isaíasva'ea ko Tupana'ga nhi'iga mombe'uharava'ea. Isaíasva'ea João Batistava'ea mombe'u nhoğwenõnde. Isaíasva'ea e'i ikwatija hako:

“Hahyahi po ti ganhi'iga
ga erame ға mbo'eavo ongae'yi me nehẽ,” ei
Isaíasva'ea.

“E'i po ti ga nehẽ:

‘Pemboavujikwe ti pehea huvihava'ga pe
tuhu ti ga nhande pyri javo.

Pembohupi katu ti pehea ga pe, e po ti ga nehẽ,”
ei ahe javo ғandeaporõgita rerojijyja pe
nhandepojoykaharete'ga rura renõnde.

⁵ “ ‘Omoypehỹ ti Tupana'ga nhyvyapỹapynuhũa
ğwaimbya nehẽ,’ e po ti ga nehẽ.

‘Ombo'gwy'gwyruhu po ti ga
jyvy'gwavy'gwajuhua yvytyra reheve
imbojo'jakatuavo nehẽ.

Omohigatu po ti ga pehea nhikotĩkoti'ĩuhua nehẽ
imondovo nehẽ.

Onogatu po ti ga nhyvyapỹapy'ndiuhua pea rupi
nehẽ.

⁶ Tupana'ga po ti gwepiuka yvyakotyve'ga
mbopiro'yhara'ga nehẽ, e po ti ga nehẽ.”

A'ea Isaíasva'ea ei ymyahũ ikwatija hako João Batis-
tava'ea nhi'igã mombe'unhogwenondeavo hako.

⁷ Kiro João Batistava'ea ruvi ongae'ỹi me og-
wovo rio Jordão rembeyvyri. A'ero he'yjuhuve'ga
nduri onhimono'ono'oğuhũavo João Batistava'ea
pyri tianemobatiza ti javo ahe ve. A'ero João
Batistava'ea ei ga pe:

—Tiruahũ pendeaporoğita! Pe'euhu pe pejo-
hupe pejikokatupotare'yma gwaramo. Pe'e pe:
“Haite! Xaho João Batista'ga pyri tianemobatiza ti
ga. Nurã po ti Tupana'ga nonhimonha'ngaa'javi
nhande rehe nehẽ. Ndahahyi po ti nhande ve
a'ero nehẽ.” Nahã pe pe'e, ei João Batistava'ea.
Maraname pe euhui nanongarava'ea naerũ? Pe
tuhẽ penhimbo'e nava'ea rehe, ei João Batis-
tava'ea ga pe.

⁸ —Ji a'e pe me: Po pe ndapepotari hahyva'ea
Tupana'ga nhimonha'ngarame pe ndehe, a'ero ti
peko katu, ei João Batistava'ea. Tapembopog-
wea'javi ti pejite'varuhua pejikovo. Pe pohirame
jugwi po ti Tupana'ga ei pe me nehẽ: “Ndovy'ari ga
okote'varuhua rehe kiro opohia jugwi herojijyita
ojeaporoğita. Nanhimonha'ngaa'javi ji ga ndehe

a'ero.” Nahã po ti Tupana'ga ei pe me a'ero nehẽ, ei João Batistava'ea ġa pe.

—Tape'ei ti pejiyvyteri pe: “Abraãova'ea nhaner-amonhamo oko. Tupana'ga oarõ hete Abraãova'ea. Nurã po ti Tupana'ga nonhimonha'ngai nhande rehe nehẽ.” A'ea ti tape'ei. A'ereki Tupana'ga ndokoi reki Abraãova'ea rymymino'ġa ndehe ġa ndekote'varuhurame. Po Tupana'ga ojipe'ġa pota, a'ero Tupana'ga oapo kwaha aġa ita Abraãova'ea rymymino'ro ġa mongovo, ei João Batistava'ea ġa pe.

⁹ Kiro João Batistava'ea imombe'ui ojo'java'ea ġa pe. Ga mbo'eavo ga ei:

—Akwaimbae'ga ombogwa ġwerĩ jykwa'ria pyvõ tambo'aruka javo. Po i'yva ndogwerekoi yva'ikatua, a'ero po ti ga imbo'ari imondovo tata pype nehẽ. Na jitehe Tupana'ga pe nderekoġwerĩ pe momboa tata pype hahyva'ea ruvihava pype pe pohire'yma ġwaramo pejikote'varuhua hugwi pejikokatue'yma, ei João Batistava'ea ġa pe imombe'gwovo.

¹⁰ João Batistava'ea renduvame ġa ei ahe ve onhimongyavo:

—Marã po ti ore rekokatui a'ero nehẽ?

¹¹ A'ero ahe ei ġa pe:

—Kiroki ga gwereko mokõi tapy'ynhapira - gaha ti tomondo ojipeji herekoe'ỹve'ga pe. Kiroki ga gwereko mbatera - gaha ti tomondo herekoe'ỹve'ga pe to'u ti ga javo. Nahã ji ei pe me pemondo ti javo, ei ga ġa pe.

12 Kiro itambere'ia mono'ono'õhara'ğa nduri João Batistava'ea pyri. Omono'oğuhũ ға itambere'ia governo pe. Ga uhu tianemobatiza ti João Batista'ga javo.

—Nhanembo'eharamo emombe'u ore ve, ei ға ga pe. Marã po ti ore rekokatui a'ero nehẽ? ei ға.

13 A'ero ahe ei ға pe:

—Penhi'ĩpo'ru ti penduvihava'ğa. Ganhi'iğa rupi te ti pemono'ono'oğatu itambere'ia ahe hugwi, ei ahe. Tape'ei ti ahe ve: “Koji'i ti embuhu ji ve.” A'ea ti tape'ei, ei João Batistava'ea ға pe.

14 Kiro soldados'ğa nduri João Batistava'ea pyri no. Ahe ve ға ei:

—Oro ore, marã po ti ore rekokatui nehẽ? ei ға.

A'ero ahe ei ға pe:

—Tapepojkai ti ojipe'ğa itambere'ia ға hugwi. Tapenupanupãi ti ға ғaitambere'ia rerohoahae'yma nehẽ. Tape'ei ti ojipe'ğa pe: “Pembuhu ti ore ve itambere'ia. Po pe napembuhuri ore ve, a'ero po ti ore imbojari pe ndehe nehẽ.” Tape'mbei ti javo nanongara pe ға mongyhyjiavo imbuhuruka pejive. Pejoryjory ti peitambere'ia rehe – kiroki a'ea penduvihava'ğa imondoi pe me peporavykya repyra, ei ahe ға pe.

15 João Batistava'ea renduvame ға epavi oyvyteri pe: “Mara'ngu po João Batista'ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga Cristo'ga? Ga tuhẽ po,” ei ға oyvyteri pe ipota garura.

16 A'ero João Batista'ga ei ға pe:

—Uhu po ti ga nehẽ – kiroki ga ji hohe hete huvihavuhetero ғwaramo, ei João Batistava'ea. Ji ki a'e te ako tehe. Jihi opomobatiza yhya pyvõ

jate. Nahã ji ikwahavukari ġa pe pepohira pe-jikote'varuhua hugwi pendeaporoġita rerojijya reheve pendekokatua reheve. Gaha po ti pe pojkauka Tupana'ga ra'uvapyryva pe aerêve'ga nehê. Nahã po ti ga pendekote'varuhua mombigukari pe mombyryvuka nehê, ei João Batis-tava'ea ga mombe'gwovo ġa pe.

¹⁷ Kiro João Batis-tava'ea imombe'ui ojo'java'ea ġa pe. Ga mbo'eavo ga ei:

—Trigo jara'ga gwereko japira mbovevehava opo pe tamboveve ti ji japira trigo hugwi javo, ei João Batis-tava'ea imombe'gwovo. Omono'ono'õ po ti ga oapoa trigo inhaġa hyrua pype nehê. Japira po ti ga imbokai tata pyvõ nehê. Ndogwevi po ti tata upa nehê, ei João Batis-tava'ea.

—Na jitehe po ti jihoheheteve'ga huvi-havuhete'ga imboja'oja'ogukari pyryve'ġa okote'varuhuve'ġa hugwi okovo pyryve'ġa pojkaharetero nehê, ei João Batis-tava'ea ġa pe. “Tuhu ti pyryve'ġa ji pyri yvagi pe upa avuirama nehê,” e po ti jihoheheteve'ga nehê. “Toho ti okote'varuhuve'ġa ji hugwi ogwovo tata pype hahyva'ea ruvihava pype opytavo pevo avuirama nehê ojivyre'yma,” e po ti jihoheheteve'ga nehê, ei João Batis-tava'ea Cristo'ga mombe'gwovo ġa pe.

¹⁸ Ojipea rehe he'yiva'ea rehe João Batis-tava'ea ġa mbo'embo'ei. Nahã ahe imombe'ukatui pyryva'ea Jesus'ga mombe'ua ġa pe.

¹⁹ Ojikwe João Batis-tava'ea onhi'igahy Herodes'ga pe. Herodes'ga omondomondo Galiléiapeve'ġa ġwemimbotarimova'ea rupi ġagwyri pe. Herodiashêa rehe Herodes'ga irũ'ga rembirekohêa rehe João Batis-tava'ea onhi'igahy

ga pe. Herodes'ga tiruahũ ranuhũ. Nurã João Batistava'ea ei ga pe:

—Nane'yimi nde ereko te'varuhu. Kiro nde neirũ'ga rembirekohẽa rerekoi no. Gwia ahe ndoapoi te ite'varuhuva'ea, ei João Batistava'ea ga pe.

²⁰ Koji'i Herodes'ga tiruahũ a'ero. A'ereki kiro ga João Batistava'ea momboruka cadeia pype.

João Batistava'ea omobatiza Jesus'ga
(Mateus 3.13-17; Marcos 1.9-11)

²¹ Cadeia pype Herodes'ga João Batistava'ea momborukare'ymame ahe he'yive'ga mobatizapavi. Ahe Jesus'ga mobatizai no. A'ea rupi Jesus'ga nhi'i'game Tupana'ga pe Tupana'ga ipe'ai yvaga.

²² Tupana'ga ra'uva jyvi yvaga hugwi Jesus'ga rehe. Inamburo gara'uva nhimbotei ua Jesus'ga rehe. Yvaga hugwi Tupana'ga nhi'i'gi javo:

—Ndehe ko jira'yra nhiremia'nguhetea, ei Tupana'ga Jesus'ga pe. Anhimohẽ hete ko ji nde rehe, ei ga.

Jesus'ga ramonhava'ea
(Mateus 1.1-17)

²³ He'yiva'ea trinta anos Jesus'ga imbokwara'ara'ari yvyakotyve'ga mbo'eypyrame Tupana'ga nhi'i'ga rehe. Javo tehe ga ei ga pe:

—Po Jesus'ga José'ga ra'yra'ga, ei ga.

Joséva'ea Eliva'ea ra'yrava'ea.

²⁴ Eliva'ea Matateva'ea ra'yrava'ea.

Matateva'ea Leviva'ea ra'yrava'ea.

Leviva'ea Malquiva'ea ra'yrava'ea.

Malquiva'ea Janaiva'ea ra'yrava'ea.

Janaiva'ea Joséva'ea ra'yrava'ea.

25 Joséva'ea Matatiasva'ea ra'yrava'ea.
Matatiasva'ea Amósva'ea ra'yrava'ea.
Amósva'ea Naumva'ea ra'yrava'ea.
Naumva'ea Esliva'ea ra'yrava'ea.
Esliva'ea Nagaiva'ea ra'yrava'ea.

26 Nagaiva'ea Maateva'ea ra'yrava'ea.
Maateva'ea Matatiasva'ea ra'yrava'ea.
Matatiasva'ea Semeiva'ea ra'yrava'ea.
Semeiva'ea Joséva'ea ra'yrava'ea.
Joséva'ea Jodava'ea ra'yrava'ea.

27 Jodava'ea Joanãva'ea ra'yrava'ea.
Joanãva'ea Resava'ea ra'yrava'ea.
Resava'ea Zorobabelva'ea ra'yrava'ea.
Zorobabelva'ea Salatielva'ea ra'yrava'ea.
Salatielva'ea Neriva'ea ra'yrava'ea.

28 Neriva'ea Melquiva'ea ra'yrava'ea.
Melquiva'ea Adiva'ea ra'yrava'ea.
Adiva'ea Cosãva'ea ra'yrava'ea.
Cosãva'ea Elmadãova'ea ra'yrava'ea.
Elmadãova'ea Erva'ea ra'yrava'ea.

29 Erva'ea Josuéva'ea ra'yrava'ea.
Josuéva'ea Eliézerva'ea ra'yrava'ea.
Eliézerva'ea Jorimva'ea ra'yrava'ea.
Jorimva'ea Matateva'ea ra'yrava'ea.
Matateva'ea Leviva'ea ra'yrava'ea.

30 Leviva'ea Simeãova'ea ra'yrava'ea.
Simeãova'ea Judáva'ea ra'yrava'ea.
Judáva'ea Joséva'ea ra'yrava'ea.
Joséva'ea Jonãva'ea ra'yrava'ea.
Jonãva'ea Eliaquimva'ea ra'yrava'ea.

31 Eliaquimva'ea Meleáva'ea ra'yrava'ea.
Meleáva'ea Menava'ea ra'yrava'ea.
Menava'ea Matatava'ea ra'yrava'ea.

Matatava'ea Natãva'ea ra'yrava'ea.

Natãva'ea Daviva'ea ra'yrava'ea.

³² Daviva'ea Jesséva'ea ra'yrava'ea.

Jesséva'ea Obedeva'ea ra'yrava'ea.

Obedeva'ea Boazva'ea ra'yrava'ea.

Boazva'ea Salava'ea ra'yrava'ea.

Salava'ea Nassomva'ea ra'yrava'ea.

³³ Nassomva'ea Aminadabeva'ea ra'yrava'ea.

Aminadabeva'ea Admimva'ea ra'yrava'ea.

Admimva'ea Arniva'ea ra'yrava'ea.

Arniva'ea Esromva'ea ra'yrava'ea.

Esromva'ea Peresva'ea ra'yrava'ea.

Peresva'ea Judáva'ea ra'yrava'ea.

³⁴ Judáva'ea Jacóva'ea ra'yrava'ea.

Jacóva'ea Isaqueva'ea ra'yrava'ea.

Isaqueva'ea Abraãova'ea ra'yrava'ea.

Abraãova'ea Terava'ea ra'yrava'ea.

Terava'ea Nacorva'ea ra'yrava'ea.

³⁵ Nacorva'ea Seruqueva'ea ra'yrava'ea.

Seruqueva'ea Ragaúva'ea ra'yrava'ea.

Ragaúva'ea Falequeva'ea ra'yrava'ea.

Falequeva'ea Éberva'ea ra'yrava'ea.

Éberva'ea Salava'ea ra'yrava'ea.

³⁶ Salava'ea Cainãva'ea ra'yrava'ea.

Cainãva'ea Arfaxadeva'ea ra'yrava'ea.

Arfaxadeva'ea Semva'ea ra'yrava'ea.

Semva'ea Noéva'ea ra'yrava'ea.

Noéva'ea Lamequeva'ea ra'yrava'ea.

³⁷ Lamequeva'ea Metusalémva'ea ra'yrava'ea.

Metusalémva'ea Enoqueva'ea ra'yrava'ea.

Enoqueva'ea Jareteva'ea ra'yrava'ea.

Jareteva'ea Maleleelva'ea ra'yrava'ea.

Maleleelva'ea Cainãva'ea ra'yrava'ea.

³⁸ Cainãva'ea Enosva'ea ra'yrava'ea.

Enosva'ea Seteva'ea ra'yrava'ea.

Seteva'ea Adãova'ea ra'yrava'ea.

Adãova'ea Tupana'ga ra'yrava'ea.

Nahã ko Jesus'ga ramonhava'ea.

4

Diabo'ga omongo te'varuhu pota Jesus'ga

(Mateus 4.1-11; Marcos 1.12-13)

¹ Aerẽ João Batistava'ea omobatizarame Jesus'ga hoi rio de Jordão hugwi ojivya. Tupana'ga ra'uva ga pojykahetei ga rerogworogwovo ongae'ÿi me.

² Okote'varuhuva'ea ruvihavuhu'ga ko Diabo'ga. Satanás garera no. He'yiva'ea quarenta ga kiri ogwoogwovo Jesus'ga rupi Jesus'ga mongote'varuhupota novãa. A'ea rupi Jesus'ga ndo'ui. Quarenta Jesus'ga kirirẽ pevo ty'ara ga jukai.

³ A'ero Diabo'ga ei Jesus'ga pe:

—Ere jipe ndehe: “Jihi ko Tupana'ga ra'yramo.” A'ea nde ei, ei Diabo'ga. Gara'yramo ti ere kia pe ita pe a'ero: “Enhimbote ti pãoramo nhirembi'uramo.” A'ea ti ere jupe, ei Diabo'ga Jesus'ga pe.

⁴ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Nda'ei po ti ji jupe nehẽ, ei ga. Ymyahũ Tupana'ga okwatijaruka ahe ve inoũka hako. Aherembikwatijara e'i:

“Mbatera ua pyvõ jate rũi nhande rekoi.

Tupana'ga nhi'imbava rendukatua pyvõ nhande rekoi,” e'i aherembikwatijara, ei Jesus'ga.

⁵ Aerẽ Diabo'ga ga rerohoi ga rerojiupia yvytyruhua rehe. Pea hugwi kotihĩ Diabo'ga hep-iukapavi yvyakotyve'ga nduvihavuhu'ga gwyrã Jesus'ga pe.

⁶ Kiro ga ei Jesus'ga pe:

—Kia jiapoa tuhẽ ġagwyrã. Nurã ji imondopotarame ahe ve amondo po ti ji nehẽ, ei ga. Nde ve tuhẽ po ti ji imondopavi nehẽ. A'ero po ti nde ġanduvihavuhuro nehẽ, ei Diabo'ga. A'ero po ti nde roryroryvamo herekopava nehẽ.

⁷ Po nde ji mbohetei nde ko Tupanamo javo, a'ero po ti ji imondopavi nde ve nehẽ, ei Diabo'ga Jesus'ga pe.

⁸ —Satanás, ei Jesus'ga Diabo'ga pe. Ymyahũ Tupana'ga okwatijaruka ahe ve inoġuka hako. Aherembikwatijara e'i:

“Embohete ti Tupana'ga.
Gaha ndepojykaharete'ga.
Gaha jate ti embohete

ejikovo ganhi'iġa rupi jate,” e'i aherembikwatijara, ei Jesus'ga.

⁹ Aerẽ Diabo'ga Jesus'ga rerohoi cidade de Jerusalém me a'ero. Yvate ga ga rerojiupiri gare'yja'ġa jatykahavuhua rehe templo rehe ga mo'ama japyra rehe. Ga rerovahemame pevo ga ei Jesus'ga pe:

—Ere jipe nde: “Jihi ko Tupana'ga ra'yramo.” A'ea nde ei, ei Diabo'ga. Gara'yramo ti epo avo hugwi japyra hugwi ehia a'ero. Tupana'gapyrive'ġa yvagipeve'ġa po ti nanembohirukarahyi yvyvo nehẽ. A'ero po ti ndahahyi nde ve nde porame japyra hugwi nehẽ.

10 A'ereki ymyahũ a'ea Tupana'ga okwatijaruka ahe ve inoġuka hako, ei Diabo'ga Jesus'ga pe. Aherembikwatijara e'i:

“Tupana'ga po ti ojipyrive'ġa mondoukari nde pyri nehẽ yvagipeve'ġa.

‘Pea'ngu ti ga repiakatuavo,’ e po ti ga ojipyrive'ġa pe nehẽ.

11 ‘Pepyhy katu ti ga rerogwovo tahahyyme'i'i ti ga pe javo,’ e po ti Tupana'ga ojipyrive'ġa pe nehẽ,” e'i aherembikwatijara, ei Diabo'ga Jesus'ga pe.

12 A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ymyahũ Tupana'ga okwatijaruka ahe ve inoġuka hako. Aherembikwatijara e'i:

“Tupana'ga ko ndepojkaharete'ga.

Gareaporoġita rehe jate ti eko.

A'ero po ti ga nde pokogi nehẽ.

Ejeaporoġitatehea rehe rūi ti eko

ji poko ti kiro javo tehe Tupana'ga pe,” e'i aherembikwatijara, ei Jesus'ga Diabo'ga pe.

13 Diabo'ga Jesus'ga mongote'varuhupotara'jara'ja novĩa. Aerẽ Diabo'ga hoi ga hugwi ogwovo.

—Aerẽ po ti ji ga mongote'varuhui nehẽ, ei ga novĩa.

Jesus'ga ombo'e Galilíapeva'ea na'ẽ

(Mateus 4.12-17; Marcos 1.14-15)

14 Tupana'ga ra'uva popoakara Jesus'ga pojyka. Nahã Jesus'ga hoi ongae'yma hugwi ojivya Galilíapeve'ġa gwyri pe ovahema ġa pyri. Pevove'ġa ga mombe'umbe'upavi ogwyripeve'ġa pe nhaporem.

15 Tupana'ga nhi'iġa rehe ga ġa mbo'embo'ei ġajatykahava pype. Ombohete pa ġa ga a'ero.

*Jesus'ga oko ocidade de Nazaré pe
(Mateus 13.53-58; Marcos 6.1-6)*

16 Kiro ga ruri ua cidade de Nazaré pe. Pevo ganhimomboakahava ymya. Nane'ymi ga oho ġajatykahai pe judeus'ġa poravykye'yma rupi sábadu rupi jipi. Kiro ga hoi jupe a'ero sábadu rupi. Tanhi'ĩ Tupana'ga rembikwatijarukara pe javo ga ami.

17 A'ero ġajatykahava repiakatuhara'ga imondoi Jesus'ga pe Isaíasva'ea rembikwatijara. Ymyahũ Isaíasva'ea ko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea. Kiro Jesus'ga ipyhygi aherembikwatijara ga hugwi ipe'avo. Tohendu ti ġa javo ga nhi'iġi jupe – perope e'i:

18 “Tupana'ga ra'uva ji pojyka.

A'ereki Tupana'ga a'ea mingo ji pyri ikwehe'i.

A'ero ga ei ji ve: ‘Emombe'u ti pyryva'ea iporia'ive'ġa pe.

Kiroki ġa ndovy'ari – ġa pe ti ere:

Kiro ji pe mbovy'ari pe nderekokatuavo. A'ea ti ere ġa pe.

Eho ti imombe'gwombe'gwovo aherembipyhyhara'ġa pe,' ei ga ji ve. ‘Ere ti ġa pe:

Pepiro'y pe pepyhyhara'ġa hugwi. A'ea ti ere ġa pe.

Heakwagweve'ġa pe ti ere:

Kiro ji pe mboheakwakatui. A'ea ti ere ġa pe.

Kiroki ġa hahyva'ea kwaha – ġa pe ti ere:

Kiro ji pe mbopiro'yi hahyva'ea hugwi. A'ea ti ere ġa pe.

19 Eho ti imombe'gwombe'gwovo yvyakotyve'ğa pe. Ere ti ğa pe:

Kiro po ti Tupana'ga pepojykaharete'ga imombyryvi pe me nehẽ. A'ea ti ere ğa pe, 'ei ga ji ve."

A'ea Jesus'ga ei onhi'iğa Isaíasva'ea rembikwatijara pe tohendu ti ğa javo.

20 Onhi'imvavame jupe Jesus'ga imbotyva'javi Isaíasva'ea rembikwatijara imondoa'java ڭajatykahava repiakatuhara'ga pe. A'ero Jesus'ga apygi tambo'e ti ğa javo. Nurã ڭajatykahavapyveve'ğa nhaporemo ga repiahetei.

21 —Kiroڭwe pe henduvi Tupana'ga nhi'iğa Isaíasva'ea pe ymyahũva'ea pe ji nhi'iڭame jupe, ei Jesus'ga ڭa pe. Kiroڭwe pe henduvame, Isaíasva'ea rembikwatijara po'rua japiavo ihoi, ei Jesus'ga ڭa pe imombe'gwombe'gwovo ڭa pe.

22 Jesus'ga renduvame ڭa ei:

—Maraname Jesus'ga omombe'u kwaha naerũ? ei ڭa onhimomby'avo. A'ereki ga José'ga ra'yra'ga jate reki, ei ڭa.

23 A'ero Jesus'ga ei ڭa pe:

—Aerẽ po ti pe ji moڭitai ikwahapyra'ğa eagwera rehe nehẽ. A'ero po ti pe ei tuhẽ ji ve nehẽ: "Ahepohanoharamo enhipohanogatu ti enhimbogwerava." Nahã po ti pe ji moڭitai ikwahapyra'ğa na'ana'aڭa pe'erame ji ve nehẽ, ei ga. Pe'e tuhẽ po ti pe ji ve nehẽ: "Ojipe'ğa nde mombe'u ore ve. 'Cidade de Cafarnaum me Jesus'ga japoi ahemonhimomby'ava'ea he'yive'ğa pohanoga,' ei ڭa ore ve. Kiro na jitehe ti eapo ahemonhimomby'ava'ea orepyteri pe nhandegwryi

pe.” Nahã po ti pe ei ji ve nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe ikwahavipeavo ġandeaporoġita.

²⁴ —Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Tupana'ga nhi'iġa mombe'uhara'ġa gwyripeve'ġa nohendukatui ġandeaporoġita ġa arõ'e'yma, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁵ Pehepia ti Eliasva'ea. Kiro ji imombe'ui a'itituhẽva'ea pe me, ei Jesus'ga. Ymyahũ Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea Eliasva'ea oko israelitasva'ea gwyri pe upa, ei ga. Três anos e meio rupi ndokyra'javi israelitas'ġa gwyri pe. Nurã ahã mbatera ahe ve. Ty'ara ahe jukai, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe. A'ea rupi he'yjuhu kunhangwerava'ea israelitasva'ea aherembirekokwerava'ea.

²⁶ Tupana'ga nomondoukari reki Eliasva'ea israelitasva'ea pyri epoko ti ġa javo. Sidompeva'ea pyri jate aherembirekokwerava'ea pyri ga ahe mondoukari epoko ti hẽa javo. Perope cidade de Sarepta pe ahe rivi Sidompeva'ea gwyri pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

²⁷ —Eliseuva'ea oko no Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea, ei Jesus'ga imombe'gwovo. Ymyahũ ahe oko israelitasva'ea gwyri pe upa. A'ea rupi he'yjuhu ijajjauhuva'ea pevo. Eliseuva'ea nomonhimohiġatui reki israelitasva'ea ijajjauhuva'ea. Síriapeva'ea tehe Naamãva'ea tehe ahe ahe monhimohiġatui, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

²⁸ Jesus'ga renduvame ġa nhimboahipavi ġajatykahavapypeve'ġa.

²⁹ A'ero ġa po'ami ga pyhyga ga rerogwovo mytu'ẽ me cidade hugwi. Cidade oko yvytyra rehe

gwerevi. Vvytyra rehe ġa ga rerohei timombo ti ga jugwi javo novña.

³⁰ Gapytera rupi reki ga hoi ogwovo ġa hugwi.

*Jesus'ga ombojipe'a anhaġa ahe hugwi
(Marcos 1.21-28)*

³¹ A'ero Jesus'ga hoi cidade de Cafarnaum me. Cafarnaum oko Galiléiapeve'ġa gwyri pe. Pevo ga ġa mbo'ei sábadu rupi ġajatykahava pype.

³² Ga ġa mbo'ekatui huvihava'ga ja. Nurã ġa nhimomby'ai.

³³ Pevo ġajatykahava pype ojipe'ga rekoj anhaġa rembipojy kahara'ga Diabo'gapyriva'ea rembipojy kahara'ga. Hahyahi gahapukaja ga erame:

³⁴ —Ah! Jesus, Nazarépeva'ero, maranameuhũ nde ore avykyi? e'i anhaġa Jesus'ga pe. Ore mombapava nde ruri naerũ? e'i Jesus'ga pe. Orokwaha ji. Ndehe ko pyryheteva'ero Tupana'ga remimbuhurukaramo, e'i anhaġa Jesus'ga pe.

³⁵ A'ero Jesus'ga ei anhaġa pe:

—Terenhi'iġa'javi! Ejipe'a ti ga hugwi!

Jesus'ġa mbyteri pe anhaġa akoja'ga mombori vvyvo. Ga momborame ijipe'ai ga hugwi imondoe'yma hahyva'ea ga pe.

³⁶ Onhimomby'a pa ġa hepiaga. A'ero ġa ei ojohupe:

—Maraname Jesus'ga popoakaruhuro javo? A'ereki ga omondouka huvihavuhu'ga ja, ei ġa. E'i ga anhaġa pe pejipe'a ti javo. A'ero ijipe'ai tuhẽ reki ġa hugwi, ei ġa onhimomby'avo.

³⁷ Ojipe'ġape'ġa pe ġa Jesus'ga mombe'ui ga kwahavukapava ojigwyri pe.

Jesus'ga omombi pa he'yjuhuva'ea tetirũa
(Mateo 8.14-17; Marcos 1.29-34)

³⁸ Gajatykahava hugwi Jesus'ga hemi ogwovo Simão'ga ronga pe ovahema. Pevo Simão'ga rembirekohêa yhêa itetirũa. O'a hete hêa rehe. A'ero ģa hêa mombe'ui Jesus'ga pe epohano ti hêa javo.

³⁹ A'ero ga hoi hêa pyri o'ama.

—Epi hete, ei ga karugwara pe.

A'ero ipigi hêa hugwi. Kotihĩ hêa vyri reki ogwovo herua mbatera ģa pe to'u ģa javo.

⁴⁰ Aerẽ kwara ihoi. A'ea rupi ģa ģa nderupavi itetirũave'ģa ombyteripeve'ģa Jesus'ga pyri topohano ti ga ģa javo. Ojoparapara ģatetirũa. Itetirũave'ģa ndehe nanani Jesus'ga pokopokogi ģa ndehe nhaporemo imombimombipava karugwara ģa hugwi.

⁴¹ Jesus'ga anhaģa mbojipe'ai jara'ģa hugwi. Ohapukapukai anhaģa ojipe'avo ģa hugwi onhimongyavo. Hahyahi inhi'iģa i'erame Jesus'ga pe:

—Ndehe ko Cristo Tupana'ga ra'yra, e'i Jesus'ga pe.

A'ero Jesus'ga ei jupe:

—Tapenhi'iģa'javi! ei ga imombiga inhi'iģa.

A'ereki anhaģa ga kwaha ga ko Cristoramamo Tupana'ga remimbuhurukaramo javo.

Jesus'ga omombe'u pyryva'ea ojipeva'ea pe
(Marcos 1.35-39)

⁴² Aerẽ ypyhaji ve ga hoi cidade hugwi ogwovo ongae'yi me. Pevove'ģa gweka ga repiaga onhimongyavo. Terehoi ti ore hugwi javo ģa hoi opytavo ga pyri.

⁴³ A'ero Jesus'ga ei ģa pe:

—Tamombe'u tuhẽ ti ji pyryva'ea ojipe'ğa pe no cidadespeve'ğa pe. A'ereki Tupana'ga e'i ji ve: “Eho ti ji mombe'gwovo ğa pe nhaporemo. Tako ti ji ǵanduvihavuhhetero,” ei Tupana'ga ji ve, ei Jesus'ga.

⁴⁴ A'ero Jesus'ga hogahoi judeus'ğa gwyri pe Judéia pe. Pevo ga ǵa mbo'epavi Tupana'ga nhi'iǵa rehe ǵajatykahava pype.

5

*Jesus'ga omo'emo'ẽ ypy ǵwemimbo'eharamo
(Mateus 4.18-22; Marcos 1.16-20)*

¹ Aerẽ Jesus'ga hoi o'ama okovo ypiahua rembeyvyri pe Genesaré rembeyvyri pe. Ga pyri he'yjuhuve'ğa nduvi. Onhombotymbotyvahi ǵa upa ga mbotyva no tihendu katu ti Tupana'ga nhi'iǵa javo.

² O'amame pevo mokõi Jesus'ga hepiagi yharuhua ypiahua rembeyvyri pe. Ahã ǵa ipype. A'ereki ǵa oheohei pira mboahava upa.

³ Simão Pedro'ga yharuhua pype Jesus'ga avi javo ga pe:

—Emoanha'ndi eyharuhua yembe'yva hugwi, ei ga Simão Pedro'ga pe.

A'ero ǵa herojipe'ai yembe'yva hugwi. Yharuhua pype Jesus'ga reni yembeyvyripeve'ğa mbo'eavo.

⁴ Aerẽ ǵa mbo'epigame ga ei Simão'ğa pe:

—He xaho herogwovo ypyteri pe. Pemombo ti ipypira imboahava, ei ga Simão'ğa pe.

⁵ A'ero Simão'ga ei:

—Oroho jipe ore ypytunimo pira rehe ko. Oro-moǵo'ẽ ore. Norombo'ari reki ore! Emo kiro nde

ei ore ve pembo'a ti pira javo. Nurã po ti ji hoa'javi kiro imomboa nenhi'iga rupi nehẽ, ei ga Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe.

⁶ A'ero ġa hoi ypyteri pe imomboa ipypira imboahava. Imotynyhemi reki pira mboahavuhua. Otarararara gwere pira pohyja rerekovo.

⁷ Nurã ġa jipoerueruri onhimoirũhara'ġa pe jara pype yharuhua pype togweru ti ġa ore pokoga javo. A'ero ġa heruri oyharuhua ovahema ġa pokoga. Oyharuhua memei ġa imotynyhenyhem i pira pyvõ. A'ero ġa nderohoi gwerevi ypy pe!

⁸ Hepiagame Simão Pedro'ga renypy'andurugi Jesus'ga pyri.

—Jipojykaharetero ejipe'a ti ji hugwi. A'ereki nde ndepyry hete ekovo Tupana'ga nhi'iga rupi. Jihi reki ndajipoyjayjari jirekote'varuhuavo ġwaramo. A'ereki ji ndakopavi Tupana'ga nhi'iga rupi.

⁹ Nahã Pedro'ga ei. A'ereki ga onhimomby'a pira mbo'aruhua rehe. Onhimomby'a pa gapavẽive'ġa hehe no.

¹⁰ Simão Pedro'ga moirũhara'ġa Zebedeu'ga ra'yra'ġa onhimomby'a no Tiagova'ea João'ga pavẽi.

A'ero Jesus'ga ei Simão'ga pe:

—Terekyhyji, ei Jesus'ga. Pira nde ereru oji'i. Kiro nane'y mi po ti nde ji mombe'ui ojipe'ġa pe nehẽ ġa mbuhuruka ji pyri nehẽ toko ti ġa Jesus'ga nhi'iga rupi javo, ei Jesus'ga Pedro'ga pe.

¹¹ A'ero ġa heruri yharuhua memei inoġa imboja yembe'yi pe. Ombatera ġa hejapavi. Jesus'ga remimbo'eharamo ġa ndekoi kiro ogwovo ga rupi jipi.

*Jesus'ga omoka'ẽ ahejagwa
(Mateus 8.1-4; Marcos 1.40-45)*

¹² Aerẽ Jesus'ga rui cidade pe pevo. Kiro ijaijauhuve'ga ruri. Ohy ga rehe gajagajauhua gara'oa rehe. Jesus'ga repiagame ga hoi onhinoğa ojovapyvo yvyvo Jesus'ga pyri jihoheva'ero ji poko javo. Ga e'i:

—Nde eremoka'ẽ kwaha jijagwa ji hugwi jipojykaharetero. Po nde imoka'ẽpotari jijagwa, a'ero po ti nde imoka'ẽi nehẽ, ehetei ga Jesus'ga pe.

¹³ A'ero Jesus'ga jipoapyhoi opokoga ga rehe javo ga pe:

—Apota ji. Eka'ẽ ga hugwi! ei Jesus'ga.

Kotihĩ ika'ẽi ga hugwi a'ero.

¹⁴ Jesus'ga e'i ga pe:

—Teremombe'ui tuhẽ ti ojipe'ğa pe, ei ga. Eho ti ejipiuka ikwava'ẽhara'ga pe oka'ẽ jijagwa javo. Emondo tehe ti mbatepyryva ga pe tokwava'ẽ ti ga Tupana'ga pe okovo Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi – kiroki a'ea omombe'u ika'ẽagwera. Nde imondorame ga pe po ti pevove'ğa nde repiagi nehẽ. A'ero po ti ğa ikwahavi nehẽ gajagwa oka'ẽ javo.

Nahã Jesus'ga ei po ğa nanhimombe'umbe'ui ojipe'ğa pe hamo javo novĩa.

¹⁵ Emo ğa omombe'umbe'u ojipe'ğa pe. Kotihĩ a'ero he'yjuhuve'ğa ikwahavi. Koji'i reki ğa uhu Jesus'ga rendupota onhipohanoanoğuka ga pe.

¹⁶ Aerẽ Jesus'ga hoi ğa hugwi ogwovo ongae'yi me. Pevo ga nhi'igi Tupana'ga pe okovo.

*Jesus'ga omopo'ã nomyiva'ea
(Mateus 9.1-8; Marcos 2.1-12)*

17 Aerẽ Jesus'ga ģa mbo'ea'javame fariseus'ga apygi ga pyri upa judeus'ga mbo'ehara'ga pavẽi. Gambo'ehara'ga ombo'e jipi Moisésva'ea rembik-watijara rehe. Uhu ģa Galiléiapeve'ģa cidade hugwi nanani Judéiapeve'ģa cidade hugwi nanani no. Uhu ģa cidade hugwi Jerusalém hugwi no. Opopoakara pyvõ Tupana'ga imombigukari Jesus'ga pe karugwara itetirũave'ģa hugwi.

18 Nanime jara'ģa ga reruri itetirũave'ga nomyive'ga gakupeupava pype. Gweroho pota ģa ga onga pype Jesus'ga pyri novã.

19 Ga ndogwerohoi ga ipype reki Jesus'ga pyri. A'ereki he'yjuhuve'ģa onhombotymbotyvahi onga pype. Nurã ģa ga rerojiupiri ģajiupihava rupi onga arimo iperehuva'ea arimo. Ga ipe'ape'ai tujuga apopyra onga arimova'ea japovo ikwara. Ikwara rupi ģa ga mbojyvi Jesus'ga pyri gakupeupava pype he'yjuhuve'ģa mbyteri pe.

20 Ga ndepiagame Jesus'ga ei oyvyteri pe: “Ojiko hete ģa ji rehe ga rerua ji pyri tomopo'ã ti ga ga javo,” ei Jesus'ga oyvyteri pe.

—Kwãi, ei Jesus'ga nomyive'ga pe. Kiro nderekote'varuhua mombora nde hugwi.

A'ea Jesus'ga ei jihi amombo nderekote'varuhua javo.

21 Kiro judeus'ga mbo'ehara'ga noarõi Jesus'ga ea fariseus'ga pavẽi.

—Maranuhũ po Jesus'ga naerũ? ei ģa ojohupe. Onhimongouhu ga Tupana'ga'java'ero! ei ģa. A'ereki Jesus'ga e'i nomyive'ga pe: “Amombo ji nderekote'varuhua.” Tupana'ga jate e'i a'ea, ei ģa. A'ea po Jesus'ga nde'i hamo, ei ģa.

²² Jesus'ga ikwahahetei ġa nhi'iġame ojohupe. A'ero ga ei ġa pe:

—Maraname pe japyakauhui javo? “Maranameuhū Jesus'ga euhui a'ea? A'ereki ga Tupana'ga rūi.” Nahā pe pe'e.

²³ A'e ji nomyive'ga pe ko: Amombo ji nderekote'varuhua nde hugwi, ei Jesus'ga ġa pe. Emo pe ndapehepiagi aherekote'varuhua mombora. A'ero pe ndaperoviari jipopoakara, ei ga ġa pe. Po ji ei ga pe nehē: Epo'ā egwovo, a'ero po ti pe hepiagi gahoa nehē. A'ero po ti pe heroviari jipopoakara nehē.

²⁴ —Nurā po ti ji ga mopo'ami kiro tapekwaha ti javo, ei Jesus'ga yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no. A'ero po ti pe ei nehē: “Tupana'ga ombuhuruka tuhē Jesus'ga avo yvya koty ga mongovouka yvyakotyve'ġa ndekote'varuhua momboharamo,” ei Jesus'ga ġa pe.

Nurā Jesus'ga ei nomyive'ga pe:

—Kiro ji ei nde ve: Epo'ā ti ejikupeupava rerogwovo enhonga pe, ei Jesus'ga ga monhimo-
hiġatuavo.

²⁵ Nanime nomyive'ga po'ami pevove'ġa gwepi-agame onhimongyavo. Ga ipyhygi ojikupeupava herogwovo ġwonga pe Tupana'ga mboheteavo.

²⁶ Onhimomby'a pa ġa okyhyjiheteavo. A'ero ġa Tupana'ga mbohetei.

—Korogwe nhande hepiagi ahemonhimomby'ava'ea, ei ġa ojohupe.

*Jesus'ga Leviva'ea pavēi
(Mateus 9.9-13; Marcos 2.13-17)*

²⁷ Aerē Jesus'ga hoi cidade hugwi. Ogwovo Jesus'ga gwepia itambere'ia mono'ōhara'ga Levi'ga. Itambere'ia ryrua pype Levi'ga ōi ipyhyga itambere'ia judeus'ga hugwi imono'oğa governo pe. Ga pe Jesus'ga ei:

—Herejo ti ji rupi ekovo nhiremimbo'eharamo.

²⁸ A'ero Levi'ga oapoa rejapavi opo'ama ogwovo Jesus'ga rupi okovo garemimbo'eharamo. Nomono'oğa'javi ga itambere'ia governo pe.

²⁹ Jesus'ga pe ga japoī toryva ġwonga pype. Hehanhuhūva'ea ga oapo. He'yjuhuve'ğa nduri itambere'ia mono'ōhara'ğa ojipe'ğa pavēi. A'ero ġa apygi i'gwovo Jesus'ga pyri Levi'ga pyri no. Judeus'ğa e'i ġa pe jipi ġa ko okote'varuhuva'ero hendukatue'yma Moisésva'ea remimbo'eagwera javo. Gahā uhu Jesus'ga pyri i'gwovo.

³⁰ A'ero fariseus'ğa ndopotari judeus'ğa mbo'ehara'ğa pavēi. Gambo'ehara'ğa ko fariseus'ğa no. Fariseus'ğa ei Jesus'ga remimbo'ehara'ğa pe:

—Maranameuhū pe i'uuhui nanongara'ğa pyri itambere'ia mono'ōhara'ğa pyri okote'varuhuve'ğa pyri no? ei ġa.

³¹ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Kiroki ġa e'i ojive: “Nanhitetirūi ji” – ġahā ahepohanohara'ga ndopokogi ġa pohanoge'yma. Kiroki ġa e'i ojive: “Nhitetirūa ji” – ġahā ahepohanohara'ga ġa pokogi ġa pohanoga. Na jitehe ji okote'varuhuve'ğa pokogi jijihe'a ġa ndehe topohi ti ġa okote'varuhua hugwi javo, ei Jesus'ga.

³² —A'ereki a'ea rehe ji ajo yvya koty tapoko ti ji ġa javo – kiroki ġa e'i ojive: “Ako te'varuhu ji. Marā po ti ji ve a'ero nehē?” Ta'e ti ji ġa pe: Perojijyi

ti pejeaporoĝita a'ero. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi pejikoga Tupana'ga rehe. Nahã ti ji ta'e okote'varuhuve'ĝa pe. Ojipe'ĝa pyri rũi ji ajo javo - kiroki ĝa e'i ojive: "Jipyry hete ji."

*Ndo'ui ahe xanhi'ĩ ti Tupana'ga pe javo
(Mateus 9.14-17; Marcos 2.18-22)*

³³ Ga e'i ga pe:

—Nane'ymi João Batista'ga remimbo'ehara'ĝa ndo'ui xanhi'ĩ ti Tupana'ga pe javo. Na jitehe fariseus'ĝa nemimbo'ehara'ĝa ndo'ui xanhi'ĩ ti Tupana'ga pe javo. Neremimbo'ehara'ĝa ki a'e te nane'ymi o'u reki. Maraname ore ja rũi ĝa ndekoi? ei ĝa Jesus'ga pe.

³⁴ A'ero Jesus'ga ei a'ea kwahavuka ĝa pe:

—Kiro ji hẽarembirekoruama'ga mombe'ui pe me, ei Jesus'ga. Uhu hẽarembirekohava apiavo. A'ero ĝa i'ui gworygworyvamo ga rehe okovo ga pyri toryva rupi - kiroki ĝa ojikoty'a ga pavẽi. Po ahe nde'i te ĝa pe a'ero: "Tape'ui ti." Ahe erame a'ea po ĝa ndokoi ahenhi'ĩga rupi, ei Jesus'ga.

³⁵ Aerẽ po ti tiruahũve'ĝa hẽarembirekoruama'ga rerohoi nehẽ. Kiroki ĝa ojikoty'a ga pavẽi - ĝa hugwi po ti ĝa ga rerohoi nehẽ. A'ero po ti ĝa ndo'ua'javi nehẽ.

A'ea Jesus'ga ei ikwahavuka ĝa pe onhimombe'gwovo ĝwemimbo'ehara'ĝa mombe'gwovo no.

³⁶ Kiro Jesus'ga imombe'ui ojo'java'ea ĝa pe. Ga mbo'eavo ga ei:

—Po ahe oapokatua'ja pota tapy'ynhapirymana, a'ero ahe ndo-haygwe'rogi tapy'ynhapirapyahua imondovo

tapy'ynhapirymyana itararaga rehe imboja hehe, ei Jesus'ga. Ahe haygwe'rogame ipyahuva'ea tamboja ymyahũva'ea rehe javo, a'ero ahe imbotegwetei ipyahuva'ea. Ipyahuva'ea ndojihe'akatujuhu ymyahũva'ea rehe no, ei Jesus'ga.

³⁷ –Vinho aporame ahe ndoheka'vogi vinhopyahua hyruymyana pype mbiara pirymyana pype, ei Jesus'ga. Po ahe heka'vogi vinhopyahua ipirymyana pype, a'ero vinho imombugi ipirymyana otururupava jugwi. Nahã vinho imbotegwetei mbiara pira.

³⁸ Ipiyahua pype tuhẽ ahe toheka'vo vinhopyahua, ei Jesus'ga.

³⁹ Kiroki ga o'uo'u vinhoymyana – ga ndougwei vinhopyahua. A'ereki ga e'i: “Pyry hete nhymyana,” ei ga, ei Jesus'ga.

A'ea ojo'java'ea Jesus'ga omombe'u ahe ndopotari moroġitapyahua moroġitaymyana ipotarame javo.

6

Nahanahã ti ahe toko sábadu rupi, ei Jesus'ga
(*Mateus 12.1-8; Marcos 2.23-28*)

¹ Judeus'ġa poravykye'yma rupi sábadu rupi Jesus'ga hoi kohoa rupi garemimbo'ehara'ġa pavẽi. Trigo kopeva'ea pevo onhimongy. Ohorame garemimbo'ehara'ġa ika'mbika'mbigi trigo jykyavo ikytykytygi jape'ia opovo i'gwovo.

² A'ero fariseus'ġa ei ġa pe:

–Ymyahũ Moisésva'ea e'i ikwatija hako: “Tapeporavykyi ti sábadu rupi.” Nahã ahe ei hako. Pe napehendukatui reki. A'ereki pe peporavyky

ika'mbika'mbiga trigo sábadó rupi, ei fariseus'ğa ğa pe.

³ A'ero Jesus'ğa ei fariseus'ğa pe:

—Napehendukatui pe Tupana'ğa nhi'ığa. Garembikwatijarukara omombe'u Daviva'ea. A'ea onhi'ĩ pe me novĩa. Ymyahũ ty'ara ojuka Daviva'ea onhipavẽiva'ea pavẽi hako.

⁴ A'ea rupi ahe hoi Tupana'ğa ronga pype tenda pype. Ipype ikwava'ẽhara'ğa omondo pão Tupana'ğa rovai pyteri pe jipi. Ga ikwava'egirẽ Tupana'ğa pe ga gwerhouka ğa pe ğahã jate ti to'u jirovai pyteripeva'eagwera javo. Ojipe'ğa po ndo'ui hamo novĩa. Emo Daviva'ea hoi Tupana'ğa ronga pype ipyhyga pão i'gwovo. Onhipavẽiva'ea pe ahe imondoi to'u ti ğa no javo hako, ei Jesus'ğa imombe'gwovo fariseus'ğa pe.

⁵ —Yvyakotyva'ero yvagipeva'ero jihi ta'e: Nahanahã ti ahe toko sábadó rupi. Nurã ji ei pe me: Tape'epe'ei ti nhiremimbo'ehara'ğa pe a'ero ğa ika'mbigame trigo sábadó rupi, ei Jesus'ğa ğa pe.

*Jesus'ğa iponhimamava'ea pavẽi
(Mateus 12.9-14; Marcos 3.1-6)*

⁶ Irũa rupi judeus'ğa poravykye'yma rupi Jesus'ğa hoi ğajatykahava pype. Okiavo ga ğa mbo'ei Tupana'ğa nhi'ığa rehe. Ipype iponhimamave'ğa reko. Ojohukoty rũi ga iponhimama.

⁷ Pevo ğa ndekoi no judeus'ğa mbo'ehara'ğa fariseus'ğa pavẽi. Jesus'ğa repiaheteavo ğa ei ovyteri pe: “Mara'ngu po ti Jesus'ğa oporavykyavo gapoa mbokatua'java nhandeporavykye'yma rupi sábadó rupi? Ga gapoa mbokatua'javame po ti nhande Jesus'ğa

mbotegweteuhui nehẽ,” ei ġa ovyteri pe gweaporoġitate'varuhuavo.

⁸ Gayvytera rehe Jesus'ga ombaragwaha jawo ovyteri pe: “Omboja pota ġa ite'varuhuva'ea ji rehe,” ei ga.

Iponhimamave'ga pe Jesus'ga ei:

—Epo'ã ejoa avo orepyteri pe e'ama.

A'ero ga ruri o'ama ġapyteri pe.

⁹ A'ero Jesus'ga ei fariseus'ga pe judeus'ga mbo'ehara'ġa pe no:

—Ojipeji jate po ti ji ei pe me kiro. Pemombe'u ti ji ve. Marã nhande xako nhandeporavykye'yma rupi hamo? Marãi Moisésva'ea rembikwatijara nhandeporavykye'yma mombe'gwovo sábadó mombe'gwovo? Pyry nhande imombyryvi ahe ve sábadó rupi? Marãi? Pyry nhande nimombyryvi ahe ve sábadó rupi? Marãi ikwatijara? Pyry nhande imbote'varuhui ahe ve sábadó rupi? Marãi? Pyry nhande nimbote'varuhui ahe ve sábadó rupi? Marãi ikwatijara? Pyry nhande nimomanoukari ahe sábadó rupi? Marãi? Pyry nhande ahe moka'nhyimbavi sábadó rupi? Marãi ikwatijara? ei Jesus'ga.

A'ea Jesus'ga ei ġa pe tojapyaka katu ti ġa jawo.

¹⁰ A'ero Jesus'ga ġa ndepiahetei. Iponhimamave'ga pe ga ei:

—Ejipoapyho!

A'ero ga jipoapyhokatui. A'ereki gapoa ikatua'ja ga Jesus'ga nhi'ipo'rurame.

¹¹ A'ero ġa nhimboahivi onhimonha'ngavo hep-iagame. Ojohupe ġa ei:

—Maranuhũ po ti nhande Jesus'ga rerekouhui nehẽ naerũ? ei ġa.

*Jesus'ga omo'emo'ẽ dozeva'ea onhimoirũharamo
(Mateus 10.1-4; Marcos 3.13-19)*

¹² Aerẽ Jesus'ga hoi ojiupia vytyvytyruhua rupi tanhi'ĩ ti Tupana'ga pe javo. Oho ga opytavo pevo. Ypytunimo ga nhi'inhi'igi Tupana'ga pe imoço'eamo.

¹³ Iko'emame ga ģa mbuhurukari ojipyri ģwemimbo'ehara'ģa. Ģwemimbo'ehara'ģa hugwi Jesus'ga dozeve'ģa mo'emo'ẽi toko ti ģa nhimoirũharamo javo. Ģa ko nahã:

¹⁴ Mokonha'ģa ko Simão'ga André'ga pavẽi onhoirũ'ģa. Pedro irũa Simão'ga rera. A'ereki ga rehe Jesus'ga ono Pedro.

Mokonha'ģa ko Tiagova'ea João'ga pavẽi.

Mokonha'ģa ko Filipe'ga Bartolomeu'ga pavẽi.

¹⁵ Mokonha'ģa ko Mateus'ga Tomé'ga pavẽi.

Mokonha'ģa ko Tiago'ga Simão'ga pavẽi. Tiago'ga ko Alfeu'ga ra'yra'ga. Simão'ga ko zelotes'ģa nde'yja'ga – kiroki ģa ndokoi governo rehe romanos'ģa ndehe.

¹⁶ Mokonha'ģa ko Judas'ga Judas Iscariotesva'ea pavẽi. Judas'ga ko Tiago'ga irũ'ga. Judas Iscariotesva'ea aerẽ Jesus'ga mondouka okote'varuhuve'ģa pe ga pyhyguka ģa pe.

Nahã dozeve'ģa nhaporemõ Jesus'ga moirũhara'ģa.

*Jesus'ga ombo'e ahe imombiga karugwara
(Mateus 4.23-25)*

¹⁷ Aerẽ Jesus'ga jivyri ojyva vytyruhua hugwi omoirũhara'ģa ndupi. Uhu ģa nhuhũ me – perope ga opyta o'ama. He'yjuhu garemimbo'ehara'ģa onhimono'oģa perope ga pyri. Ojipe'ģa ndupavi

ogwyrá hugwi Judéia hugwi Jesus'ga pyri. Cidade-speve'ğa nduri Jerusalém hugwi Tiro hugwi no Sidom hugwi no. Oko cidades Tiro Sidom pavēi ypiahua ruvihava rembeyvyri pe. He'yjuhu hete ko ға ua Jesus'ga pyri tihendu ti ga javo.

Itetirūave'ğa nduri no emombi karugwara ore hugwi javo ga pe.

¹⁸ Kiroki ға anhağa oavykyuhu – ға hugwi Jesus'ga anhağa mbojipe'ai. Tiruahū anhağa Diabo'gapyriva'ea.

¹⁹ Opoko pota pa pevove'ğa Jesus'ga rehe onhimongyavo. A'ereki Tupana'ga omondo opopoakara Jesus'ga hugwi imombipavuka Jesus'ga pe karugwara ға hugwi.

*Pyry hete pe me, ei Jesus'ga
(Mateus 5.1-12)*

²⁰ Kiro Jesus'ga hepiagi ғwemimbo'ehara'ğa ға nhimongyrame pevo. Ga pe ga ei:

—Pyry hete pe me peporia'iva'ea pe!

A'ereki penduvihavuhuhetero Tupana'ga pe ndepia katu imombyryva pe me, ei Jesus'ga.

²¹ Pyry hete pe me okoteheva'ea pe!

A'ereki a'ea Tupana'ga remimondoagwama pe me.

Pyry hete pe me pejehe'ova'ea pe!

A'ereki a'ea penembipukaağwama.

²² Pyry hete pe me ojipe'ğa pe arōe'ymame pe ndekoro ғwaramo jireheva'ero, ei Jesus'ga ға pe yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

Ga euhurame pe me pe mondovo ojihugwi pe ndekoro ғwaramo jireheva'ero, pyry hete pe me.

Ga pe mbotegweterame petiruahũ pe javo o'mbero pe ndekoro ġwaramo jireheva'ero, pyry hete pe me, ei Jesus'ga.

23 —Pejoryjory ti ġa ndekote'varuhurame pe me nahã. Pepopepo tuhẽ ti pendoryndoryva ġwaramo.

A'ereki Tupana'ga gwereko katu pe me yvagi pe ikwepykavuhua pyryheteva'ea.

Aerẽ po ti ga imondoi pe me nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe. A'ereki pe peko ymyahũva'ea ja Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea ja hahyrame pe me. A'ereki ymyahũ aġwamove'ġa namonhava'ea gwereko te'varuhu Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea no, ei Jesus'ga ġa pe.

Tiruahũ pe me, ei Jesus'ga

24 —Tiruahũ hete pe me pembateva'ea pe! ei Jesus'ga. A'ereki avo jate yvya koty jate pe pendoryndory.

Aerẽ po ti pe ndapehoryvi nehẽ, ei Jesus'ga.

25 Tiruahũ hete pe me herekopava'ea pe!

Aerẽ po ti ahana'ja pe me nehẽ.

Tiruahũ hete pe me pepukava'ea pe!

Aerẽ po ti pe jehe'oi pejikoveveuhuheteavo nehẽ, ei Jesus'ga.

26 Tiruahũ hete pe me ojipe'ġa ekatupavame pe me pe mboheteavo! Ymyahũ na jitehe ġanamonhava'ea e'i katu pa Tupana'ga nhi'iġaatyviva'ea mombe'uharava'ea pe ahe mboheteavo, ei Jesus'ga.

*Pearõ hete ti penhiarõ'e'ÿve'ġa, ei Jesus'ga
(Mateus 5.38-48)*

27 —Kiro nhirenduva'ea pe ji ei, ei Jesus'ga. Pearõ hete ti penhiarõ'e'ÿve'ġa. Peko katu ti ġa pe ġa pe arõ'e'ymame.

28 Po ġa ei pe me: “Tuhu ti hahyva'ea pe me.” Ga euhurame na pe me pe'ji ti ġa pe: “Tupana'ga ti tomomyry pe me.” Nahã ti pe'ji ġa pe. Po ġa jigwarai pe ndehe, a'ero ti penhi'ĩ Tupana'ga pe emomyry ti ġa pe javo, ei Jesus'ga.

29 —Po ojipe'ga kwari nderetyvapea rehe, a'ero ti ejirova ga pe tokwa ti ga ojipea rehe no javo jiretyvapea rehe javo. Po ojipe'ga hekyi ndepaletó nde hugwi, a'ero na ga hekyi ojipea ndecamisa nde hugwi no, ei Jesus'ga.

30 Po ojipe'ga ei nde ve embuhu ji ve javo, a'ero ti emondo ga pe. Po ojipe'ga ipyhygahyi ndeapoa nde hugwi, a'ero ti terei ga pe embuhura'ja ti jiapoa ji ve javo.

31 —Pe'e po pe pejiyvyteri pe: “Po ojipe'ġa oko katu nhande ve hamo.” Po nahã pe ei, a'ero na jitehe tuhẽ ti peko katu ġa pe, ei Jesus'ga.

32 —Po pe pearõ hete penhiarõheteve'ġa jate, a'ero Tupana'ga ei pe me: “Pe okote'varuhuve'ġa ja reki.” Nahã ga ei pe me. A'ereki okote'varuhuve'ġa oarõ oarõheteve'ġa jate, ei Jesus'ga.

33 —Po pe peko katu pejerekokatuve'ġa pe jate, a'ero Tupana'ga ei pe me: “Pe okote'varuhuve'ġa ja.” Nahã ga ei pe me. A'ereki okote'varuhuve'ġa oko katu ojerekokatuve'ġa pe jate, ei Jesus'ga.

34 —Po pe ei pejiyvyteri pe imondorame ojipe'ġa pe: “Aerẽ po ti ġa imbuhuri nhande ve nehẽ no.” Po pe ei na, a'ero Tupana'ga ei pe me: “Pe okote'varuhuve'ġa ja.” Nahã ga ei pe me.

A'ereki okote'varuhuve'ġa omondo ojipe'ġa pe okote'varuhuve'ġa pe tombuhu ti ġa nhande ve nehē no javo, ei Jesus'ga.

³⁵ —Pearō hete ti penhiarōe'ÿve'ġa pejikokatu-avo ġa pe. Pemondo'ā ti ġa pe ġa erame pe me. Imondorame ġa pe, tape'ei ti pejiyvyteri pe: “Aerē po ti ġa imbuhuri nhande ve nehē no.” Pe ee'ymame ġa arōheteavo po ti Tupana'ga imbuhuhetei pe me nehē. Tupana'ga ra'yramo po ti pe ndekoī nehē no ġahoheve'ga ra'yramo nehē. Nde'i he'yjuhuve'ġa Tupana'ga pe: “Ndepyry nde ore rerekokatuavo.” A'ea ġa nde'i Tupana'ga pe. Tupana'ga opoko reki ġa okote'varuhuve'ġa nde-heve.

³⁶ Tupana'ga penduvete'ga oporogwety ġa. A'ero ga ġa pokogi. Na jitehe ti peporogwety ġa. Pepoko ti ġa a'ero, ei Jesus'ga.

Tape'epe'ei ti ġa pe, ei Jesus'ga
(Mateus 7.1-5)

³⁷ —Tape'epe'ei ti ojipe'ġa pe: “Nahanahā ġa okote'varuhu.” Tape'euhui ti a'ea. A'ero po ti Tupana'ga nde'i a'ea pe me nehē no. Tape'ei ti ojipe'ġa pe: “Oko te'varuhu tuhē ġa. Oja ġa ndehe.” Tape'ei ti a'ea. A'ero po ti Tupana'ga nde'i a'ea pe me nehē no. Tapehenonha'javi ġandekote'varuhua. A'ero po ti Tupana'ga ndok-wahava'javi pendekote'varuhua nehē no, ei Jesus'ga.

³⁸ —Pemondo ti ojipe'ġa pe. Aerē po ti Tupana'ga imbuhukatui pe me nehē. Hupī hete po ti ga ombuhuruka saca pype imbohygahivuka imbo-vavaguka saca tamotynahē tuhē javo imoakaġa nehē. Nahā po ti ga imbuhukatui pe me nehē.

Pemondo ti ġa pe a'ero. Xunhiva'ea pe imondorame ġa pe xunhiva'ea po ti Tupana'ga imbuhuri pe me nehē no. He'yjuhuva'ea pe imondorame ġa pe he'yjuhuva'ea po ti Tupana'ga imbuhuri pe me nehē no, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁹ Kiro Jesus'ga ġa mbo'ei ojo'java'ea pyvō. A'ea pyvō ga ei:

—Po heakwagweve'ga gweroho ojipe'ga - kiroki ga ga ja ndohepiagi, a'ero po ti ġa memei ohi ikwara pype nehē. A'ereki ġa memei ndohepiagi, ei Jesus'ga.

⁴⁰ —Gambo'ehara'ga koji'i garemimbo'ehara'ga hohe. Ga ġa mbo'epavame ġa ga javijitehe, ei Jesus'ga.

⁴¹ Ga mbo'eavo Jesus'ga ei:

—Ererekouhu nde ejikotyve'ga. A'ero nde ei ga pe: “Hay'iuhua oko ndereakwari pe,” ere nde. Maranameuhū nde euhui a'ea ga pe ndokokatui ga javo? Jihi a'e reki nde ve: Okyta reki oko ndereakwari pe, ei Jesus'ga. Nahā ji ei nde ve nde koji'i ereko te'varuhu ga hohe javo. Nde nderekwahavi reki ejekote'varuhua naerū? ei Jesus'ga.

⁴² Maranameuhū nde euhui ejikotyve'ga pe naerū? Tere'ei ti ga pe a'ero: “Na ji hekyi hay'iuhua ndereakwara hugwi.” Tere'ei ti nahā okyta repiage'ymame ejeakwara pype naerū. A'ereki nde nderehepiakatui ve hekyita gareakwara hugwi okyta pytarame ejeakwari pe. Okokatu'āva'ero ko nde! A'ereki okyta rerekoe'ŷve'ga ja nde ere'e: “Ji ndarekoi jireakwari pe,” ere nde. Ehekyi na'ē ti okyta ejeakwara hugwi. A'ero po ti nde hepiakatui hekyita hay'iuhua gareakwara hugwi nehē, ei Jesus'ga.

I'yva yva'ia pavēi
(Mateus 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ –I'yvakatuapora ko yva'ikatua. I'yvate'varuhuapora ko yva'ite'varuhua.

⁴⁴ Ahe okwaha i'yva. A'ereki ahe gwepia herekorame yva'ia ojihe, ei Jesus'ga. A'ereki ahe ndoykyi figo ġwakaġwa'yva hugwi. A'ereki ġwakaġwa'yva figo'yva rūi figueira rūi. Na jitehe ahe ndoykyi uva ka'api'iuhua hugwi. A'ereki ka'api'iuhua uva'yva rūi videira rūi, ei Jesus'ga.

⁴⁵ –Nane'ymi pyryve'ga reaporoġitaro pyryva'ea rehe. Nurã ga ekatui jipi, ei Jesus'ga. A'ereki oyvyteri pe ga pyry hete, ei Jesus'ga ġa pe. Nane'ymi ite'varuhuve'ga reaporoġitaro ite'varuhuva'ea rehe. Nurã ga ete'varuhui, ei Jesus'ga. A'ereki oyvyteri pe ga ite'varuhu hete, ei Jesus'ga ġa pe.

Ahe ko onga apohara'ga ja
(Mateus 7.24-27)

⁴⁶ Kiro Jesus'ga ei:

–Pe'e pe ji ve: “Ga ko nhandepojkaharetero.” Nahã pe ji renoi novãa. Emo pe ndapekoi nhinhi'igã rupi, ei Jesus'ga.

⁴⁷ –Kiroki ga uhu ji pyri ji rendukatuavo okovo nhinhi'igã rupi – gaha ji ga mombe'ui pe me kiro, ei Jesus'ga.

⁴⁸ Gaha onga apohara'ga ja – kiroki ga oapo onga hyvykoita yvy pe. Ipukuhu ga imondoi hyvykoita yvy pe itauhua apiavo. Itauhua rehe ga imondoi okyta ikwara pype. Nahã ga japo i onga imohina, ei Jesus'ga. Aerẽ hehanhuhũ yhya ua onhimombomomboa onga rehe novãa. Yhya nomoġatã

onga. A'ereki imondovo itauhua rehe ga oapo imohina, ei Jesus'ga.

⁴⁹ —Jara'ga ji rendu novãa. A'ereki ga ndokoi nhinhi'igã rupi. Gaha onga apohara'ga ja - kiroki ga oapo onga hyvykoje'yma imbovyre'yma okyta ikwara pype, ei Jesus'ga. Yvya rehe jate ga japoi onga imohina. Aerẽ hehanhuhũ yhya ua onhimombomboa onga rehe imoğatağatamo. Kotihĩ onga o'arahy upa opepẽpepenuhũavo, ei Jesus'ga ģa mbo'eavo.

7

Jesus'ga omombi karugwara soldadova'eapyriva'ea hugwi
(Mateus 8.5-13)

¹ Imombe'upavirẽ ģa pe Jesus'ga hoi ģa hugwi ogwovo cidade de Cafarnaum me.

² Pevo soldados'ģa nduvihava'ga ruvi judeu'garũive'ga romano'ga. Gapyrive'ga itetirũa. Omano ģwerĩ ga. Soldados'ģa nduvihava'ga ga arõhetei.

³ Nurã Jesus'ga rura kwahavame Cafarnaum me ga ei xava'eve'ģa pe:

—Peho ti Jesus'ga pyri. Pe'ji ti ga pe tuhu ti ga jipyrive'ga pyri karugwara mombiga ga hugwi, ei ga xava'eve'ģa pe.

⁴ A'ero xava'eve'ģa hoi Jesus'ga pyri ovahema javo ga pe:

—“Tuhu ti ga,” ei soldados'ģa nduvihava'ga nde ve. “Tuhu ti ga jipyrive'ga pyri karugwara mombiga ga hugwi,” ei ga nde ve, ei xava'eve'ģa Jesus'ga pe. Eho tuhẽ ti a'ero, e'i hete xava'eve'ģa Jesus'ga pe. Emombo ti karugwara gapyrive'ga

hugwi. A'ereki ga pyry hete soldados'ga nduvihava'ga.

⁵ Pyry hete ga nhandere'yja'ga pe ġa arōheteavo ġa nderekokatuavo. Ga oapouka onga nhandejatykahava, ei xava'eve'ġa Jesus'ga pe.

⁶ A'ero Jesus'ga hoi ġa ndupi tahepia ti ga javo. Ovahē ġwerī ga soldados'ga nduvihava'ga ronga pe. Kiro soldados'ga nduvihava'ga ei ġa pe – kiroki ġa ojikoty'a ga pavēi – ġa pe ga ei ġa mondouka Jesus'ga rovatiamouka.

–Peho ti Jesus'ga rovatiamo, ei ga ġa pe. Pe'ji ti ga pe: “Omondo soldados'ga nduvihava'ga onhi'igagwera nde ve. Ga e'i: 'Jipojykaharetero nde ereko huvihavamo ji hohe. Nurā po ti nde nderejori ji pyri nehē hamo.

⁷ Ji tuhē ndahoa'uvi nde pyri nde huvihavuhuro ġwaramo ji hohe. Irupeuhu ti embuhu epopoakara nhironga pe imombiguka karugwara jijipyrive'ga hugwi. A'ero po ti ga nhimohigatui nehē.

⁸ Akwaha ji ndepopoakara mondoa irupeuhu. A'ereki na jitehe ji amondo soldados'ga jipi. Jiruvihava'ga ji mondoi no nahanahā eapo javo. A'ero ji rekoī ganhi'iga rupi. Jihi soldados'ga nduvihavamo ako no. Ojipe'ga pe ji ei: Eho nahanahā japovo pevo ji ve. A'ero ga hoi okovo nhinhi'iga rupi. Ojipe'ga pe ji ei: Ejo nahanahā japovo avo ji ve. A'ero ga ruri okovo nhinhi'iga rupi. Jijipyrive'ga pe ji ei: Nahā eapo. A'ero ga japoī, ei ga.” A'ea ti pe'ji Jesus'ga pe, ei soldados'ga nduvihava'ga ġa pe imondovouka onhi'igagwera.

⁹ A'ero ġa hoi okovo ganhi'iga rupi Jesus'ga rovatiamo. Ga omombe'u pa ganhi'igagwera Je-

sus'ga pe. Ganhi'igagwera renduvame Jesus'ga nhimomby'ai. Opyryrỹ Jesus'ga. Pevove'ga pe - kiroki ġa oho ga rupi onhimongyavo - ġa pe Jesus'ga ei:

—Soldados'ġa nduvihava'ga ojiko hete tuhẽ ji rehe! Jire'yja'ġa hohe israelitas'ġa hohe ga ojiko ji rehe! a'e ji pe me, ei Jesus'ga.

¹⁰ Kiroki ġa ojikoty'a soldados'ġa nduvihava'ga pavẽi - ġahã jivyra'javi soldados'ġa nduvihava'ga rongga pe. Ovahemame ġa gapyrive'ga repiagi. Onhimohigatua'ja ga!

Jesus'ga ombogwera aherembirekokwerava'ea ra'yrava'ea

¹¹ Aerẽ Jesus'ga hoi cidade de Naim me. Garemimbo'ehara'ġa hoi ga rupi. Ojipe'ġa hoi ga rupi no he'yjuhuve'ġa.

¹² Ovahẽ ġwerĩ ga cidade apoa pe portão pe.

Nanime ojipe'ġa ivojave'ga ra'oa rerohoi pea rupi cidade hugwi Jesus'ga rovatiamo. Gweroho ġa ivojave'ga ra'oa gakupeupava pype titỹ ti javo. Oho hẽa ġa ndupi ivojave'ga yhẽa. Ga tehe ko hẽara'yramo. A'ero kiro hẽa tehe hẽa rekoi aherembirekokwerahẽa. He'yjuhuve'ġa oho hẽa rupi cidade hugwi.

¹³ Hepiagame Jesus'ga nhandepojykaharete'ga hẽa porogwetygi. A'ero ga ei hẽa pe:

—Terejehe'oa'javi.

¹⁴ Hẽara'yra'ga pyri ga hoi opokoga gakupeupava rehe. Nurã gara'oa rerohohara'ġa heropytai o'ama.

—Tapihã, ei ga ivojave'ga pe. A'e ji nde ve: Evy! ei Jesus'ga.

15 A'ero ga vyri onhi'iġa oina okwerava'java. Jesus'ga okwerava'jave'ga mondo gayhĕa pe.

16 Okyhyji hete pa pevove'ġa onhimomby'avo ga repiagame. A'ero ġa Tupana'ga mbohetei. A'ereki ġa e'i ojohupe Jesus'ga mombe'gwovo:

—Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharuhu'ga ruri kiro ojipiuka nhande pyteri pe upa, ei ġa. Nahã Tupana'ga nhande pokogi, ei ġa.

17 A'ero ġa Jesus'ga mombe'umbe'ukatui jara'ġa pe garembiapoa reheve Jesus'ga ga mbogwerava'javi javo. Nahã Judéiapeve'ġa hendupavi Jesus'ga mombe'ua Judéia rembeyvyripeve'ġa pavĕi.

João Batistava'ea remimbo'eharava'ea oho Jesus'ga pyri

(Mateus 11.2-19)

18 Aerĕ João Batistava'ea remimbo'ehara'ġa Jesus'ga mombe'upavi João Batistava'ea pe. Jesus'ga rembiapoa garemimonhimomby'ava'ea ġa imombe'ui ahe ve no.

19 A'ero João Batistava'ea mokonha'ġa mbuhurukari ojipyri ġwemimbo'ehara'ġa. Ga pe ahe ei:

—Peho ti Jesus'ga pyri. Pe'ji ti ga pe: “Ymyahũ Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea imombe'ui aerĕ po ti Tupana'ga remimbuhurukara'ga ruri nhande pyri nehĕ javo. Ma'ġa po ahe omombe'u ymyahũ? Mara'ngu po ndehe? Mara'ngu po ojipe'ga? Nahã ore ei aheremimombe'uhara'ga rurapota.” A'ea mombe'gwovo katu ti pe'ji Jesus'ga pe: “Marãi nde a'ero?” ei João Batistava'ea mokonha'ġa pe ġwemimbo'ehara'ġa pe.

20 —Kwa, ei ġa.

A'ero ġa hoi ogwovo Jesus'ga pyri ovahema.

—João Batista'ga ore mondoukari nde pyri, ei ġa Jesus'ga pe. Ga e'i ore ve: “Pe'ji ti Jesus'ga pe: ‘Ymya Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea imombe'ui aerē po ti Tupana'ga remimbuhurukara'ga ruri nhande pyri nehē javo. Ma'ġa po ahe omombe'u ymyahũ? Mara'ngu po ndehe? Mara'ngu po ojipe'ga? Nahã ore ei aheremimombe'uhara'ga rurapota.’ Nahã ti pe'ji Jesus'ga pe,” ei João'ga ore ve ore mondouka nde pyri, ei mokonha'ġa Jesus'ga pe.

²¹ Emo Jesus'ga nomondoi ve onhi'iġa João Batistava'ea pe. Oapo na'ē ġa ahemonhimomby'ava'ea. Oapo ġa ikwahavuka João Batistava'ea remimbo'ehara'ġa pe a'ea ti pemombe'u João'ga pe javo.

Kiro Jesus'ga imombigi karugwara he'yjuhuve'ġa hugwi. Ojipe'ġa pe hahy hete. Ga hugwi ġa imombipavi karugwaretea. Anhaġa ġa ġa mbojipe'ai ojipe'ġa hugwi no. Heakwagweve'ġa ġa ġa moma'eġatuhetei he'yive'ġa.

²² Kiro Jesus'ga ei mokonha'ġa pe João Batistava'ea remimbo'ehara'ġa pe:

—Pejivyrã'ja ti pejigwovo João Batista'ga pyri. Pemombe'u ti ġa pe penhimbiepiaga penhimienduva. Pe'ji ti ġa pe imombe'gwovo: “Oma'eġatu kiro heakwagweve'ġa okovo. Opo'aġatu kiro ipyka'naka'nauhũve'ġa ogwovo katu. Oka'ē ġajagwa ijaijauhuve'ġa hugwi. Gwendu katu kiro japyakware'ỹve'ġa okovo. Okwera tuhē omanove'ġa kiro okovo. Imbatere'ỹve'ġa ġwendu kiro pyryva'ea Jesus

Cristo'ga mombe'ua.” A'ea nhaporemo ti pemombe'u João Batista'ga pe.

A'ea Jesus'ga ei ikwahavuka ga pe Jesus'ga ko Tupana'ga remimbuhurukara'ga javo – kiroki ga Tupana'ga nhi'iga mombe'uharava'ea omombe'u ymyahũ.

²³ –“Pyry hete ga pe – kiroki ga ndojikopigi ji rehe.” A'ea ti pe'ji João Batista'ga pe, ei Jesus'ga mokonha'ga pe João Batistava'ea remimbo'ehara'ga pe.

²⁴ A'ero ġa hoi javo katu João Batistava'ea pe.

Ga horē Jesus'ga ei pevove'ga pe he'yjuhuve'ga pe João Batistava'ea mombe'gwovo. Ga e'i:

–Ymyaĩ pe peho ongae'yi me. Pevo pe pe-hepia João Batista'ga. Marāi pe pejiyvyteri pe pea rupi pejigwovo garepiaga renonde? Pe'e po pe: “Xaho hepiaga nhungwava – kiroki okooko'iuhu vyvtua remimbotarimova'ea rehe onhimbovav-aguka vyvtua pe.” Pe ndape'ji tuhē reki a'ea. A'ereki João Batista'ga ko nhungwava ja rūi. Ga ndokondoko'iuhui ojipe'ga remimbotarimova'ea rehe. Ga ko onhimboita Tupana'ga rehe, ei Jesus'ga pevove'ga pe.

²⁵ –Marāi pe a'ero pejiyvyteri pe garepiaga renonde? Pe'e po pe: “Xaho ga repiaga – kiroki ga omongi tapy'ynhapipyryva. Gweroho pa po itambere'ia gapira.” A'ea pe ndape'ei oji'i, ei Jesus'ga. A'ereki João Batista'ga ndokohetei mbatera rehe. Ji rendu ti! João Batista'ga nomongi tapy'ynhapipyryva. Kiroki ġa omongi ikatuheteva'ea – ġahã u huvihavuhu'ga nonga pype. He'yjuhu ġambatekatua no.

26 —Marāi pe a'ero pejiyvvyteri pe? Pe'e po pe: “Xaho Tupana'ga nhi'īga mombe'uhara'ga repiaga.” A'ea pe ekatui, ei Jesus'ga. Kiro ji ei pe me: João Batista'ga ko Tupana'ga nhi'īga mombe'uhara'ga tuhē. Tupana'ga nhi'īga mombe'uharuhu'ga jate rūi ko ga, ei Jesus'ga ġa pe.

27 —Ymyahū Tupana'ga okwatijaruka ahe ve João Batista'ga mombe'gwovo hako ga po ti nhinhi'īga mombe'ui nehē javo, ei Jesus'ga. Aherembikwatijara e'i:

“Nahā Tupana'ga ei Cristo'ga pe:
‘Nde renonde po ti ji ga mondoi imombe'uuka
nhinhi'īga nehē.

Tomboavujikwe ti ga nderura renonde,’ ei
Tupana'ga,” e'i aherembikwatijara, ei
Jesus'ga.

28 —Aġwamo Tupana'ga rembiepiakatuhava. Aġwamo po ti Tupana'ga he'yjuhuve'ġa nduvi-havuhuhete'ga nehē, ei Jesus'ga. A'e ji pe me: João Batista'ga ko koji'i huvihava ymyahūva'ea hohe pa. Emo aġwamove'ġa reki Tupana'ga rembiepiakatuhara'ġa ko koji'i huvihava João Batista'ga hohe. Kiroki ġapyteripeve'ġa huvihava rūi – ġa vehevi koji'i huvihava João Batista'ga hohe, ei Jesus'ga ġa pe.

29 Jesus'ga nhi'īga rendupavame ġa ei Tupana'ga pe itambere'ia mono'ōhara'ġa pavēi:

—Ndehe ko erekwaha hete epyryvamo João Batista'ga mbuhua ore pyri te'i ti ga ġa pe javo.

A'ea ġa ei. A'ereki ġa onhimobatizauka João Batistava'ea pe opohia okote'varuhua hugwi ahe erame.

³⁰ Fariseus'ğa ki a'e te judeus'ğa mbo'ehara'ğa pavēi nohendukatui João Batistava'ea nhi'iğa ikwahapotare'yma Tupana'ga remimbotari-mova'ea ojive. A'ereki ға nonhimobatizaukari ahe ve opohire'yma okote'varuhua hugwi.

³¹ —Marã po ti ji ei pe me aḡwamova'ea pe a'ero nehē? ei Jesus'ga. Gara ja pe ndekoi a'ero? ei ga.

³² Kiro ji pe mombe'ui pe me. Tayri'ğa ja ko pe ndekoi. Oapy tayri'ğa ima'ēhai pe feira pe. A'ero ға hapukai ojohupe. Onhi'iğa mondovo ға ei: “Oropy ore jiru'a pe me xajory ti nhanerem-birekoa rehe javo.

Pe ki a'e te ndapeyrerupypotari henduvame.

Xajehe'o ti nhanenhikamombava rehe, oro'e ore pe me. A'ero ore jehe'oi.

Pe ki a'e te ndapejehe'oi ore pyri. A'ereki pe ndapepotariuhu.”

Nahã tayri'ğa ei ojohupe, ei Jesus'ga.

³³ —Tayri'ğa ja pe ndekoi. A'ereki pe pe'epe'e João Batista'ga pe jipi. A'ereki ga rurame pe pyri ga ndo'uahivuhui mbatera vinho reheve tambohete ti ji Tupana'ga javo, ei Jesus'ga. A'ero pe epe'ei ga mombe'gwovo: “Anhaḡa opyhy ga.” Nahã pe João Batista'ga mombe'ute'varuhui ga arōe'yma, ei Jesus'ga ға pe.

³⁴ —Tayri'ğa ja pe ndekoi. A'ereki pe pe'epe'e ji ve no, ei Jesus'ga ға pe. Yvyakotyva'ero yvagipeva'ero ji ajo pe pyri mbatera i'gwovo vinho i'gwovo no. A'ero pe epe'ei ji mombe'gwovo: “Ehepia Jesus'ga! O'uheteuhu ga. Ga ko heag-wyryve'ga vinho i'gwovo,” pe'e pe ji ve, ei Jesus'ga. “Kiroki ға omono'õ itambere'ia governo pe ite'varuhuve'ğa – ға pavēi Jesus'ga ojikoty'a

ojipe'ġa pavēi no okote'varuhuve'ġa pavēi," pe'e pe. Nahā pe euhui ji mombe'gwovo ji arō'e'yma, ei Jesus'ga.

³⁵ —Ojipe'ġa ndekokatua repiaga ġwaramo nhande ei: Tupana'ga reki okwahavuka ġa pe ġa mongokatuavo, ei Jesus'ga. Ojipe'ġa ndekote'varuhua repiaga ġwaramo nhande ei: Tupana'ga rūi omongo ġa ite'varuhua rehe, ei Jesus'ga ġa mbo'eavo.

Jesus'ga pyheja fariseuva'ea rongga pype

³⁶ Aerē Simão'ga fariseu'ga ei Jesus'ga pe:

—Ejo ti nhironga pype i'gwovo ji pyri.

—Kwa, ei Jesus'ga.

A'ero Jesus'ga hoi ga rupi garonga pype oapyga mesa pyri ga pavēi.

³⁷ Nanime cidadepevehēa – kiroki hēa oko te'varuhu – hēa ikwahavi Jesus'ga hoa fariseu'ga rongga pype. Ga i'urame hēa heruri perfume nhandya hyrua pype. Hyrua ko alabastrova'ea ita apopyra.

³⁸ Gapya koty hēa ami ga reviri ojehe'gwovo okote'varuhua rehe. Hēareahya imoakymi gapya. A'ero hēa gapya monduvynduvyri o'ava pyvō gapya beijavo. A'ero perfume hēa imongyi gapya rehe. A'ereki hēa ga arō hete.

³⁹ Hēa repiagame fariseu'ga – kiroki ga e'i Jesus'ga pe ejo ti i'gwovo ji pyri javo – kiro ga ei oyvyteri pe: “Hehā okote'varuhuvehēa. Mara'ngu po Jesus'ga Tupana'ga nhi'ġa mombe'uhara naerū? Po Jesus'ga Tupana'ga nhi'ġa mombe'uhara tuhē, a'ero po ga ombaragwaha hēa rehe hamo. Po ga ei hēa pe

hamo: ‘Tanhimbote'varyme ti epokoga ji rehe,’ e po ga okote'varuhuvehêa pe hamo. Jesus'ga nombaragwahavi reki hêa rehe,” ei fariseu'ga oyvyteri pe.

⁴⁰ A'ero Jesus'ga ei fariseu'ga pe:

–Simão, ei Jesus'ga. Tamombe'u ti nde ve.

–Orembo'eharamo emombe'u ti ji ve a'ero, ei Simão'ga Jesus'ga pe.

⁴¹ Ga mbo'eavo Jesus'ga imombe'ui ga pe. Ga e'i:

–Itambere'ia mondo'ãhara'ga pe mokonha'ga ei momi ti embuhu'rã itambere'ia ore ve javo. A'ero ga imondo'aği ga pe tombuhura'ja ti ga koa irũ reheve ji ve nehê javo. He'yiva'ea quinhentos itambere'ia ga imondo'aği ojipe'ga pe. Ndahe'yiva'ea cinquenta itambere'ia ga imondo'aği ojipe'ga pe. Ga memei gweroho ga hugwi a'ero.

⁴² Aerê ga ipo'rupavi herekoe'yma. Nurã ga ndogwerekoi ikwepykavamo. A'ereki ahã ga pe. Itambere'ia mondo'ãhara'ga oporogwety reki ga. Nurã ga ihypavi reki gaconta hugwi tapembuhura'javi ti itambere'ia ji ve a'ero javo, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

–Manamo ga ga arõhetei? Manamo ga ga aroiĩ? ei Jesus'ga Simão'ga pe.

⁴³ A'ero Simão'ga ei ga pe:

–Po ga – kiroki ga gweroho koji'iva'ea ga hugwi quinhentos itambere'ia – po gaha itambere'ia mondo'ãhara'ga arõ hete. A'ereki gaconta hugwi imondo'ãhara'ga ohy he'yiva'ea, ei ga.

–Na tuhê, ei Jesus'ga. Kiroki ga gweroho koji'iva'ea – gaha oarõ hete itambere'ia mondo'ãhara'ga.

⁴⁴ Kiro Jesus'ga ojirova hēa koty. Simão'ga pe ga ea'javi:

—Erehepia nde hēa? Ji ruri nenonga pype nde repiaga. Ndehe nerembuhuri yhya ji ve jipyheitava ekoe'yma nhaneramonhava'ea moġitagwera rehe – kiroki a'ea e'i nahanahã ahe omboapy ojipe'ġa javo. Hēa ki a'e te hēareahya omoakỹ jipya. Omondovynduvy hēa jipya o'ava pyvõ. Nahã hēa roryroryvamo ji rehe, ei Jesus'ga.

⁴⁵ —Ndehe nanhibeijai tuhē ekoe'yma nhaneramonhava'ea moġitagwera rehe – kiroki a'ea e'i nahanahã ahe omboapy ojipe'ġa javo. Hēa ki a'e te jipya nobeijabeijapigi ji rurirē nenonga pype. Nahã hēa roryroryvamo ji rehe, ei Jesus'ga.

⁴⁶ —Ndehe neremongyi ikava nhiakaġa rehe ekoe'yma nhaneramonhava'ea moġitagwera rehe – kiroki a'ea e'i nahanahã ahe omboapy ojipe'ġa javo. Hēa ki a'e te omongy perfume jipya rehe. Nahã hēa roryroryvamo ji rehe, ei Jesus'ga fariseu'ga pe.

⁴⁷ —Nurã ji ei nde ve: Tupana'ga ihyjipei hēarekote'varuhua ikwahava'jave'yma. He'yjuhu hēarekote'varuhua, ei Jesus'ga. Hēa hugwi Tupana'ga imombori. Nurã hēa Tupana'ga arõhetei gworygworyva repiuka nhandepyteri pe, ei Jesus'ga. Po ojipe'ga okote'va gwere. Tupana'ga garekoteva'ria hypavame oarõ gwere ga Tupana'ga gwory'viro ga rehe, ei Jesus'ga Simão'ga pe.

⁴⁸ Hēa pe Jesus'ga ei kiro:

—Amomboripe ji nderekote'varuhua nde hugwi, ei ga.

49 Kiroki ġa oapy mesa pyri ga pavēi – ġa ei oyvy-teri pe: “Ma'ġa Jesus'ga naerū? Maranuhūrame ga hēarekote'varuhua mombori naerū?” ei ġa.

50 A'ero Jesus'ga ei hēa pe:

—Nde jikoga ġwaramo ji rehe ji imombori nderekote'varuhua nde hugwi. Tu katu ndepy'a nde horame a'ero, ei ga.

8

Kunhangwerava'ea oho Jesus'ga rupi

1 Aere'ī Jesus'ga imbojoapiapi cidades repiapava cidades'ia repiapava. He'yjuhu cidades cidades'ia pavēi. Pyryva'ea ga imombe'ui cidade-speve'ġa pe. Ga pe ga ei:

—Perojijyjijyuka ti pejeaporoġita Tupana'ga pe pejikoga ga rehe. A'ero po ti ga pe pokokatu nehē imomboia pendekote'varuhua pe hugwi okovo penduvihavuhetero nehē.

Nahā Jesus'ga ei ġa pe ogwovo ġa pyġapyri. Ga rupi dozeve'ġa hoġahoi.

2 Kunhangwera'ġa ġa hoġahoi ga rupi no. Jara'ġa hugwi Jesus'ga ombojipe'a jipe anhaġa. Jara'ġa hugwi ga imombigi karugwara. Mariahēa hugwi Jesus'ga ombojipe'a jipe sete anhaġa Diabo'gapyriva'ea. Mariahēa pe ahe ei: Madalapevehēa.

3 Ojipehēa rera Joana. Joanahēa rembireko'ga ko Cuza'ga. Ga ko Herodes'ga mbatera repiakatuhara'ga. Ojipehēa rera Susana. Gahā oho Jesus'ga rupi. Ojipe'ġa kunhangwera'ġa hoi ga rupi no. Imondovo ga pe ombatera ġa Jesus'ga repiakatui. Dozeve'ġa pe ġa imondoi no.

Ha'ynha mohãihara'ga
(*Mateus 13.1-9; Marcos 4.1-9*)

⁴ Cidades nanani ojipejipea hugwi he'yjuhuve'ğa nduri Jesus'ga pyri. Ojo'java'ea pyvõ ga ға mbo'embo'ei. Ga pe ga ei:

⁵ —Ha'ynha mohãihara'ga hoi ko pe imohaina ha'ynha. Nahã ga itymi ha'ynha. Ga imohãirame ha'ynha jara indurugi pehea rembeyvya rupi. A'ero ahe pyruği hehe ohorame pehea rupi. Ua gwyrã'ia i'ui imokona, ei Jesus'ga.

⁶ —Ga imohãirame ha'ynha jara indurugi yja rehe ita arimo. A'ereki ita onhimongyheteuhu pevo. Xunhi yja a'ero ha'ynha pe yhya no. Henhunhame kotihĩ he'ouhũ omanomo. A'ereki ahã yhya jupe.

⁷ —Ga imohãirame ha'ynha jara indurugi nhungwava ra'ynha pyteri pe hatãiva'ea ra'ynha pyteri pe. Aerẽ ga'apoa ha'ynha renhunhamo nhungwava ra'ynha pavẽi. A'ero nhungwava nhambyguhui garemityma, ei Jesus'ga.

⁸ —Ga imohãirame ha'ynha jara indurugi yjakatua pype. A'ero henhunhamo o'ao'aheteramo. He'yjuhu ahara a'ero. Ahara pype turi cem ha'ynha, ei Jesus'ga ha'ynha mohãihara'ga mombe'gwovo.

Onhi'iga mondovo Jesus'ga ei ға pe:

—Peapyakwa pe. Pehendu katu ti ji'ea a'ero! ei Jesus'ga ға pe imombe'gwovo ojo'java'ea.

Jesus'ga okwahavuka ha'ynha mohãihara'ga
mombe'ua

(*Mateus 13.10-23; Marcos 4.10-20*)

⁹ A'ero Jesus'ga remimbo'ehara'ğa ei ga pe:

—Orohendu ore novĩa nde'eagwera ojo'java'ea. Ndorokwahavi reki ore. Ore ve ti emombe'u a'ea.

¹⁰ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pe me Tupana'ga ei tokwaha ti ġa onhimiva'ea nhirembiepiakatuhava javo, ei Jesus'ga. Marã hekoi kiro Tupana'ga yvyakotyve'ġa ndepiakaturame okovo ġanduvihavuhuhetero? A'earupiva'ea kiro ga ikwahakwahavukari pe me, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe. Ojipe'ġa pe ji imombe'ui ojo'java'ea. A'ero

“hepiagame ġa gwepia tehe reki.

A'ereki ġa nombaragwahapotari hehe.

Henduvame ġa ġwendu tehe reki.

A'ereki ġa ndokwahapotari”, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

¹¹⁻¹² —Kiro po ti ji imombe'ukatui pe me ikwahavuka ha'yinha mohãihara'ga mombe'ua nehẽ, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

—Ha'yinha ko Tupana'ga nhi'iġa, ei Jesus'ga. Kiroki ġa ġwendu Tupana'ga nhi'iġa novĩa ikwahave'yma – ġa pyri ahemoandyandyihara'ga Diabo'ga ruri a'ero ipe'avo imombe'ua ġapy'a hugwi imokanhymbavuka ġa pe tomomborukaryme ti ġa Tupana'ga pe okote'varuhua javo, ei Jesus'ga. Ga pe ji ei a'ero imombe'urame ha'yinha indurugawera pehea rembeyvyrã rupi.

¹³ —Amombe'u jipe ko ji ha'yinha indurugawera – kiroki a'ea onduru ita rehe. Henhui ha'yinha novĩa. A'ereki yhya rerekoe'yma ġwaramo, kotihĩ nonhimomiranami a'ero omanomo, ei ga. A'ereki ndokihetei hapoa yvya pype.

—A'ea ja ġa ndekoi – kiroki ġa ġwendu nhanderuvihavuhuhete'ga mombe'ua

gworygworyvamo hehe novĩa. Aerẽ ojipe'ğa mbote'varuhu pota ға imohepia'ngiavo ite'varuhuva'ea ға pe. Nurãro ғwaramo ға nonhimomiranami a'ero kotihĩ opohia nhanderuvihavuhuhete'ga mombe'ua hugwi. A'ereki ndokihetei nhanderuvihavuhuhete'ga mombe'ua ғayvyteri pe.

¹⁴ –Amombe'u jipe ko ji ha'ynha indurugagwera – kiroki a'ea onduru nhungwava ra'ynha pyteri pe hatĩava'ea ra'ynha pyteri pe. Aerẽ igwaigwavete hatĩava'ea nhambyguhui garemityma jukavo, ei Jesus'ga.

–A'ea ja ojipe'ğa ndekoi nhungwava pyteripeva'ea ja. Ga ғwendu ojipe'ğa erame ға pe: “Tupana'ga nhande poko katu kiro nhanderuvihavuhuhete'ga.” A'ea ға ғwendu katu novĩa. Aerẽ ға aғataruhuramo ojihe javo: “Maramarã po ti nhande rekoi nehẽ naerũ?” ei ға ovyvyteri pe. A'ea nonoғatuukari ғapy'a. A'ereki ға opotaruhu itambere'ia a'ero, ei Jesus'ga. “Koji'i nhande tipotaruhu itambere'ia,” e'ihu ға, ei Jesus'ga. Toryva rehe ikatuva'ea rehe ға japyakauhui. A'ea nhaporemo nohenduva'javukari nhanderuvihavuhuhete'ga mombe'ua. A'ero igwaigwavete ға ndojapyakaa'javi tuhẽ gamombe'ua rehe. A'ero ға ndokoa'javi reki gamombe'ua rupi okokatue'yma ojipe'ğa pe oporavykye'yma ga pe.

¹⁵ –Amombe'u jipe ko ji ha'ynha indurugagwera – kiroki onduru yjakatua pype. A'ea ja ojipe'ğa ndekoi yjakatuapypeva'ea ja. Gwendu katu ға nhanderuvihavuhuhete'ga mombe'ua

ojikoheteavo ga rehe gweaporoğitakaturu. Onhimomirana hete ġa oporavykyavo ga pe ga nhi'ĩpo'rupava okokatuavo ojipe'ġa pe.

A'ea Jesus'ga ei imombe'gwovo pa ojo'java'ea ikwahavuka ġwemimbo'ehara'ġa pe.

A lamparina

(Mateus 5.15; Marcos 4.21-25; Lucas 11.33)

¹⁶ –Imondygame lamparina nhande ndihovapygi hyrua pyvō, ei Jesus'ga. Nimondoi nhande lamparina nhanenhinongava gwyri pe cama gwyri pe. Pyte'mbia rehe nhande timondo lamparina. Nurã okirame onga pype ojipe'ġa gwepia kojahua.

¹⁷ –Na jitehe po ti Tupana'ga imboukwahavi nehē. Onhimiva'ea po ti ga hepiukari ikwahavuka henduvukapava nehē.

¹⁸ –Ji rendu katu ti a'ero pejeaporoğitaro. Kiroki ga okwaha – ga pe po ti Tupana'ga ikwahavukari koji'iva'ea nehē. A'ero po ti ga ikwahahetei nehē, ei Jesus'ga. Kiroki ga ndokwahavi – po ga ikwahavi xunhiva'ea, a'ea vehevi po ti Tupana'ga ikwahava'jave'ymukari ga pe nehē, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa mbo'eavo.

Jesus'ga yembora gairũva'ea pavēi

(Mateus 12.46-50; Marcos 3.31-35)

¹⁹ Kiro Jesus'ga yembora ruri Jesus'ga repiaga gairũ'ġa pavēi. Ndoki ġa onga pype ga pyri. A'ereki pevove'ġa ga mbotymboty gwe'yjuhuro.

²⁰ Gapyteripeve'ġa e'i Jesus'ga pe:

–Neyhēa uhu nde repiaga neirũ'ġa pavēi. Pevo ġa ami okari pe.

21 A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Kiroki ġa Tupana'ga nhi'iġa rendu katu ga nhi'ġpo'ruavo – ġa pe ji ei nhiiy'ġa. A'e ji ġa pe no nhiiirũ'ġa, ei Jesus'ga.

*Jesus'ga omombi yvytua typepemuhũa reheve
(Mateus 8.23-27; Marcos 4.35-41)*

22 Aerẽ Jesus'ga avi yharuhua pype ġwemimbo'ehara'ġa pavẽi. Ga pe ga ei:

—He xaho ypiahua aherovai.

A'ero ġa imoanhani herogwovo.

23 Ga gwerohorame Jesus'ga ropehyiro okia. Yvyturanuhũa ruri ojyva ypiahua rehe. Yharuhua pype yvytua yhya mbo'ambo'avi. Gweroho ġwerĩ ypy pe.

24 A'ero ġa hoi Jesus'ga pyri ga mongirahiva.

—Kiro nhande hoi ypy pe nhandepapava nehẽ! ei ġa ga pe ombo'ehara'ga pe.

A'ero ga ma'ẽi onhi'iġa yvyturanuhũa pe typepemuhũa pe no topi ti javo. A'ero yvytua ipigi. Notymynha'javi yhya no.

25 Ga pe Jesus'ga ei:

—Ndapejikogi ji rehe naerũ? ei ga.

A'ero ġa kyhyji onhimomby'avo javo ojohupe:

—Marã te ga rekoi naerũ? Yvytua vehevi re po ġwendu katu ganhi'iġa yhya pavẽi, ei ġa.

*Jesus'ga ombojipe'a anhaġa ahe hugwi
(Mateus 8.28-34; Marcos 5.1-20)*

26 Aerẽ ġa hoi ypiahua aherovai Galilėia aherovai ovahema Gerasapeve'ġa gwyri pe.

²⁷ Jesus'ga hemame yharuhua hugwi cidade-peve'ga ruri Jesus'ga repenhana. He'yjuhu anhağa Diabo'gapyriva'ea onhimongyavo ga po-
jykavo. Ymyahũ ga ndipiri. Ga nduva'javi onga
pype. Itaruvihavuhua kwaruhua pyteri pe ga ruvi
aheryvya pyteri pe.

²⁸ Jesus'ga repiagame ga hapukai
ğwenypy'anduruga Jesus'ga rovai pyteri pe. Ga
hapukajahivi javo:

—Jesus! ei ga. Terejori ji avykyavo Tupana'ga
ra'yramo huvihavuhu'ğahoheve'ga ra'yramo? ei
ga Jesus'ga pe. A'e hete ji nde ve: Terembuhuri ti
hahyva'ea ji ve.

²⁹ A'ea ga ei. A'ereki Jesus'ga e'i jipe anhağa pe:

—Ejipe'a ga hugwi.

Ymyahũ anhağa ga pyhypokãpokaği ga po-
jykavo jipi. Nurã pevove'ğa itanhuramuhũa
pyvõ gapoa kwari. Ga gapyia kwari no. Nahã
ğa ga mombytapotari ga repiakatuavo
novĩa. Ga omondohondoho itanhuramuhũa
reki. Anhağa ga pojykai ga renonhaheteavo
ga mondovo ongae'ÿi me. Nahã ga rerekoi
ymya.

³⁰ Kiro Jesus'ga ei ga pe:

—Gara nderera?

A'ero ga ei:

—He'yjuhu.

Nahã garera. A'ereki he'yjuhuva'ea
anhağa opojyka ga.

³¹ Anhağa e'i hete Jesus'ga pe:

—Toremondoi ti vvykwara ruvihavuhua
pype hahyva'ea ruvihava pype, e'i ga pe.

32 Yvytyra rehe porcos tuvi i'gwovo onhimongyavo. He'yjuhu hete porcos. Jesus'ga pe anhağa ehetei:

—Ore mondouka ti porcos pojkauka ore ve, e'i.

—Peho ti a'ero, ei Jesus'ga jupe.

33 Cidadepeve'ga hugwi anhağa jipe'ai a'ero ogwovo Jesus'ga nhi'ipo'ruavo porcos pojkavo herogwovo. Porcos nhaporemoinhahetei ojyva yvyty'ramuhña hugwi ogwovo ypihua pype otypvygamo omanomo.

34 Porcos manoa repiagame porcos repiakatuhara'ğa nhani ogwovo jugwi. Ogwovo ğa imombe'upavi cidadepeve'ğa pe cidadekotyive'ğa pe no.

35 A'ero pevove'ğa nduri ua torohepia katu javo. Ovahemame Jesus'ğa pyri ğa ga repiagi anhağa rembipojykaagwera'ga. Oapy ga Jesus'ga pya pyri tapy'ynhapira mongijipeavo ojapyakakatu-avo. A'ero ğa kyhyji.

36 Kiroki ğa gwepia Jesus'ga anhağa mbojipe'arame ga hugwi – ğa imombe'upavi ğa pe javo:

—Ga pyryvamo reki kiro. A'ereki Jesus'ga ombojipe'a anhağa ga hugwi imondovo, ei ğa ga mombe'gwovo ğa pe.

37 Okyhyji hete pa ğa Gerasapeve'ğa. Nurã ğa ei Jesus'ga pe:

—Heregwovo ore hugwi!

A'ero Jesus'ga avi yharuhua pype tajivy javo.

38 A'ero anhağa rembipojykaagwera'ga ehetei Jesus'ga pe:

—Taho ti nde rupi jijikoty'a nde pavẽi! ei ga.

Jesus'ga ndogwerohoi ga reki. A'ereki ga e'i ga pe:

³⁹ —Epyta. Ejivy ti enhonga pe imombe'gwovo. Ere ti ga pe: “Tupana'ga ipopoaka hete. Ji poko hete ga!” Nahã ti ere ga pe, ei Jesus'ga ga pe.

A'ero ga hoi imombe'gwovo ga pe nhaporemo cidadepeve'ga pe.

—Piry hete Jesus'ga ji ve ji pokoga anhağa mbojipe'avo ji hugwi. Ga popoakahetero, ei ga imombe'gwovo.

Jesus'ga opoko Jairova'ea ra'yrava'ea gwypova'ea reheve

(Mateus 9.18-26; Marcos 5.21-43)

⁴⁰ Gerasapeve'ga hugwi Jesus'ga jivyri ua ova-hema aherovai. Ga nhaporemo ga repenhani gworygworyvamo ga rehe. A'ereki pevo ga oko tuhu tuhẽ ti ga javo.

⁴¹ Nanime ga pyri Jairo'ga ruri. Jairo'ga ko huvihavamo oko judeus'ga jatykahava pype. Ga ruri onhinoğa ojavapyvo vyvyvo Jesus'ga pya pyri jihoheva'ero ji poko javo.

—Herejo nhironga pe, ei ga Jesus'ga pe.

⁴² A'ereki jira'yrahẽa omano gwerĩ, ei ga.

Hehã jate ko gara'yra. Ivoja hẽa. Doze anos hẽa imbokwara'ari ojihe.

Jesus'ga horame tahepia ti ji tayrihẽa javo, he'yive'ga ga mbotyvahivi ua ga rupi onhimongyavo.

⁴³ Ga reviri hẽa ruri no itetirũavehẽa gwypovehẽa. He'yi doze anos hẽatetirũa imbokwara'ari hẽa rehe opige'yma hẽa hugwi. Omondo pa hẽa opohanohara'ga pe novĩa. A'ereki ga nomombigi reki hẽatetirũa.

44 Kiro hēa ruri Jesus'ga reviri opokoga gapira rembeyvyra rehe. Kotihĩ hēa ndagwypora'javi a'ero.

45 —Ma'ga opoko ji rehe? ei Jesus'ga.

A'ero ġa epavi:

—Ore rūi! Ndoropokogi nde rehe, ei ġa.

—Nde mbotymboty pa ġa nde atimana he'yive'ga! Nde mbotyva ġwaramo ġa pokogi nde rehe.

Nahã Pedro'ga ei Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe.

46 A'ero Jesus'ga ei:

—A'ea rūi. Opoko aha ġa ji rehe. Akwaha ji jiyvyteri pe. A'ereki ji hugwi ihoi jipopoakara ġa ndehe, ei ga.

47 A'ero hēa ei oyvyteri pe: “Okwaha reki ga ji pokogame ga rehe.” A'ero hēa ruri ohyhyipava okyhyjiavo ġwenypy'anduruga yvyvo garovai pyteri pe onhimombe'gwovo ġandovaki pa. Hēa e'i:

—Ymyahũ ji tetirũaramo gwyporo. Nurã ji pokogi nde rehe tomombi ti ga ji hugwi javo. Kotihĩ nhitetirũa pigi tuhẽ ko, ei hēa.

48 —Kui'i, ei Jesus'ga hēa pe. Erejiko nde ji rehe. Nurã netetirũa pigi nde hugwi. Ndepy'a rukaturo ġwaramo kiro heregwovo katu, ei ga.

49 Jesus'ga nhi'imbige'ymame hēa pe Jairo'ga rongapypeve'ga ruri javo Jairo'ga pe:

—Ndera'yrava'ea omano. Tohoa'javyme ti nhanembo'ehara'ga kiro neronga pe. A'ereki ahe omano jipe.

50 Ga renduvame Jesus'ga ei Jairo'ga pe:

—Teremomyi ti epy'a. Ejiko hete jitehe ji rehe. A'ero po ti hēa kwerava'javi nehẽ, ei Jesus'ga.

51 Ovahemame Jairo'ga rongga pe Jesus'ga ġa mongiukari ojupi onga pype Pedro'ga João'ga no Tiagova'ea no. Kujahēa ruva'ga ga ga mongiukari kujahēa yhēa no. Ojipe'ġa pe Jesus'ga ei:

—Tapeki ti onga pype, ei ga ġa pe.

52 Ojehe'o hete pevove'ġa kujahēa rehe okovo. A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Tapejehe'oi! Nomanoi hēa. Oki reki hēa upa.

53 A'ero ġa ga jai ga rerekovo ga rerekomemuamo. A'ereki ġa okwaha ahemanoa.

54 Ga mondopavirē onga hugwi ga kujahēa popyhygi. Hēa pe ga ei:

—Kui'i! Epo'ā!

55 Kiro hēa kweravi. Kotihī hēa po'ami. A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pemondo ti mbatera hēa pe to'u ti hēa.

56 Onhimomby'a hēaruva'ga hēayhēa pavēi. Jesus'ga ei ġa pe:

—Tapemombe'ui tuhē ti nhiremimbogwer-avahēa nhiremimonhimomby'ava'ea ojipe'ġa pe, ei ga.

9

*Jesus'ga remimbo'eharava'ea omombe'u
Tupana'ga nhi'iga*

(Mateus 10.5-15; Marcos 6.7-13)

1 Aerē Jesus'ga ġa mbuhurukari ojipyri ġwemimbo'ehara'ġa dozeve'ġa ġa mbopopoaka. Ga ombopopoaka ġa tombojipe'a ti ġa anhaġa Diabo'gapyriva'ea ojipe'ġa hugwi javo. Nahā ġa popoakaramo anhaġa hohe pa. Ga ombopopoaka

ġa tokwaha pa ti ġa karugwara imombiga itetirūave'ġa hugwi jawo.

² —Kiro po ti ji pe mondoi ojipe'ġa pyri nehē, ei Jesus'ga. Pemombe'u katu ti Tupana'ga ġa pe. Pe'ji ti ġa pe: “Tupana'ga oko ġweri nhanderu-vihavuhetero nhande repiakatuavo yvya koty nhande mongovo onhi'iġa rupi.” A'ea ti pe'ji ġa pe, ei Jesus'ga dozeve'ġa pe. Pemombi ti karugwara itetirūave'ġa hugwi.

³ Taperohoi ti mbatera pejive pehorame imombe'gwovo ġa pe. Taperohoi ti yvyra pejikohavamo. Taperohoi ti sacola, pāo, itambere'ia. Taperohoi ti irūa tapy'ynhapira camisa'java'ea, ei Jesus'ga dozeve'ġa pe.

⁴ —Pe vahemame ġacidades pe po ġande'yja'ga ei pe me: “Hepejijo pejipytao nhironga pype.” Ga erame na pe me peho ti garonga pe a'ero, ei Jesus'ga ġa pe. Ga pyri jate ti peju. Aerē po ti pe hoi ojipe pe cidade pe nehē. A'ero jate po ti pejiyi garonga hugwi pejigwovo a'ero nehē, ei Jesus'ga.

⁵ Po ongapypeve'ġa ndohoryvi pe ndehe tapepytai ti jawo pe me pe vahemame ġacidade pe. Pehorame ġacidade hugwi ti pemonduru otimbuguhua pejipyta hugwi oropohi ore pe hugwi jawo. Pe'ji ti ġa pe: “Peko te'varuhu pe hendupotare'yma Tupana'ga nhi'iġa,” ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

⁶ Kiro ġa hoi a'ero Jesus'ga nhi'iġa rupi cidades pe imbojoapiapiavo. Pevove'ġa pe ġa imombe'ui pyryva'ea Jesus'ga mombe'ua. Itetirūave'ġa hugwi ġa imombimombigi karugwara.

*Marã Jesus'ga naerũ? ei Herodesva'ea
(Mateus 14.1-12; Marcos 6.14-29)*

⁷ A'ea rupi Herodes'ga hendupavi Jesus'ga rembiapoa mombe'ua garemimonhimomby'ava'ea mombe'ua. Herodes'ga omondomondo ġwemimbotarimova'ea rupi Galiléiapeve'ġa gwyri pe.

—Marã Jesus'ga naerũ? ei ga.

A'ea ga ei ikwahave'yima. A'ereki jara'ġa e'i:

—Jesus'ga ko João Batista'ga reki. João Batista'ga ovy gwyvya hugwi, ei ġa.

⁸ Jara'ġa e'i:

—Jesus'ga ko Elias'ga. Elias'ga ojipiuka ore ve ko, ei ġa.

Ojipe'ġa e'i:

—Jesus'ga ko Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea pyteripeve'ga – kiroki ymyahũve'ga. Ovy ga gwyvya hugwi, ei ġa.

⁹ A'ero Herodes'ga ei:

—Jesus'ga ko João Batistava'ea rũi. A'ereki ji Joãova'ea akaġa momboruka ikwehe'i. Maranuhũ Jesus'ga naerũ? Omombe'u ġa ji ve garemimonhimomby'ava'ea. Tahepia ji gara'oa a'ero, ei ga.

Herodes'ga gwepia pota hete Jesus'ga okovo.

*Jesus'ga omondouka mbatera cinco milva'ea pe
(Mateus 14.13-21; Marcos 6.30-44; João 6.1-14)*

¹⁰ Aerẽ ojivyrame Jesus'ga pyri Jesus'ga moirũhara'ġa dozeve'ġa imombe'upavi ġwembiapoa ga pe. Ojupi Jesus'ga ġa nderohoi jara'ġa hugwi a'ero ġa nderogwovo ongae'yi me cidade kotyi ve Betsaida kotyi ve.

¹¹ Gahoa kwahavame he'yive'ğa hoi gareviri ti-hendu ti ga javo. Ga ndurame ga pyri ga roryvamo ға ndehe Tupana'ga mombe'gwovo ға pe. Ga e'i:

—Perojijyjijyuka ti pejeaporogita Tupana'ga pe pejikoga ga rehe. A'ero po ti ga pe pokokatu nehẽ imomboia pendekote'varuhua pe hugwi okovo penduvihavuhuhetero nehẽ, ei Jesus'ga ға pe.

Itetirũave'ğa hugwi Jesus'ga imombigi karugwara.

¹² Ka'arugame dozeve'ğa Jesus'ga remimbo'ehara'ğa, kiro ға nduri Jesus'ga pyri javo:

—Ahã onga avo. A'ero ti toho agwa'ğa cidades'i pe kopeve'ğa pyri no. Pevo ti ға to'u okia.

A'ea Jesus'ga remimbo'ehara'ğa ei Jesus'ga pe ға mondoukapota ga pe.

¹³ —Pehe ti pemondo mbatera ға pe to'u ti ға javo, ei Jesus'ga ға pe.

A'ero ға ei:

—Ndorogwerekoi te! Cinco pães orogwereco dois pira reheve. Ndohygi'i'i po ti ға ndehe nehẽ. Toropyhy po ti ore nehẽ naerũ? Orohorame jate ipyhyga mbatera nehẽ itambere'ia rehe ға pe nehẽ, po ti ore imbohygi mbatera ға ndehe nehẽ to'u pa ti ға javo, ei Jesus'ga remimbo'ehara'ğa Jesus'ga pe.

¹⁴ A'ereki he'yjuhuve'ğa cinco milve'ğa uhu pevo Jesus'ğa pyri akwaimba'ero. Kiro Jesus'ga ei ғwemimbo'ehara'ға pe:

—Pemboapy ti ға yvyvo ға mbojatykavo. Cinquentave'ға ti pemboapy avo. Cinquentave'ға

ti pemboapy pevo. Cinquentave'ğa ti pemboapy irupe'i. Nahã ti pemboapy pa ға ojohugwi, ei ga.

¹⁵ Ganhi'iga rupi ға ға mboappavi a'ero.

¹⁶ Kiro ga ipyhygi mbatera – kiroki cinco pães dois pira reheve. Ojovavu ga yvaga repiaga.

—Ndepyry hete nde imbuhua ore ve, ei Jesus'ga Tupana'ga pe.

Kiro Jesus'ga haygwe'rogwe'rogi pães pira reheve imondomondovo ғwemimbo'ehara'ға pe tomondo ti ға ға pe javo. A'ero ға imondomondi ға pe.

¹⁷ Ga nhaporemoga i'ui onhimoytaromouka.

Ga i'urē Jesus'ga moirūhara'ға imono'ođi hembyruera imondovo yrua pype. He'yjuhuva'ea hembyruera opyta reki garemibhaygwe'rogagwera. A'ereki ға ndo'upavi. He'yjuhuva'ea dozeva'ea yrua tynahē. Nahã Jesus'ga japoi ahemonhimomby'ava'ea he'yje'yva'ea imbovua imondovo ға pe.

*Nde ko Cristoramo, ei Pedrova'ea Jesus'ga pe
(Mateus 16.13-19; Marcos 8.27-29)*

¹⁸ Aerē Jesus'ga hoi he'yjuhuve'ға hugwi. Ga jate ga nhi'igi Tupana'ga pe. Ga nhi'igame garemimbo'ehara'ға oko ga pyri. Ga pe ga ei:

—Marāi ға ji ve jipi?

¹⁹ A'ero garemimbo'ehara'ға ei ga pe:

—“Ga ko João Batista'ga,” ei ға nde ve, ei ға Jesus'ga pe. Ojipe'ға e'i nde ve: “Ga ko Elias'ga.” Ojipe'ға e'i nde ve: “Ga ko Tupana'ga nhi'iga mombe'uharava'ea pyteripeve'ға – kiroki ga ovy gwyvya hugwi ymyahūve'ға.” Nahã ға ei nde ve, ei Jesus'ga remimbo'ehara'ға Jesus'ga pe.

²⁰ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pehe, marāi pe ji ve jipi?

A'ero Pedro'ga ei:

—Nde ko Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo ereko.

*Jesus'ga omombe'u omanoaġwama
(Mateus 16.20-28; Marcos 8.30-9.1)*

²¹ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—A'e tuhē ji pe me: Tape'ei tuhē ti ojipe'ġa pe ga ko Cristo'ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga jawo. A'ea ti tape'ei ji mombe'gwovo.

²² He'yiva'ea po ti ġa imondomondo hahyva'ea ji ve nehē ei Jesus'ga vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no. Nanhiarōi po ti xava'eve'ġa ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pavēi judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi, ei ga. Nanhiarombavi po ti ġa ji rendukatue'yma nehē. A'ero po ti ġa ji jukaukari nehē. Mokōi ji kirirē po ti nhimbogwerahava nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

²³ Kiro Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe he'yjuhuve'ġa pe no. Ga pe nhaporemo ga ei:

—Kiroki ġa oko pota nhiremimbo'eharamo – tokoyme ti ġa ġwemimbotarimova'ea rupi okovo nhiremimbotarimova'ea rupi, ei Jesus'ga ġa pe. Po ti ojipe'ġa imbohahyukari ġa pe ġa jukavo vehevi nehē peko pe Jesus'gareheva'ero jawo ġa pe, toko jitehe ti ġa jipi nhiremimbotarimova'ea rupi opohire'yma ji hugwi, ei Jesus'ga.

²⁴ —Kiroki ġa ndokopotari nhiremimbo'eharamo tajjukayme ti ġa jawo – ġa po ti omano ogwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga.

–Kiroki ġa ojipe'ġa ġa jukai ġajikoga ġwaramo ji rehe – omanorē po ti ġa oho upa avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei Jesus'ga.

²⁵ –Ojipe'ġa – kiroki ġa e'i: “Ndakoi ti ji Jesus'ga remimbo'eharamo tamono'ono'ō ti ji mbatera jijive javo” – po ġa imono'ono'ombavi mbatera ojive avo yvya koty, a'ero ġa imono'ono'ōtehei ojive novīa ogwovo hahyva'ea ruvihava pype, ei Jesus'ga.

²⁶ –Aerē po ti ji rura'javi avo yvyakotyve'ġa pyri nehē. Orendery'jandy'java pyteri pe po ti ji rekoj jijoā nehē yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga. Orendery'jandy'java ko jikatua, jiruva'ga katua, gapyrive'ġa katua. Po pe ei: “Ji Jesus'ga remimbo'eharamo rūi ako,” heroviare'yma nhinhi'īġa, a'ero jirura'javame po ti ji ei nehē: Ga ko nhiremimbo'eharamo rūi oko, ei Jesus'ga.

²⁷ –Kiroki ġa o'ā Jesus'ga pyri – ġa pe Jesus'ga ei: A'itituhēva'ea mombe'ukatuavo ji ei pe me: Omanoe'ymame po ti agwa'ġa pyteripeve'ġa ikwahavi nehē Tupana'ga oko yvyakotyve'ġa nduvihavuhetero kiro javo, ei Jesus'ga ġa pe nhaporemō.

*Jesus'ga ra'oa ojirojijyi aherovaki
(Mateus 17.1-13; Marcos 9.2-8)*

²⁸ Aerē oito ġwerī okirirē Jesus'ga ġa nderohoi ojupi Pedro'ga João'ga reheve Tiagova'ea reheve no. Jesus'ga ġa nderohoi ġa nderojiupia yvytyruhua rupi tanhi'ī ti ji Tupana'ga pe javo.

²⁹ Pevo Jesus'ga nhi'īġame Tupana'ga pe Jesus'ga rova jirojijyi. Ga'apoa tapy'ynhapira hendy'jandy'ja otiġahivuhetero.

³⁰ Nanime mokonhava'ea jipiukari yvagahugwiva'ea Moisésva'ea Eliasva'ea pavēi onhi'īga Jesus'ga pe.

³¹ Ahe katukaturu ġwendy'jandy'javamo. Jesus'ga pe ahe ei:

—Nahanahā po ti ga manoi cidade de Jerusalém me nehē, ei Tupana'ga nde mombe'gwovo ore ve.

Nahā ġa ei onhomonhi'īga Jesus'ga pavēi.

—Nahā tuhē po ti nehē, ei Jesus'ga ikwahavipeavo.

³² Pedro'ġa hopehyi okia reki. Kiro ġa ma'eġatui hepiaga Jesus'ga katua garendy'jandy'java. Gwepia ġa mokonhava'ea amame Jesus'ga pyri.

³³ Kiro ahe hoi Jesus'ga hugwi. Ahe horange Pedro'ga ei Jesus'ga pe ga renoina nde ko orembo'eharamo javo:

—Pyry nhanderekoa avo, ei Pedro'ga. Na ore japoi trêš tapyimbovyra pe me: ojipeji nde ve, ojipeji Moisés'ga pe, ojipeji Elias'ga pe.

A'ea Pedro'ga ei kotihĩ onhi'inhi'īga ikwahave'yma.

³⁴ Ga nhi'īgame yvaġatiġa ijyvi ġa arimo ġa mon-govo o'aġi pe ua tuhē. A'ero Pedro'ġa kyhyjihetei.

³⁵ Kiro yvaġatiġa hugwi Tupana'ga nhi'īgi. Jesus'ga mombe'gwovo ga ei:

—Agwa'ga ko jira'yra'ga nhiremia'nguhete'ga. Pehendu katu ti ganhi'īga, ei Tupana'ga.

³⁶ Ga nhi'imbavame Jesus'ga jate Pedro'ġa ga repiagi. Ojipe'ġa pe ġa nonhi'īgi a'ea rehe. Manameuhũ ġa imombe'ui onhimbiepiaga.

Jesus'ga ombojipe'a anhağa ahera'yrava'ea hugwi

(Mateus 17.14-21; Marcos 9.14-29)

³⁷ Ko'emame Jesus'ga jyvi yvytyra hugwi ġwemimbo'ehara'ğa pavēi ogwovo. Ga jyvire he'yive'ğa Jesus'ga repenhani.

³⁸ Nanime ġapyteripeve'ga hapukai Jesus'ga pe.

—A'e hete ji nde ve ahembo'ehara pe, ei ga Jesus'ga pe. Ehepia ti jira'yra'ga ga monhimo-hiġatuavo. A'ereki gaha jate jira'yra'ga, ei ga Jesus'ga pe.

³⁹ Ji rendu ti. Anhağa ga pojyka jipi Diabo'ġapyriva'ea. Opojykaramē kotihī ga ohapukai. Anhağa omombomombo ga mohendyipoipoa okote'varuhuavo ga pe. Ndojipe'apotari ga hugwi. Ga mu'umu'umbavame jate ihoi ga hugwi, ei ga Jesus'ga pe.

⁴⁰ —Neremimbo'ehara'ğa pyri ji ga reruri. A'e hete ji ġa pe novīa: Pembojipe'a ti anhağa jira'yra'ga hugwi. Nombojipe'ai reki ġa ga hugwi. A'ereki ġa ndipopoakari jupe, ei ga Jesus'ga pe imombe'gwovo.

⁴¹ A'ero Jesus'ga ei pevove'ğa pe nhaporemo:

—Ndapejikogiuhu pe ji rehe pejikote'varuhuavo. Pe ji mombitu pejijuva. Manameuhū po ti pe jikogi ji rehe nehē naerū? ei Jesus'ga ġa pe.

A'ero Jesus'ga ei garuva'ga pe:

—Eru ti ndera'yra'ga avo ji pyri.

⁴² Gara'yra'ga rurame anhağa ga mbo'ari ga moheō'a. A'ero Jesus'ga ei jupe:

—Ejipe'a ga hugwi.

Nahã Jesus'ga ga monhimohigatui ga mon-
doa'java garuva'ga pe.

⁴³ A'ero pevove'ga nhimomby'ai Tupana'ga
popoakahetea rehe.

Jesus'ga omombe'ua'ja omanoagwama
(*Mateus 17.22-23; Marcos 9.30-32*)

Ga nhimomby'apavame Jesus'ga rembiapopava
rehe, Jesus'ga ei gwemimbo'ehara'ga pe:

⁴⁴ –Pehe ti peapyakwapupu hete nhinhi'iga
rehe. Ji rendu ti kiro. Uhu gwerĩ nhimondohava
apiavo ggapo pe nehẽ. Ji pyhy po ti ga nehẽ, ei
Jesus'ga vyvakotyva'ero yvagipeva'ero no.

⁴⁵ Jesus'ga remimbo'ehara'ga ndohekatui ga'ea
rehe. A'ereki onhimiva'ea ganhimombe'ua ga pe.
Nurã ga ei oyvyteri pe: “Ma gara pe ga ei?” Oyvy-
teri pe ga ei a'ea. A'ereki Jesus'ga pe ga nde'ia'uvi:
“Ore mbo'e ti nde'ea rehe.” Nde'i ga a'ero.

Manamo nhandejoheva'ero? ei ahe
(*Mateus 18.1-5; Marcos 9.33-37*)

⁴⁶ Aerẽ garemimbo'ehara'ga nhomonhi'igi. Ojo-
hupe ga ei:

–Manamo nhande joheva'ero huvihavamo?

Oyvyteri pe ga ei ojive: “Jihi ko.”

⁴⁷ Jesus'ga okwaha ga erame nahã oyvyteri pe.
A'ero ga tayri'ga pyhygi ga rerekovo ojipyri.

⁴⁸ A'ero ga ei gwemimbo'ehara'ga pe:

–Kiroki ga jireheva'ero gwaramo gwereko katu
tayri'ga – jihi tuhẽ reki ga ji rerekokatui. Kiroki ga
ji rereko katu nde ko Tupana'ga repykaramo javo
– ga nhimbuhurukara'ga rerekokatui reki. Pepy-
teripeve'ga – kiroki ga nonhimbohetei tayri'ga ja

– ga pe po ti Tupana'ga ei nehẽ: “Gaha huvihavuhua.” Nahã po ti Tupana'ga ei ga pe ga mboheteavo nehẽ, ei Jesus'ga.

*Gaha nhande repy, ei Jesus'ga
(Marcos 9.38-40)*

⁴⁹ Jesus'ga pe João'ga ei:

–Oji'i ore orohepia akwaimbae'ga. Ombojipe'ape'a ga anhağa Diabo'gapyriva'ea ojipe'ğa hugwi ndepopoakara pyvõ nde renoina. Jupe ga ei: “Jesus'ga pe mondo pe mbojipe'avo ğa hugwi.” Nurã ore ei ga pe: Terei ti nahã Jesus'ga renoina, oro'e ore. A'ereki ga nhandereheva'ea rũi, ei ga Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe.

⁵⁰ A'ero Jesus'ga ei ğa pe:

–Tapemombigi ga. A'ereki kiroki ga nianemovahĩ – gaha nhande repy a'ero, ei Jesus'ga.

Topytayme ti Jesus'ga avo, ei Samariapeva'ea

⁵¹ Aerẽ oho ęwerĩ Jesus'ga hohava agwa hugwi yvya hugwi yvagi pe. Nurã ga ei:

–Aho aha po ti ji kiro Jerusalém me na'ẽ nehẽ, ei ga.

⁵² A'ero ga jara'ğa mondoi ęwenonde. A'ero ğa hoi ga renonde ovahema Samariapeve'ğa cidade pe timboavujikwe ti Jesus'ga pe javo.

⁵³ Cidadepeve'ğa ndohoryoryvi Jesus'ga rehe reki. A'ereki ğa e'i ojohupe:

–Aerẽ po ti ga hoi Jerusalém me nehẽ ta'u ti ji Páscoa pevo javo, ei ğa.

Nurã ğa ei Jesus'ga remimbo'ehara'ğa pe:

–Topytayme ti Jesus'ga avo a'ero, ei ğa ğa pe.

54 Ikwahavame ġa'ea Jesus'ga remimbo'ehara'ġa hoi imombe'gwovo Jesus'ga pe Tiagova'ea João'ga pavēi. Nde ko orepojkaharetero javo ġa ei Jesus'ga pe:

—Orombojy pota ore tata yvaga hugwi ġa ndehe ġa mbokaipava a'ero. Ymyahũ nahã Eliasva'ea ombojy. Marã po? A'ea pyry nde ve?

55 A'ero Jesus'ga pyryrymi ġa novatiamo javo hete ġa pe:

—Ndapyryvi ji ve! ei ga. Napembaragwahavi pejihe.

56 Tapoko vvyakotyve'ġa javo ji ruri imomboa ġandekote'varuhua ġa hugwi. Ga jukae'yma ji ruri vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga ġa pe.

Ojipe pe cidade pe ġa hoi ogwovo a'ero.

*Oko pota ahe Jesus'ga remimbo'eharamo
(Mateus 8.18-22)*

57 Ga horame pea rupi ojipe'ga ei Jesus'ga pe:

—Ji po ti neremimbo'ehara'ga nehẽ. Ndehoa nanani po ti ji hoi nde rupi nehẽ.

58 A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ereho pota tuhẽ nde ji rupi? ei Jesus'ga. Ja'gwara'java'ea raposas gwyvykoi okwara yvy pe okia ipype. Gwyr'a'ia ikiri hakã rehe, ei Jesus'ga. Jihi reki ndarekoi jikihava vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga ga pe. Nde horame ji rupi ji javijitehe po ti nde ndererekoi nehẽ no, ei Jesus'ga ga pe.

59 Ojipe'ga pe Jesus'ga ei:

—Ji rupi nanani ti ejo, ei Jesus'ga.

A'ero ga ei reki Jesus'ga pe:

—Aerẽ po ti ji hoi ndehoa nanani nehẽ. Na ji hoi na'ẽ jipo'ria tyma, ei ga nde ko jipojykaharetero javo Jesus'ga pe.

⁶⁰ Emo Jesus'ga ei ga pe:

—Terehoi ti pevo. Omanove'ga'jave'ga - kiroki ġa noarõi Tupana'ga nhi'igã - ġa tuhẽ ti totỹ gwe'ya'ga. Ndehe, ehoeho ti imombe'gwombe'gwovo he'yjuhuve'ga pe. Ere ti ġa pe: “Perojijyjijyuka ti pejeaporoġita Tupana'ga pe pejikoga ga rehe. A'ero po ti ga pe pokokatui nehẽ imomboã pendekote'varuhua pe hugwi okovo penduvihavuhuhetero nehẽ.” A'ea ti ere ġa pe, ei Jesus'ga ga pe.

⁶¹ Kiro ojipe'ga ei Jesus'ga pe:

—Ji po ti neremimbo'ehara'ga nehẽ. Na ji hoi na'ẽ nhirongapypeve'ga pe javo. Kiro ji hoi, ta'e ti ji ġa pe, ei ga nde ko jipojykaharetero javo Jesus'ga pe.

⁶² Emo Jesus'ga ei ga pe:

—Oporavykyrame ji ve ahe tomohepia'ngiukaryme ti ojipea ojive. Ojipea imohepia'ngiukarame ojive ahe ndapyryvi nhirembipo'ruhavamo. Ndapo'rui ji ahe a'ero.

10

Setentava'ea oko Jesus'ga nhi'igã rupi

¹ Aerẽ Jesus'ga nhandepojykaharete'ga ġa mo'emo'ẽi ojipe'ga setentave'ga. Ga pe ga ei:

—Penhomoirũ ti Tupana'ga nhi'igã mombe'gwovo ojipe'ga pe.

A'ea ga ei mokonha'ga mondomondovo ġwenonde. Cidades pe nanani - perope ga

oho pota – pevo nanani ga setentave'ġa mondoi.
Mokomokōi ġa hoi onhomoiruamo a'ero.

² Gahoa renonde Jesus'ga ei ġa pe:

–Pevove'ġa ko koapora ja ġanemimondoroġwerīva'ea
ja – kiroki ġa tohendu Tupana'ga nhi'ġa,
ei Jesus'ga ġa pe. He'yi hete koapora
gworygworyvamo. Imondorove'ġa ndohygi reki
hehe. A'ereki ġa ndahe'yi. A'ero ahe ei koapora
jara'ga pe: “Koji'i jitehe ti embuhurukara'ja
imondorove'ġa ġa pyri imondoroguka ko pe.”
A'ea ahe ei koapora jara'ga pe, ei Jesus'ga.

–Na jitehe pevove'ġa koapora ja. A'ereki
ġa he'yjuhu ranuhū. Ndahe'yi reki
imondorove'ġa'jave'ġa – kiroki ġa oporavyky
imombe'gwovo Tupana'ga nhi'ġa ġa pe tojiko
ti ġa Tupana'ga rehe javo, ei Jesus'ga. Pe'ji ti
Tupana'ga pe a'ero koapora jara'ga'jave'ġa pe:
“Koji'i jitehe ti embuhurukara'ja ejiheve'ġa ġa
pyri. Tomombe'u ti ġa nenhi'ġa he'yjuhuve'ġa pe
tojiko ti ġa nde rehe. A'ero po ti ġa ndekoi nde pyri
upa avuirama nehē.” A'ea ti pe'ji Tupana'ga pe, ei
Jesus'ga setentave'ġa pe.

³ –Kiro po ti ji pe mondoi nehē. Ji rendu ti.
Jihi kiro po ti pe mondo okote'varuhuve'ġa pyteri
pe. Peko po ti pe cordeiros ja ipopoakare'ỹva'ea
ja pejigwovo ġapyteri pe nehē. Onharō
ja'gwara'java'ea lobos cordeiros pyhyga
otiruahūro jupe. Na jitehe po ti okote'varuhuve'ġa
tiruahūro pe me nehē, ei Jesus'ga.

⁴ –Taperohoi ti sacola, itambere'ia, sandálias
irūa. Tapepytai'i ti pea rupi penhinhi'ġe'yma
ojipe'ġa pe.

5 Pevahemame onga pe ti pe'ji na'ē ongapypeve'ga pe: “Tu katu ti pepy'a!”

6 Po ongapypeve'ga ipota tu katu ti jipy'a a'ero javo, a'ero po ti gapy'a rukatui tuhē nehē, ei Jesus'ga. Po ongapypeve'ga ndopotari, a'ero po ti gapy'a ndukatui nehē, ei Jesus'ga setentave'ga pe.

7 —Ongapypeve'ga ipotarama pekia gwonga pype ti pepyta ganonga pype a'ero. Pe'u ti gambatera – kiroki a'ea ga ombuhu pe me. A'ereki po ga pe poraka pe pokoga hamo. Pepyta ti ganonga pype jate pejiyjijyje'yima ojipejipea pype onga pype, ei Jesus'ga.

8 —Po ga horyory pe ndehe pe mboapyga imondovo pe me pe vahemame cidade pe, a'ero ti pe'u gambatera – kiroki a'ea ga ombuhu pe me.

9 Pemombi ti karugwara itetirūave'ga hugwi pevo. Pe'ji ti ga pe: “Koro Tupana'ga gwepiuka opopoakara pe me okovo gweri penduvihavuhetero.” A'ea ti pe'ji ga pe imombe'gwovo, ei Jesus'ga.

10 —Po ga ndohoryoryvi pe ndehe pe mboapyge'yima imondoe'yima pe me pe vahemame cidade pe, a'ero ti peho pehea rupi cidade rapea rupi. Pe'ji ti:

11 “Pehepia ti otimbuguhua orepya rehe pecidadeva'ea. Koa otimbuguhua ore ihyvi kiro javo: Napehendupotari pe Tupana'ga nhi'iga ore imombe'urame pe me. Pe hendupotare'ymame ti pekwha: Koro Tupana'ga gwepiuka opopoakara okovo gweri huvihavuhetero pe pyri.” A'ea ti pe'ji ga pe, ei Jesus'ga setentave'ga pe.

12 —A'e ji pe me, ei Jesus'ga. Aerē mbapava koty po ti ga hepiagi hahyva'ea ojihe Tupana'ga

omanove'ġa mono'ombavame ġa ndeheve nehē. Ga mono'ombava po ti ga ei ġa pe nhaporemo peko te'varuhu pe javo. A'ereki ġa nohendupotari ganhi'ġa. Koji'i po ti hahy ġa pe Sodomapeve'ġa pe hohe, ei Jesus'ga setentave'ġa pe.

*Tiruahūaġwama cidadespeve'ea pe
(Mateus 11.20-24)*

¹³ Kiro Jesus'ga nhi'iġahyi cidadespeve'ġa pe Corazimmeve'ġa pe Betsaidapeve'ġa pe no. Javo ġa pe ga ei:

—Tiruahū ti pe me nehē! ei Jesus'ga. A'ereki pe ndapepohiri pejikote'varuhua hugwi. Pehepia ko pe Tupana'ga popoakara novīa ji japorame ahemonhimomby'aheteve'ea. Hepiagame po pe pepohi pejite'varuhua hugwi hamo.

A'ea Jesus'ga ei cidadespeve'ġa pe Corazimmeve'ġa pe Betsaidapeve'ġa pe no.

—Ymyahū Tiropeva'ea Sidommeva'ea pavēi ndohepiagi Tupana'ga popoakara ahemonhimomby'ava'ea repiage'yma, ei Jesus'ga. Po ymyahū ji japoī ahemonhimomby'ava'ea ahepyteri pe, po kotihī ahe pohiri okote'varuhua hugwi po raka'e hamo. Omongi po ahe opite'varuhua imondovo tanimbuga oakaġa rehe po raka'e hamo ndorovy'ari ore orerekote'varuhua rehe javo, ei Jesus'ga.

¹⁴ —Ymyahū Tiropeva'ea ndohepiagi reki Tupana'ga popoakara ahemonhimomby'ava'ea repiage'yma Sidommeva'ea pavēi, ei Jesus'ga. Ndopohiri ahe a'ero okote'varuhua hugwi. Nurā po ti ahe hepiagi hahyva'ea ojihe nehē Tupana'ga omanove'ġa mono'ombavame nehē ahe reheve

nehē. Ga mono'ombavame po ti ga ei ahe ve nhaporemo nehē peko te'varuhu pe javo, ei Jesus'ga cidadepeve'ea mombe'gwovo.

—A'ea rupi koji'i po ti hahy pe me nehē, a'e ji pe me, ei Jesus'ga Corazimmeve'ga pe Betsaidapeve'ga pe no. Igwyre'i po ti hahy Tiropeva'ea pe Sidommeva'ea pe nehē no, ei Jesus'ga. A'ereki Tupana'ga popoakara repiakaturame pe ndapepohiri reki pejikote'varuhua hugwi, ei Jesus'ga Corazimmeve'ga pe Betsaidapeve'ga pe no.

Kiro Jesus'ga ei ojipe'ga pe cidadepeve'ga pe Cafarnaummeve'ga pe. E'i ga:

¹⁵ —Marāi pe pejive? “Nhande huvihava jara'ga hohe pa.” Nahā ko pe ei pejohupe penhimboheteavouhu pejikovo. Pe peho hete hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga Cafarnaummeve'ga pe.

¹⁶ Setentave'ga pe Jesus'ga ei:

—Kiroki ga pe nendu – gaha ji rendu reki. Kiroki ga napenendukatui pe arōe'yma – gaha nanhirendukatui reki. Kiroki ga nanhirendukatui ji arōe'yma – gaha nohendukatui nhimbuhurukara'ga, ei Jesus'ga setentave'ga pe.

Ojivy setentava'ea

¹⁷ Kiro setentave'ga hoğahoi a'ero ogwovo Jesus'ga nhi'ipo'ruavo imombe'gwombe'gwovo Tupana'ga nhi'i'ga. Aerē ga jivyri Jesus'ga pyri gworygworyvamo. Orepojkaharetero javo Jesus'ga pe ga ei:

—Nderera pyvõ ore erame anhağa pe Diabo'gapyriva'ea pe a'ea oko orenhi'iğa rupi ojipe'avo ğa hugwi.

¹⁸ A'ero Jesus'ga ei ğa pe:

—Kwa. Ahepia katu ji Satanás'ga hira yvaga hugwi okote'varuhuva'ea ruvihavuhu'ga hira. Kotihĩ ga hihetei overavava'ea ja.

¹⁹ Ji rendu ti. Opombopopoaka ji. Nurã pe pyruğame mboja rehe jagwa'jyra rehe po ti ndahahi pe me nehẽ. Opombopopoaka ji. Nurã pe popoakaramo Satanás'ga hohe Diabo'ga hohe. A'ero Satanás'ga imondorame hahyva'ea pe me po ti pe nhimomiranami nehẽ, ei Jesus'ga ğa pe.

²⁰ —Pe nhi'iğa rupi anhağa rekoro ğwaramo rũi ti pejory. Tupana'ga okwatija pendera inoğa ga'apoa rehe livro rehe yvagi pe. Pendera noğa ğwaramo ti pejoryjory, ei Jesus'ga setentave'ğa pe.

Horyory Jesus'ga

(Mateus 11.25-27; 13.16-17)

²¹ A'ea rupi Tupana'ga ra'uva Jesus'ga mbohoryoryvi. A'ero Jesus'ga roryroryvamo Tupana'ga mboheteavo javo ga pe:

—Apĩ, ei ga. Ndepyry hete nde ekovo yvagipeve'ğa nduvihavuhuhetero yvyakotyve'ğa nduvihavuhuhetero no. A'ereki nde nderekwahavukari a'itituhẽva'ea ikwahapyra'ğa pe heaporoğitave'ğa pe no. Onhimbo'ee'ỹve'ğa pe tayri'ğa'jave'ğa pe nde erekwahavuka a'itituhẽva'ea. Na tuhẽ, Apĩ. A'ereki nahã nde erepota, ei Jesus'ga Tupana'ga pe.

²² Kiro Jesus'ga ei:

—Jiruva'ga ombuhu pa ji ve ji mbopopoaka. A'ero ji popoakaramo ojipe'ga hohe pa. Gaha jate ji kwaha hete. Ojipe'ga ndajikwahakatui. Jihi jate ji akwaha hete jiruva'ga. Okwaha ga ga ji ga mboukwahapotarame jate ga pe, ei Jesus'ga ga pe.

²³ A'ero Jesus'ga pyryrymi gwemimbo'ehara'ga pe. Onhi'iga ga pe jate ga ei:

—Pe me pyry hete. A'ereki pe pejirokwa ikwahava aherembikwahavipyre'yma Tupana'ga rembiapoa repiaga. Pyry hete ti ga pe no – kiroki ga gwepia penembiepiaga ikwahava, ei Jesus'ga gwemimbo'ehara'ga pe.

²⁴ A'ereki ymyahũ ko Tupana'ga nhi'iga mombe'uharava'ea gwepia pota hete penembiepiaga aheruvihavuhuva'ea pavēi. He'yiva'ea gwepia pota. Ahe ndohepiagi reki. Gwendu pota hete ahe penemienduva no. Ahe nohenduvi reki, ei Jesus'ga gwemimbo'ehara'ga pe.

Pyry hete Samariapeva'ea ahe hohe

²⁵ Aerē judeus'ga mbo'ehara'ga o'ã Jesus'ga pyri. “Tahepia ti Jesus'ga reaporogita,” ei ga oyvyteri pe. “Mara'ngu po ti ga onhimbotegweteavouka ji ve ga nhi'igame nehē?” ei ga.

A'ero ga ei Jesus'ga pe:

—Marā po ti jipyryhetea hamo nehē? A'ero po ti ji rekoï avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei ga Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe.

²⁶ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Marāi Moisésva'ea rembikwatijara? Marā nde imonhi'igi aherembikwatijara?

²⁷ A'ero ga ei Jesus'ga pe:

—Nahã Moisésva'ea rembikwatijara e'i:
 “Pearõ hete tuhẽ ti pejipojykaharete'ga
 Tupana'ga.

Pearõ hete tuhẽ ti ga pejipy'a pe.

Pearõ hete tuhẽ ti ga imondovo pejeaporoğita
 imohina ga rehe.

Pearõ hete tuhẽ ti ga pejirokwa pejikovo ga
 nhi'ĩpo'ruavo.

Pearõ hete tuhẽ ti ga tako
 ti ji garemimbotarimova'ea rupi jate javo.

Penhiarõ hete pe.

Na jitehe ti pearõ pejikotyve'ğa.”

A'ea Moisésva'ea rembikwatijara ei, ei
 ġambo'ehara'ga Jesus'ga pe.

²⁸ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Na tuhẽ. Eko pyry ti Moisésva'ea rembik-
 watijara rendukatuavo, a'ero po ti nde rekoi Tu-
 pana'ga pyri avuirama nehẽ, ei Jesus'ga ga pe.

²⁹ Oyvyteri pe ġambo'ehara'ga ei: “Po nhiren-
 duve'ğa ei ji mombe'gwovo hamo ġaha okwaha
 hete javo ji ve hamo,” ei ga oyvyteri pe. Nurã ga
 ei Jesus'ga pe:

—“Pearõ ti pejikotyve'ğa,” ei Moisésva'ea, ei ga.
 Ma'ğa ko jikotyve'ğa naerũ? Ta'arõ ji ġa a'ero, ei
 ga Jesus'ga pe.

³⁰ A'ero Jesus'ga ei imombe'gwovo ga pe ga
 mbo'eavo.

—Judeu'ga hoi pea rupi cidade de Jerusalém
 hugwi ogwovo, ei Jesus'ga. Ojipe pe ga hoi cidade
 de Jericó pe. Ga horame pea rupi iporomive'ğa
 ndekoi ga rehe imima ga hugwi ga mu'umu'uma
 ga noğa. Gwekyi ġa gapira vehevi ga hugwi herog-
 wovo ga reja. Kiro ga manoğwerĩ.

31 –Kiro ikwava'ẽhara'ga ruri pea rupi judeu'ga. Imu'umu'umbyra'ga repiagame ga hoi pea aherovai ga hugwi okwava ogwovo.

32 Na jitehe levita'ga rekoi judeu'ga. Uhu ga pea rupi. Urame ga imu'umu'umbyra'ga repiagi no. Pea aherovai ga hoi ga hugwi okwava ogwovo.

33 –Aerẽ Samariapeve'ga ruri pea rupi no, ei Jesus'ga.

Samariapeve'ga noarõi judeus'ga.

–Emo imu'umu'umbyra'ga repiagame Samariapeve'ga ga porogwetygi reki. “Po hahy hete ga pe,” ei ga, ei Jesus'ga.

34 Uhurame ga pyri ga ga pohanõgi a'ero. Gweka'vo ga óleo vinho reheve gamohumbygagwera rehe ga pohanõga. Ouvã ga gamohumbygagwera tapy'ynhapira pyvõ. A'ero ga ga mondoi ġwenymbava arimo yuhua'javuhuva'ea arimo ga rerogwovo. Onga pype ahekihavuhua pype ga ga rerohoi ga repiakatuavo pevo.

35 –Ko'emame ohorame ga ipe'ai oitambere'ia hugwi mokõi moeda pratava'ea. He'yi hehe moeda rehe itambere'ia rehe. Onga jara'ga pe ga imondoi. “Ehepia katu ti ga,” ei ga imondovo ga pe. “Mara'ngu po ti mokõi itambere'ia ihyge'yma nehẽ nde ipyhygame mbatera ga pe nehẽ? Po ti ndohygi itambere'ia ndehe ipyhygame mbatera ga pe nehẽ, a'ero po ti ji imondoi koji'iva'ea nde ve nehẽ jirura'javame nde pyri nehẽ,” ei Samariapeve'ga onga jara'ga pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġambo'ehara'ga pe.

36 –Ejapyaka ti. Manamo trêsvẽ'ģa – kiroki ġa gwepia imu'umu'umbyra'ga pea rupi – manamo

ġa gwereko katu ga gakotyva'ero? ei Jesus'ga ga pe.

³⁷ A'ero ġambo'ehara'ga ei Jesus'ga pe:

—Kiroki ga ga pohano – gaha oko gakotyva'ero ga pokoga.

A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ga ja ti eko ojipe'ġa pokoga – kiroki ġa iporia'i.

Jesus'ga Martava'ea pavēi Mariava'ea pavēi

³⁸ Aerē Jesus'ga hogahoi ġwemimbo'ehara'ġa pavēi pea rupi ogwovo cidade'i pe. Pevo Marta'ġa nonga pe ga hoi ovahema. Martahēa ga mboapygi ġwonga pype ġworyġworyvamo ga rehe.

³⁹ Gwerekohēa oirūhēa. Hēarera ko Maria. Mariahēa apygi Jesus'ga pyri ġapya koty hendukatuvamo ganhi'iġa.

⁴⁰ Kiro Martahēa nhimbaekwahivi japovo mbatera ti'u ti javo. Nurā hēa ruri opytaahi'viavo Jesus'ga pyri javo ga pe:

—Pyry nde ve nhiirūhēa ji pokoge'ymame? Jihi jate ji poravykyi. Orepojkaharetero ere hēa pe a'ero tajipoko hēa japovo.

⁴¹ A'ero Jesus'ga nhandepojkaharete'ga ei:

—Marta! ei ga hēa pe. Nda'ei po ti ji nahā hēa pe nehē. Ndehe, terenhimbaekwahivuhui ti ejapyakauhuavo mbatera rehe! ei Jesus'ga Martahēa pe.

⁴² Koji'i ko pyryvamo ahe nhinhi'iġa renduvi. Mariahēa ji rendu potaripe okovo. Na hēa ji renduvi a'ero, ei ga Martahēa pe.

Ga ndepiapavirē ga oho ogwovo.

11

*Marã ore nhi'igi Tupana'ga pe? ei ahe
(Mateus 6.9-13; 7.7-11)*

¹ Aerẽ Jesus'ga nhi'igi Tupana'ga pe okovo. Ga nhi'imbavirẽ garemimbo'ehara'ga ei Jesus'ga pe:

—João'ga ombo'e ġwemimbo'ehara'ġa nahanahã ahe nhi'igi Tupana'ga pe javo. Oro ore, marã ore nhi'igi Tupana'ga pe? Ndehe ore mbo'e ti hehe jipojykaharetero, ei ga Jesus'ga pe.

² A'ero Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Kwa. Opombo'e po ti ji kiro. Penhi'igame Tupana'ga pe ti pe'ji ga pe:

“Apĩ, nde ereko katu hete.

Tanerenoiġatu ti ġa nhaporemo a'ero

nde mboheteavo ga ko Tupanete'ga javo nde ve.

Herejo ti vyakotyve'ġa nduvihavuhuhetero ekovo.

³ Nane'yimi ti embuhu ore ve mbatera toro'u ti.

⁴ Ore ndorokwahava'javi ojipe'ġa ndekote'varuhua orojive henonhe'yma ġa pe nhaporemo.

Na jitehe ti orerekote'varuhua emombo ore hugwi ikwahava'jave'yma henonhe'yma.

Ore poko ti toronhi'ĩpo'ruyme ti Satanás'ga orokoe'yma garemimbotarimova'ea rupi.”

A'ea Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa mbo'eavo nahã ti penhi'ĩ Tupana'ga pe javo.

⁵⁻⁶ Koji'iva'ea ga ei ġa pe:

—Po ga – kiroki ga ojikoty'a pe pavẽi – po ga uhu penonga pe ohoa pyteri pe ypyhaji katu pe ndepiaga, ei Jesus'ga. Momina po pembatera. Nurã ahã imondoa ga pe. Marã po pe ndekoi

a'ero? Peho po pe ojipe'ga ronga pe – kiroki ga ojikoty'a pe pavēi no. Pe'e po pe ga pe: “Embuhu'ri ore ve trêš pães. A'ereki ojipe'ga uhu oreronga pe ohoa pyteri pe – kiroki ga ojikoty'a ore pavēi. Ndorogwerekoi ore mbatera to'u ti ga javo.”

⁷ —A'ero po ga ei pe me: “Ndavyopotari ji jikira ġwaramo. Ahovapytymbavipe ji. Anhino ji jira'yra'ġa pavēi. Nurã ji ndavyri imondovo pe me,” e po ga pe me, ei Jesus'ga.

⁸ —A'e ji pe me, ei Jesus'ga. Pe pavēi ojikoty'aro ġwaramo rũi ga vyri imondovo pe me. Pe porandupige'yma ġwaramo ga hugwi ga vyri imondopava penemimbotarimova'ea, ei Jesus'ga.

⁹ —Penhi'iġgame Tupana'ga pe na jitehe ti peporandurandu ga pe pejikovo. A'ero po ti Tupana'ga imondoukari pe me nehē. Pehekaeka ti tihepia ti javo. A'ero po ti pe hepiagi nehē. Pekwapekwa ti porta rehe pejikovo taho ti ji jurukwara rupi javo. A'ero po ti pe hoi hupi nehē, ei Jesus'ga.

¹⁰ A'ereki kiroki ġa onhi'i Tupana'ga pe ore poko javo – ġa pe nhaporemu Tupana'ga omondouka okovo imombryva oporanduve'ġa pe hekahara'ġa pe okwaokwave'ġa pe, ei Jesus'ga.

¹¹ —Po penda'yra'ga ei pe me embuhu ji ve pira javo, a'ero mboja rũi po pe imondoi ga pe.

¹² Po penda'yra'ga ei pe me embuhu ji ve hupi'a javo, a'ero jagwa'jyra rũi po pe imondoi ga pe.

¹³ —Ite'varuhue'ỹve'ga ja po pe pekwha imondovo peja'yra'ġa pe. Peko te'varuhu pe reki. Po pe ġanduvamo pekwha imondovo peja'yra'ġa pe, a'ero koji'i penduvete'ga yvagipeve'ga pyryheteve'ga ikwahahetei gwa'uva mondovouka pe

me pe poranduvame ga pe. Pyry hete gara'uva, ei Jesus'ga ġa pe.

*O'mbero ahe e'i: Belzebu'ga opoko Jesus'ga
(Mateus 12.22-30; Marcos 3.20-27)*

¹⁴ Aerē anhaġa opoġyka akwaimbae'ga okovo. Nonhi'ġi anhaġa Diabo'gapyriva'ea. Nurā nomonhi'ġukari akwaimbae'ga pe. Jesus'ga anhaġa mbojipe'arame ga hugwi akwaimbae'ga nhi'ġi reki. A'ero pevove'ġa nhimomby'ai onhimongyavo.

¹⁵ Hepiaga jara'ġa ei:

—Belzebu'ga anhaġa ruvihavuhu'ga opokogame Jesus'ga popoakaro. Nurā Jesus'ga anhaġa mbojipe'ai ġa hugwi imondovouka, ei ġa o'mbero.

Belzebu, ei ġa Diabo'ga pe. Irūa garera Satanás.

¹⁶ Ojohupe ojipe'ġa ei:

—Tihepia ti Jesus'ga popoakara, ei ġa. Mara'ngu po Tupana'ga okovo ga pyri ga mbopopoaka? Tupana'ga ga mbopopoakare'ymame po ti nhande ga mbotegwetei nehē, ei ġa ojohupe. Nurā ġa ei Jesus'ga pe:

—Eapo ti ahemonhimomby'ava'ea. Mara'ngu po Tupana'ga japouka nde ve nde pokoga? Torohepia ti, ei ġa ga pe.

¹⁷ Jesus'ga okwaha ġandeaporoġitate'varuhua. A'ero ga ei ġa pe:

—Po ġagwyripeve'ġa otavuka ojohupe, a'ero po ti ġa nhomoka'nhymbavi nehē. Po ongapypeve'ġa otavuka ojohupe, a'ero po ti ġa nhomoka'nhymbavi nehē no, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁸ Po na jitehe Satanás'gapyriva'ea otavuka ojohupe, a'ero po ti inhomoka'nhymbavi jovai

nehẽ no. Marã po ti Satanás'ga huvihava a'ero ojipyri'ea ahana'javame nehẽ? ei Jesus'ga ġa pe. A'ea ji ei. A'ereki pe pe'e: “Belzebu'ga Jesus'ga pokogi ojipyri'ea mbojipe'auka ga pe.” Nahã pe pe'e, ei Jesus'ga ġa pe.

19 —Ma'ġa ombojipe'auka Satanás'gapyri'ea pendeheve'ġa pe naerũ? ei Jesus'ga. Ndape'ji reki pe ġa pe: “Belzebu'ga ombojipe'auka ġa pe.” A'ea rui pe ei, ei Jesus'ga. Po ga rui ġa poko ojipyri'ea mbojipe'auka ġa pe, a'ero ga rui ji poko no, ei Jesus'ga. Tape'ei ti ji ve a'ero: “Belzebu'ga Jesus'ga poko.” Po pe'ji a'ea ji ve, a'ero po ti pendeheve'ġa ete'varuhui pe me nehẽ no pe'mbe pe javo pe me nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

20 —Tupana'ga ipopoaka hete. Gapopoakara ombojipe'auka Satanás'gapyri'ea ji ve, ei Jesus'ga. Pekwaha pe a'ero Tupana'ga ko nhanderuvihavuhetero kiro javo, ei Jesus'ga.

21 Kiro Jesus'ga Tupana'ga popoakara mombe'ui ga ojipe'ġa hohe javo. Imombe'gwovo ga ei ġa pe ġa mbo'eavo:

—Ipopoakave'ga opyhy pa gwy'yva toavykyyme ti ojipe'ga nhironga javo. Ga hepiakaturame ġwonga u katu gambatera.

22 Ojiko ga gwy'yva rehe. Aerẽ ojipe'ga ruri otavuka ipopoakave'ga pe. Gaha koji'i ipopoaka ipopoakave'ga hohe. Nurã ga gapopoakara mombigi ipyhypava gary'yva ga hugwi gambatera no. A'ero ga ima'ei gambatera.

A'ea Jesus'ga imombe'ui nahã Tupana'ga ipopoaka Satanás'ga hohe javo.

23 –Kiroki ga ndajirepygi – gaha ji movahĩ, ei Jesus'ga. Kiroki ga nomono'oġi ji pavēi – gaha ombokwaki'o.

A'ea Jesus'ga ei ga nombojikogukari ġa ji rehe javo.

Ojivy anhaġa ahe pyri
(Mateus 12.43-45)

24 –Kiro po ti ji imombe'ui anhaġa rembipyhyga'ga pe me, ei Jesus'ga. Nahã ja aġwamove'ġa ndekoi ite'varuhuve'ġa – kiroki ġa opohi okote'varuhua hugwi novĩa ojikoge'yma ji rehe, ei Jesus'ga. Anhaġa Diabo'gapyriva'ea ite'varuhu hete akwaimbae'ga pyhyga otiruahũro ga pe. Aerē anhaġa jipe'ai ga hugwi ogwovo yhye'yi me okwaokwava. “Mome po ti ji ruvi nehē?” e'i ovyvteri pe heka. Ndohepiagi reki. Nurã i'ei: “Ajivy po ti ji nhironga pe ipojykaa'java akwaimbae'ga pojkkaa'java,” e'i. Akwaimbae'ga pe anhaġa i'ei nhironga.

25 –A'ero ituri ojivya akwaimbae'ga pyri. Ova-hemame ga pyri anhaġa i'ei: “Ikatu hete nhironga imboavujikweripyra,” e'i anhaġa.

26 –A'ero ihoi seteva'ea rerua anhaġa rerua. Akoja hohe seteva'ea tiruahũ hete, ei Jesus'ga. Ovahemame akwaimbae'ga pyri ga pojkai otiruahũro ga pe. A'ero kiro koji'i tiruahũ hete akwaimbae'ga pe. Ymya tiruahũ ga pe ojipejiva'ea ga pojkarama. Aerē koji'i tiruahũ hete ga pe seteva'ea ga pojkarama, ei Jesus'ga.

Horyory tuhē ahe

27 Ga nhi'iġame hahyahi pevove'ga pyteripevehēa nhi'iġa ga pe:

—Pyry hete hēa pe – kiroki hēa nde mbo'a nde moka'mbuka'mbuavo, ei hēa.

²⁸ A'ero Jesus'ga ei:

—Na tuhē. Emo koji'i pyry hete ġa pe – kiroki ġa Tupana'ga nhi'iġa rendu katu okovo ganhi'iġa rupi, ei ga.

*Jesus'ga okwahava'javuka Jonasva'ea ahe ve
(Mateus 12.38-42; 16.1-4; Marcos 8.11-12)*

²⁹ He'yive'ġa nhombotymbotyvame Jesus'ga pyri ga ei ġa pe:

—Peko te'varuhu pe aġwamova'ero! A'ereki pe pe'e: “Jesus'ga japorame jate nhande ve ahemonhimomby'ava'ea, a'ero po ti nhande ei ikwahava nehē: Tupana'ga ga poko. A'ea po ti nhande xa'e hepiagame nehē.” A'ea pe ei, ei Jesus'ga ġa pe.

—Ndoapoukari po ti Tupana'ga ojipea ahemonhimomby'ava'ea pe me nehē. Ojikwe ga oapo ahemonhimomby'ava'ea Jonasva'ea mohemukarame ymyahū hako. A'ea jate po ti ga ikwahavukara'javi pe me nehē jihi Jesus'ga poko javo, ei Jesus'ga. Ymyahū Jonasva'ea ko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea hako.

³⁰ Pekwahava'ja ti Jonasva'ea pejapyakavo. Ymyahū Tupana'ga Jonasva'ea mondoukari cidadepeva'ea pyri Nínivepeva'ea pyri tokwaha ti ġa jipopoakara javo. Na jitehe Tupana'ga ji mbuhurukari pe pyri aġwamova'ea pyri tokwaha ti ġa jipopoakara javo, ei Jesus'ga vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

Nahā Jesus'ga Jonasva'ea mombe'ui ahe ve tokwahava'ja ti ġa Tupana'ga popoakara Jonas'ga mbogwerava reheve javo. A'ero ga ei:

31 —Aerē mbapava koty po ti Tupana'ga omanove'ga mono'ono'ombavi nehē pe ndeheve nehē, ei Jesus'ga. Pe mono'ombavame po ti ga ei pe me ga pe nhaporemo nehē peko te'varuhu pe javo. A'ea rupi po ti tyapyrakotyva'ea ruvihavuhuva'ea kweravi nehē no kunhangwerava'ea. Ojipiukarame po ti ahe imboukwahavukari pendekote'varuhua nehē. A'ereki ymyahū ahe uhu Salomāova'ea pyri paivohuhetea hugwi hako tahendu ti ganhi'iga javo. “A'ereki ga okwaha hete,” ei ahe ua, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

—Ji rendu ti! ei Jesus'ga ga pe. Jihi kaitu akwaha hete Salomāova'ea hohe, ei Jesus'ga. Aḡwamova'ero pe napehendupotari nhinhi'iga ikwahapotare'yma a'itituhēva'ea. Nurā po ti tyapyrakotyva'ea ruvihavuhuva'ea imboukwahavukari pendekote'varuhua nehē, ei Jesus'ga.

32 —Mbapava koty po ti Tupana'ga omanove'ga mono'ono'ombavi pe ndeheve nehē, ei Jesus'ga. Pe mono'ombavame po ti ga ei pe me ga pe nhaporemo nehē peko te'varuhu pe javo. A'ea rupi po ti Nínivepeva'ea kweravi nehē no. Ojipiukarame po ti ahe imboukwahavukari pendekote'varuhua nehē. A'ereki ymyahū Nínivepeva'ea ḡwendu katu Tupana'ga nhi'iga hako. Opohi ahe okote'varuhua hugwi ymyahū hendukatuavo Tupana'ga nhi'iga Jonasva'ea imombe'uro ḡwaramo hako, ei Jesus'ga ga pe imombe'gwovo.

—Ji rendu ti! ei Jesus'ga ga pe. Jihi kaitu amombe'u katu Tupana'ga nhi'iga

Jonasva'ea hohe, ei Jesus'ga. Aḡwamova'ero pe napehendupotari nhinhi'iḡa pepohire'yma pejikote'varuhua hugwi. Nurã po ti Nínivepeva'ea imboukwahavukari pendekote'varuhua nehẽ, ei Jesus'ga.

Kojahuva'ea'javuhuva'ea

(Mateus 5.15; 6.22-23; Lucas 8.16)

³³ —Imondygame lamparina ahe nomondo imihava pype. Ndohovapygi ahe lamparina hyrua pyvõ. Pyte'mbia rehe ahe omondo lamparina. Nurã okirame onga pype ahe gwepia kojahua, ei Jesus'ga.

³⁴ —Ndereakwara ko lamparina ja nde ve. Ejeakwakaturame po ti nde hepiakatui egwovo kojahua rupi ikwahava nehẽ. Na jitehe ejeaporoḡitaturame ekovo pota Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi po ti nde rekokatukwahavi nehẽ, ei Jesus'ga.

—Ejeakwate'varuhurame po ti nde nderehepiagi egwovo ypytuna rupi ikwahave'yma nehẽ. Na jitehe ejeaporoḡitate'varuhurame ekopotare'yma Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi po ti nde nderekokatukwahavi nehẽ, ei Jesus'ga.

³⁵ —Ekwaha ti a'ero imbaragwahava mara'ngu po ji jireaporoḡitakatue'yma javo. Ejeaporoḡitakatu ti takote'varuhuyme ti javo.

³⁶ Lamparina imbokojahuheterame nde ve nde hoi pehea rupi katu ikwahava. Na jitehe ekokatukwahavame po ti nde ikwahahetei nehẽ nahanahã Tupana'ga opota ji ve javo. Po nandereaporoḡitate'varuhui'i'i, a'ero po ti nde rekokatukwahapavi nehẽ.

*Tiruahũ ti fariseusva'ea pe
(Mateus 23.1-36; Marcos 12.38-40)*

³⁷ Jesus'ga nhi'igirẽ fariseu'ga ei ga pe:

—Herejo nhironga pype i'gwovo ji pyri.

A'ero Jesus'ga hoi ga rupi garonga pype oapyga mesa pyri.

³⁸ Jesus'ga ndojipogwei na'ẽ ojikwakuve'yma. A'ero fariseu'ga ei ovyteri pe: “Garamo Jesus'ga nohendukatui nhaneramonhava'ea remimbo'eagwera naerũ? Nhaneramonhava'ea e'i: ‘Nahanahã nhande xajipogwei katu. Nhandejipogweikaturu g'waramo nhande nhimombyryvi Tupana'ga pe,' ei ahe.” A'ea ga ei ovyteri pe onhimomby'avo Jesus'ga rehe ga ndojipogwei i'ua renonde javo.

³⁹ A'ero Jesus'ga nhandepojykaharete'ga ei fariseu'ga pe:

—Pe'ara tehe oko Tupana'ga nhi'i'ga rupi pendekoe'ymame ganhi'i'ga rupi pejiyvyteri pe fariseusva'ero, ei Jesus'ga. A'ea pe ji ei ji'erame pe me: Copo ara prato ara reheve pepyhei hete pe. Gwaimbya pe ndapepyhei reki. Nahã ji ei, ei Jesus'ga. Peyvytera ite'varuhu pa. A'ereki pe pepotaruhu pa ipyhygahyavo mbatera pejive pejikote'varuhuavo.

⁴⁰ Peko ikwahave'ymuhũva'ero! ei Jesus'ga imombe'gwovo fariseus'ga pe.

—Tupana'ga oapo pa. Oapo ga ahe'ara. Oapo ga ahevytera no.

⁴¹ Po pevytera ikatu, a'ero po ti pe ima'ẽi jara penhimbatera imbatere'y've'ga pe nehẽ. A'ero po ti pyrypavamo pembatera pe me nehẽ. A'ero po ti ndapejikwakuva'javi nehẽ, ei Jesus'ga.

⁴² –Tiruahũ ti pe me! A'ereki fariseusva'ero pe ndapekokatui pejikokatue'yma ojipe'ğa pe. Tiruahũ ti pe me. A'ereki napearõi Tupana'ga. Pemondo pe Tupana'ga pe novĩa. Petỹ imboheva'ea: hortelã, arruda, verduras. Pe herekorange dez itymipyra pe pemondo ojipeji ga pe. A'ea pyry Tupana'ga pe. Emo pe ndapekokatupavi pejikokatue'yma ojipe'ğa pe, ei Jesus'ga. A'ea ndapyryvi Tupana'ga pe. Peko katu po pe pejikokatuavo ojipe'ğa pe hamo. Pearõ hete po pe Tupana'ga hamo no. Pemondo ti Tupana'ga pe pejikokatuavo ojipe'ğa pe no Tupana'ga arõheteavo no. Nahã pyry hete Tupana'ga pe, ei Jesus'ga.

⁴³ –Tiruahũ ti pe me! ei Jesus'ga. A'ereki fariseusva'ero pe pe'e: “Tianderepia pa ti ға nhande mboheteavo. A'ereki nhande ғандувихавухуро xako,” pe'e pe pejiyvyteri pe. Nurã pe apypotaruhui nhanderuvihava'ға apykava rehe nhandejatykahava pype, ei Jesus'ga. Ikatuuhu pe me ға mbaragwahavame pe ndehe ima'ẽhai pe feira pe onhi'igatuavo pe me pe ko orembo'eharamo javo pe me, ei Jesus'ga.

⁴⁴ –Pe ko ahemoandyandyiva'ero! ei Jesus'ga judeus'ға mbo'ehara'ға pe fariseus'ға pe no. Tiruahũ ti pe me nehê! A'ereki pe aheryvya ja. Ndiukwahavame aheryvya ahe ndohepiagi. A'ero ahe pyruği hehe ikwahave'yma inema ipype. Na jitehe pe kwavame ahe ndokwahavi pendekote'varuhua peyvyteri pe, ei Jesus'ga ға pe.

⁴⁵ A'ero judeus'ға mbo'ehara'ға ei Jesus'ga pe:
–Orembo'eharamo nde erame na ға pe, ore ve nde ei nava'ea rehe no ore mbotegweteavo.

⁴⁶ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Pe me ti tiruahũ no! ei Jesus'ga judeus'ga mbo'ehara'ga pe. A'ereki pe ojipe'ga mbo'e hahyva'ea rehe. A'ereki penhi'iga rupi ga ndekorame hahy ga pe. Pe'e pe ga pe: “Nahanahã ti peko Moisésva'ea nhi'igagwera rupi orenhi'iga rupi no,” pe'e hete pe ga pe. Pe tuhẽ ndapekopavi ahenhi'igagwera rupi reki. Peko pa po pe hupi hamo. Penhimbi'eagwera pe pepirĩa reki no. Ga ja pe peko - kiroki ga omondo ipohyjuhuva'ea ojipe'ga arimo ga pokoge'yima, ei Jesus'ga.

⁴⁷ —Tiruahũ ti pe me! A'ereki pe peapo katu tehe tapyja aheryvya rehe Tupana'ga nhi'iga mombe'uharava'ea ryvya rehe. Ymyahũ penamonhava'ea Tupana'ga nhi'iga mombe'uharava'ea jukai.

⁴⁸ Pehe peapo katu aheryvya. Jukwaha reki ahemanoa pyryvamo pe me. A'ereki pe napehendukatui imombe'uharava'ea nhi'iga no, ei Jesus'ga.

⁴⁹ —Nurã ymyahũ Tupana'ga reaporogitaro. Ga e'i: “Amondouka po ti ji ga pyri nhinhi'iga mombe'uhara'ga nhimoirũhara'ga ndeheve nehẽ. Jara'ga po ti ga ga jukai nehẽ nhinhi'iga mombe'uhara'ga nhimoirũhara'ga ndeheve nehẽ. Jara'ga po ti ga ga monhani okote'varuhuavo ga pe nhinhi'iga mombe'uhara'ga pe nhimoirũhara'ga pe nehẽ no ogwovo ga ndeviri nehẽ,” ei Tupana'ga ymyahũ, ei Jesus'ga.

⁵⁰ —A'ero ahemanoa rehe nhaporemopo ti Tupana'ga imondoi hahyva'ea pe me nehẽ, ei Jesus'ga ga pe. “Pejuka pa pe nhinhi'iga mombe'uharava'ea,” e po ti Tupana'ga pe me

aḡwamova'ea pe nehē. “Ji japoypyrē yvya yvaga reheve penamonhava'ea ahe jukai.

⁵¹ Penamonhava'ea ojuka ypy Abelva'ea. Aerē penamonhava'ea he'yiva'ea jukai. Mbapavamo ahe ojuka Zacariasva'ea ymyahū hako. Omano Zacariasva'ea pejatykahavuhua pyri templo pyri okara pyteri pe ikwava'ēhava pyri.” Nahā po ti Tupana'ga ei pe me imondovo hahyva'ea pe me imboja ahejukaagwera pe ndehe nehē, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

⁵² —Tiruahū ti pe me nehē! ei Jesus'ga judeus'ḡa mbo'ehara'ḡa pe. A'ereki pe napembo'ekalui Tupana'ga nhi'iḡa rehe herojijyita. Nurā hajihea rehe pe ḡa mbo'ei ḡa moandyandyita. Pereko pe Tupana'ga nhi'iḡa aherembikwatijara novīa timonhi'ī javo. A'ereki pe ndapekoi Tupana'ga nhi'iḡa rupi pejikoge'yma ga rehe. Ga ndekopotarame ganhi'iḡa rupi pe napemombe'ukalui ḡa pe. Nahā pe napemongoi ḡa ganhi'iḡa rupi ḡa mbojikoge'yma ga rehe, ei Jesus'ga fariseus'ḡa pe.

⁵³ Nanime ḡambo'ehara'ḡa ndekote'varuhui ga pe ga arōe'yma fariseus'ḡa pavēi. A'ero ḡa ei ga pe:

—Herejo ore mbo'eavo he'yiva'ea rehe. Maramarā po? Koji'i ore mbo'e.

Nahā ḡa ei ga pe.

⁵⁴ A'ereki ḡa e'i ojuhupe:

—He timombe'uuka ti ga pe. Po ti ga nde'ikatui he'yjuhuva'ea mombe'urame nehē, a'ero po ti ore ga mbotegwetei nehē, ei ḡa ojuhupe.

12

Tupana'ga omboukwaha onhimiva'ea nehē (Mateus 10.26-27)

¹ A'ea rupi he'yjuhuranuhūve'ga nduḡanduri onhimono'ono'oḡa tihendu Jesus'ga javo. Opyrūpyrū ḡa ojogwehe onhimongyavo.

Kiro Jesus'ga nhi'ina'ēi ḡwemimbo'ehara'ga pe. A'ero ga ei ḡa pe:

—Penhimboko'i ti pāo mbovuhava rehe fariseus'ḡa apoa rehe. A'ea ji ei tapehendukatui ti fariseus'ḡa nemimbo'ea javo. A'ereki ḡa ahe moandyandyi ojihe. Nurā ahe ei pyry hete ḡa javo novīa. Emo ḡa oko te'varuhu reki. Ga ja rūi ti peko. Pāo mbovuhava onhinhamba pāo pype. Na jitehe fariseus'ḡa ndekote'varuhua oki pa peyvyteri pe ḡa pe mbo'erame.

² —Jahovipyra ahe ohaja'vo hepiuka. Na jitehe po ti Tupana'ga imboukwahavi nehē. Onhimiva'ea po ti ga hepiukari ikwahavuka henduvukapava nehē, ei Jesus'ga.

³ Kiroki a'ea pe pemombe'u ypytunimo ahe ve – a'ea jitehe po ti ahe imombe'ui arimo ojipe'ḡa pe nehē. Kiroki a'ea pe pemombe'u nhimi okipe ahe ve – a'ea jitehe ti ahe imombe'uahyahivi ḡandovaki tohendu pa ti ḡa javo.

Tapekyhyji ti ga hugwi, ei Jesus'ga (Mateus 10.28-31)

⁴ —Pejikoty'a pe ji pavēi, ei Jesus'ga ḡwemimbo'ehara'ga pe. A'e ji pe me: Tapekyhyji ti pejukapotave'ḡa hugwi. Pe jukarē tegwete ḡa pemondohavaḡwama hahyva'ea ruvihava pype, ei Jesus'ga.

⁵ Kiro ji Tupana'ga mombe'ui pe me. Ga hugwi ti pekyhyji. Gaha ipopoaka hete. Ahe jukarē ga omombo ahe tata pype hahyva'ea ruvihava pype ipotarame. A'e ji pe me: Ga hugwi ti pekyhyji, ei Jesus'ga ġa pe.

⁶ –Maramomi itambere'ia gwyrā'ia rehe? Ndahe'yi po hehe. Cinco rehe gwyrā'ia rehe po ojipeji'i jate itambere'ia. Tupana'ga gwyrā'ia repiapavi herekovo ikwahapava. Nurā ga nomoka'nhyimi ojipeji gwyrā'ia!

⁷ –Koji'i hete reki Tupana'ga pe ndepiakatui. A'ereki ga okwaha jitehe reki pe'ava nhaporemo vehevi he'yjuhuva'ea. Okwaha pa ga pe'ava nhaporemo vehevi he'yje'ỹva'ea. Nahā ga pe kwahahetei pe ndepiakatuavo. Tapekyhyji ti a'ero. A'ereki Tupana'ga e'i pe me: “Ahepia katu ji gwyrā'ia he'yjuhuva'ea. Koji'i ji rekoi pe ndehe pe ndepiakatuavo,” ei Tupana'ga, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

*Po nahā ahe ji mombe'ui, ei Jesus'ga
(Mateus 10.32-33; 12.32; 10.19-20)*

⁸ –Gwemimbo'ehara'ġa pe Jesus'ga ei: A'e ji pe me: Po ahe ei ji mombe'gwovo: “Ajiko ji Jesus Cristo'ga rehe. Ga ko jipojykaharetero.” Po nahā ahe ji mombe'ui, a'ero po ti ji ei Tupana'gapyrive'ġa pe yvagipeve'ġa pe nehē: Ga oko jireheva'ero. A'ea po ti ji ei ahe mombe'gwovo nehē, ei Jesus'ga yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

⁹ –Po ojipe'ġa ei ji mombe'gwovo: “Ndajikogi ji Jesus'ga rehe. Ga ndokoi jipojykaharetero.” Po nahā ġa ei ji mombe'gwovo, a'ero po ti ji ei Tupana'gapyrive'ġa pe yvagipeve'ġa pe ġa

mombe'gwovo nehē: Ga ndokoi jireheva'ero. A'ea po ti ji ei nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁰ —Po ġa ete'varuhui ji ve vehevi okote'varuhuavo, a'ero po ti Tupana'ga imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi nehē, ei Jesus'ga yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no. Po ġa ete'varuhui Tupana'ga ra'uva pe reki okote'varuhuavo, a'ero po ti Tupana'ga nomomboraġwami tuhē ġandekote'varuhua nehē, ei Jesus'ga.

¹¹ —Aerē po ti ojipe'ġa pe nderohoahyi ahejatykahava pype ipypeve'ġa nduvihava'ġa ndovai pyteri pe governador'ġa ndovai pyteri pe no huvihavuhu'ġa ndovai pyteri pe nehē no. Gandovai pyteri pe po ti ġa pe nderohoi timboja tehe ti ġa ndehe javo.

—Ga pe nderohorame tape'ei na'ē ti pejiyvyteri pe: “Maramarā po ti nhande nhi'iġi ġa pe nehē? Gara po ti nhande ei ġa pe nehē?” A'ea ti tape'ei pevy'are'yma.

¹² Ga pe nderohorame po ti Tupana'ga ra'uva pe mbo'euka nehē nahanahā ti pe'ji ġa pe javo.

Jesus'ga omombe'u imbateve'ga okote'varuhuve'ga

¹³ Kiro he'yjuhuve'ġa pyteripeve'ga ei Jesus'ga pe:

—Ahembo'eharamo ere ti nhiirū'ga pe ima'ēuka ga pe. Toma'ē ga orepo'ria mbateragwera ore ve memei.

¹⁴ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ji rūi ko ima'ēharamo ahe ve.

¹⁵ Pevove'ġa pe Jesus'ga ei:

—Penhimboko'i ti! Tapepotaruhuhetei itambere'ia mbatera reheve. A'ereki mbaterahetea ġwaramo rũi pe ndekoi, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁶ Kiro Jesus'ga imombe'ui ojo'java'ea ġa pe. Ga mbo'eavo ga ei:

—Imbateve'ga gwereko vykatua. Horyory garemityma. Ohy hete!

¹⁷ Oyvyteri pe ga japyakai javo: “Marã re po ti ji herekoi koapora a'ero nehẽ? Mome po ti ji imondoi hepiakatuavo nehẽ imono'ono'oġame nehẽ?” ei ga ojapyaka.

¹⁸ —Aerẽ ga ei oyvyteri pe: “Nahã po ti ji rekoi a'ero nehẽ,” ei ga. “Apivohi po ti ji nhimbatera tuha'via nehẽ. A'ero po ti ji japo hehanhuhũva'ea tuhava nehẽ. A'ea pype po ti ji imongipavi nehẽ jiapoa: trigo ojipea reheve nhimbatera reheve nehẽ.

¹⁹ A'ero po ti ji ei jiyvyteri pe nehẽ: Mbat-erahetea ji herekoi hepiakatuavo. Mbaigwe po ti ipavi nhimbatera nehẽ. Nurã po ti ji ndaporavykya'javi nehẽ. Toryva rehe jate po ti ji rekoi nehẽ i'uheteavo vinho gwovo jiroryroryvamo nehẽ. Nahã po ti ji ei jiyvyteri pe nehẽ,” ei imbateve'ga.

²⁰ —A'ero Tupana'ga ei ga pe: “Kiro ypytunimo po ti nde manoi nehẽ ikwahave'ymuhũva'ero! Oro nembatera po ti nehẽ naerũ? - kiroki a'ea nde eremono'ono'oġuhũ. A'ea po ti ojipe'ga gwereko nde manorame nehẽ,” ei Tupana'ga ga pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

²¹ —Na jitehe ga rekoi - kiroki ga omono'ono'oġuhũ mbatera ojive jate okoe'yma Tupana'ga nhi'iga rupi. Oko tehe po ti ga

Tupana'ga rovai pyteri pe nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

*Tape'aġataruhui ti mbatera rehe, ei Jesus'ga
(Mateus 6.25-34)*

²² Kiro Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Nurā ji ei pe me: Tape'aġataruhui ti mbatera rehe. Tape'ei ti: “Maramarā po ti ji rekoi nehē? Gara po ti ji a'u nehē? Ahā po ti ji ve mbatera nehē. Gara po ti ji amongi nehē? Aerē po ti jipira itoropavi nehē.” Tape'ei ti nahā penhi'aġataruhue'yma.

²³ —Tapekouhui ti penhimbi'ua rehe, ei Jesus'ga. Tupana'ga pe apo. A'ero po ti ga imondoukari pe me mbatera nehē to'u ti ġa javo. A'ereki Tupana'ga pe koji'i pyry pendekoa. Tapekouhui ti pejipira rehe. Oapo ga penda'oa. A'ero po ti ga imondoukari pepira pe me nehē. A'ereki Tupana'ga pe koji'i pyry penda'oa, ei Jesus'ga.

²⁴ —Pehepia te gwyrā'ia corvos ikwahava. Noutymi ojive corvos. Ndohetygi ġwemityma i'gwovo a'ero. Nomono'oġi mbatera opoitava ryrua pype aerē po ti ti'u javo. O'u reki corvos. A'ereki Tupana'ga ouka jupe. Pe me ga ei: “Koji'i ji rekoi pe ndehe,” ei Tupana'ga pe me. Nurā po ti ga imondoi pe me nehē no, ei Jesus'ga.

²⁵ —Pe'aġataruhu po pe javo: “Koji'i po ji nhimomboakari hamo. Um meio metro po ti ji nhimomboakara'javi nehē.” Nahā po pe ei. Pe'aġataruhu po pe a'ea rehe javo novia. Napenhimomboakara'javi tuhē po ti pe nehē, ei Jesus'ga.

²⁶ Nenhimomboakahava nonhimimi'i'i Tupana'ga pe. Pehe reki ndapekwahavi a'ea pejikovo. A'ero ti ojipea rehe tape'aġataruhui no!

27 —Pehepia ti yvoty'ria. Henhui onhimom-boaka onhimongyavo yvoty'ria. Ndoporavykyi ipyhyga i'gwovo. Ndoapoi opi'ria. A'e ji pe me: Ymya aheruvihavuhuva'ea Salomãova'ea omongi tapy'ynhapipyryva jipi. Ikatu hete tuhē ahēpipyryva onhimongyavo. Ahēpipyryva hohe reki yvoty'ria ikatuhetero.

28 Tupana'ga ombokatu ipira nhungwavuhua pira okovo hehe. Nhungwavuhua horyory nhuhũ me kiro. Ko'emame ahe omombo nhungwavuhua tata pype tamohendy ti tata javo. Nombokwara'ari nhungwava.

—Koji'i Tupana'ga pe arõi imondoukari tapy'ynhapira pe me pemongi ti javo. Xunhi hete pe pejiko ga rehe! ei Jesus'ga.

29 —Tape'ağataruhui ti penhimbi'ua rehe! Tape'ağataruhui ti hehe pejipy'a noğatuukare'yma.

30 A'ereki vyakotyve'ğa gwyrivepe'ğa nhağataruhu a'ea rehe nhaporemo – kiroki ğa ndojikogi Tupana'ga rehe. Tape'ağataruhui ti hehe a'ero. A'ereki gaha penduvete'ğa okwaha pe mbatere'ymame toğwerekoko ti ğa ğwiğwia javo, ei Jesus'ga.

31 —Tupana'ga ko penduvihavuhuhete'ga. Pejirokwa ti pejikovo ganhi'iğa rupi gaha ko jiruvihavuhuhete'ga javo, ei Jesus'ga. Pe ndekorame ganhi'iğa rupi po ti Tupana'ga imbuhupavi mbatera pe me nehē toğwerekoko paravuhu ti ğa javo, ei Jesus'ga ğwemimbo'ehara'ğa pe.

*Ikatuheteva'ea yvagi pe
(Mateus 6.19-21)*

32 Kiro Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Pe ko napende'yi jireheva'ero. Tapekyhyji ti. A'ereki Tupana'ga e'i pe me: “Opomongo pota ji huvihavamo ji pavēi.”

33 Pemondo ti penhimbatera ojipe'ġa pe itambere'ia pyhyga ġa hugwi. Itambere'ia ti pemondo a'ero imbatere'ġve'ġa pe. Po nahā pe ndekokauti, a'ero po ti pe herekoi pejive yvagi pe nehē. Ikatu hete po ti peapoa pevo gwe'yjamo a'ero nehē. Niymyani po ti nehē. Namomini po ti nehē. Iporomive'ga ndohoi yvagi pe imima aheapoa. Mbatara nombote'vari aheapoa yvagi pe.

34 —Nurā ji ei pe me: Penhiitambere'ia ti pemondo imbatere'ġve'ġa pe. Po avo yvya koty peapoa uvame, a'ero yvyakotyva'ea rehe pe pemondo pejeaporoġita jipi. Po yvagi pe peapoa uvame, a'ero yvagipeva'ea rehe pe pemondo pejeaporoġita imohina jipi, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

*Ndokiri huvihava'gapyrive'ga
(Mateus 24.43-44)*

35 —Peko katu ti jirura'jahava pota. Peko ti ġa ja – kiroki ġa omongi oku'ayvira xanhimboavujikwe ti javo, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe. Peko ti ġa ja no – kiroki ġa ombojapy'u lamparina tihepia katu ti ikwahava javo.

36 Peko ti ġa ja – kiroki ġa e'i: “Aerē po ti nhandepojykahara'ga ruri. Uhu po ti ga toryva hugwi ojipe'ġa mohembirekohava hugwi,” ei ġa gajivyhava pota. Ga rurame okwaokwa porta rehe, kotihġ ġa ipe'ai ga pe.

37 –Pyry hete po ti ġa pe nehē – kiroki ġa ndokiri opojkahara'ga rurame, ei Jesus'ga ġa pe. Amombe'u katu ji pe me: Onhimboavujikwe ti ġapojkahara'ga imongiavo oku'ayvira nehē ta'apo ti ji mbatera ġa pe javo. A'ero po ti ga ġa mboapygi mesa pyri herua mbatera imondovo ġa pe nehē to'u ti ġa javo. “Pepyry hete pe jirura potari,” e po ti ga nehē imondovo ġa pe nehē.

38 –Po ġapojkahara'ga jivyrame toryva hugwi ypyhaji'i, pyry hete po ti ndokirive'ġa pe nehē. A'ereki ga gwepia ġakire'yma. Pyry hete po ti ndokirive'ġa pe nehē ga jivyrame ko'ema koty. A'ereki ga gwepia ġakire'yma, ei Jesus'ga ġa pe ġa mbo'eavo ojo'java'ea pyvō.

39 –Onga jara'ga ndokwahavi iporomive'ga rura ġwonga pe, ei Jesus'ga. Po ga okwaha, gwepia katu po ga ġwonga a'ea rupi hamo iporomive'ga mongiukare'yma hamo, ei Jesus'ga. A'ea pe pekwaha, ei Jesus'ga.

40 –Nurã ji ei pe me: Penhimboko'i ti a'ero penhimboavujikwea jirura'java pota ji mbuhua, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe. Pe nhimboha'uve'ymame po ti ji ruri yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga.

*Nahã ahe ombojikoguka ojihe
(Mateus 24.45-51)*

41 A'ero Pedro'ga ei Jesus'ga pe:

–Ma'ġa pe nde imombe'ui a'ea ojo'java'ea? Mara'ngu po ore ve jate nde imombe'gwovo torohendu katu ti? Mara'ngu po ojipe'ġa pe no nde imombe'gwovo tohendu katu ti ġa ore pavēi? ei ga Jesus'ga pe.

⁴² A'ero Jesus'ga nhandepojykaharete'ga ei Pedro'ga pe:

—Kiroki ga ombojikoguka opojykahara'ga pe ojihe gweaporoġitakaturu – marã ga rekokatui? ei Jesus'ga. Kiro po ti ji garekokatua mombe'ukatui pe me pe mbo'eavo ojo'java'ea pyvõ. Gwepia katu ga opojykahara'ga mbatera, ei Jesus'ga. Ga pe gapojykahara'ga ei a'ero ohorame: “Nde po ti jipyrive'ga ndepiakatuharamo. Ema'ë ti nhimbatera ġa pe ġandetakwera ja jipi to'u ti ġa javo.” Nahã ga ei ojipyrive'ga pe ogwovo.

⁴³ —A'ero gapyrive'ga jara'ġa ndepiakatui imondovo ġa pe ġa nderekovo ġandepiakatuharamo ga horame.

—Aerë gapojykahara'ga jivyri ua. Ga ndepiagame ga ei: “Ga ndepia katu reki ga imondovo ġa pe,” ei ga.

—Pryry hete ġandepiakatuhara'ga pe a'ero, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

⁴⁴ Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Aerë po ti gapojykahara'ga ei ga pe nehë: “Ehepia katu pa ti a'ero nhironga jigwyrã reheve nhimbatera reheve no.” Nahã po ti ga ei nehë toko ti ga herekohavamo ji ve javo, ei Jesus'ga.

⁴⁵ —Po ġandepiakatuhara'ga ei ovytyeri pe opojykahara'ga rure'ymame: “Mbaigwe po ti jipojykahara'ga jivyri nehë,” e po ga. A'ero po ga ndohepiakatui opojykahara'gapyrive'ġa, ei Jesus'ga. Onupã po ga ġa akwaimbae'ġa kunhangwera'ġa ndeheve ġa poravykyrame. O'u hete po ga gambatera. Heagwyrã po ga no.

⁴⁶ Nomboha'uvi ga ga upa nduri po ti jipojykahara'ga kiro nehë javo.

—A'ea rupi po ti gapojoykahara'ga ruri ova-hema nehē, ei Jesus'ga. Gapojoykahara'ga ga rovaja'rogukari. A'ereki ga ndokoi ganhi'iga rupi. Nahā po ti gapojoykahara'ga ga mongoukari ahe pyri nehē – kiroki ahe nohendukatui, ei Jesus'ga imombe'gwovo gwemimbo'ehara'ga pe.

⁴⁷ Kiro Jesus'ga imombe'ui ojipea ġa pe. Ga mbo'eavo ga ei:

—Ojipe'ga okwaha opojoykahara'ga remimbota-rimova'ea. Emo ga ndokoi ganhi'iga rupi onhim-boavujikwere'yma. A'ero po ti gapojoykahara'ga ga nupanupāheteukari nehē, ei Jesus'ga.

⁴⁸ Ojipe'ga ndokwahavi opojoykahara'ga remimbotarimova'ea. Ga rekote'varuhurame po ti gapojoykahara'ga ga nupāi hamo. Emo po ti gapojoykahara'ga ga nupa'ukari nehē, ei Jesus'ga.

—Na tuhē. Kiroki ġa pe ahe omondo hete – ġa na jitehe po ti tomondo hete hamo. Kiroki ġa pe ahe koji'i omondo – ġa po ti koji'i tomondo hamo, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

*Ojogwayva po ti ġa ji rehe nehē, ei Jesus'ga
(Mateus 10.34-36)*

⁴⁹ —Ajo ji yvya koty jitekovo tamboukwaha vvyakotyve'ga ndeaporoġita javo. Po kiro ġandeaporoġita ji amboukwaha ojikwe ramo. A'ereki nahā jiporavykyhava, ei Jesus'ga.

⁵⁰ Tupana'ga e'i ji ve: “Aerē po ti ojipe'ga imondoi hahyva'ea nde ve nde jukavo nehē,” ei ga ji ve. Tuhi ti hahyva'ea ji ve a'ero. A'ereki ji ga nhi'ipo'ru pota. Anhimbaekwahi ji jivy'are'yma hahyva'ea imbuhua.

⁵¹ —Marāi pe ji mombe'gwovo? ei Jesus'ga. “Jesus'ga rura ġwaramo po ti yvyakotyve'ġa py'a rukatui nehē.” Nahā po pe ei pejiyvyteri pe naerū? A'e ji pe me: Tape'ei ti a'ea. Jirura ġwaramo po ti ġapy'a ndukatui nehē. Ojogwayva po ti ġa ji rehe nehē, ei Jesus'ga.

—Ojipe'ġa po ti ji arōhetei nehē. Ojipe'ġa po ti nanhiarōi nehē. Nurā po ti ġa jogwayvari ji rehe nehē.

⁵² Kiro po ti ongapypeve'ġa cincove'ġa jogwayvari nehē.

Trêsvē'ġa po ti doisve'ġa rayvari nehē.

Doisve'ġa po ti trêsvē'ġa rayvari nehē.

⁵³ Akwaimbae'ga po ti gwayva gwa'yra'ga nehē.

Gara'yra'ga po ti ga rayva nehē no.

Kunhangwerahēa po ti gwayva gwa'yrahēa nehē.

Hēara'yrahēa po ti hēa rayva nehē no.

Gwayva po ti kunhangwerahēa o'aihēa nehē.

Hēa'aihēa po ti hēa rayva nehē no, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

Ikwahavukahava
(Mateus 16.2-3)

⁵⁴ Kiro Jesus'ga ei pevove'ġa pe:

—Po kwara ihoa koty hovagwevagwe ġwerī kwara, a'ero pe ei: “Nimbegwei amana,” pe'e pe. Oky tuhē a'ero.

⁵⁵ Po nhimbya hugwi yvytua uhu, a'ero pe ei: “Kwarahyahi po ti nehē.” Kwarahyahi tuhē a'ero.

⁵⁶ Pe pehepia yvaga ikwahava aerēva'ea. Nurā pe ei: “Aerē po ti ikyri nehē.” Pe pehepia avova'ea ikwahava aerēva'ea. Nurā pe ei: “Aerē po ti kwarahyahi nehē.” A'ea pe pekwaha katu.

—Emo imbaragwahave'ỹve'ģa ja po pe reki. Pehepia tehe pe ojipeva'ea aģwamova'ea – kiroki a'ea ikwahavuka aerēva'ea. Emo pe napembaragwahavi reki aerēva'ea rehe, ei Jesus'ga ģa pe. Pe ko ahemoandyandyiva'ero! ei Jesus'ga. Maranameuhũ pe napembaragwahavi aģwamova'ea rehe nhinhi'ģa renduvame! Onhimiva'ea nhinhi'ģa pe me naerũ?

Pejeaporoģita ti, ei Jesus'ga
(Mateus 5.25-26)

⁵⁷ —Pe tuhẽ pekwaha hamo! ei Jesus'ga. Maranameuhũ pe napendeaporoģitakatui naerũ ikwahave'yma? Pekwaha ti! ei Jesus'ga.

⁵⁸ Kiro po ti ji imombe'ui pe me ikwahavuka pe me nahã ti pejeaporoģita katu javo. Ji rendu ti a'ero.

—Po nde te'varuhuro ojipe'ga pe, a'ero po ti ga ei nde ve nehẽ: “Xaho tuhẽ ji rupi juiz'ga pyri,” e po ti ga nehẽ. “Ga pe po ti ji nderekote'varuhua mombe'ui nehẽ te'ĩ ti ga nhandereaporoģita pe javo,” e po ti ga nde ve nehẽ. Ga nde rerohorame juiz'ga pyri ejirokwa ti javo ga pe ga ma'ngoma'ngoga ga rupi egwovo. Ere ti ga pe: “Nhande tuhẽ ti xanhimbovyvy na'ẽ.” A'ea ti ere ga pe. Po ti nde nerema'ngoma'ngogi ga pehea rupi nehẽ, a'ero po ti ga nde rerohoahyi juiz'ga pyri. A'ero po ti juiz'ga nde mondoukari guarda'ga pe nehẽ. Guarda'ga po ti nde mongi cadeia pype nehẽ.

⁵⁹ A'e ji pe me: A'ea pype po ti nde pytai nehẽ. Nde imondokatupave'ymame ikwepykava, a'ero po ti guarda'ga nanerenohema'javi nehẽ, ei Jesus'ga imombe'gwovo ģa pe.

13

Pemano pejigwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē

¹ A'ea Jesus'ga imombe'urē pevove'ga pyteripeve'ga ei Jesus'ga pe:

—Pilatos'ga ahe jukaukari ojiheva'ea Galiléiapeva'ea ko. Okwava'ē pota Galiléiapeva'ea mbatepyryva ikwava'ēhava rehe Tupana'ga pe okovo. Ahe mbatepyryva jukarame Pilatos'ga ahe jukaukari. Aherekoa ono'ō mbatepyryva rekoa pavēi ga ahe jukaukarame, ei ġa Jesus'ga pe.

² A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pe'e po pe pejiyvyteri pe: “Tiruahū ahe Galiléiapeva'ea ogwyrripeve'ga hohe. Nurā Pilatos'ga ahe jukaukari.” A'ea po pe ei naerū? ei Jesus'ga ġa pe.

³ —A'e ji pe me: Pe ndapekwahavi pe'erame nanongara. A'ereki ahewyrripeve'ga oko te'varuhu ahe ja. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi pejikovo. Pepohire'ymame jugwi pe nhaporemo po ti pemano no pejigwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē.

⁴ —O'a onga jo'ajo'ara Jerusalémmeve'ea rehe dezoitova'ea rehe ahe jukavo Siloépeve'ga gwyrri pe. Pe'e po pe pejiyvyteri pe: “Tiruahū dezoitova'ea ojipe'ga hohe Jerusalémmeve'ga hohe. Nurā ahe rehe onga jo'ajo'ara ari.” A'ea po pe ei naerū?

⁵ —A'e ji pe me: Pe ndapejapyakakatui ahe rehe. A'ereki Jerusalémmeve'ga oko te'varuhu ahe ja. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi. Pepohire'ymame jugwi pe nhaporemo po ti pemano no pejigwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

Ahã yva'ia figueira rehe

⁶ Kiro Jesus'ga imombe'ui ġa pe ojo'java'ea. Ga mbo'eavo ga ei ġa pe:

—Akwaimbae'ga oho ko pe uva tymipyra pype. Pevo i'yva ami figueira. Oho ga heka hehe yva'ia figo ta'u ti javo. Ndogwerekoi yva'ia figo hehe reki.

⁷ A'ero ga ei ġwemitymipyra repiakatuhara'ga pe: “Três anos imbokwara'ara'ari ji rujirurame avo heka figo figueira rehe. Ahã reki. Eha ti a'ero. A'ereki o'ã novãa yvya po'ruavo,” ei ga.

⁸ —A'ero garemitymipyra repiakatuhara'ga ei: “Na ti ojipeji um ano imbokwara'ari hehe nehẽ. Kiro po ti ji hyvykoi yvya imondovo i'atagwera yvapo pyri nehẽ.

⁹ Po i'a nehẽ, a'ero pyry. Po ndi'ai nehẽ, a'ero ti emboharuka,” ei ga ga pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

Jesus'ga omombi onhimombeva'ea karugwara

¹⁰ Aerẽ sábadu rupi kiro Jesus'ga ġa mbo'ei gwe'yja'ġa jatykahava pype.

¹¹ Ipye kunhangwerahẽa rekoi. He'yiva'ea dezoito anos imbokwara'ari hẽatetirũa rehe. A'ea rupi hẽa nopo'aġatui. Onhimombe hẽa okovo. A'ereki anhaġa nomopo'aġatuukari hẽa pe.

¹² Hẽa repiagame Jesus'ga ei hẽa pe:

—Kunha, ei ga. Avo ejo.

Hẽa rurame ga pyri ga ei hẽa pe:

—Ndepiro'y nde netetirũa hugwi kiro, ei ga.

¹³ Hẽa rehe ga pokogi kiro. A'ero kotihĩ hẽa po'aġatui. Tupana'ga mboheteavo hẽa ei:

—Pry hete Tupana'ga ji ve, ei hẽa gworygworyvamo ga rehe.

14 Kiro huvihava'ga judeus'ga jatykahava pype ga nhimboahivi Jesus'ga pe. A'ereki sábadó rupi Jesus'ga omombi hēatetirūa judeus'ga poravykye'yma rupi. A'ero huvihava'ga ei ipypeve'ga pe:

—Oporavyky po ahe ojipea rupi seis dias rupi hamo. A'ea rupi ti pejo tomombi ga petetirūa. Sábado rupi rūi po ti ga tomombi petetirūa nehē, ei ga ġajatykahava jaramo.

15 A'ero Jesus'ga nhandepojy kaharete'ga ei ijara'ga pe ipypeve'ga pe no:

—Pe'e pe ji ve: “Okó te'varuhu ga. A'ereki ga oporavyky sábadó rupi.” Nahā pe ei ji ve, ei Jesus'ga. Pehe reki okokatu'āva'ero peko. Pe nħaporemó peporavyky sábadó rupi nó! A'ereki sábadó rupi pembopiro'y penhenymbava boi burro reheve ħapyja ħugwi ħerogwovo y pe imboy'gwovo.

16 —Hēa reki, Abraāova'ea rakykwepoharamo ko hēa, ei Jesus'ga. Satanás'ga okote'varuhuva'ea ruvihavuhu'ga anħaġa ruvihavuhu'ga, ġaha hēa pojykauka ojipyriřiva'ea pe. Nurā hēa nopo'aġatua'javi. He'yiva'ea dezoito anos imbokwara'ara'ari hēa pojykaukaramo. Jiħi a'e: Pyry ji imbopiro'yi karugwara hēa ħugwi sábadó rupi, ei Jesus'ga.

17 ġa nħi'ĩġame ġa'arōe'ỹve'ġa ndipoyjajari. Ipypeve'ġa reki ġa ndoryndoryvamo Jesus'ga rehe onħimongyavo. A'ero ġa ei:

—Oapo ħete Jesus'ga aħemonħimomby'ava'ea pyryva'ea. Ipopoaka ħete ġa, ei ġa ġworyvamo ġarembiapopava rehe.

Mostarda ra'ynha xunhiheteva'ea
(*Mateus 13.31-32; Marcos 4.30-32*)

¹⁸ Ojo'java'ea pyvõ Jesus'ga ġa mbo'ei. A'ero ga ei:

—Marã hekoi kiro vvyakotyve'ġa pe ġa erame Tupana'ga nhanderuvihavuhhetero oko javo? A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei Jesus'ga.

¹⁹ Akwaimbae'ga gwereko mostarda ra'ynha. A'ea ga itymi ko pe, ei Jesus'ga. Henhunhame mostarda roryroryvamo. Aerẽ yvovouhuro tuhẽ. A'ero gwyrã'ia ruri onhimongyavo upa hakã rehe japovo gwaityga, ei Jesus'ga he'yje'ỹve'ġa po ti he'yjuhu nehẽ javo.

Pão imbovuhava
(*Mateus 13.33*)

²⁰ Ojipea pyvõ ojo'java'ea pyvõ Jesus'ga ġa mbo'ei. A'ero ga ei:

—Marã hekoi kiro vvyakotyve'ġa pe ġa erame Tupana'ga nhanderuvihavuhhetero oko javo? A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei ga.

²¹ Kunhangwerahẽa opyhy he'yiva'ea vinte e cinco quilos de farinha de trigo, ei ga. Trigo pype hẽa imbojihe'ari imbovuhava ta'apo ti ji pão javo. A'ero hẽa igwaragwarai humbirim-biriga trigo ru'uma. Igwaigwavete imbovuhava onhinhamba trigo ru'uma pype imbovuvupava, ei Jesus'ga igwaigwavete po ti ġa herojijyi ojea-poroġita nehẽ javo.

Porta'ia ndipypiriva'ea
(*Mateus 7.13-14, 21-23*)

²² Aerē Jesus'ga hogahoi ojipejipe pe cidades pe. Cidades'i pe ga hoi no. Pevopevo ga ġa mbo'embo'eavo ogwovo Jerusalém me.

²³ Pevove'ga e'i Jesus'ga pe:

—Orepojykaharetero emombe'u ore ve. Tupana'ga omombo aherekote'varuhua ahe hugwi okovo. Maramomi ġa hugwi po ti Tupana'ga imombori ġandekote'varuhua ġa nderogwovo yvagi pe nehē toko ti ġa jireheva'ero javo? Ndahe'yi po ġa? ei ga Jesus'ga pe.

A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

²⁴ —Ndipypiriva'ea ko porta Tupana'ga ronga apoa. Pejirokwa hete ti penhimongiavo Tupana'ga ronga pype porta'ia rupi ndipypiriva'ea rupi ga pyri. A'e ji pe me: Pejirokwa hete ti penhimongiavo. A'ereki he'yjuhuvē ġa oki pota garonga pype novīa. Emo ġa ndoki.

²⁵ —Aerē po ti Tupana'ga po'ami hovapytyma porta nehē. Po pe ami mytu'ē me a'ea rupi, a'ero po ti pe kwapekwari porta rehe novīa nehē. A'ero po ti pe ei nehē: “Ehovapytymba'vo ti porta ore ve orepojykaharetero.”

—A'ero po ti ga ei pe me nehē: “Nahovapytymba'vogi po ti ji pe me nehē. Peko pe ambotehero ji hugwi pejikoangave'yma jireheva'ero,” e po ti ga nehē.

²⁶ —A'ero po ti pe ei nehē: “Oro'u ko ore nde pyri ikwehe. Erembo'e nde pehea rupi orecidade rapea rupi ikwehe.”

²⁷ —A'ero po ti ga ei pe me nehē: “A'e ji pe me: Peko pe ambotehero ji hugwi pejikoangave'yma jireheva'ero. Pejipe'a pa ti ji hugwi pejigwovo.

A'ereki nane'yimi pe pekote'varuhu.” A'ea po ti ga ei pe me nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁸ A'ea rupi po ti pe ġa ndepiagi nehẽ: Abraão'ga, Isaque'ga, Jacó'ga nehẽ. Pe ġa ndepiapavi Tupana'ga nhi'iġa mombe'uhara'ġa nehẽ no. Okipavipe po ti ġa Tupana'ga ronga pype pe ġa ndepiagame nehẽ. Tupana'ga napemongiukari ġwonga pe nehẽ. A'ea rupi po ti pe jehe'oi pejihe penhimonha'ngavo hahyrame pejive pevo nehẽ, ei Jesus'ga.

²⁹ —Uhu po ti ojipe'ġa nehẽ. Kwara ipora hugwi po ti ġa nduġanduri kwara ihoa hugwi no, tyapyra hugwi no, nhimbya hugwi no. Ga uhu oapyga nehẽ ti'u ti Tupana'ga ronga pype javo, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁰ —Pehendu ti! ei Jesus'ga. Kiroki ġa huvihava rūi aġwamo – jara'ġa po ti huvihava nehẽ. Kiroki ġa huvihava aġwamo – jara'ġa po ti ndokoa'javi huvihavamo nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

*Jesus'ga oarõ hete Jerusalém
(Mateus 23.37-39)*

³¹ Kiro fariseus'ġa nduri ovahema Jesus'ga pyri. Ga pe ġa ei:

—Heregwovo avo hugwi. A'ereki Herodes'ga nde juka pota, ei ġa.

³² A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Ga ko huvihavatehea jagwa'ria'java'ea ja raposaja. Peho ji mombe'gwovo ga pe. Pe'ji ti ga pe: “‘Ehendu ti!’ ei Jesus'ga nde ve. ‘Kiro ji ambojipe'ape'a ahe hugwi anhaġa Diabo'gapyriva'ea. Amombimombi ji ahetetirũa ahe hugwi no aġwamo. Nahã ji poravykyi kiro.

Ko'emame na jitehe ti. A'ea py'rovo po ti ji poravykypavi nehẽ. A'ea Jesus'ga ei nde ve." A'ea ti pe'ji Herodes'ga pe, ei Jesus'ga ģa pe.

³³ —Pe'e katu pe pe'erame ji ve: "Heregwovo." Na tuhẽ. Taho ti ji jigwovo pea rupi kiro ko'emame no a'ea py'rovo no jigwovo cidade de Jerusalém me. A'ereki Jerusalém me jate ģa Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea juka pota jipi. Pevo jitehe po ti ģa tajijuka nehẽ naerũ! ei Jesus'ga ģa pe.

Kiro Jesus'ga ei cidadepeve'ģa pe Jerusalémmeve'ģa pe:

³⁴ —Jerusalémmeva'ero pe pejuka Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea jipi, ei Jesus'ga. Tupana'ga ahe mondoukarama pe pyri pe peapiapi ahe jipi ahe jukavo, ei Jesus'ga. Inamutiġa omono'ono'õ gway'ria opepoa gwyri pe. Na jitehe he'yjuhuva'ea rupi ji pe mono'ombotara'jara'javi ji pyri inamutiġa ja pe nderekokatupota novĩa. Emo pe ndapepotaruhui, ei Jesus'ga.

³⁵ —Pehendu ti a'ero! Kiro po ti Tupana'ga pohiri pe hugwi nehẽ. Ga ndohepiakatua'javi pejatykahavuhua a'ero nehẽ. Pe tehe po ti peko a'ero nehẽ. Pe ndajirepiaga'javi nehẽ, a'e katu ji pe me. Aerẽ jate po ti ji rura'javi nehẽ. A'ea rupi po ti pe ei nehẽ: "Tupana'ga ti tomombyry Jesus'ga pe. Gaha Tupana'ga ga mbuhuruka," pe'e po ti pe nehẽ, ei Jesus'ga.

14

Jesus'ga omombi ahevuvura ahe hugwi

¹ Aerẽ sábadu rupi Jesus'ga hoi fariseus'ga ndu-vihava'ga rongu pe ta'u ji pevo javo. Ga vahe-mame garonga pe ġa Jesus'ga repiahetei fariseu'ga fariseu'ga pavēive'ġa pavēi javo ojohupe:

—Mara'ngu po ti Jesus'ga okote'varuhuavo nehẽ? Po nahã, a'ero po ti nhande ga mbotegwetei nehẽ, ei ġa ojohupe.

² Jesus'ga rovai pyteri pe oko itetirũave'ga. Ovuvu pa ga hugwi gapya gajyva.

³ Kiro Jesus'ga ei judeus'ga mbo'ehara'ga pe a'ero – kiroki ġa ombo'e jipi Moisés'va'ea rembik-watijara rehe. Ga pe fariseus'ga pe no Jesus'ga ei:

—Mahã po pyry? Mara'ngu po sábadu rupi ahe imombiga ġatetirũa ġa hugwi? Mara'ngu po ahe imombige'yma ġatetirũa sábadu rupi? Mahã po pyry?

A'ea Jesus'ga ei ġa pe tonhi'ĩpondekwa ti ġa javo.

⁴ Emo ġa nonhi'ĩpondekwa. A'ero Jesus'ga pokogi itetirũave'ga rehe imombiga gavuvura ga mondouka garonga pe.

⁵ Ga pe Jesus'ga ei:

—Erereko po nde jumento. Boi po nde erereko. Po nerenymbava ihiri ikwaruhua pype, a'ero po kotihĩ nde ipyhygi enhenymbava heno-hema jugwi sábadu rupi. Nahã nde enhenymbava rereko katu. A'ereki pyry nerenymbava nde ve.

A'ea Jesus'ga ei fariseus'ga pe judeus'ga mbo'ehara'ga pe no pyry ji itetirũave'ga pokogi sábadu rupi no javo.

⁶ Nonhi'ĩpondekwa ġa. A'ereki ġa ġwenohẽ tuhẽ sábadu rupi.

Nonhimbohetei po ahe hamo

⁷ Kiro ĝa nduri fariseus'ĝa ojipe'ĝa ndeheve – kiroki ĝa fariseu'ga ĝa mono'oĝuka ĝa mbuhuruka ĝwonga pe i'gwovouka ĝa pe. Oapy ĝa huvihava'ĝa apykava rehe ikatuva'ea rehe. “Tianderepia pa ti ĝa nhande mboheteavo,” ei ĝa. “A'ereki nhande ĝa hohe,” ei ĝa oyvyteri pe.

Ga apygame hehe Jesus'ga ĝa ndepiagi. A'ero ga ei imombe'gwovo ojo'java'ea ĝa pe. Ga pe ga ei:

⁸ –Po toryva jara'ga pe mono'oĝukari pe'u ti javo toryvi pe ĝamohembirekohai pe. Pehorame toryva repiaga ti tapeapygi huvihava'ĝa apykava rehe ikatuva'ea rehe tianderepia pa ti ĝa jave'yma. Mara'ngu po ijara'ga javo ndehoheve'ga pe: “Herejo toryva repiaga”?

⁹ A'ero po ti ga ruri nehẽ. Nurã po ti ijara'ga ei pe me nehẽ: “Na ga apygi pe py'rovo huvihava'ga apykava rehe ikatuva'ea rehe.” Ga erame na pe me, a'ero po ti pe ndapepoyjayjari nehẽ pejigwovo peapyga irupe okoteheve'ĝa apykava rehe nehẽ, ei Jesus'ga ĝa pe.

¹⁰ –Po toryva jara'ga pe mono'oĝukari toryva repiagauka pe me nehẽ. Peapy na'ẽ ti okoteheve'ĝa apykava rehe. Aerẽ po ti ijara'ga ruri javo pe me nehẽ. “Pejikoty'a pe ji pavẽi,” e po ti ga pe me nehẽ. “Ikatuva'ea rehe ti peapy huvihava'ĝa apykava rehe.” Ga erame na, po ti ojipe'ĝa ga renduvi – kiroki ĝa oapy pe pyri. A'ero po ti ĝa ei pe mombe'gwovo: “Gahã ore hohe.” Nahã po ti ĝa ei pe mboheteavo nehẽ, ei Jesus'ga.

¹¹ –Po pe ei: “Jihi ko huvihavamo ojipe'ĝa hohe pa.” Po pe ei a'ea penhimboheteavo pepoakaramo pejikovo aha huvihavamo, a'ero po

ti Tupana'ga ei pe me nehẽ: “Pe ndapekoi huvi-havamo. Napenhimbohetei po pe hamo a'ero!” A'ea po ti Tupana'ga ei pe me nehẽ, ei Jesus'ga. Po pe napenhimbohetei ojipe'ga pokokatuavo, a'ero po ti Tupana'ga ei pe me nehẽ: “Peko ti huvi-havamo.” A'ea po ti ga ei pe me nehẽ, ei Jesus'ga ga pe.

¹² Jesus'ga ei fariseu'ga pe – kiroki ga ombuhuruka ga gwonga pe e'u ti ji pyri javo. Ga pe Jesus'ga ei:

–Nde japorame mbatera to'u ti ga javo, terem-buhurukari ti ga ejipyri – kiroki ga ojikoty'a nde pavẽi. Terembuhurukari ti neirũ'ga, eje'yja'ga, imbateve'ga. Terembuhurukari ti nanongara'ga arimo ypytunimo no to'u ti ga javo. Po nde ga mbuhurukari, aerẽ po ti ga ei nde ve nehẽ: “Herejo i'gwovo kiro oreronga pe.” Nahã po ti ga toryva kwepygi nde ve nehẽ, ei Jesus'ga ga pe.

¹³ –Po nde japorame toryva koji'i pyry nde ga mbuhurukari imbatere'ỹve'ga, ika'naka'nauhũve'ga, ipyka'naka'nave'ga, heakwagweve'ga. Nanongara'ga embuhuruka ti to'u ti ga ji pyri javo.

¹⁴ A'ero po ti pyryhetero nde ve nehẽ. Ga po ti ndokwepygi toryva nde ve nehẽ. Tupana'ga reki ga pyryhetero nde ve nehẽ omanove'ga mbogweravame pyryve'ga mbogweravame nehẽ, ei Jesus'ga ga pe.

*Hehanhuhũ toryva
(Mateus 22.1-10)*

¹⁵ Jesus'ga pyri ga i'ui oapyga mesa pyri Jesus'ga renduva. Gapyteripeve'ga ei Jesus'ga pe:

—Horyory po ti ga nehẽ – kiroki ga o'u Tupana'ga ruhava pype Tupana'ga rekorame nhanderuvihavuhetero, ei ga Jesus'ga pe.

¹⁶ A'ero Jesus'ga ga mbo'ei ojo'java'ea pyvõ. Imombe'gwovo ga ei ga pe:

—Marã Tupana'ga yvyakotyve'ga nderekoukari okorame ganduvihavuhetero? A'ea rehe po ti ji nde mbo'ei ikwahavuka nde ve imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei Jesus'ga ga pe. Akwaimbae'ga ei he'yjuhuve'ga pe: “Kiro po ti ji japoukari toryva. Pe'u ti ji pyri,” ei ga ga pe. A'ero ga hoi japovouka, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

¹⁷ Omboavujikwepavuka ga inoḡuka. A'ero ga ojipyryve'ga mondoukari ga pyri. Ga pe ga ei: “Eho javo ga pe: ‘Hepejijo kiroḡwe. A'ereki ga omboavujikwepavuka mbatera pe me’.”

—“Kwa,” ei ga ogwovo javo ga pe.

¹⁸ —Ganhi'iga renduvame ga ndohopotari toryvi pe. Ga pe ga ega'ei: “Ndorohoi ore. A'ereki nahanahã ore oroko,” ei ga.

—Peropero gapyryve'ga hoi ga momorandupava novia a'ero. Ojipe'ga pyri na'ẽ gapyryve'ga hoi javo ga pe: “Herejo i'gwovo. Omboavujikwepavuka jiruvihava'ga nde ve.”

—Emo ga ei gapyryve'ga pe: “Apyhy ko ji kohoa itambere'ia mondovo. Taho ji hepiaga. Nurã ji ei nde ve: Ji mombe'u katu ti nderuvihava'ga pe tonhimonha'ngayme ti ga ji hoe'ymame i'gwovo ga pyri.”

—“Kwa,” ei ga a'ero ogwovo.

¹⁹ —Ojipe'ga pyri ga hoi ovahema a'ero javo: “Herejo i'gwovo.”

—Emo ga ei gapyrive'ga pe: “Apyhy ko ji he'yiva'ea nhirenymbava dez boi itambere'ia mondovo. Taho ti ji hepiaga ipopoakara toporavyky boi ji ve. Nurā ji ei nde ve: Ji mombe'u katu ti nderuvihava'ga pe tonhimonha'ngayme ti ga ji hoe'ymame i'gwovo ga pyri.”

—“Kwa,” ei ga a'ero ogwovo.

20 —Ojipe'ga pyri ga hoi ovahema a'ero.

—Emo gaha e'i gapyrive'ga pe: “Nhirembireko ji hēa pavēi ko. Nurā ji ndahoi i'gwovo ga pyri,” ei ga gapyrive'ga pe.

21 —A'ero gapyrive'ga jivyri ua gwuvihava'ga pyri. Omombe'u pa ga ga pe ġanhi'iġagwera. “Nduri tuhē ġa,” ei ga. “A'ereki nahanahā ġa oko.”

—A'ero garuvihava'ga nhimboahivi ġanhi'iġagwera renduvame. A'ero ga ei ojipyri'ga pe: “Haite! Eho ti pehea rupi cidade rapea rupi ja'oga rupi cidade pe. Eru ti ġa: imbatere'ŷve'ġa, ika'naka'nauhūve'ġa, ipyka'naka'nave'ġa, heakwagweve'ġa. Emongi ti ġa nhironga pype to'u ti ġa.”

22 —Kotihī gapyrive'ga hoi ga nhi'īpo'ruavo. Iporia'ive'ġa pe nhaporemō ga ei: “Hepejijo ji rupi. Pe'u ti jiruvihava'ga pyri.” Nahā ga ġa nderuri gwuvihava'ga ronga pe ġa nderovahema ġa mongiavo ipype. A'ero ga hoi gwuvihava'ga pyri javo: “Aru pa ji ġa. Ndohygi reki ġa mesa rehe,” ei ga gwuvihava'ga pe.

23 —A'ero garuvihava'ga ei ga pe: “Eho ti cidade hugwi pepukuhua rupi pehe'ia rupi no pevove'ġa mbuhuruka tuhē nhironga pe. Ohyga hi ti ġa nhironga rehe nehē.

24 A'ereki ji a'e nde ve: Jypyve'ġa – kiroki ġa nde hoypyrame nduri – ġa ndo'ui'i'i po ti nhiremin-boavujikwerukava'ea. Iporia'ive'ġa jate po ti o'u,” ei ga, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

*Jesus'ga arōheterame ahe oko
garemimbo'eharamo
(Mateus 10.37-39)*

25 Aerē Jesus'ga hogahoi pehea rupi taho ti ji Jerusalém me javo. Ga rupi he'yjuhuve'ġa hoġahoi. Opyryryma Jesus'ga ei ġa pe:

26 –Po ga uhu ji pyri tako ji neremimbo'eharamo javo. Ji arōheterame po ti ga rekoi nhiremimbo'eharamo nehē. Koji'i ti ga tanhiarō hete gwuva'ga arōa hohe, oyhēa arōa hohe, ġwembirekohēa arōa hohe, ġwa'yra'ġa arōa hohe, oirū'ġa arōa hohe, okuvyra'ġa arōa hohe ġwendyra'ġa arōa hohe. Koji'i ji arōheterame ġa'arōa hohe po ti ga rekoi nhiremimbo'eharamo nehē. Koji'i ga ġa arōrame nhiarōa hohe, namongoi po ti ji ga nhiremimbo'eharamo nehē. Gwemimbotarimo rehe ga rekorame po ti ji namongoi ga nhiremimbo'eharamo nehē. Ji rehe jate ti ga toko ji arōheteavo, ei Jesus'ga.

27 –Po ti ojipe'ġa imbohahyukari ga pe ga jukavo vehevi nehē ereko nde Jesus'gareheva'ero javo ga pe, toko jitehe ti ga nhiremimbotarimova'ea rehe opohire'yma ji hugwi. Okoe'ymame nhiremimbotarimova'ea rehe ti ga tokoyme nhiremimbo'eharamo nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

28 –Po peapo pota onga jo'ara, a'ero pe peapyna'ēi pejapyakakatuavo hehe. Pejiyvyteri pe pe ei nehē: “Marã? Ohy re po ti hehe

nhiitambere'ia ikwepykavamo ji japorame nehē? Marã? Ndohygi po ti nhiitambere'ia hehe ikwepykavamo nehē?” A'ea pe ei pejapyakakatuavo ikwahava. Ihygame jate po ti pe japoï nehē, ei Jesus'ga.

²⁹ —Pejapyakakatue'ymame ikwahave'ymame po ti pe imbovyri okyta tehe japopave'yma nehē herekoa'jave'ymame itambere'ia nehē. Hepi-agame ġa nhaporemō ġa e'ie'i pe me pe jaita a'ero nehē.

³⁰ “Pehepia ti ġa! Ndoapoi gweuhu ġa,” e po ti ġa pe mombē'gwovo nehē, ei Jesus'ga.

³¹ —Po huvihavuhu'ga oho pota ojipe'ġa nduvihavuhu'ga rovatiamo ga rurame otavuka ga pe, a'ero ga apyna'ēi ojapyakakatuavo hehe. Oyvyteri pe ga ei nehē:

—“Nhipavēive'ġa ko he'yive'ġa dez milve'ġa soldados'ġa. Emo vinte milve'ġa soldados'ġa ko gapavēive'ġa. Gapavēive'ġa he'yjuhu hete nhipavēive'ġa hohe reki. Marã po ti nhipavēive'ġa ġa nderekoi ġa novatiamo ġa ndurame otavuka ji ve nehē? Mara'ngu po ti ġa ġa jukavo nehē?” ei ga oyvyteri pe.

³² —Ojapyakarē hehe ga ei oyvyteri pe: “Nhipavēive'ġa po ti ndipopoakari ġa pe nehē. Nduri ve ga. Irupe hete ga ji hugwi. Amondouka po ti ji ojipejipejiteve'ġa nhipavēive'ġa ga pyri nehē te'i katu ti ġa ga pe ga ma'ngoma'ngoga. Nurã ndura'javi po ti ga otavuka ji ve nehē.” A'ea huvihavuhu'ga ei ikwahava ojapyakakatuavo, ei Jesus'ga.

³³ —Na jitehe penhimbopiro'y ti pejeaporoġita hugwi peapoa hugwi no pejapyakakatuavo

na'ě. Pe'ji ti: “Kiro ti ji tako Jesus'ga remimbotarimova'ea rupi jate. Jiapoa ko ga'apoa kiro.” Po pe ndape'ei a'ea penhimbopiro'ye'yma pejeaporogita hugwi, a'ero po ti pe ndapekoi nhiremimbo'eharamo nehě, ei Jesus'ga.

*Jukyra ndogwerekokatua'javi mbatera
(Mateus 5.13; Marcos 9.50)*

³⁴—Jukyra ko pyry. A'ereki omongo katu mbatera imonemukare'yma jupe. Pyry mbatera a'ero, ei Jesus'ga. Po jukyra ndapyryva'javi, marã po ti ahe imomyryva'javi jukyra a'ero nehě? Ahe nombyryva'javi tuhě jukyra! ei Jesus'ga.

³⁵ A'ero ahe ndopo'rua'javi jukyra. Ahe nomondoi yja pype tombohory nhiremityma javo. A'ereki nombohoryvi aheremityma. Ahe nombojihe'arukari i'atagwera rehe imondovo yja pype nhiremityma tombohory javo. A'ereki jukyra ndapyryva'javi. Omombo ahe a'ero.

—Po na jitehe pe ndapepyryva'javi, maranuhũ pe ojipe'ğa mongokatui naerũ? Maranuhũ po ti ji nhimoirũukara'javi pe me nehě pehepiuka ti Tupana'ga pyryva ğa pe javo pe me naerũ? Peapyakwa pe. Pehendu katu ti ji'ea a'ero! ei Jesus'ga ğa pe.

15

*Ovelha ika'nhymipyra
(Mateus 18.12-14)*

¹ Aerě itambere'ia mono'õhara'ğa nduğanduri Jesus'ga pyri okote'varuhuve'ğa pavěi. Ga uhu pa onhimono'oğa Jesus'ga pyri tihendu Jesus'ga javo.

² Fariseus'ġa ġambo'ehara'ġa pavēi ndopotari okote'varuhuve'ġa ndurame Jesus'ga pyri. A'ero ġa ei:

—Ojihe'a Jesus'ga okote'varuhuve'ġa ndehe gworygworyvamo ġa ndehe! Ga pyri ga i'ui no, ei ġa.

³ Nurã Jesus'ga imombe'ui fariseus'ġa pe ojo'java'ea. Ga mbo'eavo ga ei:

⁴ —Po pe pereko penhenymbava cem ovelhas. Po ojipeji oka'nhy pe hugwi, ndapehoi re po pe heka naerũ? Peheja po pe naerũ he'yiva'ea noventa e nove ovelhas ongae'yi me pejigwovo hekapige'yma ojipeji ika'nhyrava'ea repiaga.

⁵ Hepiagame po pe imondoi peahavi pejoryjoryvamo herua.

⁶ Pevahemame penhonga pe po pe ġa mbuhurukari pejipyri pejikoty'ave'ġa pejikotyve'ġa ndeheve. Pe'e po pe ġa pe: “Pejoryjory ti ore pavēi. A'ereki ore orohepia orerenymbava ovelha ika'nhympyra.” Nahã po pe ei, ei Jesus'ga.

⁷ —Na jitehe yvagipeve'ġa ndoryndoryhetero yvagi pe okote'varuhuve'ga pohirame okote'varuhua hugwi. Tupana'ga ga rerura'ja ojipyri. Noka'nhyama'javi ga Tupana'ga hugwi. Oka'nhyve'ġa ja rui noventa e nove pyryve'ġa ndekoi, ei Jesus'ga. A'e ji pe me: Koji'i yvagipeve'ġa ndoryndoryvamo ojipeji'ga rehe oka'nhympyra'ga rehe ga pohirame okote'varuhua hugwi, ei Jesus'ga ġa pe.

Itambere'ia ika'nhympyra

⁸ Kiro Jesus'ga imombe'ui ojipea. Ga mbo'eavo ga ei:

—Po kunhangwerahēa gwereko itambere'ia dez moedas de prata, ei Jesus'ga. Po hēa omoka'nhy ojipeji ġwonga pype, a'ero po hēa imondygi lam-parina tahepia ti itambere'ia javo. Opehiphi katu po hēa ġwonga pype ytya mbojatyka itambere'ia rekapige'yma hepiaga, ei Jesus'ga.

⁹ Itambere'ia repiagame po hēa ġa mbuhurukari ojipyri ojikoty'ave'ġa okotyve'ġa no. A'ero po hēa ei ġa pe: “Pejoryjory ti ji pavēi. A'ereki ji ahepia itambere'ia nhiremimoka'nhympyra,” e po hēa, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

¹⁰ —Na jitehe Tupana'gapyrive'ġa yvagipeve'ġa ndoryndoryvamo okote'varuhuve'ga pohirame okote'varuhua hugwi ojipejive'ga. Noka'nhyma'javi ga Tupana'ga hugwi. A'ereki Tupana'ga ga rerura'ja ojipyri, ei Jesus'ga imombe'gwovo fariseus'ġa pe.

Gara'yra'ga oka'nhympyra'ga

¹¹ Kiro Jesus'ga imombe'ui ojipea. Ga mbo'eavo ga ei:

—Mokōi akwaimbae'ga ra'yra'ga.

¹² Uva'ga pe ipyahuve'ga ei: “Apī,” ei ga. “Aheruva'ga ti tomo'ē ombatera gwa'yra'ga pe ġa yvuakarame. Emo'ē ti kiro a'ero. Embuhu ji ve kiro jiapo,” ei ga. A'ero garuva'ga imo'embavi ombatera he'yiva'ea gwa'yra'ga pe imondovo, ei Jesus'ga.

¹³ —Aere'ī ipyahuve'ga imono'ombavi ombatera. Kiro ga herohoi. Paivo ga hoi upa. Pevo gwe ga hogahoi hepia'ngia rehe. Nharuiveuhū ga okovo.

14 –Oitambere'ia ga imondopavi a'ero hehe. A'ea rupi tiruahũ ġagwyri pe. A'ereki itymipyra nahenhui. Ahã tuhẽ mbatera pevo a'ero. Kiro ġa jukapahetei ty'ara. Ga ndogwerekoa'javi ojive no. A'ero ty'ara ga jukai.

15 Nurã ga hoi oporavykyavo pevove'ga pe tapyhy mbatera jijive javo. Pevove'ga omboporavyky ga a'ero ga mondovo nhuhũ me. “Ehepia katu ti porcos tohoyme ti a'ea hugwi i'urame,” ei ga ga pẽ.

16 –A'ero ga hepiakatui porcos ga pe okovo. Ougwei ga ipoitava reki tanhimoytaromouka javo novãa. A'ereki ġa nomondoi ga pe, ei Jesus'ga.

17 –Aerẽ ga japyakwapupugamo. “Garamo ji pytauhui avo naerũ?” ei ga oyvyteri pe. “O'u katu ġa mbatera – kiroki ġa oporavyky jiruva'ga pe. Ga ndohygi reki hehe. He'yiva'ea hembyruera ġa gwereko a'ero. Emo jihi kiro po ti amano avo jitekovo. A'ereki ji juka hete ty'ara,” ei ga oyvyteri pe.

18 –“Aho aha po ti ji nhivahema apina'ga pyri nehẽ. A'e po ti ji ga pe nehẽ: Apĩ, ji rekote'varuhui Tupana'ga pe yvagipeve'ga pe. Nde ve ji rekote'varuhui no.

19 Ere'e po nde ji ve hamo: ‘Jira'yra'ga rũi kiro ga rekoi ji ve.’ A'ea po nde ei ji ve hamo. Na ji poravykyi nde ve nehẽ oporavykyve'ga ja a'ero nehẽ. A'ea po ti ji ei jiruva'ga pe nehẽ.” A'ea ga ei oyvyteri pe ojapyakavo oina, ei Jesus'ga.

20 Ovy ga a'ero opohia oporavykyia hugwi porcos reja ua pea hugwi.

–Ovahẽ ġwerĩ ga uva'ga ronga pe ua. Irupe garuva'ga gwa'yra'ga repiagi. “Kiroġwe jira'yra'ga

jivyra'javi ji pyri. Aporogwety ji ga,” ei ga. A'ero ga nhani ga repenhana. Obeiija ga ga gworygworyvamo ga rehe ga anhuvana.

21 —Kiro ipyahuve'ga ei uva'ga pe: “Apĩ,” ei ga. “Ji rekote'varuhui Tupana'ga pe yvagipeve'ga pe oji'i. Nde ve ji rekote'varuhui no. Ere'e po nde ji ve hamo: ‘Jira'yra'ga rñi kiro ga rekoi ji ve.’ A'ea po nde ei ji ve hamo,” ei ga.

22 —Emo garuva'ga e'i ojipyrive'ga pe: “Haite! Peru ti tapy'ynhapikatua – kiroki a'ea koji'i ikatu. Pemongiuka ti ga pe. Pemondo ti gapoakağareheva'ea gapoakağa rehe. Pemondo ti ga pe sandalias no,” ei ga ġa pe.

23 “Peho ti herua imboky'rauhu'iva'ea bezerro yuranuhña ra'yra. A'ea nhande iporakahetei. A'ea pejuka ti,” ei ga. “Ti'u ti. Tiapo ti toryva.

24 A'ereki jira'yra'ga horame ji hugwi ji ei: Omano ga. A'ereki ji a'e ikwehe'i: Ji ndahepi-aga'javi po ti ga nehẽ. Kiro ga jivyra'javame ji pyri ji ei: Okwerava'ja ga. Oka'nhymypy ko ga ji hugwi ohorame ji hugwi. Kiro ji ga repiaga'javi,” ei ga ojipyrive'ga pe.

—“Kwa,” ei ġa ogwovo. Kiro ġa japo toryva.

25 —Ojihuvypyve'ga rekoi ko pe. Kiro ga ruri ojivya onga pe. Ovahemame ga henduvi. A'ero ga ei oyvyteri pe: “Opy po ġa imonhi'iġa,” ei ga.

26 —Ojipyri ga ojipyrive'ga mbuhurukari javo ga pe: “Maraname ġa japo toryva?” ei ga.

27 —“Neirũ'ga uhu,” ei gapyrive'ga ga pe. “Nderuva'ga ga rerekokatua'ja. ‘Nitetirũi ga,’ ei nderuva'ga. ‘Okoji jira'yra'ga,’ ei ga. Nurã nderuva'ga ojukauga imboky'rauhu'iva'ea bezerro,” ei ga.

28 —Ojihuvypyve'ga onhimonha'nga henduvame. Ndokipotari tuhẽ ga onga pype toryva repiaga. A'ero garuva'ga hemi ua ga pyri. “Herejo tuhẽ,” ei ga gwa'yra'ga pe. A'ea ga ega'ei ga pe.

29 —A'ero ojihuvypyve'ga ei uva'ga pe: “Ji rendu ti! Imbokwara'ara'arame jihi aporavyky hete nde ve jitekovo. Nane'ymi nenhi'igã rupi ji ako katu. Ji ve nde nerembuhuri'i'i xunhiva'ea cabrito. Poi nde nerembuhuri ji ve toapo ti ga toryva javo ojikoty'ave'ga pavẽi.

30 Gaha reki, ndera'yra'ga, ga jigwaraipavi neitambere'ia rehe imondovo ahe'upahara'ga pe. Ga rura'javame nde ijukaukari ga pe imboky'rauhu'iva'ea bezerro,” ei ojihuvypyve'ga uva'ga pe.

31 —“Pi'a,” ei garuva'ga ga pe. “Nane'ymi nde ruvi ji pyri. Nhimbatepava nembatera tuhẽ okovo.

32 Piry nhande roryroryvamo. Nurã ti tiapo toryva. A'ereki neirũ'ga horame nhande hugwi nhande ei: Omano ga. A'ereki nhande xa'e ikwehe'i: Ndihepiaga'javi po ti nhande ga nehẽ. Kiro ga jivyra'javame nhande pyri nhande ei: Okwerava'ja ga. Oka'nhymypy ko ga nhande hugwi ohorame nhande hugwi. Kiro nhande ga repiaga'javi,” ei garuva'ga, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

16

Akwaimbae'ga omoandyandyi gwuvihava'ga

¹ Kiro Jesus'ga ei gwemimbo'ehara'ga pe imombe'gwovo ojipea. Ga mbo'eavo ga ei:

—Imbateheteve'ga ei ojipyrive'ga pe: “Ehepia katu nhimbatera ji ve ima'eamo ipyhyga itambere'ia ji ve,” ei ga ga pe.

—“Kwa,” ei ga.

—Aerē imbateve'ga pyri ġa uhu javo ga pe: “Ndepyrive'ga ojigwarajuhu nembatera rehe,” ei ġa imbateve'ga pe.

²—Imbateve'ga ombuhuruka ojipyrive'ga a'ero. Ga pe ga ei: “Garamo nde rekouhui? Nde mombe'u ġa ji ve. Maraname nde jigwarai nhimbatera rehe? Ekwatija ti ji ve imombe'gwovo enhimima'ēa. Tahepia ji. Nde po ti ndereporavykya'javi ji ve hepiage'yma nhimbatera ji ve nehē,” ei ga ga pe.

³—A'ero gapyrive'ga ei oyvyteri pe: “Marã po ti ji rekoi a'ero nehē? Kiro po ti jiruvihava'ga ji mondohetei ojihugwi ji mboporavykya'jave'yma ojive nehē. Ndajipopoakari ji. Nurã ndahyvykoi ko pe. Naporanduva'uvi ji mbatera ojipe'ġa hugwi. Marã po ti ji rekoi ipyhyga mbatera jijive nehē?” ei ga.

⁴Ojapyaka ga. “Ah! Kiro ji akwaha!” ei ga. “Nahanahã po ti ji rekoi ġa mbohoryoryva ji rehe nehē. A'ero po ti ġa ji mboapygi ġwonga pype ji rerekokatuavo nehē ji poravykya'jave'ymame ga pe nehē,” ei ga oyvyteri pe.

⁵—A'ero ġa mbojopy'rupy'ruavo ga ġa mbuhupavukari ojipyri – kiroki ġa ndokwepygi ve garuvihava'ga pe. Urypyve'ga rurame ga ei ga pe: “Maramomi nde nderekwepygi ve jiruvihava'ga pe?” ei ga.

⁶—A'ero ga ei gapyrive'ga pe: “He'yiva'ea ikava cem tambores de azeite,” ei ga.

—A'ero gapyrive'ga ei ga pe: “Koro neconta ikwatijara. Haite! Eapy ti ikwatijara'java he'yiva'ea rerojijyita. Ndahe'yiva'ea cinquenta tambores jate ti ekwatija. A'ea po ti nde ikwepygi ga pe nehē,” ei ga. A'ero a'ea ga ikwatijari.

⁷ —Ojipe'ga pe ga ei ga rurame: “Maramomi nderekwepygi ve jiruvihava'ga pe?”

—A'ero ga ei ga pe: “He'yiva'ea ha'yinha cem alqueires de trigo.”

—A'ero gapyrive'ga ei ga pe: “Koro neconta ikwatijara. Haite! Eapy ti ikwatijara'java he'yiva'ea rerojijyita. Ndahe'yiva'ea oitenta alqueires jate ti ekwatija. A'ea po ti nde ikwepygi ga pe nehē,” ei ga. A'ero a'ea ga ikwatijari.

⁸ —Aerē ikwahavame garuvihava'ga ei: “Heaporoḡita jipyrive'ga ojapyakaheteavo ji moandyita ikwahava.” A'ea ga ei ojipyrive'ga omoandyirame, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

—A'ereki okote'varuhuve'ḡa okwaha ojogwerekovo gweaporoḡitaro. A'ea ḡa ikwahavi pyryve'ḡa hohe jireheve'ḡa hohe kojahuarupive'ḡa hohe, ei Jesus'ga imombe'gwovo ḡa pe.

⁹ —Jihi a'e pe me, ei Jesus'ga ḡa pe. Pe-mondo ti iporia'ive'ḡa pe penhiitambere'ia tohoryory ti ḡa pejihe. A'ero aerē pe manorame ipyhyga'jave'yma itambere'ia, po ti ḡa ndoryndoryvamo jitehe pe ndehe nehē pe mboapyga ojipyri pevo yvagi pe nehē – kiroki a'ea ndopavi nehē. Pevo nane'yimi po ti nde ruvi ḡa pyri nehē, ei Jesus'ga.

¹⁰ —Kiroki ga ndahe'yiva'ea repia katu – gaha he'yjuhuva'ea repia katu no ahe mbojikoga

ojihe. Kiroki ga ndahe'yiva'ea rehe omotetirũa – gaha he'yjuhuva'ea rehe omotetirũa no ahe mbojikoge'yma ojihe, ei Jesus'ga.

¹¹ Po pe ndapepo'rukatui vyakotyva'ea penhiitambere'ia, a'ero po ti Tupana'ga nomondoi oapoa pyryheteva'ea yvagipeva'ea pe me nehẽ topo'ruyme ti ģa javo.

¹² Po pe ndapehepiakatui aheapoa ahe ve ahe mbojikoge'yma ojihe, a'ero po ti Tupana'ga nomondoi peapoa pe me nehẽ, ei Jesus'ga.

¹³ –Kiro po ti ji ģa mombe'ui mokonha'ģa ahepojkahara'ģa pe me pe mbo'eavo, ei Jesus'ga. Tiruahũ ahe poravykyrame mokonha'ģa pe opojkahara'ģa pe. Po ahe oporavyky mokonha'ģa pe, a'ero po ahe ojipe'ga arõhetei ojipe'ga arõ'e'yma. Ovy'a hete po ahe onhimiarõve'ga rehe ojipe'ga koty ojirovage'yma.

–Na jitehe ahe nonhi'ĩpo'rukatui Tupana'ga ovy'aheterame itambere'ia rehe. Tupana'ga potaheterame ahe ndovy'ahetei itambere'ia rehe. Itambere'ia potaheterame ahe ndojirovagi Tupana'ga koty, ei Jesus'ga ģwemimbo'ehara'ģa pe.

Tupana'ga okwaha aherekote'varuhua

(Mateus 11.12-13; 19.9; 5.31-32; Marcos 10.11-12)

¹⁴ Jesus'ga imombe'urame ģwemimbo'ehara'ģa pe fariseus'ģa ga rendupavi. Fariseus'ģa opotaruhu itambere'ia. Nurã ģa ndopotari Jesus'ga remimombe'ua. A'ero ģa Jesus'ga jaihetei ga rerekomemuamo.

¹⁵ Kiro Jesus'ga ei fariseus'ģa pe:

—Pehe peko katu ahe pejepiagame jate. A'ero ahe ei: “Tupana'ga roryroryvamo ġa ndehe ġandekokatua rehe.” Ikwahave'yma ahe ei nahā ombaragwahave'yma ġwaramo pendekote'varuhua rehe. Tupana'ga ki a'e te okwaha pendekote'varuhua. Aheremimboheteva'ea pe Tupana'ga ei: “Ite'varuhu hete!” ei ga.

16 —Ymyahũ ymyahũva'ea ahe mbo'ei Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea nhi'iġagwera rehe no. A'ea rehe ymyahũve'ġa ġa mbo'ei ikwehe'i no nahanahā ti peko katu javo. Kiro João Batista'ga aġwamove'ġa mbo'ei pyryva'ea rehe ji pavēi, ei Jesus'ga. Ga mbo'eavo ore ei ġa pe: Kiro Tupana'ga oko nhanderuvihavuhuhetero nhande repiakatuavo. Orerenduve'ġa heroviapotahetei orenhi'iġa. A'ero ġa ei: “Toko ti ga oreruvihavuhuhetero.” A'ea ġa ei ipotaheteavo ojikoga Tupana'ga rehe.

17 —Po yvaga opa. Po yvya opa. Moisésva'ea remimbo'eagwera ki a'e te ndopavi'i'i. Xunhi'i'iva'ea rūi po ti ipavi jugwi nehē, ei Jesus'ga.

18 —Kiroki ga opohi ġwembirekohēa hugwi hēa mondoheteavo – gaha ite'varuhu ojipehēa rerekorame. Tupana'ga ndopotari ga ojipehēa rerekorame. Hēa rerekorame ga ajuajuri. A'ereki ga hambireko jitehe jypyvehēa pavēi. Na jitehe – kiroki ga gwereko garembyrekoypyvehēa ga pohirame hēa hugwi – gaha ite'varuhu hēa rerekorame. A'ereki ga gwereko garembyreko hēa. Tupana'ga ndopotari nanongara, ei Jesus'ga ġa mbo'eavo.

Imbateheteva'ea Lázarova'ea pavēi

¹⁹ Kiro Jesus'ga imombe'ui ġa mbo'eavo. A'ero ga ei:

—Ahe gwereko pa imbateheteva'ea. Nane'ymi ahe omongi tapy'ynhapipyryva ikatuheteva'ea. He'yi hehe. Huvihava'ġa pira'java'ea ko ahepira hovy'iva'ea linho apopyra no pyryva'ea. Nane'ymi ahe herekoi ikatukatuva'ea jate i'gwoi'gwovo gworygworyvamo.

²⁰ —Aherongauhua apoa pyri porta pyri Lázarova'ea nhinoġi. Ono ġa ahe pevo jipi. Iporia'i Lázarova'ea ombatere'ymamo ojagwuhuro. He'yjuhu ahejagwa.

²¹ Ougwei ahe imbateva'ea rembi'uagwera. “Po ga imbuhurukari ji ve hamo – kiroki ohiohi gajuru hugwi yvyvo ga i'urame,” ei ahe ovyvteri pe. Nhaġwatiġa uhu ahejagwa rererereva okovo!

²² —Aerē iporia'iva'ea manoi Lázarova'ea. A'ero Tupana'gapyrive'ga ahera'uva rerohoi imondovo Abraãova'ea pyri yvagi pe.

—Imbateva'ea manoi no. A'ero ġa ahe tymi.

²³ Omanove'ġa gwyrri pe imbateva'ea ra'uva rekoi. Hahy hete imbateva'ea pe pevo. Kiro ahe jovavuri. Paivo ihoi ahema'ēa Abraãova'ea repiaga. Ahe gwepia Lázarova'ea rekorame Abraãova'ea pyri hete.

²⁴ A'ero imbateva'ea onhi'ġa mondoi: “Amoi! Abraão!” ei ahe. “Ji porogwety po nde hamo! Embuhuruka ti Lázarova'ea ji pyri. Tomonde ti ahe opoakātīapy'ria yhya pype herua imbuhua nhikūa rehe imbohakuvia nhikūa. A'ereki hahyuhu ji ve tata pype.”

25 —A'ero Abraãova'ea ei: “Pi'a,” ei ahe. “Nahembuhurukari ji. Ekwahava'ja ti. Emanoe'ymame nde erereko embatera ikatuva'ea ejoryjoryvamo. Lázarova'ea pe ki a'e te ite'varuhu hete omanoe'ymame. Kiro Lázarova'ea py'a u katu avo ji pyri. Nde ve kiro hahy hete.

26 Nhanema'õ me oko yvya kwaruhua. Nurã ahe ndohahavi ore hugwi pe pyri. Na jitehe ahe ndohahavi pe hugwi ore pyri,” ei Abraãova'ea ahe ve.

27-28 —A'ero imbateva'ea ei: “Amoi!” ei ga. “Ji rendu! Emondouka ti Lázarova'ea jiruva'ga ronga pe a'ero nhiirũ'ğa pyri cincove'ğa pyri. Tomombe'u ti ahe ға pe jirekote'varuhua kwepykava topohi ti ға okote'varuhua hugwi. A'ero nduri po ti ға avo ji pyri hahyva'ea ruvihava pype nehẽ,” ei imbateva'ea Abraãova'ea pe.

29 —A'ero Abraãova'ea ei: “Gwereco ға Moisésva'ea remimbo'eagwera aherembikwatijara. Gwereco ға Tupana'ga nhi'iğa mombe'uharava'ea nhi'iğagwera aherembikwatijara. Na ға aherembikwatijara rendukatui xako hehe javo,” ei Abraãova'ea ahe ve.

30 —“Amoi,” ei ahe Abraãova'ea pe. “Nohenduvi po ti ға aherembikwatijara okoe'yma hehe. Po ti ahe vyri omanoa hugwi ogwovo ға pyri imombe'gwovo ға pe nehẽ, a'ero po ti ға pohiri okote'varuhua hugwi nehẽ,” ei imbateva'ea.

31 —A'ero Abraãova'ea ei ahe ve: “Po ға nohendukatui Moisésva'ea remimbo'eagwera Tupana'ga nhi'iğa mombe'uharava'ea nhi'iğagwera reheve, a'ero po ti ға ndogweroviari ahe vyrame omanoa

hugwi ogwovo ġa pyri imombe'gwovo ġa pe nehē. Nurã po ti ji namondoukari ahe pevo nehē,” ei Abraãova'ea imbateva'ea pe.

A'ea Jesus'ga imombe'ui fariseus'ġa pe ġa mbo'eavo.

17

*Tiruahū hete ġa pe, ei Jesus'ga
(Mateus 18.6-7, 21-22; Marcos 9.42)*

¹ Gwemimbo'ehara'ġa pe Jesus'ga ei:

—Jara'ġa ombote'varuhu jipi. Na tuhē po ti jipi nehē, ei Jesus'ga. Ga pe ti tiruahū hete nehē – kiroki ġa ombote'va ojipe'ġa mbopogweavo ite'varuhuva'ea rehe, ei Jesus'ga.

² Omano jipe po ġa hamo tombote'varyme ti ġa jireheve'ġa – kiroki jireheve'ġa aġwamo gwe ojiko Tupana'ga rehe ikwahapave'yma Tupana'ga nhi'iġa, ei Jesus'ga. Po ahe opytī ġajurimo itaruvihavuhua ipohyiva'ea yngu'a'javuhuva'ea ġa momboa ypiahua ruvihava pype ġa mbo-typpyvya, a'ea ko tiruahūhetero ġa pe. Koji'i tiruahū hete ġa pe ġa jireheve'ġa mbote'varuhurame, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

³ —Eko katu ti! Po ndekotyve'ga ite'varuhu nde ve – kiroki ga ojiko ji rehe nde ja. Po ga ite'varuhu nde ve, a'ero ti ere ga pe: “Nahanahã nderekote'varuhua ji ve. Na rũi ahe japoi.” A'ea ti ere ga pe, ei Jesus'ga.

—Po ga ei nde ve: “Jite'varuhu ko ji ko. Nda-jite'varuhua'javi po ti ji nde ve a'ero nehē,” e po ga nde ve. Po ga pohiri okote'varuhua hugwi, a'ero terehenonha'javi ti garekote'varuhua.

⁴ –Po he'yjuhurame po seterame ga te'varuhua'jaa'javamo nde ve ara rupi ve. Po he'yjuhurame po seterame ga ea'jaa'javi nde ve: “Jite'varuhu ko ji ko,” e po ga nde ve. “Ndajite'varuhua'javi po ti ji nde ve a'ero nehẽ. Apohi ji kiro jirekote'varuhua hugwi,” e po ga. A'ero he'yjuhurame seterame ti erea'jaa'ja ga pe: “Nahenonha'javi po ti ji nderekote'varuhua nehẽ.” Nahã ti ere ga pe, ei Jesus'ga ģa pe.

Nahã oko ahe jikogame Tupana'ga rehe

⁵ A'ero Jesus'ga remimbo'ehara'ģa – kiroki gamoirũhara'ģa – ģa ei Jesus'ga pe nhandepojykaharete'ga pe:

–Orojiko ore Tupana'ga rehe gapopoakara rehe no. Ore poko ti. Koji'i ti embojikoguka ore ve.

⁶ A'ero Jesus'ga ei ģa pe:

–Po pe jikogi gwere jitehe Tupana'ga rehe gapopoakara rehe no, a'ero po pe ei agwava'ea pe i'yva pe figueira brava pe: “Ipya rehe vehevi ti ejijyi enhityma'java typya pype ypiahua ruvihava pype.” Po pe ei a'ea, a'ero ijijyi onhityma'java typya pype, ei Jesus'ga ģa pe.

Gapyriva'ero po ģa oporavyky ģa pe hamo

⁷ Kiro Jesus'ga ei:

–Po pepyryive'ga gwyvykoi ko pe oporavykyavo. Po ga penenymbava repia katu ovelhas repia katu oporavykyavo. Ga rurame onga pe oporavykyhava hugwi pe ndape'ei ga pe: “Haite! Herejo eapyga mesa pyri. E'u ti.” Pe ndape'ei na ga pe.

⁸ Pe pe'e ga pe: “Emboavujikwe pa ti mbatera ji ve ta'u. A'ero ti enhimboavujikwe herua mbatera

imbuhua ji ve. Ji i'urē po ti nde i'ui ji py'rovo nehē," pe'e pe peji pyrive'ga pe, ei Jesus'ga.

⁹ —Pe ndape'ei ga pe: “Ndepyry hete nde eporavykyavo ji ve ekoheteavo nhinhi'iga rupi.” A'ea rūi pe ei ga pe. Pepyryiva'ero ġwaramo oporavyky po ga pe me hamo.

¹⁰ —Na jitehe peji pyrive'ga ja pe tuhē ti peko. Pekopavame Tupana'ga nhi'iga rupi ti pe'ji Tupana'ga pe: “Ore rekopavame enhi'iga rupi, terei ti ore ve pepyry hete pe javo. Ndepyryiva'ero ġwaramo oroporavyky po ore nde ve hamo.” A'ea ti pe'ji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga omombi dezva'ea hugwi ahejagwa

¹¹ Aerē Jesus'ga hogahoi taho ji Jerusalēm me javo. Ohorame ga okwa Galiléiapeve'ġa gwyri pe Samariapeve'ġa gwyri pe no.

¹² Pevo ga vahemi cidade'i pe. Cidade'ia rembeyvyri pe ijaijauhuve'ġa ga rovatī dezve'ġa. Irupe ġa pytai ga hugwi.

¹³ Jesus'ga pe ġa onhi'iga mondoi javo:

—Jesus! ei ġa ga pe. Ore porogwety po nde hamo, ei ġa Jesus'ga pe ga renoina nde ko orembo'eharamo javo ga pe.

¹⁴ Ga ndepiagame Jesus'ga ei ġa pe:

—Peho ti peji piuka ikwava'ēhara'ġa pe peji jagwa repiuka ġa pe.

Ga horame ġajagwa pigi ġa hugwi.

¹⁵ Ojagwapihava repiagame ojipeji'ga jivyri Jesus'ga pyri. Hahyahi ganhi'iga ga erame Tupana'ga mboheteavo gworygworyvamo ga rehe.

¹⁶ —Ndepyry hete nde! ei ga Jesus'ga pe. Erepo-hano kwaha hete nde.

A'ea ga ei onhinoĝa upa ojovapyvo Jesus'ga pyri ndehe koji'i ji hohe javo. Ga ko Samariapeve'ga.

¹⁷⁻¹⁸ Nurã Jesus'ga ei:

—Nhandegwyriveve'ga rũi – gaha jate ga jivyri ji pyri gworygworyvamo Tupana'ga rehe ga mboheteavo. Amombi ji dezve'ĝa jagwa ĝa hugwi. Ma jara'ĝa naerũ, noveve'ĝa judeus'ĝa? Po ĝa jivyri Tupana'ga mboheteavo hamo!

¹⁹ Samariapeve'ga pe Jesus'ga ei:

—Epo'ã heregwovo enhonga pe. Erejiko nde ji rehe. Nurã ndejagwa pigi nde hugwi.

Maname po ti Tupana'ga oko aheruvihavuhetero nehẽ?

(Mateus 24.23-28, 37-41)

²⁰ Aerẽ fariseus'ĝa ei Jesus'ga pe:

—Maname po ti Tupana'ga oko nhanderuvihavuhetero avo yvya koty nehẽ?

A'ero Jesus'ga ei ĝa pe:

—Ndiukwahavi Tupana'ga rekorame huvihavuhetero yvya koty nehẽ.

²¹ Nurã po ti ĝa nde'i nehẽ: “Pehepia! Avo ko ga rekoi huvihavuhetero! Pehepia! Pevo ko ga rekoi huvihavuhetero!” A'ea rũi po ti ĝa ei nehẽ. A'ereki Tupana'ga oko jipe huvihavuhetero aheyvyteri pe ahe jikogame ga rehe, ei Jesus'ga fariseus'ĝa pe.

²² Gwemimbo'ehara'ĝa pe Jesus'ga ei:

—Aerẽ po ti pe ei nehẽ: “Po ti ga rura'javi opytaahi'viavo nhande pyri nehẽ hamo.” Nahã po ti pe ei ji repiaga'japotaheteavo nehẽ novĩa. Pe ndajirepiagi nehẽ, ei Jesus'ga yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

23 —O'mbero po ti ġa ei pe me nehē: “Pehepia! Pevo ko Cristo'ga! Pehepia! Avo ko Cristo'ga!” Nahã po ti ġa ei pe me o'mbero nehē. Tapehoi ti ġa ndupi hepiaga. Taperoviari ti ġa.

24 —Jijipiukarame ji rura'jahava rupi tupã verava ja po ti ji rekoi nehē. Tupã veraveravame kikoty yvaga rehe ombokojahu pa kokoty yvaga rehe no. A'ero ahe gwepia pa kojahua. Na jitehe po ti ġa nhaporemō ji repiagi ji rura'javame yvaga hugwi nehē, ei Jesus'ga vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

25 Kiro po ti ġa imbuhuna'ēi he'yiva'ea hahyva'ea ji ve avo nehē. Aġwamove'ga po ti nanhiarōi ji reroviare'yma kiro nehē.

26 —Noéva'ea nhinhaġa renondegava yhara ruvihavuhua pype ojo'ja jirura'java renondegava pavēi, ei Jesus'ga vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

27 Ymyahū Noéva'ea nhinhaġa renonde yhara ruvihavuhua pype ahewyripeva'ea i'ui'ui jipi gworygworyvamo hako. Ahewyripeva'ea rembirekoro akwaimba'eva'ea jipi no. Ojipeva'ea kunhava'ea mohembirekoi no. Nahã ahewyripeva'ea rekoi okovo imboha'uve'yma Noéva'ea avame yhara ruvihavuhua pype yhya hehanhuhūa rurame ahewyripeva'ea mbotypyvypava nhatymbava hako — kiroki ahewyripeva'ea ndo'avi yhara ruvihavuhua pype.

28 —Na jitehe Lóva'ea hoa renondegava Sodoma hugwi. Sodomapeva'ea i'ui'ui jipi gworygworyvamo. Mbatara ahe ipyhygi itambere'ia pyvō aerē imondovo mbatara itambere'ia rehe. Ko pe ahe

itymi. Onga ahe japoï. Nahã Sodomapeva'ea rekoi okovo ikwahave'yma ombokajağwama.

²⁹ Lóva'ea hemame cidade hugwi Sodoma hugwi ogwovo Tupana'ga imbohirukari yvaga hugwi tata enxofre reheve ojapy'uva'ea reheve Sodomapeva'ea rehe ahe jukapavuka.

³⁰ —Na jitehe po ti vyvakotyve'ğa ndekoi okovo ikwahave'yma jirura'javağwama nehẽ, ei Jesus'ga vyvakotyva'ero yvagipeva'ero no.

³¹ —Ji jipiukarame ti ga tokiyme ġwonga pype ombatera renoheme'yma jugwi – kiroki ga oko on-gapereuhua arimo. Na jitehe ti ga tohoa'javyme ġwonga pe nehẽ – kiroki ga oko ko pe ji jipiukarame nehẽ, ei Jesus'ga.

³² Tapemoka'nhyimi ti Lóva'ea rembirekova'ea! Ohoa'ja pota ahe ġwonga pe omanomo, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

³³ Kiroki ġa e'i: “Ndakoi ti ji Jesus'ga remimbo'eharamo tajijukayme ti javo” – a'ero po ti ġa manoi ogwovo hahyva'ea ruvihava pype nehẽ, ei Jesus'ga. Kiroki ġa ojipe'ğa ġa jukai ġa jikoga ġwaramo ji rehe – omanorẽ po ti ġa oho upa avuirama Tupana'ga pyri nehẽ, ei Jesus'ga.

³⁴ —A'e ji pe me, ei Jesus'ga. Ji rura'javame po ti mokonha'ğa kiri onhinongava rehe ypytunimo. Ojipeji ġanhinongava. Kiro po ti ojipe'ga rero-hava nehẽ. Kiro po ti ojipe'ga rejahava nehẽ, ei Jesus'ga.

³⁵ Kunhangwera'ğa mokonha'ğa po ti ombo'i ombo'ihava pyvõ ojopyri. Kiro po ti ojipehẽa rero-hohava nehẽ. Kiro po ti ojipehẽa rejahava nehẽ, ei Jesus'ga.

³⁶ Mokonha'ğa po ti oko ko pe akwaimbae'ğa nehẽ. Kiro po ti ojipe'ga rerohohava nehẽ. Kiro po ti ojipe'ga rejahava nehẽ, ei Jesus'ga ğa pe.

³⁷ A'ero Jesus'ga remimbo'ehara'ğa ei ga pe:

—Nhandepojykaharetero emombe'u ti ore ve. Mome po ti nanongara nehẽ?

A'ero Jesus'ga ei ğa pe:

—Jukwaha po ti nehẽ. Ahe manorame po ti huruvua onhimongy ahera'oa pyri nehẽ ti'u javo.

A'ea Jesus'ga ei na jitehe po ti jukwaha ji rura'javame nehẽ javo.

18

Aherembirekokwerava'ea juizva'ea pavẽi

¹ Kiro Jesus'ga imombe'ui ojo'java'ea ğa pe. A'ea pyvõ ga ğa mbo'ei ğanhi'iğa rehe Tupana'ga pe tapenhi'ĩ jipi pejikweraje'ymamo javo ğa pe.

² Ga mbo'eavo hehe ga ei:

—Juiz'ga oko cidade pype upa. Ndokoi ga Tupana'ga nhi'iğa rupi okyhyjie'yma ga hugwi. Ndojirovagi ga akwaimbae'ğa koty no okyhyjie'yma ga hugwi.

³ Aherembirekokwerahẽa oko akoja pype cidade pype upa no. Uhuuhura'ja hẽa juiz'ga pyri jipi ja'javo ga pe: “Ji repy ti ga rehe. A'ereki ga ite'varuhu ji ve,” ei hẽa juiz'ga pe jipi.

⁴ —Ndohepypotari ga hẽa. Ga ndopokona'ẽi hẽa. Aerẽ reki ga ei oyvyteri pe: “Ndakyhyji ji Tupana'ga hugwi akwaimbae'ğa hugwi no ğa mbopogwee'yma. Jikyhyjiavo ğwaramo rũi po ti ji aherembirekokwerahẽa pokogi nehẽ.

⁵ Nhimbokweraja ġwaramo po ti ji hēa pokogi nehē. Po ti ji ndahepygi hēa nehē, a'ero po ti hēa ji mohe'ouhū u'ua ji pyri nehē. Kiro po ti ji hēa repygi a'ero,” ei ga oyvyteri pe, ei Jesus'ga.

⁶ —Pejapyaka ti juiz'ga nhi'iġa rehe ndapyryvive'ga nhi'iġa rehe, ei Jesus'ga nhandepojykaharete'ga.

⁷ Marā po ti Tupana'ga hekoi ġwemimo'ēhara'ġa nderekovo nehē? Gwepy po ti ga ġa naerū? — kiroki ġa onhi'ĩ hete ga pe arimo ypytunimo no ore poko ti javo. Marāi pe? Mbegwe po ti ga ġa pokoga nehē naerū? Marāi pe?

⁸ A'e ji pe me: Ga kaitu ġa pokogi kotihĩ nehē ji mbuhura'java avo yvya koty nehē. Ji rura'javame mara'ngu po ti vyvakotyve'ġa ojikoga ji rehe nehē? ei Jesus'ga vyvakotyva'ero yvagipeva'ero no.

Fariseu'ga itambere'ia mono'ōhara'ga pavēi

⁹ Kiro Jesus'ga imombe'ui ojipea ojo'java'ea jara'ġa pe — kiroki ġa e'i oyvyteri pe: “Orepyry hete ore. Ojipe'ġa tiruahumba.” A'ea ġa ei ojirovage'yma ġa koty. Ga pe Jesus'ga ei pehe po ti ji pe mombe'ui kiro javo.

¹⁰ —Mokonha'ġa oho ojatykahavuhua pype templo pype xanhi'ĩ ti Tupana'ga pe javo. Ojipe'ga ko fariseu'ga. Ojipe'ga ko itambere'ia mono'ōhara'ga, ei Jesus'ga.

¹¹ —Fariseu'ga o'ā onhi'iġa oyvyteri pe. “Tupana,” ei ga Tupana'ga pe. “Jiroryrory ji nde rehe. A'ereki nde ji mongo ojipe'ġahoheva'ero. Nurā ġa ja rūi ji reko. A'ereki ġahā ahe moandyandyi ipyhyga ġambatera. Ndapyryvi ġa. Gwereco ġa

ojipe'ga nembireko'ga. Avove'ga ja rui itambere'ia mono'ohara'ga ja rui ji rekoï nohõ.

12 A'u ji cinco jikira rupi. Dois jikira rupi ji nda'ui tanhi'i Tupana'ga pe javo. Nahã ji rekoï jipi. Amondo ji nde ve nhimbatera jipi. Ji herekorame dez mbatera ji amondo nde ve ojipeji," ei fariseu'ga, ei Jesus'ga ga mombe'gwovo ga mbo'eavo.

13 —Itambere'ia mono'ohara'ga ki a'e te irupe ga o'ã ojipe'ga hugwi. Ndojovavuri ga hepi-age'yma yvaga koty. Onupanupã ga opoti'a opoa pyvõ ovy'are'yma gwaramo. Tupana'ga pe ga ei: "Tupana, ako te'varuhu ji. Terenhimonga'ngai ji rehe. Ji porogwety kiro!" ei itambere'ia mono'ohara'ga Tupana'ga pe, ei Jesus'ga.

14 —A'e katu ji pe me, ei Jesus'ga. Itambere'ia mono'ohara'ga hugwi Tupana'ga imombori garekote'varuhua. A'ero ga jivrame gwonga pe Tupana'ga ei ga mombe'gwovo: "Pyry kiro itambere'ia mono'ohara'ga."

—Ojipe'ga pe fariseu'ga pe Tupana'ga nde'i: "Ndepyry nde." A'ea rui Tupana'ga ei. Kiroki ga e'i jiji ko huvihavamo ojipe'ga hohe pa javo — po ga ei a'ea onhimboheteavo onhimongovo aha huvihavamo, a'ero po ti Tupana'ga ei ga pe nehẽ: "Nderekoï nde huvihavamo. Nerenhimbohetei po nde hamo a'ero." A'ea po ti Tupana'ga ei ga pe nehẽ, ei Jesus'ga.

—Po ga nonhimbohetei ojipe'ga nderekokatu-avo, a'ero po ti Tupana'ga ei ga pe nehẽ: "Eko ti huvihavamo." A'ea po ti Tupana'ga ei ga pe nehẽ, ei Jesus'ga.

*Jesus'ga omombyry tay'riva'ea pe
(Mateus 19.13-15; Marcos 10.13-16)*

¹⁵ Aerē tayri'ga no, ojipe'ga ga nderuri Jesus'ga pyri topoko ti ga ga ndehe imombyryva ga pe javo. Tayri'ga nderura repiagame Jesus'ga remimbo'ehara'ga ei ga pe:

—Taperuri tayri'ga Jesus'ga pyri, ei ga.

¹⁶ Jesus'ga ki a'e te e'i:

—Tuhu tuhē ti tayri'ga ji pyri, ei ga. Tapemombigi ti gandura. A'ereki Tupana'ga pyry hete nanongara'ga'jave'ga pe okovo ganduvihavuhetero ga jikogame ojihe, ei Jesus'ga.

¹⁷ Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Tayri'ga ojiko uva'ga ndehe okovo ganemimbotarimova'ea rehe. Kiroki ga oko tayri'ga ja rūi – ga ndojikogi Tupana'ga rehe okoe'yma garemimbotarimova'ea rehe. Ga po ti nomongoi Tupana'ga gwuvihavuhetero a'ero nehē, ei Jesus'ga ga pe.

*Imbateheteva'ea nomondopapotari
(Mateus 19.16-30; Marcos 10.17-31)*

¹⁸ A'ero huvihava'ga ei Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe:

—Marāva'ea rupi pyryva'ea rupi po ti ji rekoi nehē jirekoagwamamo Tupana'ga pyri avuirama nehē? ei ga Jesus'ga pe.

¹⁹ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Maraname nde ei pyryva'ea rehe? Tupana'ga nhi'i'ga jate ko pyry, ei Jesus'ga.

²⁰ Erekwaha ko nde Tupana'ga remimbo'eukaragwera Moisésva'ea pe ymyahũ. Ga e'i ahe ve:

“Tererekoi ti ojipe'ga nembireko'ga.

Terejukai ti ojipe'ga.

Teremimi ti ojipe'ga hugwi.

Tane'mbei ti ojipe'ga mombegwovo tehe.

Emondo ti ejeaporogita imohina ejuva'ga rehe eyhãa rehe no," ei Tupana'ga, ei Jesus'ga.

²¹ A'ero ga ei Jesus'ga pe:

—Jivoja'irame ji hendukatupavi Moisésva'ea remimbo'eagwera. Kiro ji heronhimomboakari ahendu katu ve ji, ei ga.

²² Ga renduvame Jesus'ga ei ga pe:

—Ojipeji rehe nderehygi ve Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. Emondo pa ti embatera itambere'ia pyhyga. Kirẽ ti emã'ẽ eitambere'ia imbatere'ỹve'ga pe, ei Jesus'ga. A'ero po ti Tupana'ga imombyryvi nde ve yvagi pe nehẽ, ei Jesus'ga. Nurã ji ei nde ve: Emondo pa ti eitambove'ia kiro. Imondopavirẽ ti ejo ji rupi ekovo nhiremimbo'eharamo ejikoga ji rehe jate, ei Jesus'ga ga pe.

²³ Jesus'ga renduvame ga ndovy'ahetei. A'ereki ga nomondopapotari ombatehetero gwaramo.

²⁴ Gavy'are'yma repiaga Jesus'ga ei:

—Hahy imbateve'ga pe ga erame Tupana'ga pe eko ti oreruvihavuhuhetero javo. Po ga nde'ipotari te a'ea. Ndokopotari ga garemimbo'ea rupi okoheteavo ombatera rehe, ei Jesus'ga.

²⁵ Tegwete yuranuhãa'javuhuva'ea hohava camelo hohava agulha kwa'ria rupi. Tegwete hete imbateheteve'ga hohava Tupana'ga nhi'iãa rupi okoheterame ombatera rehe. Nurã po ti ga ndojikogi ga rehe, ei Jesus'ga.

²⁶ A'ero garenduve'ga ei:

—Ma'ga po ti oho Tupana'ga pyri yvagi pe nehē naerū?

²⁷ A'ero Jesus'ga ei:

—Na tuhē yvyakotyve'ga nonhimondoi yvagi pe. A'ereki tegwete ga pe. Tupana'ga pe reki nonhimimi. A'ereki ga ga mbojiko ojihe ga mbuhuruka ojipyri, ei Jesus'ga.

²⁸ A'ero Pedro'ga ei Jesus'ga pe:

—Ji rendu ti, ei ga. Ore oropohi pa ore orombatera hugwi orojikovo neremimbo'eharamo.

²⁹ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Imombe'ukatuavo ji ei pe me pe'jave'ga pe no – kiroki ga pe ja opohi ombatera hugwi gwe'yja'ga hugwi no xako ti Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi javo. A'e ji: Pyry hete po ti ga pe nehē – kiroki ga opohi gwonga hugwi, gwuva'ga hugwi, oyhēa hugwi, oirū'ga hugwi, gwembirekohēa hugwi, gwa'yra'ga hugwi.

³⁰ Po ga opohi pa gwonga hugwi ga hugwi no taho ti Jesus'ga rupi javo, a'ero aḡwamo koji'i Tupana'ga imombyryhetei ga pe nehē. Aerē po ti Tupana'ga ga mongoi ojipyri ga mombytavo avuirama nehē, ei Jesus'ga ga pe.

*Jesus'ga omombe'ua'ja omanoaḡwama
(Mateus 20.17-19; Marcos 10.32-34)*

³¹ Kiro Jesus'ga dozeve'ga nderohoi irupe'i jara'ga hugwi. Dozeve'ga pe ga ei a'ero:

—Ji rendu ti. Kiro nhande hoi cidade de Jerusalém me. A'ero ihoi Tupana'ga nhi'iga mombe'uharava'ea rembikwatijapava rupi – kiroki a'ea ji mombe'u, ei Jesus'ga.

³² Aerē Jerusalém me po ti nhimondoukahava judeus'garũive'ġa pe nehē. A'ero po ti ġa ji rerekomemui okote'varuhuavo ji ve onyvuna ji rehe nehē.

³³ Ipira apopyra pyvõ po ti ġa ji nupanupāi ji mondohondohoga nehē. Kirē po ti ġa ji jukai nehē. Ko'emameva'ea py'rovo mokõi jikira py'rovo po ti ji kweravi nehē yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga dozeve'ġa pe.

³⁴ Dozeve'ġa nombaragwahavi ganhimombe'ua rehe reki. A'ereki onhimiva'ea ġa pe. Oyvyteri pe ġa ei:

—Marã ga'ea? Maraname ga ei na onhimombe'gwovo? ei ġa.

*Jesus'ga omboheakwa katu heakwagweva'ea
(Mateus 20.29-34; Marcos 10.46-52)*

³⁵ Aerē Jesus'ga hogahoi. Kiro ga vahemi ġwerĩ cidade de Jericó pe. Pevo heakwagweve'ga apygi pehea rembeyvyri pe oporanduva itambere'ia rehe.

³⁶ Gwendu ga he'yive'ġa kwavame onhipyvõ onhimongyavo. A'ero ga ei:

—Maraname ġa kwaġakwavi?

³⁷ A'ero ġa ei ga pe:

—Jesus'ga kwavi kiro Nazarépeve'ga.

³⁸ A'ero ga onhi'igã mondoi tanhirendu ti Jesus'ga javo.

—Jesus! Nde ko Daviva'ea rymyminoru! ei ga.

Nahã ga ei Jesus'ga pe. A'ereki ga e'i oyvyteri pe: “Jesus'ga pe Tupana'ga e'i eko ti ġanduvihavuhetero javo.”

—Ji poko ti! ei ga Jesus'ga pe.

A'ea ga ei tanhimboheakwa katu ti ga opopoakara pyvõ javo.

³⁹ A'ero tenondeve'ga ei ga pe:

—Epi! ei ġa ga pe tonhi'imbi ga javo.

Koji'i ga onhi'iġa mondoi reki.

—Daviva'ea rymyminoru ji poko ti! ei ga Jesus'ga pe.

⁴⁰ A'ero Jesus'ga pytai ga reruruka ojipyri. Ga rurame Jesus'ga ei ga pe:

⁴¹ —Marã po ti ji nde rerekoi nehẽ? Gara nde erepota?

A'ero ga ei:

—Ji mboheakwa katu jipojykaharetero, ei ga.

⁴² —Ehepia ti a'ero! ei Jesus'ga ga pe. Erejiko nde ji rehe. Nurã nde reakwaturu kiro, ei Jesus'ga.

⁴³ Kotihĩ hete ga hepiagi a'ero. Ogowovo Jesus'ga rupi ga Tupana'ga mbohetei.

—Ndepyry hete nde ji ve, ei ga Tupana'ga pe.

Pevove'ga na jitehe ġa ei gareakwaktua repi-agame:

—Ndepyry hete nde ga mboheakwaktuavo! ei ġa Tupana'ga pe onhimongyavo.

19

Jesus'ga Zaqueuva'ea pavẽi

¹ Kiro Jesus'ga hoi ovahema cidade de Jericó pype ogwovo mbytera rupi.

² Pevo Zaqueu'ga ruvi itambere'ia mono'õhara'ġa nduvihava'ga. Imbate hete ko ga.

³ Ga Jesus'ga repia pota. “Marã po ga rekoi?” ei ga ovytyteri pe. Zaqueu'ga yvyive. Nurã ga ndo-hepiagi Jesus'ga he'yive'ga ga mbotyvahivame.

⁴ Nurã ga nhani ġa pyvõ okwava ogwovo ġa nenonde ojiupia i'yva rehe amoreira rehe. “Avo hugwi po ti ji Jesus'ga repiagi nehẽ,” ei ga oyvyteri pe. A'ereki Jesus'ga okwa ġwerĩ i'yva pyvõ.

⁵ Ovahemame Jesus'ga rovavuri Zaqueu'ga koty ga repiaga javo ga pe:

—Zaqueu! Haite! Ejy! Aġwamo ji tapyta neronga pype, ei Jesus'ga.

⁶ Kotihĩ ga jyvi i'yva hugwi a'ero gworygworyvamo Jesus'ga rehe ga rerogwovo ġwonga pype.

⁷ A'ea ojipe'ġa ndopotaruhui onhimongyavo. A'ero ġa ei:

—Maranameuhũ okote'varuhuve'ga ronga pype Jesus'ga oki opytapota pevo?

⁸ Aerẽ Zaqueu'ga ami onhi'ġa nhandepojykaharete'ga pe Jesus'ga pe.

—Ji rendu jipojykaharetero, ei ga Jesus'ga pe. Ambohovaja ti nhimbatepava imondovo hovajara imbatere'ġve'ġa pe nehẽ. Ji ojipe'ġa moandyandyi ipyhygahyavo ġa hugwi ikwehe. Kiro po ti ji imondoa'javi ġa pe a'ero nehẽ. Po ojipeji mbatera ji apyhygahy ġa hugwi, a'ero po ti ji imondoi quatro ġa pe nehẽ. Nahã po ti ji imondoa'javi koji'i hete ġa pe nehẽ, ei ga Jesus'ga pe.

⁹ —Zaqueu, ei Jesus'ga ga pe. Aġwamo pe pejiko ji rehe, ndehe nenongapypeve'ġa pavẽi, imomboruka ji ve pejikote'varuhua pe hugwi. Orombojikoguka ji jijihe. A'ereki nde ko Abraãova'ea rakykwepohara no, ei Jesus'ga Zaqueu'ga pe.

¹⁰ A'ereki ji ajo yvya koty taheka ti ji vyvyakotyve'ġa imomboia ġandekote'varuhua ġa hugwi ġa mbojikoguka jijihe javo. Kiroki ġa

ndogwerekoi gwepiakatuhara'ġa oka'nhyve'ġa ja – ġandekote'varuhua ti ji tamombo, a'e ji jijoa vyvakotyva'ero vyvagipeva'ero no, ei Jesus'ga.

*Huvihava'ga omondo oitambere'ia dezve'ga pe
(Mateus 25.14-30)*

¹¹ Ga ġwenduvame ga imombe'ui ojo'java'ea. A'ereki ga uhu ġweri Jerusalém me. Omombe'u katu ga ġa pe. A'ereki ġa e'i oyvyteri pe: “Nambegwei po ti Tupana'ga oko vyvakotyve'ġa nduvihavuhetero Jerusalém me ore pyri nehē,” ei ġa hepiapota.

¹² Nurã Jesus'ga ei ġa pe:

–Marã po ti hekoi vyvakotyve'ġa pe ġa erame Tupana'ga nhanderuvihavuhetero oko javo? A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei Jesus'ga. Huvihava'ga hoi paivouhu ojipe'ġa gwyri pe. A'ereki ga e'i: “Pevove'ga huvihavuhu'ga ti te'i ji ve eko ti kiro ejjgwyripeve'ġa nduvihavuhuro javo,” ei ġa.

¹³ –Ohoa renonde ga ġa mbuhurukari ojipyri dezve'ġa ojipyripeve'ġa. Ga pe ga imondomondoij ojipeji itambere'ia ġa ndetakwera'ja tombohe'yjuhu ti ġa ji ve javo. A'ero ga ei ġa pe: “Pepyhypyhy ti mbatera nhiitambere'ia pyvõ. Aerē ti pema'emaē mbatera itambere'ia pyhyga koji'iva'ea. Nahanahã ti peporavyky nhiitambere'ia pyvõ koji'iva'ea imono'ono'oġa aerē imbuhua ji ve,” ei ġa ġa pe.

–Kiro ga hoi ġa hugwi a'ero ogwovo paivouhu ojipe'ġa gwyri pe, ei Jesus'ga.

¹⁴ –Gagwyripeve'ġa noarõhetei ga. Nurã ġa ei: “Tokoyme ti ga oreruvihavuhuro. Jararamo

nhande xaho ga reviri javo a'ea huvihavuhu'ga pe,” ei ġa. A'ero paivouhu ġa hoi ovahema imombe'gwovo huvihavuhu'ga pe novia.

¹⁵ A'ereki ga e'i jipe ga pe eko ti ġanduvihavuhuro javo.

—A'ero ġanduvihavuhuro ga jivyri paivouhua hugwi ua ogwyri pe. Ovahemame kiro ga ojipyrive'ġa mbuhurukari ojipyri – kiroki ġa pe ga omondo ojipeji oitambere'ia. A'ereki ga e'i oyvyteri pe: “Maramomi kiro nhiitambere'ia ġa imbohe'yjuhrame? Koji'iva'ea po ġa ipyhygi ji ve jirakykweri,” ei ga oyvyteri pe, ei Jesus'ga.

¹⁶ —Kiro gapyrive'ga ruri ga pyri javo ga pe: “Jipojykaharetero nde erembuhu ji ve ojipeji itambere'ia ikwehe'i. Ikwepygama ji ipyhygi dez,” ei ga.

¹⁷ —A'ero ga ei ojipyrive'ga pe: “Ereporavyky katu nde! Ndepyry nde eporavykykatuavo ji ve. Ojipeji te nde erembohe'yjuhu ji ve. Pevo ko dez cidades teni. Akojapeve'ġa nduvihavamo ti eko kiro,” ei ga ojipyrive'ga pe.

¹⁸ —Kiro ojipe'ga gapyrive'ga ruri ga pyri javo ga pe: “Jipojykaharetero nde erembuhu ji ve ojipeji itambere'ia ikwehe'i. Ikwepygama ji ipyhygi cinco,” ei ga.

¹⁹ —A'ero ga ei ojipyrive'ga pe:

—“Kwa. Pevo ko cinco cidades teni. Akojapeve'ġa nduvihavamo ti eko kiro,” ei ga ojipyrive'ga pe.

²⁰ —Kiro ojipe'ga gapyrive'ga ruri ga pyri javo ga pe: “Jipojykaharetero nde erembuhu ji ve ojipeji itambere'ia ikwehe'i. Ehepia neitambere'ia –

akoja jitehe!” ei ga opojoykahara'ga pe. “Auvã ji neitambere'ia tapy'ynhapira pyvõ hepiakatuavo.

²¹ A'ereki ji akyhyji nde hugwi. A'ereki nde netiruahũ. Nde ndereporavykyi. Emo nde erepyhy ojipe'ğa hugwi ejive. Nde neretymi. Emo nde eremondoro ojipe'ğa nemitymipyra ejive,” ei ga opojoykahara'ga pe.

²² —A'ero ga ei ojipyryve'ga pe: “Ereko te'varuhu nde! Oja nde rehe nde ero ġwaramo ji ve. Nde tuhẽ ere ji ve: ‘Netiruahũ nde ipyhyga ejive eporavykye'yma. Nde neretymi. Emo nde eremondoro ojipe'ğa nemitymipyra ejive.’ Nahã nde ei ji ve. Nde ji kwahavipe ji imondorame nhiitambere'ia nde ve embohe'yi ti javo.

²³ Maraname nde neremondoi nhiitambere'ia ikwepykara'ğa pe banco pype? A'ero imbuhu'raġirẽ ojipe'ğa pe po ġa ombuhu koji'iva'ea nde ve ramo. Nahã po nde herekoi nhiitambere'ia jirakykweri ramo. A'ero jirura'javame po ji ipyhyga'javi nde hugwi nhiitambere'ia koji'iva'ea reheve ramo,” ei ga ojipyryve'ga pe, ei Jesus'ga.

²⁴ —Ga pe – kiroki ġa o'ã ga pyri – ġa pe ga ei: “Pepyhy nhiitambere'ia ga hugwi imondovo akoja'ga pe – kiroki ga ombohe'yi nhiitambere'ia nahã herekovo dez itambere'ia,” ei gapojoykahara'ga, ei Jesus'ga.

Kiro Jesus'ga renduve'ğa ei Jesus'ga pe:

²⁵ —Tere'ei na orepojoykaharetero. Gwereco jipe ga dez itambere'ia.

²⁶ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—A'e ji pe me: Kiroki ga gwereco a'ea pyvõ oporavykypota ji ve – ga pe po ti ji koji'iva'ea imondoi

toporavyky ti ga a'ea pyvõ javo, ei Jesus'ga. Kiroki ga ndogwerekoi gwerevi oporavykypotare'yma – aru po ti ji ga hugwi a'ero toporavykya'javyme ti ga ji ve javo, ei Jesus'ga.

²⁷ –Nurã ġapojoykahara'ga ei javo ojipyrive'ġa pe, ei Jesus'ga. Koji'iva'ea ga ei javo: “Nhiarõe'ÿve'ġa – kiroki ġa ndopotari tokoyme ti ga nhanderuvihavuhuro javo ji ve – peho ti ġa nderua avo ġa jukavo jirovai pyteri pe,” ei ga, ei Jesus'ga.

A'ea Jesus'ga imombe'ui ġa pe ojo'java'ea.

Jesus'ga ovahẽ Jerusalém me Domingo dos ramos

(Mateus 21.1-11; Marcos 11.1-11; João 12.12-19)

²⁸ Imombe'urẽ ga hoi ġa nenonde taho ji Jerusalém me javo.

²⁹ Ogwovo ga vahemi cidades'ia kotyi ve. Mokõi cidades'ia teni pevo. Ojipea ko Betfagé. Ojipea ko Betânia. Ohĩ cidades'ia vytyra rembeyvyri pe monte das Oliveiras rembeyvyri pe.

Kiro ga ei mokonha'ġa pe ġwemimbo'ehara'ġa pe ġa mondouka.

³⁰ –Peho ti cidade'i pe pendovai pyteripeva'e pe, ei Jesus'ga. Pevahemame po ti pe hepiagi yuhua'javuhuva'ea ra'yra jumentinho nehẽ. Ojugwa ġa imo'ama yva rehe pevo. Ahe ndohoi ve i'arimo. Pekwahara ti herua avo.

³¹ Po ti ġa ei pe me nehẽ: “Maraname pe ikwaharavi?” Po ġa ei na, a'ero ti pe'ji ġa pe: “Gaha – kiroki ga pe nhande ei nhandepojoykaharete'ga – gaha e'i: “Tareko'ã ti ji taho ti ji i'arimo javo'.” Nahã ti pe'ji ġa pe imbuhuruka, ei Jesus'ga ġa pe.

³² —Kwa, ei ġa. Ogwovo ġa vahemi hepiapava garemimombe'ua.

³³ Ga jumentinho kwaharavame ijara'ġa ġa ndepiagi. A'ero ijara'ġa ei:

—Maraname pe ikwaharavi ta'yra?

³⁴ A'ero ġa ei:

—Gaha - kiroki ga pe nhande ei nhandepojoykaharete'ga - gaha e'i: “Tareko'ã ti ji taho ti ji i'arimo javo.”

—Kwa, ei ġa.

³⁵ Jesus'ga pe ġa heruri a'ero herovahema. Oapoa tapy'ynhapira i'arimova'ea ġa heropori inoġa ikupepytera rehe eho i'arimo javo Jesus'ga pe. A'ero ga hoi i'arimo.

³⁶ Kiro ta'yra ga rerohoi pea rupi. Ga rerohorame ġa heroporopori opira i'arimova'ea pea rupi imbokatuavo pehea ga pe. Nahã ġa Jesus'ga mbojiroviari ga rerua nhanderuvihavuhuhete'ga kiro u javo.

³⁷ Nahã Jesus'ga rerohoi pea rupi ga rerogwovo vytyra hugwi ga rerojyva ġweri monte das Oliveiras hugwi. Nahã ga rerovahemi ġweri Jerusalém me. A'ea rupi garemimbo'ehara'ġa ndoryndoryvamo Tupana'ga mboheteavo he'yjuhuve'ġa. Hahyahi hete ġanhi'iġa ġa erame ga mboheteavo garemimonhimomby'aheteva'ea rehe nhaporemogapopoakara rehe ġwembiepiaga rehe nhaporemogapopoakara rehe.

³⁸ Ga e'i:

—“Ga pe ti nhandepojoykaharete'ga tomombyry! A'ereki nhandepojoykaharete'ga ga mbuhuruka avo eko ti ġanduvihavuhuhetero javo ga pe,” ei ġa.

“U katu yvagipeve'ga py'a ga rehe.
Timbohete ti Tupana'ga yvagipeheteve'ga!” ei ġa.

³⁹ He'yive'ġa pyteri pe fariseus'ġa oko. Ndototari jara'ġa Jesus'ga remimbo'ehara'ġa erame Jesus'ga mboheteavo. Nurã ġa ei Jesus'ga pe:

—Ahembo'eharamo emombi ti neremimbo'ehara'ġa, ei fariseus'ġa.

⁴⁰ A'ero Jesus'ga ei fariseus'ġa pe:

—A'e ji pe me: Po ġa ji mbohete pigi jave'yima, a'ero hahyahi po ti ita nhi'ġa a'ea tuhẽ i'erame ji mboheteavo nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga ojehe'o Jerusalém rehe ipypeva'ea rehe

⁴¹ Kiro Jesus'ga vahẽġwerĩ cidade de Jerusalém me. Hepiagame ga jehe'oi hehe ipypeve'ġa ndehe no.

⁴² Ojehe'gwovo ga ei:

—Jerusalémmeva'ero po aġwamo vehevi pe pemongiuka Tupana'ga nhi'ġa pejpype ramo nahã imbaragwahava pepy'a noġatua rehe ramo. A'ea ji apota novã. Emo pe napehendukatui. A'ero kiro pepy'a noġatua onhimiva'ea pe me, ei Jesus'ga.

⁴³ —Aerẽ po ti pearõe'yve'ġa picidade apẽi yja japovo hovapiaramo picidade rekihyma nehẽ. Nahã po ti ġa pe atimani pe mohemukare'yima jugwi otavuka pe me nehẽ, ei Jesus'ga.

⁴⁴ A'ero po ti ġa imondurupavi picidade pe moka'nhymbava ipype nehẽ. Ndojikojikoga'javi ita ojogwehe penonga rehe ita apopyra rehe. Tupana'ga ji mbuhuruka pe pyri emombo ti ġandekote'varuhua ġa hugwi javo. Emo pe napemomborukari ji ve pejikote'varuhua pemongiukare'yima Tupana'ga nhi'ġa pejpype

penhimombaragwahapotare'yma pepy'a
 noġatupotara rehe. Nurã po ti ga pe
 moka'nhymbavukari ġa pe nehẽ, ei Jesus'ga.

*Jesus'ga omo'emba ahe ahejatykahavuhua
 hugwi*

(Mateus 21.12-17; Marcos 11.15-19; João 2.13-22)

⁴⁵ Kiro Jesus'ga hoi oje'yja'ġa jatykahavuhu
 pe Tupana'ga mbohetehei pe ovahema. Pevo
 okara hugwi mytu'ẽva'ea hugwi ga ġa mo'embavi
 ima'ẽhara'ġa ipyhyhara'ġa ndeheve – kiroki ġa
 oma'ẽ mbatera ipyhyga pevo ojatykahavuhua
 pyri.

⁴⁶ Ga pe ga ei:

–Ymyahũ Tupana'ga ei ikwatijaruka hako:

“Tonhi'ĩ ti ġa ji ve nhironga pype yvya koty ji mbo-
 heteavo,” ei Tupana'ga hako, ei Jesus'ga ġa
 pe.

–Pe ki a'e te pe'ji pejohupe: “Timo-
 andyandyjuhu ti ġa ikwepykwepyga mbatera
 pyvõ Tupana'ga ronga pype,” pe'ji pe,
 ei Jesus'ga. Nahã pe Tupana'ga ronga
 mongoukari iporomive'ġa nduhavamo, ei
 Jesus'ga ikwepykara'ġa pe.

⁴⁷ Nane'yimi Jesus'ga judeus'ga mbo'embo'ei
 ġajatykahavuhua pype. Emo ikwava'ẽhara'ġa
 nduvihava'ġa ojuka pota Jesus'ga judeus'ga
 mbo'ehara'ġa pavẽi huvihava'ġa pavẽi no.

⁴⁸ –Maramarã po ti nhande ga jukai nehẽ? ei ġa
 ojohupe.

Ndohekatui ġa gajukahava rehe. A'ereki pevove'ġa ġwendu pota hete Jesus'ga nhi'iġa ovy'aheteavo ga rehe onhimongyavo.

20

Ma'ġa nde mbuhurukaruho avo? ei ahe Jesus'ga pe

(Mateus 21.23-27; Marcos 11.27-33)

¹ Aerē Jesus'ga ġa mbo'ei ġajatykahavuhua pype templo pype. Omombe'u katu ga ġa pe pyryva'ea onhimombe'ua. Ga nhi'iġame uhu ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi xava'eve'ġa pavēi no.

² Jesus'ga pe ġa ei:

—Emombe'u ti ore ve. Ma'ġa nde mbuhurukaruho avo nahanahā ti eko javo? Ma'ġa e'i a'ea nde ve? ei ġa Jesus'ga pe.

³ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Ji nhi'iġpondekwa ti imombe'gwovo ji ve.

⁴ Ma'ġa ombuhuruka João Batistava'ea? A'ero ga ġa mobatiza okovo garemimbotarimova'ea rupi. “Tupana'ga yvagipeve'ga ombuhuruka ahe,” pe'ji po pe. “Yvyakotyve'ga ombuhuruka ahe,” pe'ji po pe. Marā pendeaporoġita a'ero naerū? ei Jesus'ga ġa pe.

⁵ A'ero ġa eġa'ei ojohupe:

—Po ti nhande ei: Tupana'ga ombuhuruka ahe, a'ero po ti Jesus'ga ei nhande ve nehē: “Maraname pe ndaperoviari João Batistava'ea nhi'iġagwera naerū?” Nahā po ti Jesus'ga ei nhande ve nehē.

⁶ Po ti nhande ei: Yvyakotyve'ga ombuhuruka João Batistava'ea, a'ero po ti nhandegwyriveve'ġa henduvi nhanenhi'ġa imombomomboa ita

nhande rehe nhande jukavo ipyvõ nehẽ. A'ereki nhandegwyripeve'ğa ei oyvyteri pe: “João Batistava'ea ko Tupana'ga nhi'ïga mombe'uharamo. Tupana'ga ahe mbuhuruka nhande pyri. A'iti a.” Nahã nhandegwyripeve'ğa heroviari javo ahe ve oyvyteri pe, ei ġa ojohupe.

⁷ Nurã ġa ei Jesus'ga pe:

—Ma'ğa po ombuhuruka João Batistava'ea? Ma'ğa ei ga pe, a'ero ga omobatiza ġa? Ndorokwahavi, ei ġa javo tehe ga pe.

⁸ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Ji po ti na jitehe namombe'ui ga pe me a'ero nehẽ - kiroki ga ji mbuhu avo ji rerekovo - gaha po ti ji namombe'ui pe me nehẽ, ei Jesus'ga.

Garemitymipyra *repiakatuhara'ğa*
okote'varuhuve'ğa

(Mateus 21.33-46; Marcos 12.1-12)

⁹ A'ero pevove'ğa pe Jesus'ga imombe'ui ojo'java'ea. Ga mbo'eavo ga ei:

—Akwaimbae'ga itymi yhypoa'javuhuva'ea uva'yva ko pe, ei Jesus'ga. Aerẽ ga ei ojipe'ğa pe: “Pehepia katu ti nhiremitymipyra jikohoa. A'ero jykyhava rupi he'yjuhu po ti yva'ia peapoaramo ikwepykavamo a'ero nehẽ. He'yjuhu po ti yva'ia jiapoaramo a'ero nehẽ no,” ei kohoa jara'ga ġa pe.

—“Pyry,” ei ġa. A'ero ġa pytai ko pe hepiakatuavo ga pe, ei Jesus'ga.

—Paivohu kohoa jara'ga hoi a'ero mbaigwehu po ti jijivyra'java nehẽ javo, ei Jesus'ga.

¹⁰ —Aerẽ kiro jykyhava reki, ei Jesus'ga. A'ero kohoa jara'ga ei ojipyrive'ğa pe: “Eho ti ġa pyri

nhiremitymipyra repiakatuhara'ġa pyri. Toyky ti ġa yva'ia imbuhuruka jia poa ji ve," ei ga.

—“Kwa,” ei ga. Ogwovo ga vahemi ġa pyri imombe'gwovo ganhi'iġa ġa pe.

—Emo ġa nomondopotari yva'ia ga pe ga nupanupamo ga mondovo ojihugwi. Gapojate oho ġa hugwi a'ero.

¹¹ —Aerē kohoa jara'ga ojipe'ga mondoi ojipyrive'ga togweru ti ga yva'ia ġa hugwi jawo novia. A'ero gapyrive'ga hoi. Ga vahemame pevo garemitymipyra repiakatuhara'ġa ga nupanupai ojigwaraita ga rehe ga mondovo ojihugwi. Gapojate oho ġa hugwi a'ero.

¹² —Aerē kohoa jara'ga ojipe'ga mondoi ġa pyri novia ojipyrive'ga. Gapyrive'ga vahemame ġa pyri ġa ga kyti ga mu'umu'uma ga momboa.

¹³ —A'ero kohoa jara'ga ei: “Marā po ti ji nhiremitymipyra repiakatuhara'ġa nderekoi? Amondo po ti ji jira'yra'ga ġa pyri nhiremia'nguhete'ga nehē. Po ti ġa ga rerekokatui imondovo ga pe ga repiagame nehē,” ei ga gwa'yra'ga mondovo novia.

¹⁴ —Ogwovo gara'yra'ga vahemi uva'ga remitymipyra repiakatuhara'ġa pyri. Gara'yra'ga repiagame ġa ei ojohupe: “Avova'ea ko gayvyaġwama. Tijuka ti ga. A'ero po ti nhande tireko pa vyva nehē,” ei ġa.

¹⁵ —A'ero ġa gara'yra'ga mombori kohoa hugwi ga jukavo, ei Jesus'ga imombe'gwovo. Marā po ti kohoa jara'ga ġa nderekoi a'ero nehē?

¹⁶ Ovahē po ti ga onhimitymipyra repiakatuhara'ġa moka'nhymbava gwa'yra'ga

repyga nehẽ. A'ero ga ojipe'ga mongoi
 gwemitymipyra repiakatuharamo, ei Jesus'ga.

Jesus'ga nhi'iğa renduvame pevove'ga ei:

—Po ti na rũi nehẽ hamo!

¹⁷ Ga ndepiaheteavo Jesus'ga ei ға pe:

—Nahã tuhẽ po ti nehẽ. Tupana'ga rembikwati-
 jarukara e'i:

“Onga apohara'ğa japorame onga ita apopyra hep-
 iagi ojipeji ita.

A'ea ға imombori ipo'rue'yma tiruahũ javo jupe.

Aerẽ akoja jitehe hekoi huvihavamo jara hohe
 opyryhetero onga pyhykatuavo.”

A'ea ikwatijaripyra e'i, ei Jesus'ga oarõe'yma
 mombe'gwovo ға pe.

¹⁸ —Kiroki ға o'a akoja rehe ita rehe – ғаhã
 po ti onhika'mbika'mbi nehẽ, ei Jesus'ga. Po ti
 akoja ita ihiri ға ndehe nehẽ, a'ero po ti ita ға
 ka'mbika'mbigi ға mongu'iuhuavo nehẽ.

A'ea Jesus'ga ei ikwahavuka oarõe'ỹve'ğa
 mbote'vara.

Césarva'ea rembiapoa itambere'ia

(Mateus 22.15-22; Marcos 12.13-17)

¹⁹ A'ea rupi ға ei ojohupe Jesus'ga
 mombe'gwovo judeus'ğa mbo'ehara'ğa
 ikwava'ẽhara'ğa nduvihava'ğa pavẽi. Ga arõe'yma
 ға ei:

—Jesus'ga nhande mombe'u o'ete'varuhuavo
 nhande ve imombe'urame ojo'java'ea peko
 akoja'ğa ja javo nhande ve, ei ға.

Nurã ға Jesus'ga pyhypotarahivi kiro. Emo
 ға okyhyji pevove'ğa hugwi. A'ereki pevove'ğa
 oarõ hete Jesus'ga onhimongyavo ga ko Tupana'ga
 nhi'iğa mombe'uhara'ga javo.

20 Nurã ġambo'ehara'ġa ikwava'ẽhara'ġa nduvihava'ġa pavẽi Jesus'ga rapekouhui okovo ganhi'igã rerojijyi pota. Ojipe'ġa pe ġa enhimimi:

—Peho ti Jesus'ga pyri ga renduva. Pekokatu'ã ti ga pyri tokwahavyme ti ga omoandyandyja. Po ti ga nomombe'ukatui a'itiheteva'ea, a'ero po ti ore ga mbotegwetei ga mondovo governador'ga pyri nehẽ. A'ero po ti ga ga pyhygukari ga rerekovo nehẽ, ei ġa ġa mondovouka Jesus'ga pyri.

—Kwa, ei ġa ogwovo.

Ovahẽ ġa Jesus'ga pyri.

21 Kiro ġa ei Jesus'ga pe:

—Hupi hete nde eremombe'u orembo'eharamo. A'itituhẽva'ea rehe nde ore mbo'e. A'ea rehe jate nde rekoi ekyhyjie'yma ojipe'ġa hugwi ekoe'yma huvihava'ġa ndehe jate. Nderekoi nde embohetetehea rehe no. Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe nde ore mbo'e katu, ei ġa Jesus'ga pe.

22 Marã ndereaporogita? César'gareheve'ġa e'i: “Pemondomondo ti itambere'ia César'ga pe nhan-deruvihavuhu'ga pe ga imono'oġukarame,” ei ġa. Mara'ngu po nde javo: “Timondo ti”? Mara'ngu po nde javo: “Timondoyme ti”? Marãi nde? ei ġa Jesus'ga pe.

23 Ojohupe ġa ei:

—“Tapemondoi ti César'ga pe,” e po ti ga nhande ve nehẽ hamo, ei ġa ojohupe. A'ero po ti nhande ga'eagwera mombe'ui César'ga pe nehẽ. A'ero po ti César'ga onhimonha'nga ga rehe nehẽ, ei ġa ojohupe.

Jesus'ga ombaragwaha omoandyandyipotara rehe. Nurã ga ei ġa pe:

24 —Pehepiuka ti ji ve itambere'ia moeda.

A'ero ġa hepiukari ga pe. A'ero ga ei:

—Ma'ġa ra'angava hehe? Ma'ġa ndera ġa okwatija inoġa hehe? ei Jesus'ga.

A'ero ġa ei:

—César'ga ra'angava. Garera tuhē ġa okwatija inoġa hehe.

²⁵ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pemondoa'ja ti César'ga rembiapoa ga pe a'ero. Tupana'ga rembiapoa ki a'e te pemondoa'ja Tupana'ga pe, ei Jesus'ga ġa pe.

Yvyakotyve'ġa pe Jesus'ga ei Tupana'ga rembiapoa tonhimondo ti ġa onhikwava'eġa ga pe javo.

²⁶ Hupi hete Jesus'ga imombe'ui tomondo ti ġa César'ga pe javo. A'ero tegwete ġa pe Jesus'ga moandyandyihava pevove'ġa ga renduvame a'ero. Onhimomby'avo Jesus'ga nhi'iġa rehe ġa nonhi'iġa'javi.

Ombogwerahavirē omanove'ġa nahem-birekoa'javi

(Mateus 22.23-33; Marcos 12.18-27)

²⁷ Kiro saduceus'ġa nduri Jesus'ga pyri. Saduceus'ġa ndogweroviari omanove'ġa mbogwerahava. Ua ġa ei ojohupe:

—Mara'ngu po ti Jesus'ga onhimbote gweteavouka nhande ve onhi'iġame nehē?

A'ea ġa ei ojohupe ua ovahema Jesus'ga pyri.

²⁸ Nde ko orembo'eharamo javo, ġa ei Jesus'ga pe:

—Ymyahū Moisésva'ea okwatija hako tokwaha ti ġa javo. Aherembikwatijara e'i:

“Po akwaimbae'ga irū'ga manoi ta'yre'ymame ġwembirekohēa pe,

a'ero ti ga tahembireko hēa pavēi.

Ta'y ti ga hēa pe nhiirūva'ea togwereco gwakykwe-pohara'ġa javo.”

A'ea Moisésva'ea ikwatijari hako, ei ġa Jesus'ga pe.

²⁹ Kiro ġa imombe'ui omanove'ġa Jesus'ga pe. Ga e'i:

—Ymya seteva'ea onhoirūva'ea hako, ei ġa Jesus'ga pe. Ojihuvypyva'ea rembirekoro kako. Ndata'yri ahe kunhangwerava'ea pe. Aerē akwaimba'eva'ea manoi.

³⁰ A'ero aheakoindava rembirekoro aherembirekokwerava'ea pavēi oirūva'ea py'rovo Moisésva'ea nhi'īpo'ruavo. Ndata'yri ahe aherembirekokwerava'ea pe. Aerē ahe manoi no.

³¹ Na jitehe aheakoindava pe a'ero. Omano ahe ta'yre'yma aherembirekokwerava'ea pe, ei ġa. Na jitehe jarava'ea onhoirūva'ea nhaporemō ahe rembirekoro aherembirekokwerava'ea pavēi. Ndata'ypavi reki seteva'ea aherembirekokwerava'ea pe. Omanomba ahe kako. Nahā ahe rekoijopy'ropy'rovo.

³² Aerē mbapavamo aherembirekokwerava'ea manoi kunhangwerava'ea kako, ei ġa Jesus'ga pe.

³³ —Marā po ti a'ero nehē? ei ġa Jesus'ga pe. Omanove'ġa mbogweravame po ti Tupana'ga seteva'ea mbogweravi kunhangwerava'ea reheve nehē. Ma'ġa nembirekoro po kunhangwerava'ea rekoij nehē ahe kwerava'javame nehē? A'ereki seteva'ea onhoirūva'ea hembireko kunhangwerava'ea pavēi, ei ġa. Emombe'u ti ore ve. Marā po ti a'ero nehē? ei ġa Jesus'ga pe.

A'ea ġa imombe'utehei heroviare'yma ġwaramo omanove'ġa mbogwerahava.

34 Kiro Jesus'ga ei ġa pe:

—Avo yvya koty akwaimbae'ġa nembirekoro. Ojipe'ġa kunhangwera'ġa mohembirekoi no.

35 Jara'ġa pe po ti Tupana'ga ei nehē: “Jihi a'e pe me: Pepyry pe. A'ero po ti ji pe mbogweravi omanove'ġa mbogwerahava rupi pe mombytavo ji pyri nehē.” Nahã po ti Tupana'ga ei ġa pe nehē. Gahã kirē nahembirekoa'javi nehē akwaimbae'ġa kunhangwera'ġa no.

36 Tegwete ġamanoa'java no. A'ereki ġa oko Tupana'gapyrive'ġa ja yvagipeve'ġa ja. Yvagi pe Tupana'gapyrive'ġa oko omanoe'yma. Na jitehe po ti Tupana'ga remimbogwerave'ġa nomanoa'javi nehē no. Tupana'ga ra'yramo ġa ndekoi Tupana'ga remimbogwerava'ero ġwaramo, ei Jesus'ga.

37 —Moisésva'ea vehevi imboukwahavi nhande ve ikwahavuka ahembogwerahava ikwatijarame i'yva mombe'ua ikaja pyteripeva'ea mombe'ua. A'ereki imombe'urame a'ea ahe okwatija javo: “Tupana'ga ei: ‘Jihi ko Tupanamo.

Abraão'ga ji mbohete.

Isaque'ga ji mbohete.

Jacó'ga ji mbohete’.”

A'ea Moisésva'ea okwatija Abraãova'ea manorē Isaqueva'ea manorē Jacóva'ea manorē. Ikwatijarame nahã Moisésva'ea ikwahavukari nhande ve ġa okoji javo.

38 A'ereki Moisésva'ea nde'i: “Tupana'ga ei: ‘Abraãova'ea ji mbohete’.” A'ea rūi ahe e'i ikwatija. A'ereki Tupana'ga pe ġa okoji. “Okó pa ġa avuirama,” ei Tupana'ga ikwahava, ei Jesus'ga saduceus'ġa pe.

39 Kiro judeus'ġa mbo'ehara'ġa ei Jesus'ga pe:
 —Ahembo'eharamo hupi hete nde nhi'īgi ahem-
 bogwerahava mombe'gwovo, ei ġa Jesus'ga pe.

40 A'ero ġa nhaporemō nde'ia'javaġwami tuhē
 Jesus'ga pe maramarā jave'yma. A'ereki ġa oky-
 hyji ga hugwi ga okwaha pa javo.

*Cristo'ga ko Daviva'ea rymyminoa ahepojyka-
 haretea no*

(Mateus 22.41-46; Marcos 12.35-37)

41 A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—He'yive'ġa ei: “Cristo'ga Tupana'ga remim-
 buhurukara'ga ko Daviva'ea rymyminoa.” A'ea ġa
 ei, ei Jesus'ga. Maraname ġa ei a'ea ga pe?

42 A'ereki ymyahū Daviva'ea tuhē okwatija
 inoġa livro de Salmos rehe. Ikwatijarame ahe ei
 hako:

“Tupana'ga e'i jipojykaharete'ga pe:

‘Eapy na'ē ji pyri jijohukoty rūi ekovo huvi-
 havamo epytavo.

43 Tamongo ti ji nearōe'ŷve'ġa neremimbota-
 rimova'ea rehe nehē,' ei Tupana'ga,” ei Da-
 viva'ea ikwatija hako, ei Jesus'ga.

44 A'ea Daviva'ea ei imombe'gwovo Cristo'ga
 ko jipojykaharetero oko javo. Ga ko Daviva'ea
 rymymino'ga jate rūi naerū, ei Jesus'ga onhi-
 mombe'gwovo ġa pe ġa mbojapyakavo.

Judeusva'ea mbo'eharava'ea onhimbohete tehe

(Mateus 23.1-36; Marcos 12.38-40)

45 Pevove'ġa nhaporemō ġwenduvame Jesus'ga
 ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

46 —Penhimboko'i ti. Tapekoi ti judeus'ġa
 mbo'ehara'ġa ja. A'ereki ġa onhimboheteuhu.

Omongi pota ġa opipukuhua tianderepia ti ġa nhande mboheteavo javo. Ikatuuhu ġa pe ojipe'ġa mbaragwahavame ġa ndehe ima'ėhai pe feira pe onhi'iġatuavo ġa pe orembo'ehara javo ġa pe.

—Nhandejatykahava pype ġa oapy nhanderuvihava'ġa apykava rehe. A'ereki ġa e'i oyvyteri pe: “Tianderepia pa ti ġa nhande mboheteavo,” ei ġa. “A'ereki nhande ġanduvihavuhuhetero xako.” Na jitehe ġa ei oyvyteri pe i'upota toryva jara'ġa pyri toryva repiagame.

⁴⁷ —Opojykaaahy ġa mbatera aherembirekokwera'ġa hugwi, ei Jesus'ga. Onhi'imbukuhu tehe ġa Tupana'ga pe. Oyvyteri pe ġa ei: “Nhande renduvame po ti ojipe'ġa ei nhande ve oarō hete ġa Tupana'ga javo,” ei ġa oyvyteri pe. Nurā jate ġa nhi'inhi'iġi Tupana'ga pe ahe moandyandyita, ei Jesus'ga. A'ero kaitu po ti hahy hete ġa pe nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

21

Aherembirekokwerava'ea remimondoa (Marcos 12.41-44)

¹ Kiro judeus'ġa jatykahavuhu pe Jesus'ga imbateve'ġa ndepiagi ġa imondorame itambere'ia hyrua pype.

² Ga aherembirekokwerahēa repiagi hēa imondorame oitambere'ia ipype imbatere'ỹvehēa. Mokōi itambere'ia hēa imondoī ipype duas moedas.

³ A'ero Jesus'ga ei:

—A'e katu ji nde ve: Kia aherembirekokwerahēa remimondoa imbatere'ỹvehēa remimondoa koji'i pyry Tupana'ga pe ġanemimondoa hohe pa.

⁴ A'ereki he'yiva'ea ġa omombyta itambere'ia ojive imondorame Tupana'ga pe hyrua pype. Hēa ki a'e te mokoīī te hēa herekoi itambere'ia. Hēa imondopavi reki oapoa ipype, ei Jesus'ga.

Judeusva'ea jatykahavuhua monduru-pavaġwama

(Mateus 24.1-2; Marcos 13.1-2)

⁵ Aerē ojipe'ġa ei:

—Ikatu hete nhandejatykahavuhua ita apopyra. Omondo ġa itauhua pyryva'ea japokaturame ymyahū. Ombojigwa ġa ojatykahavuhua a'ea pyvō ojipea pyvō no timbohete Tupana'ga javo.

A'ero Jesus'ga ei:

⁶ —Pehepia pe nhandejatykahavuhua avo. Aerē po ti ndojikojikoga'javi ojogwehe itauhua nehē. Omonduru pa po ti ġa inoġa nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

Hahyheteaġwama Jesus'gareheve'ġa pe

(Mateus 24.3-14; Marcos 13.3-13)

⁷ A'ero ġa ei ga pe:

—Orembo'eharamo emombe'u ore ve, ei ġa Jesus'ga pe. Maname po ti ġa imondurugi nhandejatykahavuhua nehē? Marāva'ea po ti Tupana'ga hepiukari na'ē ahemonhimomby'ava'ea nehē ikwahavuka nhande ve nehē? A'ero po ti nhande ikwahavi imonduruġwerīhava po ti kiro javo, ei ġa.

⁸ A'ero Jesus'ga ei:

—Penhimboko'i ti! Tapenhimoandyjukari ti ġa pe. Aerē po ti he'yjuhuve'ġa uhu ji ra'āra'āteheavo javo nehē: “Jihi ko Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo. Kiro mbapava uhu

ahemoka'nhymbahava a'ero," e'i po ti ġa o'mbero nehē, ei Jesus'ga. Tapehendukatui ti ġa a'ero.

⁹ —Aerē po ti ojipe'ġa tavukari ojipe'ġa pe nehē. Ojipe'ġa po ti ndokopotari gwuvihavuhu'ġa nhi'ġa rupi nehē. A'ero po ti ġa ndekoi ojogwehe nehē. Imombe'urame pe me ti tapenhimongyhyjiukari ġa pe. Otavuka tuhē po ti ġa nehē. A'ea rupi rūi po ti mbapavakotyva'ea nehē, ei Jesus'ga.

Ojipea Jesus'ga ei ġa pe:

¹⁰ —Gagwyriveve'ġa po ti oko na'ē ojipe'ġa gwyriveve'ġa ndehe otavuka ġa pe nehē. Ojipe'ġa nduvihavuhu'ġa po ti omondo ojigwyriveve'ġa otavuka ojipe'ġa nduvihavuhu'ġa gwyriveve'ġa pe nehē, ei Jesus'ga.

¹¹ Omyomyi po ti yvya avo nehē. Pevo po ti yvya imyimyī nehē no, ei Jesus'ga. Ahā po ti ġa pe mbatera avo nehē. Pevo po ti ty'ara ġa jukai nehē no, ei Jesus'ga. Itetiruamba po ti ġa nehē. Opihipihi po ti ġa karugwara ojohugwi nehē, ei Jesus'ga. Yvaga hugwi ahemongyhyjiva'ea jip-iukari ikwahavukava'ea ahe mongyhyjiavo nehē, ei Jesus'ga.

¹² —A'ea renonde po ti ġa pe pyhygi okote'varuhuavo pe me nehē. Ga po ti pe nderohoahyi pende'yja'ġa jatykahai pe ipypeve'ġa nduvihava'ġa ndovai pyteri pe pe mondovouka cadeia pype nehē. Ga po ti pe nderohoukari huvihavuhu'ġa ndovai pyteri pe nehē governador'ġa ndovai pyteri pe no. Gandovai pyteri pe po ti ġa pe nderohoukari nehē timboja tehe ti ġa ndehe javo. Nahā po ti ġa ndekote'varuhui pe me pejikoga ġwaramo ji rehe nehē, ei Jesus'ga.

13 –A'ea rupi po ti pe ji mombe'ui ġa pe nehē tojiko ti ġa Jesus'ga rehe javo. Nahã po ti pe pyryva'ea mombe'ui ġa pe nehē.

14 Tape'ei na'ē ti pejiyvyteri pe: “Maramarã po ti nhande nhi'igi ġa pe nehē?” A'ea ti tape'ei pevy'are'yma. Pe'ji ti kiro pejiyvyteri pe: “Ndia-japyakai nhande nhanenhi'iga rehe.” A'ea ti pe'ji, ei Jesus'ga ġa pe.

15 Jihi po ti akwahaheteuka pe me pe mbo'eavo nehē. Nurã po ti pe ekatui penhiarõ'e'yve'ġa pe nehē. A'ero po ti ġa ndipopoakari pe me pe nhi'igame nahã. Tegwete po ti ġa'ete'varuhua penhi'iga pe nehē, ei Jesus'ga.

16 –Penduva'ġa vehevi po ti pe pyhygukari pey'ġa vehevi peirũ'ġa vehevi pende'yja'ġa vehevi. Kiroki ġa ojikoty'a pe pavēi – ġahã pe pyhyguka no. Ga nhaporemõ po ti pe pyhygukari pe mondouka gwuvihavuhu'ġa pe nehē. Jararamo pe ġa pe jukauka nehē.

17 Nahã po ti ġa ndekopavi pe ndehe pe arõhetee'yma nehē pendekoro ġwaramo jireheva'ero, ei Jesus'ga.

18 –A'ero po ti Tupana'ga pe pokogi pe moka'nhyimbavukare'yma ġa pe nehē. Pe'ava vehevi po ti Tupana'ga hepiakatui nehē.

19 Penhimboitaro ġwaramo pejikoga ga rehe po ti pe ndekoi avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei Jesus'ga.

*Jesus'ga omombe'u Jerusalém monduru-
gaġwama*

(Mateus 24.15-21; Marcos 13.14-19)

20 –Aerē po ti pe hepiagi soldados'ga cidade de Jerusalém atimaname nehē. Nahā po ti he'yjuhuve'ga tavukari Jerusalémmeve'ga pe nehē. A'ea repiagame po ti pe ikwahavi Jerusalém mondurugwerihava nehē, ei Jesus'ga.

21 A'ero Judéiapeve'ga ti toka'nhy onhana yvytyruhu pe onhimima nehē xamanoyme ti javo, ei Jesus'ga. Jerusalémmeve'ga ti toho Jerusalém hugwi nehē. Nhuhumeve'ga ti tokiyime Jerusalém me nehē xamanoyme ti javo, ei Jesus'ga.

22 A'ereki Jerusalém monduruga rupi po ti Tupana'ga jipygi nehē. Nahā po ti hekoī Tupana'ga nhi'īpo'ruavo pa ymyahūva'ea po'ruavo pa. A'ereki ymyahū ga e'i ikwatijaruka nahanahā po ti ji jipygi nharōe'ŷve'ga ndehe nehē javo, ei Jesus'ga.

23 –Iporia'i po ti ipuru'ave'ga a'ea rupi oka'nhypotaramame nehē. Iporia'i po ti ga nehē no – kiroki ga omoka'mbuka'mbu gwa'ya'ra'ga nenonhapotaramame, ei Jesus'ga.

–Tiruahū hete po ti judeus'ga pe nehē. Ndukauti po ti gapy'a nehē. Onhimonha'nga hete po ti Tupana'ga okovouka ga ndehe nehē.

24 Judeus'garūive'ga pe ti Tupana'ga ga jukaukari nehē. Itakyhea'javuhuva'ea pyvō po ti judeus'garūive'ga jara'ga jukai nehē. Ga po ti opyhy jara'ga nderogwovo ogwuri pe nhaporemo nehē no. Nahanahā po ti ga ga mbokwaki'opavi Jerusalém hugwi nehē. A'ero Jerusalém ga imondurupavi nehē. Nahanahā po ti Tupana'ga Jerusalém rerekote'vate'varuhuukari judeus'garūive'ga pe nehē. Emo po ti aerē ga ndogwerekoa'javukari ga pe ga mombiguka nehē, ei Jesus'ga.

Jesus'ga rura'javaḡwama
(*Mateus 24.29-31; Marcos 13.24-27*)

²⁵ –Aerē po ti ahemongyhyjiva'ea jipiukari okovo kwara rehe jahya rehe jaytata'ia rehe ikwahavuka nehē. A'ero po ti yvyakotyve'ḡa gwyriveve'ḡa py'a ndukatui nehē. Ndovy'arihu po ti ḡa nehē.

–Ipyambu paranauhūa nehē. Moumbe hete po ti typepemuhūa nehē. A'ero po ti ḡa nhimomby'ai ikwahave'yma javo nehē: “Maraname po?” e po ti ḡa.

²⁶ –Oḡwyḡwy po ti ipopoakava'ea yvagipeva'ea nehē, ei Jesus'ga. A'ero po ti yvyakotyve'ḡa mano'ātehei okyhyjiavo nehē. “Marā po ti nhande rekoi nehē?” e po ti ḡa onhimboko'iaivo nehē.

²⁷ –A'ero po ti ḡa ji repiagi ji rura'javame yvaḡatiḡa pyteri pe nehē yvyakotyva'ero yvagipeva'ero. Jipopoakara po ti ḡa gwepia nehē no. Nhirendy'jandy'java po ti ḡa hepiagi nehē no jikatuhetea, ei Jesus'ga.

²⁸ Ahemongyhyjihava uḡwerĩrame Tupana'ga po ti pe mbopiro'yḡwerĩ pendekote'varuhua hugwi nehē. Nurā po ti pepo'ā pejovavua tahepia ti ji Jesus'ga rura javo pejoryjoryvamo nehē, ei Jesus'ga ḡa pe.

Figo'yva figueira ahe mbo'e
(*Mateus 24.32-35; Marcos 13.28-31*)

²⁹ Kiro Jesus'ga ḡa mbo'ei ojo'java'ea pyvõ. Imombe'gwovo ga ei:

–Pekwahava'ja ti figo'yva ojipea'yva reheve nhapremo.

³⁰ Henhunhame huangyra pe tuhē pe'e hepiaga: “Kwaria ġwerī kiro,” pe'e pe.

³¹ Na jitehe hepiagame akoja ahemongyhyjiva'ea po ti pe ikwahavi nehē, kiro Tupana'ga oko ġwerī vvyakotyve'ġa nduvihavuhuhetero javo, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

³² —Imombe'ukatuavo ji ei pe me, ei Jesus'ga. Aġwamove'ġa ndekojirame po ti akoja ihopavi japiavo, ei Jesus'ga.

³³ Opa po ti yvaga yvya pavēi nehē. Nhinhi'ġa po ti ndopavaġwami opopoakapige'yma okovo a'itituhēva'ero avuirama nehē, ei Jesus'ga.

Ji mboha'u ti, ei Jesus'ga

³⁴ —Penhimboko'i ti ite'varuhuva'ea hugwi pejikokatuavo ji mboha'uva. Tape'ui ti ahemboheagwryryva'ea pejigwojigwovo toryvi pe. A'ereki i'urame ahe ndojapyakakatui jirura'java rehe. Tape'ei ti pejiyvyteri pe: “Maramarā po ti nhande rekoi nehē?” Tape'ei ti na. Tapejapyakauhui ti pejihe mbatera rehe no. A'ereki hehe pa pejapyakauhurame pe napenhimboko'i ji mboha'uve'yma. Naname po ti ji pe mo'maġi a'ero ji rurame pendekote'varuhua repiaga nehē.

³⁵ Nahā po ti vvyakotyve'ġa pe nhaporemo ġa ji mboha'uve'ymame. Noka'nhyimi ġa ji hugwi jirura'javame nehē, ei Jesus'ga.

³⁶ —Penhimboko'i ti ite'varuhuva'ea hugwi pejikokatuavo ji mboha'uva. Pe'ji ti Tupana'ga pe jipi nehē: “Ore mbopopoaka ti toromboita ti oroka'nhyima hahyva'ea hugwi nehē aerēva'ea hugwi nehē. Ore mbopopoaka ti torepoyja hete

ti oro'ama Jesus'ga rovai pyteri pe orokoheteavo ġwaramo ganhi'ġa rupi.” Nahã ti pe'ji Tupana'ga pe jipi nehẽ, ei Jesus'ga vyvakotyva'ero yvagipeva'ero no.

³⁷ Nane'ymi arimo Jesus'ga ġa mbo'ei ġajatykahavuhua pype templo pype. Ypytuna nanani ga hoi Jerusalém hugwi ogwovo yvytyri pe monte das Oliveiras pe opytavo pevo ypytunimo.

³⁸ Ypyhajive ojatykave'ġa uhu pa ga pyri ojatykahavuhua pype tihendu ti ganhi'ġa javo.

22

Ojuka pota ahe Jesus'ga

(Mateus 26.1-5; Marcos 14.1-2; João 11.45-53)

¹ Kiro judeus'ġa japoi ġwerĩ toryva – kiroki toryva pe ġa ei: Páscoa. Toryvi pe ġa i'ui pão ndovuriva'ea.

² Ikwava'ẽhara'ġa nduvihava'ġa e'i judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavẽi:

—Marã po ti nhande Jesus'ga jukaukari nehẽ?

Nahã ġa ei novĩa. Emo ġa okyhyji ojatykave'ġa hugwi. A'ereki ojatykave'ġa oarõ hete Jesus'ga onhimongyavo.

Judasva'ea e'i apyhyguka Jesus'ga javo

(Mateus 26.14-16; Marcos 14.10-11)

³ Kiro Satanás'ga Judasva'ea pojykai. Judas Iscariotes, ei ġa ahe ve. Ahe ko Jesus'ga remimbo'eharava'ea dozeve'ġa pyteripeva'ea novĩa.

⁴ Judasva'ea hoi Jesus'ga hugwi ogwovo ikwava'ẽhara'ġa nduvihava'ġa pyri guardas'ġa pyri

no – kiroki guardas'ġa gwepia katu judeus'ġa jatykahavuhua. Ovahemame ġa pyri ahe ei ġa pe:

–Tapyhyguka ti ji Jesus'ga mondovouka pe me. Marā po ti a'ero nehē?

A'ea ahe ei ġa pe ġa monhi'iġa a'ea rehe.

⁵ Horyory ġa ahe renduvame. A'ero ġa ei ahe ve:

–Toromondo ti itambere'ia nde ve a'ero.

⁶ –Kwa, ei ahe. Apyhyguka po ti ji ga pe me nehē, ei ahe herogwovo.

Aerē ahe ei ovytyteri pe gweaporoġitaro: “Maraġatu po ti ji Jesus'ga rerekoukari ga pyhygauka ġa pe ojatykave'ġa ndakykweri nehē?” ei ahe ovytyteri pe.

Garemimbo'eharava'ea oapo mbatera Páscoa rupi

(Mateus 26.17-25; Marcos 14.12-21; João 13.21-30)

⁷ Aerē kiro toryva Páscoa. A'ea rupi jitehe nanani judeus'ġa i'ui pāo ndovuriva'ea. A'ea rupi jitehe ġa ojuka mbatepyryva cordeiro.

⁸ Nurā Jesus'ga ei Pedro'ga pe João'ga pe no:

–Peho ti imboavujikwea mbatera nhande ve ti'u ti Páscoa rupi, ei ga.

⁹ A'ero ġa ei ga pe:

–Mome po ti ore hoi mbatera mboavujikwea nehē?

¹⁰ A'ero ga ei ġa pe:

–Ji rendu ti. Peho ti cidade pe. Pe horame po ti akwaimbae'ga pe novatī yhya rerua yhya reruhava pype nehē. Peho ti ga reviri. Ga horame onga pype ti peho ga reviri ipype no.

¹¹ Pe'ji ti onga jara'ga pe: “Nhanembo'ehara'ga ei nde ve: ‘Mome po hyrua ruvi? Ta'u ti mbatera

ipype nhiremimbo'ehara'ġa pavēi Páscoa rupi,' ei nhanembo'ehara'ga nde ve.” A'ea ti pe'ji ga pe, ei Jesus'ga.

¹² A'ero po ti ga hepiukari pe me hyruhua i'ukava ruhava onga jo'ari pe nehē. Pevu ti pemboavujikwe.

A'ea Jesus'ga ei Pedro'ga pe João'ga pe ġa mondovo.

¹³ A'ero ġa hoi cidade pe hepiapava garemi-mombe'ua. A'ero ġa japoī mbatera imboavujikwea Páscoa rupi okovo Jesus'ga nhi'iġa rupi. A'ero Jesus'ġa hoi pevno ovahema.

Jesus'ga omondo ahe ve pão vinho reheve

(Mateus 26.26-30; Marcos 14.22-26; 1 Coríntios 11.23-25)

¹⁴ Kiro ġa o'u ġwerĩ. A'ero Jesus'ga apygi mesa pyri. Dozeve'ġa gamoirũhara'ġa oapy ga pyri mesa pyri.

¹⁵ Kiro ga ei ġa pe:

–Kiroġweva'ea rupi ji a'u pota hete mbatera pe pavēi Páscoa rupi jijukahava renonde.

¹⁶ A'ereki a'e ji pe me: Kirē po ti ji nda'ua'javi te Páscoa rupi nehē. Aerē nhanderuvihavuhetero Tupana'ga imondopavame ġwemimbotarimova'ea rupi jate po ti gareheve'ġa mbopiro'ypahava apiavo ihoi nehē. A'ea rupi po ti ji japoī toryva jiroryvamo ġa pavēi nehē, ei Jesus'ga.

¹⁷ Copo ga ipyhygi. Ipype oko vinho. Hehe ga nhi'iġi Tupana'ga pe nde pyry hete nde imbuhua ore ve javo. Onhi'iġirē ga pe ga ei omoirũhara'ġa pe:

—Koro, ei ga ġa pe imondovo copo ġa pe. Pema'ema'ẽ ti pejive i'gwoi'gwovo, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁸ A'e ji pe me: Nda'ua'javi te po ti ji vinho nehẽ, ei Jesus'ga. Aerẽ huvihavuhetero Tupana'ga imondopavame ġwemimbotarimova'ea rupi jate po ti ji japoï toryva jiroryvamo gareheve'ġa pavẽi nehẽ, ei Jesus'ga.

¹⁹ Kiro ga ipyhygi pão. Hehe ga nhi'igi Tupana'ga pe ndepyry hete nde imbuhua ore ve javo. Onhi'igirẽ ga haygwe'rogwe'rogi pão imondomondovo omoirũhara'ġa pe pe'u ti javo. A'ero ga ei:

—A'ea ko jira'oa, ei ga imondomondovo pão ġa pe. Aere'ĩ po ti hajiheve'ġa ji pyhygi nehẽ ojigwaraita jira'oa rehe ji jukavo nehẽ. Nahã po ti ji manoi pe me pendepykaramo nehẽ. Ji manorẽ nahã ti pe'ua'ja'ja ojipea pão imoka'nhyme'yma nhimanoa pe me nehẽ, ei Jesus'ga.

²⁰ Aerẽ ġa i'ui mbatera imboavujikweva'ea. Ga i'urẽ mbatera ga ipyhygi copo. Oko vinho ipype. Kiro ga imondoï vinho ġa pe. A'ero ga ei:

—A'ea ko jirekoa, ei ga imondovo vinho ġa pe. Aheka'voguka po ti ji jirekoa ġa pe jujukauka nehẽ. Nahã po ti ji manoi yvyakotyve'ġa ndepyga nehẽ. A'ereki Tupana'ga ipyahuva'ea mombe'gwovo e'i: “Garekoa reka'vogame po ti ji imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi,” ei ga. Nurã jirekoa reka'voga ġwaramo a'iti hete tuhẽ po ti Tupana'ga imombori pendekote'varuhua pe hugwi nehẽ ġwembi'ea rupi nehẽ, ei Jesus'ga.

21 –Pehepia ti! Kiroki ga ji pyhyguka ġweri jujukahara'ġa pe – gaha oapy ji pyri imondovo opoa mesa rehe!

22 A'iti a. Tamano ti ji vyakotyva'ero yvagipeva'ero no. A'ereki Tupana'ga e'i ymyahū aerē ti emano javo ji ve. Ga pe – kiroki ga ji pyhyguka ji mondovouka jujukahara'ġa pe – ga pe po ti tiruahū hete nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

23 A'ero ġa eġa'ei ojohupe:

–Manamo po ti nhande Jesus'ga pyhygukari nehē? ei ġa ojohupe onhimomby'avo.

Manamo nhandejoheva'ero? ei ahe

24 Aere'i Jesus'ga moirūhara'ġa jogwayvvari ojogwehe. Ojohupe ġa ei:

–Manamo nhande johe?

25 A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

–Judeus'ġarūive'ġa nduvihavuhu'ġa ipopoaka okote'varuhuavo ogwyripeve'ġa pe ġa mboporavykyheteavo ojive. Jara'ġa inoġi ojihe Ahepokohara. Nahā ġa ipotari ojeraramo onhimboheteavo ji apoko jigwyripeve'ġa javo tehe, ei Jesus'ga ġa pe.

26 –Ga ja rūi ti pejogwereco pejikovo ġwaramo jireheva'ero. Kiroki ga oko penduvihavamo jireheva'ero – gaha ti toko pejipyrive'ga ja, ei Jesus'ga.

27 Manamo ġa johe? ei Jesus'ga. Mara'ngu po pe javo: “Kiroki ga oapy na'ē i'gwovo mbatera ojipyrive'ġa imboavujikwerirē ga pe”? Mara'ngu po pe javo: “Kiroki ga omboavujikwe mbatera imondovo mesa rehe to'u na'ē ojipe'ġa aerē jihi javo”? Marāi pe? ei Jesus'ga. Manamo ġa johe?

–Jihi amombe'u pe me: Gaha – kiroki ga oapy i'gwovo na'ē – gaha oko ġa hohe pa. Na tuhē. Jihi

ako penduvihavamo. Emo pepyrive'ga ja reki ji pe pokogi, ei Jesus'ga.

28 —Pehe aḡwamo vehevi pepyta ji moiruamo jipi pepohire'yma ji hugwi hahyrame ji ve.

29 Nurā po ti ji tuhē pe mongoi nehē peko ti huvihavuhuro javo. Tupana'ga jiruva'ga ei ji ve: “Ereko ti nde ḡanduvihavuhuhetero nehē.” Nahā ga ei ji ve. Na jitehe po ti ji pe mongoi nehē peko ti huvihavuhuro javo.

30 —A'ero po ti pe i'ui jiapoa pyri mesa pyri ji rekorame yvyakotyve'ḡa nduvihavuhuhetero nehē. Pe po ti peapy ikatuva'ea rehe huvihavuhu'ḡa apykava rehe nehē pejikovo peje'yja'ḡa nduvihavuhuro Israelva'ea rakykwepohara'ḡa nduvihavuhuro. Doze ko ḡa oko huvihavamo ojiheve'ḡa pavēi pende'yja'ḡa israelitas'ḡa. Pehe po ti peapy oina nehē xa'e ti ḡa pe ḡandeaporogita rehe javo, ei Jesus'ga omoirūhara'ḡa pe.

Jesus'ga omomorandu Pedrova'ea nahā ti ne'mbe javo

(Mateus 26.31-35; Marcos 14.27-31; João 13.36-38)

31 Kiro Jesus'ga ei Simão Pedro'ga pe:

—Simão, ei Jesus'ga. Ehendu hete. Ombogwa ahe trigo yrupema pyvõ tape'a ti ji ite'varuhuva'ea ikatuva'ea hugwi javo. Na jitehe Satanás'ga pe nderekopotari tahepia ti ji ḡajikoga Jesus'ga rehe javo. A'ero Tupana'ga ei Satanás'ga pe: “Ehepia ti ḡajikoga a'ero,” ei ga. Kiro po ti Satanás'ga pe

nderekoi pe mbopohipota ji hugwi a'ero nehẽ ojigwaraita pe ndehe nehẽ, ei Jesus'ga Simão Pedro'ga pe.

³² —Ji ikwahavame Satanás'ga penderekopotara, ji nhi'igi Tupana'ga pe nde mombe'gwovo ga pe nde repyga, ei Jesus'ga Simão'ga pe. A'e ji ga pe: Tojiko hete jitehe ti Simão'ga ji rehe nehẽ. Terembojikopigukari ti ga Satanás'ga pe a'ero. A'ea ji ei Tupana'ga pe, ei Jesus'ga Simão Pedro'ga pe. A'ereki hahy hete nde ve Satanás'ga nde mbopohirame. Aerẽ po ti nde reaporogitakatua'javamo ejikoga ji rehe nehẽ. Kirẽ ti enhiĩ ġa pe nemoirũhara'ġa pe ġa mbovy'a ġa monhimomiranama – kiroki avove'ġa nhiremimbo'ehara'ġa, ei Jesus'ga Simão Pedro'ga pe.

³³ A'ero Simão'ga ei Jesus'ga pe opojykaharete'ga pe:

—Nde pavẽi po ti ji hoi nehẽ. Po ti ġa nde mongi cadeia pype nehẽ, na ġa ji mongi a'ero nehẽ no. Po ti ġa nde jukai nehẽ, na ġa ji jukai a'ero nehẽ no, ei ga.

³⁴ —Pedro, ei Jesus'ga Simão Pedro'ga pe. A'e ji nde ve: Kiro ypytunimo po ti nde ei ji ve nehẽ: “Ji ndakwahavi Jesus'ga.” Trẽs po ti nde ea'jaa'javi a'ea ji ve inamutiġa nhi'igã renonde nehẽ, ei Jesus'ga Pedro'ga pe.

Peroho ti, ei Jesus'ga javo ġa'apoa pe

³⁵ Kiro Jesus'ga ei omoirũhara'ġa pe:

—Ymyaĩ ji pe mondoukari Tupana'ga nhi'igã mombe'gwovouka ahe ve. A'ea rupi a'e ji pe me: Taperohoi ti itambere'ia, sacola, sandálias irũa.

Marã pe me a'ea rupi raikwehe? Napembateri?
Marã pe ndekoi raikwehe?

A'ero ġa ei ga pe:

—Orogwereco ore a'ea rupi, ei ġa.

³⁶ —Kiro hajihea ji imombe'ui pe me, ei Jesus'ga ġa pe. Po pe pereko itambere'ia, a'ero ti peroho. Po pe pereko sacola, a'ero ti peroho. Po pe ndaperekoi itakyhea'javuhuva'ea, a'ero ti pe-mondo peapoa pepira arimova'ea paletó ipyhyga itambere'ia. A'ero ti pepyhy itakyhea'javuhuva'ea pejive itambere'ia rehe.

³⁷ A'ereki ji a'e pe me: Kiro po ti nhimombe'ua po'ruavo toho nehë – kiroki Tupana'ga rembik-watijarukara e'i: “Ga jukauka po ti ġa ei nehë: ‘Ga ko okote'varuhu.’” A'ea ikwatijaripyra e'i ji mombe'gwovo, ei Jesus'ga. Nahã kiro hekoi nehë. A'ereki ji ahygahi pa ġwerĩ nhimombe'ua rehe, ei Jesus'ga.

³⁸ A'ero Jesus'ga moirũhara'ġa ei Jesus'ga pe:

—Ehepia orepojkaharetero, ei ġa. Agwa ko mokõi itakyhea'javuhuva'ea.

A'ero ga ei ġa pe:

—Kirupi te!

Jesus'ga oko oliveiras ndyvi pe monte das Oliveiras pe

(Mateus 26.36-46; Marcos 14.32-42)

³⁹ Kiro ga hoi ogwovo vytyri pe oliveiras ndyvi pe monte das Oliveiras pe. Oho ga pevo jipi. Kiro garemimbo'ehara'ġa hoi ga rupi.

⁴⁰ Ovahemame pevo Jesus'ga ei ġa pe:

—Penhiĩ ti Tupana'ga pe. Pe'ji ti ga pe: “Ore poko ti torokote'varuhupotaryme ti.” Nahã ti pe'ji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga.

⁴¹ Hehemo'i ga hoi ģa hugwi ģwenypy'anduruga tanhiĩ ti Tupana'ga pe javo. Onhiĩ ga pe a'ero.

⁴² —Apĩ, ei ga Tupana'ga pe. Nde ipotarame ti teremhukurari hahyva'ea ji ve ji jukaukare'yma ģa pe. Emo nhiremimbotari-mova'ea rupi rui ji tako, a'e reki nde ve. Po nde erepota nhimanoa tamano ti ji a'ero, ei Jesus'ga Tupana'ga pe.

⁴³ Kiro Tupana'gapyrive'ga jipiukari Jesus'ga pe ua yvaga hugwi Jesus'ga mbopopoaka.

⁴⁴ Hahy hete Jesus'ga vyvteri pe ga rekoveveuhuavo ģwaramo. Nurã ga nhi'ĩhetei Tupana'ga pe. Gwy'ajyguhu ga. Otururu hete ga hugwi vyvvo gary'aja. Garekoa ja hete itururui.

⁴⁵ Aerẽ ga nhi'imbavi Tupana'ga pe opo'ama'java ojivya ģwemimbo'ehara'ga pyri ģa ndepiaga. Oki ģa ģwe'ouhũro okoveveuhuavo ģwaramo.

⁴⁶ A'ero ga ei ģa pe:

—Maraname pe kiri? Pevy ti penhinhi'ĩga Tupana'ga pe. Pe'ji ti ga pe: “Ore poko ti torokote'varuhupotaryme ti.” Nahã ti pe'ji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga ģa pe.

Opyhyguka ahe Jesus'ga

(Mateus 26.47-56; Marcos 14.43-50; João 18.3-11)

⁴⁷ Ga nhi'imbige'ymame nanime he'yive'ga nduri. Judasva'ea ruri ģa nenonde ģa nderua ģa nderovahema. Judasva'ea ko Jesus'ga

remimbo'eharava'ea dozeve'ġa pyteripeva'ea. Kiro ahe ruri Jesus'ga bejavo.

⁴⁸ —Judas, ei Jesus'ga ahe ve. Ji bejavo nde ruri. Nahã nde ji repiukari ġa pe naerũ togweroho ti ġa ga javo? ei Jesus'ga yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

⁴⁹ Hepiagame Jesus'gapavēive'ġa ei oyvyteri pe: “Kiro po ti ġa Jesus'ga pyhygi!” ei ġa. A'ero ġa ei Jesus'ga pe:

—Marã? Torokyti ġa itakyhea'javuhuva'ea pyvõ a'ero naerũ? ei ġa Jesus'ga pe.

⁵⁰ Nanime Jesus'gapavēive'ġa pyteripeve'ga imondoi itakyhea'javuhuva'ea ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'gapyrive'ga apiavo ga nambi'oga gajohukoty rui.

⁵¹ A'ero Jesus'ga ei onhipavēive'ga pe:

—Kirupi te!

Jesus'ga pokogi ganamihymuhũa rehe ganambia apokatua'java.

⁵² Kiro Jesus'ga nhi'īgi ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pe xava'eve'ġa pe no guardas'ġa pe no – kiroki guardas'ġa gwepia katu judeus'ġa jatykahavuhua. A'ereki ġa nhaporemohu ga pyri tipyhy ti ga javo. Ga pe Jesus'ga ei:

—Amovahĩ po ji governo naerũ? Nurã pe heruri itakyhea'javuhuva'ea mbuahava reheve ji pyhyga naerũ?

⁵³ Nane'yimi ji rekoi pe pavēi nhandejatykahavuhua pype templo pype ikwehe'i. A'ea rupi pe ndajipyhygi, ei Jesus'ga. Korogwe Tupana'ga ji pyhygukari pe me. Diabo'ga omondomondo ypytunarupive'ġa'jave'ġa. Gaha pe mbuhu ji pyhypota, ei Jesus'ga ġa pe.

*Ji ndakwahavi Jesus'ga, ei Pedrova'ea
(Mateus 26.57-58, 69-75; Marcos 14.53-54, 66-72; João 18.12-18, 25-27)*

⁵⁴ A'ero ġa ga pyhygi ga rerogwovo. Ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga rongauhu pe ġa ga rerohoi ga rerovahema.

Ga reviri Pedro'ga hoi onhimboyha'iavo ga hugwi tajipyhygye ti ġa javo.

⁵⁵ Imondygirē tata okara pyteri pe ġa oapy ojog-werekovo ipyri. A'ero Pedro'ga oapy ġa pyri no.

⁵⁶ Ga apygame pevo tata pyri ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'gapyrivehēa ga repiagi. Hēa gwepia hete ga. A'ero hēa ei ga mombe'gwovo:

—Agwa'ga ko Jesus'ga pavēive'ga no, ei hēa.

⁵⁷ Pedro'ga nonhimombe'ui reki.

—Kunha, ei ga hēa pe. Ji ndakwahavi ga, ei ga o'mbero.

⁵⁸ Aere'ī ojipe'ga ga repiagi. Pedro'ga pe ga ei:

—Ndehe no Jesus'ga pavēiva'ea.

A'ero Pedro'ga ei ga pe o'mbero:

—Ji rūi ko! ei ga.

⁵⁹ Aerē uma hora ikwavame ojipe'ga ehetei Pedro'ga mombe'gwovo:

—Ga tuhē Jesus'ga pavēive'ga no. A'iti a. A'ereki ga Galiléiapeva'ero oko, ei ga.

⁶⁰ A'ero Pedro'ga ei:

—Gara pe nde ei? A'ereki ji ndakwahavi, ei ga.

Ga nhi'imbig'e'ymame kotihī inamutiġa nhi'īgi.

⁶¹ A'ero nhandepojykaharete'ga Jesus'ga pyryrymi Pedro'ga repiaga. A'ero Pedro'ga ikwahava'javi ga'eagwera ojive. A'ereki Jesus'ga e'i jipe ga pe: “Kiro ypytunimo po ti nde ei ji ve nehē ji ndakwahavi Jesus'ga javo. Trēs po ti nde

ea'jaa'javi a'ea ji ve inamutiġa nhi'iġa renonde nehē," e'i jipe Jesus'ga ga pe.

⁶² Jesus'ga eagwera kwahava'javame Pedro'ga hoi ogwovo. Ga ojehe'o ranuhū.

*Soldadosva'ea ombotegwete Jesus'ga
(Mateus 26.67-68; Marcos 14.65)*

⁶³ Kiroki ġa Jesus'ga mombyta ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga ronga pype – kiro ġa eġa'ei ga pe ga jagajaita ga nupanupamo.

⁶⁴ Tohepiagyme ti ga javo ġa ga reakwapygi. A'ero garova nupārame ġa ei ga pe:

–Eko ti Tupana'ga nhi'iġa mombe'uhara'ga ja. Emombe'u ti mbatera ore ve a'ero. Ma'ġa nde nupā?

⁶⁵ Nahanahā ġa ete'varuhui Jesus'ga pe ga mbotegweteavo.

*Jesus'ga oko judeusva'ea moġitaharava'ea rovai
pyteri pe
(Mateus 26.59-66; Marcos 14.55-64; João 18.19-24)*

⁶⁶ Iko'emame xava'eve'ġa nhimono'oġi ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pavēi judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi no. Ga ko judeus'ġa moġitahara'ġa. Kiro ġa Jesus'ga mbuhurukari gwovai pyteri pe. Ga pe ġa ei:

⁶⁷ –Enhimombe'u ti ore ve. Ma gara ndehe? Nde ko Cristo Tupana'ga remimbuhurukara? Nde ko Cristo rūi? Emombe'u ti ore ve, ei ġa.

A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

–Po ji ei pe me: Jihi Cristoramo, a'ero po ti pe ndaperoviari nhinhi'iġa nehē.

⁶⁸ Po ji ei pe me: Pemombe'u ti mbatera ji ve, a'ero po ti pe napemombe'ui ji ve nehẽ. Pe napen-himohemukari nehẽ no.

⁶⁹ Aereĩ po ti ji apygi avuirama ipopoaka-heteve'ga pyri Tupana'ga pyri gajohukoty rũi jitekovo huvihavamo nehẽ yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga.

⁷⁰ A'ero ģa epavi ga pe:

—Marãĩ po nde? Nde ko Tupana'ga ra'yra a'ero naerũ? ei ģa.

A'ero ga ei ģa pe:

—Pehe ko pe'ji poha, ei Jesus'ga.

⁷¹ A'ero ģa ei ojohupe:

—Kirupi ojipe'ģa nemimbojara Jesus'ga rehe a'ero! Ore tuhẽ ga rendu ko. Ga e'i ji Tupana'ga ra'yramo ako javo, ei ģa ojohupe.

23

Jesus'ga oko Pilatosva'ea rovai pyteri pe

(Mateus 27.1-2, 11-14; Marcos 15.1-5; João 18.28-38)

¹ A'ero ģa po'ambavi Jesus'ga rerogwovo Pilatos'ga rovai pyteri pe ga rerovahema. Pilatos'ga ko governador'ga Judéiapeve'ģa gwyri pe.

² Kiro ģa imbojambojari ite'varuhuva'ea Jesus'ga rehe Pilatos'ga rovai pyteri pe. O'mbero ģa ei ga pe:

—Oropyhy ore Jesus'ga ga orere'yja'ģa mon-goukarame oreruvihava'ģa nhi'ģa rupi rũi. E'i ga ģa pe: “Tapemondoĩ ti itambere'ia César'ga pe nhande ruvihavuhu'ga pe.” A'ea ga ei, ei ģa. Ojipea ga ei: “Ji tuhẽ ko Cristo huvihavuhuhetea.” A'ea Jesus'ga ei ģa pe, ei ģa Pilatos'ga pe o'mbero.

³ A'ero Pilatos'ga ei Jesus'ga pe:
—Marāi nde? Ndehe ko judeus'ga nduvihavuhetero ra'e?

A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ndehe ko ere poha, ei Jesus'ga.

⁴ A'ero Pilatos'ga ei ikwava'ēhara'ğa nduvihava'ğa pe pevove'ğa pe no:

—Kiro ji ga mohemukari. A'ereki ndojari ga rehe. Ga ndokote'varuhui governo pe, ei Pilatos'ga.

⁵ Koji'i ға eға'ehetei reki Pilatos'ga pe:

—Nombuhukatuukari ga orere'yja'ğa py'a pe ға mbo'eavo ғwaramo. Ga ombo'e pa Judéiapeve'ğa. Galiléiapeve'ğa na'ě ga ға mbo'ei. Avove'ğa vehevi ga ға mbo'ei aғwamo, ei ға Pilatos'ga pe.

Jesus'ga oko Herodesva'ea rovai pyteri pe

⁶ A'ea renduvame Pilatos'ga ei ға pe:

—Ga po Galiléiapeve'ga ra'e?

⁷ —Pevove'ga tuhě ko, ei ға.

A'ea kwahavame Pilatos'ga Jesus'ga mondoukari Herodes'ga pyri. A'ereki Herodes'ga omondomondo Galiléiapeve'ğa ғwemimbotarimova'ea rupi ғagwyri pe. A'ea rupi ga opytaahi'vi Jerusalém me no.

⁸ Kiro Pilatos'ga Jesus'ga mondoukari Herodes'ga pyri a'ero. Horyory Herodes'ga Jesus'ga repiagame. A'ereki ymya ga ga repia pota gamombe'umbe'ua renduva ғwaramo. Ga gwepia pota Jesus'ga remimonhimomby'ava'ea no.

⁹ A'ero ga nhi'imbukui Jesus'ga pe. “Maramarã?” ei ga ga pe novĩa. Jesus'ga nonhi'īgi reki ga pe.

10 Kiro ikwava'ēhara'ğa nduvihava'ğa ami judeus'ğa mbo'ehara'ğa pavēi onhi'īranuhūavo imbojamboja Jesus'ga rehe.

11 A'ero Herodes'ga Jesus'ga mbotegwetei ga jagajaita onhipavēive'ğa pavēi soldados'ğa pavēi. Omongiuka ğa Jesus'ga pe tapy'ynhapipyryva i'arimova'ea hendy'java'ea tirekomemua Jesus'ga javo. Aerē ga Jesus'ga mondoukari ga mbo-jivyruka Pilatos'ga pyri.

12 Ga nonhoarōhetei ymya Herodes'ga Pilatos'ga pavēi. Kiro ğa nhoarōi Jesus'ga arōe'yma ġwaramo.

Pilatosva'ea ojukauga Jesus'ga

(Mateus 27.15-26; Marcos 15.6-15; Joāo 18.39-19.16)

13 Kiro Pilatos'ga ğa mono'ono'oğukari ikwava'ēhara'ğa nduvihava'ğa judeus'ğa nduvihava'ğa ndeheve ojipe'ğa ndeheve.

14 Ga pe ga ei:

—Pe Jesus'ga reruri jirovai pyteri pe tokwaha ga garekote'varuhua javo. A'ereki pe pe'e: “Ga he'yjuhuve'ğa pe'a ġanduvihava'ğa hugwi,” pe'e tehe pe. Ji rendu! Ji pendovaki pe nendupavirē ji ei ga pe: Marāi nde naerū? a'e ji ga pe. Erepe'a nde ğa ġanduvihava'ğa hugwi? Marāi? Nanongara ji eji'ei ga pe takwaha ti ji garekote'varuhua javo. Akwaha ji a'ero. Ndojari ga rehe a'ea – kiroki a'ea pe ei imbojateheavo ga rehe.

15 Herodes'ga na jitehe ga ei no ndojari ga rehe javo. A'ereki ga omondoukara'ja Jesus'ga nhande pyri imbojare'yma ga rehe.

—Ji rendu ti! ei Pilatos'ga. Jukwaha Jesus'ga pyryva. Tojukayme ti ahe Jesus'ga a'ero.

¹⁶ Nurã po ti ji ndajukaukari ga nehẽ. Anupanupãuka po ti ji ga mbo'eavo nehẽ tokote'varuhua'javyme ti ga nehẽ javo.

A'ea Pilatos'ga ei ģa pe ģa mbohorypota ojihe.

—A'ero po ti ji ga mohemukari ga mondouka garonga pe nehẽ, ei ga.

¹⁷ A'ereki ga ombopiro'y cadeiapypeve'ga mohemuka toryva rupi nanani Páscoa rupi nanani. A'ereki ymyahũ judeus'ģa e'i ga pe: “Emohemuka ti ore ve cadeiapypeve'ga Páscoa rupi nanani tojivya'ja ti ga ģwonga pe,” ei judeus'ģa ymyahũ.

Nurã kiro Pilatos'ga ei amohemuka po ti ji Jesus'ga nehẽ javo.

¹⁸ A'ero ģa nhaporemo hapukai.

—Ejukauka Jesus'ga, ei ģa. Emohemuka Barrabás'ga ore ve, ei ģa ohapukaita.

¹⁹ Omongia renonde Barrabás'ga ahe juka. Omovahĩ Barrabás'ģa gwuvihavuhuva'ea cidade de Jerusalém me no. Nurã Pilatos'ga ga mondoukari cadeia pype.

²⁰ Kiro Pilatos'ga ea'javi ģa pe. A'ereki ga Jesus'ga mohemuka pota.

²¹ Ga renduvame ģa hapukajahiva'javi ga pe:

—Embovyruka ga! Embovyruka ga!

A'ea ģa ei ga pe tomano ti Jesus'ga yva rehe javo.

²² Mokõi Pilatos'ga onhi'ĩgipe ģa pe. Kiro ga ea'javi:

—Maranameuhũ naerũ! Gara garekote'varuhua naerũ? Ndojari ga rehe, a'e ji pe me ko. Tojukayme ti ahe Jesus'ga. A'ereki ga pyry. Nurã po ti ji ndajukaukari ga

nehē. Anupanupāuka po ti ji ga mbo'eavo nehē tokote'varuhua'javyme ti ga nehē javo. A'ero po ti ji ga mohemukari nehē, ei ga.

²³ Koji'i ġa hapukapukajahivi a'ero ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pavēi. Ga nhi'iġayvayvari ko ġa.

—Embovyruka ga! Embovyruka ga!

A'ea ġa ei ohapukaita tomano ti Jesus'ga yva rehe javo. Ga hapukapukaita ġwaramo Pilatos'ga ei:

—Kwa.

²⁴ Na tuhē po ti a'ero nehē naerũ! ei ga okovo ġanhi'iġa rupi.

²⁵ Nurã Pilatos'ga Barrabás'ga mohemukari cadeia hugwi ga mondovo ġa pyri – kiroki ga ahe juka gwuvihavuhuva'ea movahĩ no. Ga rehe ġa oporandu tomohemuka ga javo. Soldados'ġa pe Pilatos'ga Jesus'ga mondoukari reki tojuka ti ġa ga javo. A'ereki judeus'ġa nduvihava'ġa ġandehave'ġa pavēi e'ie'i embovyruka ga javo.

Okutu ahe Jesus'ga yva rehe ga mbovya

(Mateus 27.32-44; Marcos 15.21-32; João 19.17-

27)

²⁶ Kiro soldados'ġa Jesus'ga rerohoi a'ero ti juka ti ga javo. Uhu Simão'ga cidadepeve'ga Cirenepeve'ga pea rupi nhuhũa hugwi. Ga rurame ġa ga pyhyguhui imondovo yva ga arimo Jesus'ga jukahava rupiara togweroho ti ga Jesus'ga reviri javo.

²⁷ He'yjuhuve'ġa hoi Jesus'ga reviri. Kunhangwera'ġa hoi ġa pavēi ga reviri no ojehe'oranuhũavo kiro po ti ga manoi nehē javo.

²⁸ A'ero Jesus'ga pyryrymi ġandovai.

—Kunha, Jerusalémmeva'ero ti tapejehe'oi ji rehe. Pejihe ti pejehe'o peja'yra'ğa ndehe no.

²⁹ Ji rendu! Aerẽ po ti avove'ğa ei nehẽ: “Pyrý hete kunhangwera'ğa ndekorame ndata'yriwa'ero ġambo'are'ÿva'ero ġamoka'mbue'ÿva'ero,” e po ti ġa nehẽ.

³⁰ Aerẽ po ti avove'ğa manopotari hahyhetero ġwaramo ġa pe nehẽ. A'ero po ti ġa ei yvytyruhua pe nehẽ: “E'a ore rehe.” Nhyvyapyna pe po ti ġa ei nehẽ: “Ore tÿ ti,” e po ti ġa jupe nehẽ, ei Jesus'ga.

³¹ Po aġwamo ji ve okopyryva'ea pe turi hahyva'ea, a'ero kaitu po ti hahyheteva'ea ruri pe me penda'yra'ğa pe nehẽ no, ei Jesus'ga kunhangwera'ğa pe.

³² Jesus'ga reheve soldados'ğa mokonhava'ea rerohoi no tijuka ti ġa jawo. A'ereki mokonhava'ea ndokoi gwuvihava'ğa nhi'įġa rupi okote'varuhuavo.

³³ A'ero ġa ahe rerohoi pevo yvytyri pe A Caveira pe ahe rerogwovo i'arimo Jesus'ga reheve. Xa'e nhande A Caveira pe Aheapina. Pevo ġa Jesus'ga kutugi yva rehe ga mbovya hehe. Ombovy ġa mokonhava'ea yva rehe no – kiroki mokonhava'ea okote'varuhu. Soldados'ğa ojipeva'ea mbovyri Jesus'ga pyri gajohukoty rÿi. Gajohukoty ġa ojipeva'ea mbovyri.

³⁴ Kiro Jesus'ga nhi'įġi Tupana'ga pe.

—Apĩ, ei ga Tupana'ga pe. Emombo ġandekote'varuhua ġa hugwi ikwahava'jave'yma. A'ereki ġa ndokwahavi okote'varuhuavo ji ve, ei Jesus'ga.

Kiro soldados'ğa ima'õi Jesus'ga pira imombomboa ita'java'ea dados'java'ea

manamo nhande tipojyka gapira javo. Nahã ġa ima'ëi gapira ojive.

³⁵ Kiro he'yjuhuve'ġa ndekoi hepiaga onhi-mongyavo. Ganduvihava'ġa ete'varuhui Jesus'ga rerekomemuamo no javo ga pe:

—Jesus'ga opoko ojipe'ġa tomanoyme ti ġa javo, ei ġa. Po ga oko tuhë Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo, a'ero po ga pe Tupana'ga e'i katu eko ti nhiremimbotarimova'ea rupi javo. Po nahã ga reko, a'ero po ti ga tojipoko kiro tamanoyme ti ji javo, ei ġa.

³⁶ Ga pavëi soldados'ġa Jesus'ga rerekomemui no herua vinho tajahiva'ea ga pe ey'u ti javo.

³⁷ —Po nde ereko judeus'ġa nduvihavuhetero, a'ero ejipoko tamanoyme ti ji javo, ei soldados'ġa Jesus'ga pe.

³⁸ Okwatijaripe ko ġa imondovo Jesus'ga akaġa arimo yva rehe. Ikwatijaripyra omombe'u Jesus'ga. Imombe'gwovo i'ei:

—Agwa'ga ko judeus'ġa nduvihavuhuhete'ga.

Nahã ġa imondoi ikwatija gregos'ġa nhi'igimo romanos'ġa nhi'igimo no hebreus'ġa nhi'igimo no Jesus'ga mombe'gwovo.

³⁹ Ojipeva'ea ġanemimbovyva'ea ete'varuhui Jesus'ga mbotegweteavo. Jesus'ga pe ahe ei:

—Po nde Cristo Tupana'ga remimbuhurukara, ejipoko ti naerũ. Ore poko no xamanoyme ti, ei ahe heroviare'yma.

⁴⁰ Ojipeva'ea ġanemimbovyva'ea, ahe ki a'e te e'i ga pe:

—Tere'ei ti a'ea Jesus'ga pe! Nderekyhyji nde Tupana'ga hugwi naerũ? Po nde erekyhyji ga

hugwi hamo. A'ereki ġa nhande mbovyruka yva rehe ga reheve peko te'varuhu pe javo.

⁴¹ Oja hete tuhē nhande rehe. Pyry hahyro nhande ve a'ero. A'ereki nhande xako te'varuhu. Jesus'ga ki a'e te ndokote'varuhui, ei ahe.

⁴² Jesus'ga pe ga ei:

—Jipojykaharetero ji kwahava'ja ti imombyryva ji ve ekorame huvihavuhuhetero nehē, ei ga Jesus'ga pe.

⁴³ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Imombe'ukatavo ji ei nde ve: Aġwamo po ti nde rekoji ji pyri ahererekokatuhai pe yvagi pe nehē, ei Jesus'ga ga pe.

Jesus'ga omano

(Mateus 27.45-56; Marcos 15.33-41; João 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ahaji katu kwara igwehetei reki ipyryrymame. Ypytunahimba hete yvya koty nhaporemo. Ka'aruġweriã rupi às trêš horas kwara imbokojahua'javi. Gajatykahavuhua pype tapy'ynhapira hovapiahava itararagi mbytera rupi.

⁴⁶ Tupana'ga pe Jesus'ga hapukajahivi.

—Apī, ei ga Tupana'ga pe. Kiro ji imondoukari jira'uva nde ve herekokatuuka.

Onhi'igirē ga pytupavamo omanomo.

⁴⁷ Soldados'ġa nduvihava'ga gwepia pa hahy-hava Jesus'ga pe gajukahava. Hepiagame ga ei:

—Ahe ko pyryheteva'ea. A'iti a! ei ga Tupana'ga mboheteavo.

⁴⁸ Kiroki ġa uhu tihepia katu gajukahava javo – ġa gwepia pa. Ojivy ġa kiro ogwovo ġwonga

pe. Ojipoti'a rehe okwaokwa ġa opoa pyvõ okoveveuhuavo ġwaramo.

⁴⁹ Jesus'ga kwahakatuve'ġa nhaporemo ġa ami irupe Jesus'ga hugwi hepiapava kunhangwera'ġa pavēi – kiroki kunhangwera'ġa uhu Jesus'ga rupi Galiléiapeve'ġa gwyrá hugwi ga pokoga.

Ono ahe Jesus'ga ra'oa ita kwaruhua pype

(Mateus 27.57-61; Marcos 15.42-47; João 19.38-42)

⁵⁰ Kiro José'ga hoi Pilatos'ga pyri. José'ga ko judeus'ga moġitaharamo. Ojihe'a ko ga judeus'ga moġitahara'ġa ndehe javo judeus'ga pe nahanahã ti peko javo ġa pe. Pyry hete gareaporogita. A'ereki ga oko Tupana'ga nhi'iġa rupi.

⁵¹ Nurã ga noarõi ojipe'ġa ndeaporogita judeus'ga moġitahara'ġa ndeaporogita ġa erame ojohupe tijukauka Jesus'ga javo. Ga nde'i a'ea. A'ereki ga ndopotari gajukahava. Ga Jesus'ga jukaukarame ga nomoirũi ġa no. Nahã José'ga oko. Gacidadegwera ko Arimatéia gwe'yja'ġa cidade judeus'ga cidade. Ymya José'ga Cristo'ga rura pota aerē po ti ga rekoí nhanderuvihavuhuhetero avo yvya koty nehē javo.

⁵² Kiro José'ga hoi Pilatos'ga pyri ogwovo ova-hema javo ga pe:

–Tarohe ti Jesusva'ea ra'oa, ei ga Pilatos'ga pe.

–Kwa. Eroho ti, ei ga José'ga pe.

⁵³ A'ero José'ġa jivyri ua Jesus'ga pyri. Yva hugwi José'ġa Jesus'ga ra'oa mbojyvi. A'ero ġa gara'oa uvani tapy'ynhapipyryva pyvõ linho apopyra pyvõ. A'ero ġa gara'oa rerohoi inoġa itaruvihavuhua kwaruhua pype imbogwaipyra

pype. Ndogwerekoi ve ojipeva'ea ra'oa ipype. Kiro ġa Jesus'ga ra'oa rerohoi inoġa ipype.

⁵⁴ Mbatara mboavujikwehava sexta-feira ġa inoġi ipype ka'arugame. A'ero ġaporavykye'yma ġwerĩ sábadu ġwerĩ.

⁵⁵ Kunhangwera'ġa – kiroki ġa uhu Jesus'ga rupi Galiléiapeve'ġa gwyra hugwi – ġahã oho José'ga rupi ikwaruhu pe. A'ero ġa hepiagi ikwaruhua Jesus'ga ra'oa nongava. José'ġa gara'oa noġame ipype kunhangwera'ġa hepiakatui nahã ġa ono ahera'oa javo.

⁵⁶ Aerẽ ġa jivyri ogwovo ġwonga pe imboavujikwea perfume timongy ti ahera'oa rehe imbojigwaga javo. Perfume ko mohaġa'java'ea nhandya'java'ea reheve.

Oporavykye'yma rupi sábadu rupi ġa pytu'ui oporavykyhava hugwi. A'ereki ymyahũ Tupana'ga e'i judeus'ġa mbo'eavo tapeporavykyi ti sábadu rupi javo.

24

Jesus'ga okwera omanoa hugwi

(Mateus 28.1-10; Marcos 16.1-8; João 20.1-10)

¹ Ġaporavykye'yma py'rovo domingo rupi kunhangwera'ġa heruri Jesus'ga ra'oa nongai pe itaruvihavuhua kwaruhu pe. Ypyhajive kwara ipoġwerĩrame ġa heruri pevo perfume – kiroki a'ea ġa omboavujikweripe.

² Herovahemame ġa hepiagi ikwaruhua rovapytymbava imoanhanipyra. Irupe'i ikwaruhua hugwi reki iteni hovapytymbava.

³ A'ero ġa ki ikwaruhua pype. Ga ndohepiagi reki Jesus'ga ra'oa nhandepojoykaharete'ga ra'oa ipype.

⁴—Marã naerũ? Mome ahera'oa? ei ġa ojohupe.

Nanime mokonha'ġa jipiukari ġa pe o'ama akwaimbae'ġa'jave'ġa. Overavera ġa'apoa tapy'ynhapira.

⁵ A'ero kunhangwera'ġa nhova'apÿhetei ġandovai pyteri pe okyhyjiavo ġwaramo. A'ero ġa ei kunhangwera'ġa pe:

—Po pe ndapehekari okojive'ga omanove'ġa nongai pe hamo.

⁶ Nduvi Jesus'ga avo onongavagwera pype. Ovy reki ga jugwi. Pekwahava'ja ti ganhi'igagwera. Ymya uvame Galilía pe ga omombe'u pe me.

⁷ Ga e'i pe me: “Okote'varuhuve'ġa po pe ti ġa tanhimondouka nehẽ. Ga ti tajjuka ji mbovyruka yva rehe nehẽ. Nhimanorẽ mokõi jikira py'rovo ti ji takwera nehẽ yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.” A'ea Jesus'ga e'i onhimombe'gwovo pe me ikwehe'i, ei ġa kunhangwera'ġa pe.

⁸ A'ero kunhangwera'ġa ikwahava'javi Jesus'ga nhi'igagwera.

⁹ Ga hemi ikwaruhua hugwi Jesus'ga ryvyagwera hugwi ogwovo onzeve'ġa pyri Jesus'ga moirũhara'ġa pyri. Ovahemame ġa imombe'upavi ġa pe Jesus'gareheve'ġa pe nhaporemo no.

¹⁰ Maria Madalenahẽa omombe'u Joanahẽa pavẽi. Tiago'ga yhẽa Mariahẽa omombe'u ġapavẽive'ġa pavẽi kunhangwera'ġa. Ga nhaporemo omombe'u Jesus'ga moirũhara'ġa pe.

11 Emo ġa ndogweroviari kunhangwera'ġa remimombe'ua.

—Onhi'ĩ tehe ġa, ei ġa.

12 Pedro'ga ki a'e te ga vyri onhana ogwovo ikwaruhua pyri Jesus'ga ryvyagwera pyri tahepia ti ji javo. Ovahemame ga apyni hepiaga ikwaruhua pype. A'ero ga hepiagi Jesus'ga ra'oa hokava. Linho apopyra Jesus'ga ra'oa hokava. A'ea jate ga hepiagi ipype. A'ero ga hoi ġwonga pe ojapyakaheteavo hehe onhimomby'avo.

Jesus'ga gwupiti mokonhava'ea ogwovo Emaús pe

(Marcos 16.12-13)

13 A'ea rupi te kiro Cleopas'ġa homemei cidade'i pe Emaús pe Jesus'gareheve'ġa. Emaús oko irupe dez quilômetros gwerevi cidade de Jerusalém hugwi.

14 Ohorame ġa nhomonhi'imbavi Jesus'ga rehe gajukahava rehe onhonhi'ĩpondekwa hehe.

15 Ga nhomonhi'igame Jesus'ga tuhē ġa ndupitigi ogwovo ġa ndupi.

16 Ga nombaragwahavi Jesus'ga rehe.

17 Kiro Jesus'ga ei ġa pe:

—Gara rehe pe nhonhi'ĩpondekwavi pejigwovo ve pea rupi pevy'are'yma? ei Jesus'ga.

A'ero ġa pytai.

18 Kiro Cleopas'ga ei Jesus'ga pe:

—Nde ko ojipeahugwiva'ero erepytaahi'vi kiro Jerusalém me ikwahave'yma tiruahūva'ea aġwamova'ea Jerusalém me naerū? Nde jate po nderekwahavi! ei ga.

19 —Gara pe pe ei? ei Jesus'ga.

Oambaragwahave'yma ga rehe ġa ei:

—Tiruahūva'ea Jesusva'ea pe Nazarépeva'ea pe, ei ġa. Jesusva'ea ko Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea, ei ġa. Ipopoaka hete ahe japovo ahemonhimomby'ava'ea nhandegwyripeve'ġa mbo'eavo Tupana'ga nhi'ġa rehe. Jukwaha a'ero Tupana'ga nhimohema ahe rehe. Horyory nhandegwyripeve'ġa ahe rehe no ga ipopoaka hete javo.

²⁰ Ikwava'ĕhara'ġa nduvihava'ġa nhanderuvihava'ġa pavēi omondo Jesusva'ea Pilatos'ga po pe te'i ti ga pembovy ti Jesus'ga javo. Ga ahe mbovyruka yva rehe ahe jukauka.

²¹ —Ore ki a'e te ore roryroryvamo ahe rehe novīa. Oroyvyteri pe ore ei: Tupana'ga ga mbuhuruka nhande pyri israelitasva'ea pyri embopiro'y ti ġa javo. A'ea ore ei novīa. A'ereki ġa ahe jukauka. Kiro mokōi ahe kiri omanorē.

²² —Oro kunhangwera'ġa - kiroki ġa ojiko Jesusva'ea rehe ore ja - ġahā ore monhimomby'a hete oji'i. Oho jipe ġa ypyhaji ve ovahema itaruvihavuhua kwaruhu pe ahenongai pe oji'i.

²³ Ndohepiagi ġa Jesusva'ea ra'oa ipype. A'ero ġa jivyri ore pyri imombe'gwovo. E'i ġa: “Yvagipeve'ġa Tupana'gapyrive'ġa ojipiuka ore ve Jesus'ga mombe'gwovo!” ei ġa. “‘Okoji Jesus'ga,’ ei Tupana'gapyrive'ġa ore ve.” A'ea kunhangwera'ġa ei oji'i.

²⁴ A'ero orepyteripeve'ġa hoi ikwaruhu pe ahenongai pe hepiaga. “Kunhangwera'ġa omombe'u katu reki ahenongavagwera ore ve ko,” ei ġa imombe'gwovo ore ve. Ga

ndohepiagi Jesusva'ea, ei mokonha'ğa Jesus'ga pe imombe'gwovo.

25 –Ikwahave'ymuhũva'ero pe ndaperovia-papotari Tupana'ga nhi'įga mombe'uharava'ea nhi'įga, ei Jesus'ga mokonha'ğa pe.

26 Ymyahũ ahe e'i ganhi'įga mombe'gwovo: “ ‘He'yiva'ea ti tahahy Cristo'ga pe nehẽ. Toki ti ga yvagi pe okovo ġanduvihavuhhetero ji pavẽi nehẽ,’ ei Tupana'ga,” ei ahe. A'ea Tupana'ga opota, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe. A'ea pe ndaperoviari naerũ? ei Jesus'ga.

27 A'ero ogwovo ve ġa pavẽi pea rupi Jesus'ga ġa mbo'e ypy Moisésva'ea rembikwatijara rehe – kiroki a'ea omombe'u ga. Aerẽ ga ġa mbo'ei Tupana'ga nhi'įga mombe'uharava'ea rembikwatijara rehe nhaporemõ – kiroki a'ea omombe'u ga no.

28 Kiro ġa nduġwerĩ cidade'i pe. A'ea pe mokonha'ğa ei toropyta avo javõ. Jesus'ga oho ġwerĩ a'ero ġa hugwi.

29 A'ero ġa eġa'ei ga pe:

–Epyta ore pyri. A'ereki ka'aru hete kiro. Ypytũ ġwerĩ.

A'ea ġa ei ga pe ga mombytavo ojipyri. Oki ga ġanonga pype ġa ndupi a'ero opytavo ġa pyri.

30 Aerẽ oapygame mesa pyri ġa pavẽi ga ipyhygi pãõ onhi'įga Tupana'ga pe hehe ndepyry hete nde imbuhua ore ve javõ. Kirẽ ga haygwe'rogwe'rogi pãõ imondomondovo ġa pe.

31 Kiro ġa mbaragwahavi ga rehe a'ero ga repi-aga ve.

–Jesus'ga tuhẽ reki! ei ġa.

Nanime ga ndiukwahavi oka'nhyrna ġa hugwi.

—Tenagwe! e te ga.

³² Ojohupe ġa ei:

—Ikatu hete nhandeyvyteri pe nhande mbohoryoryva ga nhi'igame nhande ve onhimombe'gwovo pea rupi nhande mbo'eavo Tupana'ga rembikwatijarukara rehe, ei ġa.

³³ Kotihĩ ġa po'ami ojivya ogwovo Jerusalém me. Ovahemame ġa onzeve'ġa ndepiagi.

Onhimono'oġipe onzeve'ġa onhipavěive'ġa pavěi. Mokonha'ġa pe ġa ei:

³⁴ —Nhandepojoykaharete'ga okwera tuhě ovya onongava hugwi Jesus'ga. A'iti a! Okoji ga. Ojipiuka ga Simão Pedro'ga pe heaji'i, ei ġa mokonha'ġa pe.

³⁵ A'ero mokonha'ġa ei ġa pe:

—Ore ga repia no. Ore horame pea rupi Jesus'ga hoi ore rupi onhimombe'gwovo ore mbo'eavo Tupana'ga nhi'igã rehe. A'ea rupi ore norombaragwahavi ve ga rehe. Aerě ga hayġwe'rogame pão ore mbaragwahavi ga rehe, ei ġa imombe'gwovo.

*Jesus'ga ojipiuka ġwemimbo'eharava'ea pe
(Mateus 28.16-20; Marcos 16.14-18; João 20.19-23; Atos 1.6-8)*

³⁶ Ga a'ea mombe'urame nanime Jesus'ga jip-iukari o'ama ġapyteri pe. Ga e'i:

—Tupana'ga ti tonogatu pepy'a! ei ga ġa pe.

³⁷ Anhaġa po javo ġa piryiro okyhyjiheteavo.

³⁸ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Maraname pepy'a oko tehe? A'ero pe kyhyjihetei. Maraname pe ndaperoviari? “Mara'ngu po Jesus'ga tuhě?” pe'e pe pejiyvyteri pe, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁹ Pehepia ti jipoa jipya reheve. Hepiagame po ti pe mbaragwahavi ji rehe a'ero. Pepyhy ti jira'oa nhikağa reheve ji kwahava. A'ereki anhağa ndaha'oi. Nikaği. Ji ki a'e te ji ra'oro. Ji kağamo, ei Jesus'ga ğa pe.

⁴⁰ Onhi'igirē ga hepiukari ğa pe opoa opya reheve.

⁴¹ Gworygworyva ğwaramo ğa ndogweroviari ve. A'ereki ğa e'i oyvyteri pe onhimomby'avo: “Po Jesus'ga tuhē, a'ero pyry hetel!” ei ğa. Ga nhimomby'arame Jesus'ga ei ğa pe:

—Ndaperekoi pe mbatera? Ta'u ji.

⁴² Pira ğa imondoi ga pe a'ero hehyripyra heiretea reheve.

⁴³ Ipyhyga ga i'ui ğa gwepiagame.

⁴⁴ Aerē ga ei ğa pe:

—Ymyaĩ ji nhimombe'umbe'ui pe me jiruvame pe pyri. A'e ji pe me: Moisésva'ea remimbo'eagwera aherembikwatijaripyra ji mombe'u Tupana'ga nhi'iga mombe'uharava'ea rembikwatijaripyra pavēi, a'e ji pe me. Ji mombe'ui no ikwatijaripyra Salmos, a'e ji ikwehe. Tako pa ti ji ikwatijaripyra rupi nehē – kiroki a'ea ji mombe'u, a'ea'e ji pe me ikwehe, ei Jesus'ga ğa pe.

⁴⁵ Kiro ga ikwahavukari ğa pe Tupana'ga nhi'iga aherembikwatijaripyra.

⁴⁶ Imombe'gwovo ga ei:

—Ikwatijaripyra e'i: “Tahahy ti Cristo'ga pe. Omano po ti ga nehē. Mokōi okira py'rovo ti ga tokwerava'ja gwyvyagwera hugwi.

⁴⁷ Cristo'gareheva'ero ti ğa tomombe'u katu Cristo'ga vyakotyve'ğa gwyriveve'ğa

pe nhaporemō. Te'i ti ġa ġa pe: 'Tapevy'ari ti pejikote'varuhua rehe pejipohia jugwi herojijyjijyita pejeaporogita. A'ero po ti Tupana'ga imombohetei pendekote'varuhua pe hugwi nehē ikwahava'jave'yma nehē.' A'ea po ti ġa tomombe'u katu Jerusalémmeve'ġa pe na'ē. Aerē po ti ġa tomombe'u katu ojipe'ġa pe nhaporemō." A'ea ikwatijaripyra e'i, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴⁸—Oro pe, ei Jesus'ga ġa pe. A'ea pe ikwahapavi. A'ero ti pemombe'u.

⁴⁹ Ji rendu ti! ei Jesus'ga. Ymyahū Tupana'ga ei: "Jira'uva po ti pe pojykai nehē," ei jiruva'ga pe me, ei Jesus'ga. Pepyta ti cidade de Jerusalém me gara'uva rura pota aerē po ti gara'uva tuhu nehē javo. A'ero jihi po ti gara'uva mondoukari yvaga hugwi pe pojykauka jupe pe mbopopoakaruka nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

*Jesus'ga rerohohava yvaga pype
(Marcos 16.19-20; Atos 1.9-11)*

⁵⁰ A'ero Jesus'ga hoi ġa nenonde ġa nderogwovo cidade de Betânia kotyi ve. Opoa mondovo ġa pe ga ei Tupana'ga pe:

—Emombyry ti ġa pe.

⁵¹ Onhi'ġa ve Tupana'ga pe ga hoi ġa hugwi. Kiro garerohohava yvaga pype.

⁵² Ombohete ġa ga. Kirē ġa jivyri ogwovo Jerusalém me gworygworyhetero.

⁵³ Nane'yimi ġa hoi opytavo ojatykahavuhua pype Tupana'ga mboheteavo ndepyry hete nde javo.

Tupana'ga nhi'iga
New Testament in Tenharim (BR:pah:Tenharim)

copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tenharim

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tenharim [pah], Brazil

Copyright Information

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tenharim

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

3eb8a851-f633-5209-8712-862a9511e134